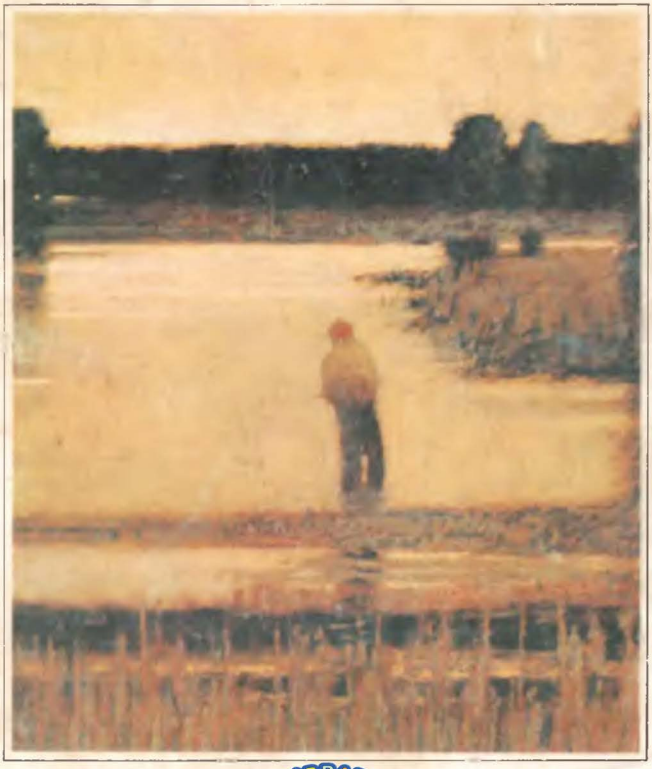
Norman Maclean

BİZİ AYIRAN NEHİR

CAN

Türkçesi
AYŞE GÜL GÜRE

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Şefik Basımevinde basıldı ve ciltlendi. (1995)

Norman Maclean
BİZİ AYIRAN NEHİR

Türkçesi
AYŞE GÜL GÜRE

ÖYKÜLER

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayrıye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı
A river runs through it

ISBN 975-510-665-0
© 1992 University of Chicago / Kezban Akcalı /
Can Yayınları Ltd. Şti. (1995)

Nice zamandır öykülerimi dinleyen
Jean ve John için.

TEŞEKKÜRLER

Küçüklüğüne karşın, ortaya çıkabilmesi için epeyce yardım görmesi gerekti bu kitabın. İnsanın, kendisi için İncil'de öngörülen yaşam süresi olan yetmiş yılı geride bıraktıktan sonra yazarlığa kalkışınca bu iş için kendi öz gücünün dışında başka şeylere de gereksinimi oluyor. Bu öyküler –yazınsal yetersizlikleri yetmiyormuş gibi– birer western, birer Vahşi Batı hikâyesi olma özelliği de taşıyorlardı üstelik. Onları basamayacağını bildirerek geri gönderen bir yayınevinin dediği gibi, 'Bu hikâyeler ağaç dolu'ydu.

Beni bu işe girişmeye ilk özendirenler çocuklarım Jean ve John oldu. Çocukken onlara anlattığım bazı öyküleri yazıya dökmemi istiyorlardı. Ortaya çıkanlardan çocuklarımı sorumlu tutmak istemem gene de. Anlattıklarını kaleme almayı denemiş olan bütün öykü anlatıcılarının bildikleri gibi, yazma işlemi öyküleri alabildiğine değiştirir. Bu nedenle, kitabımdaki öykülerin hiçbiri çocuklarıma anlattıklarımın hiçbirine benzemiyor uzaktan yakından. Yazmak her şeyi daha bir uzatıyor, daha bir genişletiyor bir kere. Bu nedenle de bu öykülerin hepsi, çocuklara öykü anlatmanın temel gereklerinden birini yerine getirmek, yani çocukları uyutabilmek için gereken uzunluğu çok çok aşıyor. Buna karşın öykülerimin çocuklara öykü anlatmanın bir başka amacını yerine getirdiği gözleniyor. Öykülerin bu amacı ise çocukların ana babalarının nasıl birileri olduklarını ya da nasıl birileri olmayı arzuladıklarını ya da umduklarını öğrenmelerinin sağlanmasıdır.

Gerekli yardımı görüp desteklendikten sonra insan emeklilik yıllarında yazmaya başlar başlamaz hemen ikinci bir sorun çıkar ortaya. Bu sorunun altında, yazmaya başladığını kimselere haber vermeden yazmaya başlamış olması yatar. İnsan bu konuyu öylesine bir sır gibi saklar ki kendisini öykü yazma konusunda yüreklendirmiş olan kendi çocukları bile bilmez yazmaya başladığını. Ama bu denli dışa kapalı olmak kısa zamanda insanın kendi yaptıklarından kuşku duymaya başlamasına yol açar. Bu yüzden de yaptıklarının insanlarca açıkça onaylanmasına gereksinim

duymaya başlar en sonunda. Benim de ikinci teşekkür dizisini borçlanmam işte tam o sıralara rastlar.

Tam ilk öykümü yeni bitirmiş, öykünün nasıl olduğunu, bu işi sürdürmemin iyi olup olmayacağını düşünüyordum ki üyesi olduğum bir bilim ve sanat derneğinin yöneticisi telefon ederek o ayki toplantıda konuşma yapma sırasının bende olduğunu söyledi. Derneğin adı Stochastics (Düşünürler) Derneği. Başlangıçta bütün üyeleri biyologlarmış; ama sonradan son zamanlarda meydana gelen kültürel değişikliklere ayak uydurarak aralarına birkaç hümanist ve toplumbilimci almışlar. Genelde bu uygulamanın başarılı olduğu söylenebilir, çünkü bu değişik toplumsal sınıfların yemek öncesinde, yemekte ve sonraki bilimsel ve edebi konuşmalar süresince içtikleri içki miktarında hiçbir farklılık gözlenmemektedir.

Birdenbire yaratıcılık yalnızlığımdan kurtulma fırsatını yakaladığımı fark ettim. Yöneticiye, "Yeni bir yazı bitirdim; onu okumak isterim," dedim. İlk yazdığım, orman ağaç kesim kamplarında geçirdiğim birkaç yaz mevsimi üzerine bir öyküydü ve en kısa olanıydı. "Çok iyi," dedi yönetici. "Adını koydunuz mu? Biliyorsunuz, üyelere toplantıyı bildirmek için göndereceğim davetiyelere konuşmacının adının yanı sıra konuşma metninin adını da yazmam gerek."

Söz konusu öyküyü yazarken, en azından esin dolu bir an yaşamış olmalıyım ki şimşek hızıyla yanıtladım. "Davetiyedeki metin adı bölümüne 'Tahtacılık ve Pezevenklik', konuşmacı adı bölümüne de 'Norman Maclean, ünlü uzman' diye yazabilirsiniz."

Yöneticinin telefonun öbür ucunda aksi aksi soluduğunu duyuyordum; onun için de karşımdakini tekrar hayata döndürmek amacıyla, "Bilimsel bir yazı" diye ekledim, "bilim adamlarının, 'bilime yapılan gerçek bir katkı' diyecekleri cinsten bir şey."

Yönetici daha sonra bana bu toplantının dernek tarihindeki en kalabalık toplantı olduğunu söyledi. Bu bilgece ilginin öyküme mi yoksa öykünün başlığına mı gösterildiğini hâlâ tam olarak öğrenebilmiş değilim.

Her neyse, Stochastics (Düşünürler) Derneği o sonbahar üye eşlerinin de davetli olduğu ve adına 'karma toplantı' dedikleri toplantıda gene birşeyler okumam için beni bir kez daha davet etti kürsüye. O sıralarda 'ABD Orman İşletmesi 1919' adını verdiğim öyküm neredeyse tamamlanmıştı. Öykümün içinde bir fa-

hişeyle ilgili olan bir bölüm vardı. Karma toplantının ruhuna uygun olarak bir fahişeden bile olsa, gene de bir kadından söz ettiği için öykümün o bölümünü okudum toplantıda. Fahişem ve ben dernek üyelerinin hanımları tarafından öylesine sıcak karşılandık ki kitabı bitirinceye kadar başkaca tinsel desteğe hiç mi hiç gereksinim olmadı bir daha.

Bir kitabın yayınlanmasını, hiçbir eksiği kalmadan yayınlanmasını başarmanın yaratıcılık faslının en önemli evrelerinden biri olduğunu insan emeklilik günlerinde oldukça geç fark ediyor. Eğer insanın ömrünün bu son günlerinde sağ kalmış dostları yoksa, kişi bunu fark etmekte çok geç kalabilir. Sözün kısası, lafı gene Stochastics (Düşünürler) Derneğine, ama bu kez gençliklerinde birçok kitap yazdıkları için bu evrede korunmasız ve tek başıma bırakılmamam gerektiğini bilen bazı belirli üyelerine getirmek istiyorum. Aralarından özellikle David Bevington'a, Wayne Booth'a, John Cawelti'ye, Dr. Jarl Dyrud'a, Gwin Kobl'a, Kenneth Northcott'a ve Edward Rosenheim'e teşekkür borcum var. Eğer onlar olmasaydı, şimdi elimde elle yazılmış ve çocuklara okunamayacak kadar uzun olan birkaç çocuk öyküsünden başka hiçbir şey olmayacaktı.

Chicago Üniversitesi Yayınlarının gururla sürdürdüğü bir geleneği vardır: yazarların hiçbirinin yayınevi ilgililerinden herhangi birine o kişinin adını vererek teşekkür etmesine izin vermez. Onların bu geleneğine saygı duyuyorum; ama gene de aralarından bazılarının, yayınevinin uzun geçmişinde ilk kez tümüyle bilimsel olmayan bir kitabın basılmasını arzulayıp gerekli izni alacak kadar ilgi göstermiş olmaları gerekiyor öykülerime. Bu onurun değerini bilmemem için duygu yoksunu biri olmam gerekir. Kimbilir, belki kendilerine ömür boyu şükran borcum olacağını bildirmenin başka bir yolunu bulabilirim.

Chicago Üniversitesi Yayınevi yöneticilerinin tümüyle bilimsel olmayan ilk kitaplarını basmaya karar verdiklerinin hemen sonrasında teşekkür borçlu olduğum başka insanlar daha çıktı ortaya. Kitabım doğal olarak bir öykü kitabı yalnızca, ama çocuk öykülerinin eğitici olmak, bilgi aktarıcı olmak gibi çok belirgin olan ikinci bir amacı da olduğunu unutmamak gerekir. Benim öykülerim de öteki çocuk öykülerinden farklı değil. Çocuklar dünyanın onlar doğmadan önce nasıl bir yer olduğunu yetişkinlerden daha çok merak ederler. Özellikle de ana babalarının daha önce

yaşamış olduğu, ama bugün garip görünen ve hatta tamamen yok olmuş yörelere ilgi duyarlar. İşte ben de bunun için öykülerimin içinde yer yer; hemen hemen bütün anayolların birer patikadan ibaret olduğu o eski günlerde ülkenin batısındaki insanların ve atların nasıl çalıştıklarını betimleme alışkanlığını edinmiştim yıllar önce. Ayrıca benim için önemli olan çocuklarımı Kırmızı Şapkalı Kız'ın ormanlarına değil gerçek ormanlara götürebilmekti. Benim için en şaşılası şey gerçeklerin şaşılasılığıydı. İşte bu nedenle de yaratıcılığımın bir noktasında düşüncelerim belirgin bir eleştiriciliğe yöneldi ve, "Eğer bir masa resmi yaptınsa, doğru yapıp yapmadığını anlaman için bir marangoza göstermen gerekir," diyen Sokrates'i anımsadım. Aşağıda adım yazacağım kişiler sevdiğim o toprakları, tüyle balık avcılığını, gençken çalıştığım Orman İşletmesi Bölge Müdürlüğünü ve orman ağaç kesim kamplarını doğru betimleyip betimlemediğimi anlamak için bilgilerine başvurduğum uzmanlardır.

'İçinden Bir Irmak Geçiyor'[1] adlı öyküm için; Helena vadisinden Wolf Creek'e, oradan da Big Blackfoot Irmağına uzanan, ömrümün büyük bir bölümünü geçirdiğim ve birkaç öykümün geçtiği bu üçgen toprak parçasında yer alan uçsuz bucaksız Sieben koyun çiftliğinin sahipleri olan ve bu öykümü büyük bir dikkatle tam bir uzman gibi okuyan Jean ve John Baucus'a teşekkür borçluyum. Bitterroots'ta ve Orman İşletmesi Bölge Müdürlüğünde geçirdiğim ilk yıllarla ilgili olan öyküme uzmanlık yapması için Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesi Müdürlüğü Yangın ve Açık Hava Çalışmaları Şefi W.R. Moore'a başvurdum. Ormancı olarak bizim oralarda efsaneleşmiş biridir kendisi ve —ilkokuldan sonra okumamış olmasına karşın— sayısız fahri diploma sahibidir. Kendisi on beş-on altı yaşlarındayken, benim Orman İşletmesi Bölge Müdürlüğünde işe başladığım yer olan Bitterroot sıradağlarında kışları tuzakla avcılık yaparmış. İşletmeden emekliye ayrıldığından bu yana, kış günlerini yazı yazmaya, öğretmenlik ve araştırmaya ayırmasına karşın, haftada iki gün Rock Creek deresinden başlayıp Sapphire Dağlarını aşarak Bitterroot vadisine uzanan bir hatta tuzak avcılığı yapıyor gene. Genç okurlarımdan hiçbirine, bu yaman arazi üzerinde ayaklarında kar ayakkabılarıyla onu izlemeye kalkmasını salık vermem.

[1] Kitaba adını veren öykü *İçinden Bir Irmak Geçiyor* ise de bu kitap *Bizi Ayıran Nehir* adıyla filme çekildiğinden, bir karışıklık olmaması için filmin adını, kitabın adı olarak aldık. (Can Yayınları)

Orman İşletmesinde görev yapan ve ben bu öyküleri yazarken bana yardım eli uzatan üç uzman hanıma da şükran borçluyum. Fotoğraf arşivcisi Beverly Ayers ile kartoteks teknikerleri Sara Health ve Joyce Hayley işlerinde bir numaralar. Ayrıca ben kendim bile ne aradığımı tam olarak bilemezken onlar bunun ne olduğunu bilme yetisine sahipler.

Erkek kardeşim ve tüyle balık avcılığı ile ilgili olan öykümü okuyup değerlendirsinler diye, kırk sene önce kardeşimle benim için olta tüyleri hazırlamış olan George Croonenberghs ile ömrünün çoğunu balık avlayarak, avlanarak ve haftada üç dört kere bu konularda yazı yazarak geçirmiş olan David Roberts'a verdim. Onlar hayatımda tanıdığım en usta tüyle balık avcıları.

Bu iki kişi, başka bir zamana ait ve başka türden bir şükran borcumu aklıma getiriyor. Hem ben hem de onlar tüyle balık avlamaya olan tutkumuzu babama borçluyuz. George Croonenberghs'e tüy hazırlamayı ilk babam göstermiştir. David Roberts da hâlâ ondan söz eder ara sıra yazılarında. Bana gelince, benim öykülerimin tümü bir bakıma babama olan şükran borcumu ödeyişim olarak görülebilir.

Öykülerimde yalnızca bir tek Cheyenne'den, o da saf kan bile olmayan bir kadın Cheyenne'den söz edilmesine karşın neden öykülerimi Cheyenne Kızılderilileri konusundaki en büyük uzman olan Peder Peter Powell'a okutmaya gerek duyduğumu belki de merak edeceksiniz. O yüce gönüllü büyük adamın; anılarının arasında bazı tinsel anların hâlâ var olduğuna beni inandırmasına gereksinimim vardı.

Ayrıca şunu da belirtmeliyim ki Yale Üniversitesinde İngilizce profesörü olan Marie Borroff'un eleştirilerinden (o buna eleştiri değil de 'öneriler' diyor) yararlanmamış olan hemen hemen hiçbir şey yok yayınladıklarım arasında. Eğer elli yıl önce Orman İşletmesinde ve orman ağaç kesim kamplarında geçen ve o yılları yansıtan öyküleri okumasını isteyerek bu hanıma vaktini boşa harcattığımı sanıyorsanız, o zaman benim de size, onun bana söylediği şeylere benzeyen şeyler söylemem gerekecek. Ama bir örnek vermeden önce onun aynı zamanda bir ozan olduğunu da eklemem gerekir belki de. Ağaç kesimiyle ilgili olan ilk öyküm hakkında söylediği pek çok şeyin arasında öyküyü anlatmaya kendimi çok kaptırdığım için şiirselliğe ve önümden akıp giden şu dünyaya duyduğum sevginin bir bölümünü bile olsa yansıtma-

ya zaman ayırmadığımı söylemişti bana. Kısa olan ilk öykümü okuduktan sonra onu Marie Borroff'un bana getirdiği bu eleştirinin ardından yazdığım iki uzun öyküyle karşılaştırın. Bu Yale'li hanıma nasıl kulak verdiğimi göreceksiniz.

Kısaca özetlersek bu kitap; içi ağaçlarla dolu olan ve çocuklar, uzmanlar, bilim adamları, bilim adamlarının hanımları ve şair bilim adamları için yazılmış bir Vahşi Batı öyküleri derlemesidir. Umarım öykülerde ağaç olmasına aldırmayan daha başka insanlar da vardır.

İÇİNDEN BİR IRMAK GEÇİYOR

Bizim ailede dinin nerede bittiği, tüyle balık avcılığının nerede başladığı kesin olarak hiç belli olmamıştır. Batı Montana'da, büyük alabalık ırmaklarının birbirlerine kavuştuğu bir bölgede yaşardık. İskoç Protestan kilisesinde bir rahip olan babam, balık avında kullanacağı tüyleri kendi hazırlayan, başkalarına da bunu yapmasını öğreten, tüyle balık avlamaya meraklı birisiydi. Bize İsa'nın havarilerinin balıkçı olduklarını söylemiş, erkek kardeşimle ben de Galile Gölündeki en usta balıkçıların tüyle avlanan balıkçılar olduklarına, hele en gözde balıkçı olan Yuhanna'nın yapma tüyle avlandığına inanmıştık.

Doğrusunu söylemek gerekirse haftada bir günü tümüyle dine ayırırdık. Pazar sabahları kardeşim Paul'le birlikte kilise okuluna, oradan da babamın vaazını dinlemeye gider; akşamları ise Christian Endeavor gazetesini ziyaret ettikten sonra akşam ayininde bir kez daha babamın vaazını dinlemeye yollanırdık. Pazar öğleden sonraları ise, ayinler arasında gerginliğini atmak için kırlarda dolaşan babamla birlikte dere tepe yola koyulmadan önce bir saat kadar Westminster'in Sorulu Yanıtlı Kısa Din Dersleri Kitabı'ndan bölümler okuyup babamıza ezber yapmak zorundaydık. Ama babam hiçbir zaman bize bu kitaptaki ilk sorudan başka soru sormazdı. "İnsanoğlunun temel amacı nedir?" Birimiz unutursak öbürümüz devam edebilsin diye bir ağızdan yanıtlardık bu soruyu: "İnsanların temel amacı Tanrıyı yüceltmek ve sonsuza dek Onun varlığından mutluluk duymaktır." Bu güzel yanıt babamı hep mutlu ederdi. Zaten o da, ruhunu yenilemek ve ak-

şam ayinine kadar benliğini tıkabasa güçle doldurmak üzere bir an önce tepelere çıkmak için sabırsızlanıyor olurdu. Gücünü toparlamasının başlıca yoluysa bize sabahki vaazının en can alıcı, en başarılı bölümleriyle zenginleştirilmiş olan akşam vaazından parçalar okumaktı.

Buna karşın, çocukluğumuzun herhangi bir haftası boyunca Paul'le ben dinsel konularda kaç saat eğitim görmüşsek galiba tüyle balık avlama konusunda da o kadar eğitim görmüşüzdür.

Kardeşimle ben iyi birer balıkçı olduktan sonra babamızın olta sallamakta hiç de sandığımız kadar usta olmadığını fark ettik. Babamız çok usta değildi, ama hatasız ve üslup sahibi bir balık avcısıydı; oltayı savurmakta kullandığı eline de bir eldiven giyerdi. Bize balıkçılıkla ilgili olarak ders vermeye hazırlanırken eldiveninin düğmelerini ilikleyerek, "Balıkçılık saat onla saat iki konumları arasında dört tempolu bir ritimle icra edilen bir sanattır," derdi.

Bir İskoçyalı ve de bir İskoç Protestan kilisesi mensubu olarak babam, insanoğlunun karmakarışık, berbat bir yaradılışı olduğuna ve Tanrının gözünden düştüğüne inanırdı. Ben daha çok küçük yaşlarımda bu düşüşün insanın bir ağaçtan düşmesiyle başladığı düşüncesine kapılmıştım her nedense. Babama gelince, babam Tanrının bir matematikçi olduğuna inanıyor muydu, bunu hiçbir zaman öğrenemedim; ama babam Tanrının sayı saymasını bildiğine ve güçlü olmanın, güzelliğe erişmenin tek yolunun Tanrının ritimlerini yakalamak olduğuna inanırdı kesinlikle. Pek çok İskoç Protestan kilisesi mensubunun, yani Presbiteryenin aksine babam 'güzel' sözcüğünü sık sık kullanırdı.

Eldivenini ilikledikten sonra olta kamışını önünde dimdik tutar, kamış da babamın kalp atışlarıyla titrerdi. İki buçuk metre boyunda olmasına karşın yalnızca 150 gram gelirdi bu kamış. Çok uzaklardaki Tonkin Körfezinden gelen şekerkamışlarından yapılmıştı. Üstüne yer yer mavi ve kırmızı ibrişimlerle sargılar sarılmış; sargıların arası da, bu incecik zarif kamışı güçlendirmek, ama titreyecek kadar da esnek kalmasını sağlamak için, inceden inceye hesaplanmıştı. Kamışa hep kamış derdik. Biri kalkıp da ona değnek dedi mi babam değnek diyene, Amerikan donanmasındaki bir çavuşun tüfeğe çifte diyen acemi denizciye baktığı gibi bakardı.

Kardeşimle bana kalsa biz bu balık tutmayı öğrenme işine; işin hazırlık evresinde yer alan ve işin tüm eğlenceli bölümlerini yok eden her tür zor ya da teknik konuyu temelli atlayarak, hemen gidip birkaç balık tutarak başlamayı yeğlerdik doğal olarak. Ama biz bu baba sanatıyla eğlence olsun diye tanıştırılmamıştık. Babama kalsa, doğru dürüst balık tutmayı bilmeyen bir kimsenin gidip bir balık tutarak balığa hakaret etmesine izin verilmemeliydi. İşte bunun için de bu su sanatına Presbiteryen bir tarzda yaklaşmanız gerekir. Eğer daha önce elinize tüyle balık avında kullanılan bir kamış hiç almadınızsa, insanoğlunun gerçekten de karmakarışık ve berbat bir yaradılışı olduğu savının hem gerçekte hem de tanrısal açılardan bakıldığında doğru olduğunu kısa zamanda öğrenirsiniz. İpek ipliklerden sargıları olan ve etin deri yüzeyi altındaki kıpırdanışlarıyla titreyen o yüz elli gramlık nesne, beynin olmadığı yerde, ondan istenen en basit işi bile yerine getirmeyi reddeden bir değnek haline geliverir. Aslında kamışın yapması gereken tek şey misinayı, iskandili ve tüylü iğneyi suyun yüzünden havalandırmak, hepsini birden başın üstünde şöyle bir sallayıp sonra hepsini gene ileri doğru savurarak suyu şapırdatmadan su yüzüne inmelerini sağlamaktır. Suyun yüzüne ilk önce tüylü iğne, sonra saydam iskandil, en sonra da misina inmelidir, yoksa balıklar tüyün yapay olduğunu fark ederek sırra kadem basacaklardır. Tabii bazı durumlarda oltayı savurmanın hayli güç olacağını ve özel bir beceri gerektireceğini herkes görebilir önceden. Balıkçının hemen arkasında kayalıklar ya da ağaçlar olduğu için olta takımının balıkçının başı üzerinde sallanamayacağı durumlar ve tüylü iğneyi su yüzüne sarkmış salkım söğütlerin altına düşürebilmek için yapılan yanlamasına olta atışları filan özel beceri gerektirirler doğal olarak. Ama dümdüz, basit bir olta savurmada dikkate değer ne vardır ki! Ucunda bir misina olan bir kamışı sallayıp misinayı ırmağın öbür kıyısına yollamanın ne özelliği olabilir ki!

Tıpkı baltalarını ya da golf sopalarını gereğinden fazla yukarı kaldırdıkları için tüm vurma güçlerini havada bir yerlerde yitiren hemcinsleri gibi balık tutan insanlar da doğru yola sokulana kadar kamışlarını başlarının çok gerilerine doğru kaldırırlar; ama balık avcılığında durum daha da kötüdür, çünkü gereğinden fazla arkaya savrulan tüylü iğne balıkçının gerisindeki kayalıklarda ya da ağaçlar arasında bir yere takılır kalır. Babam olta sallamanın

saat iki konumunda son bulan bir sanat olduğunu söylediği zaman hemen ardından da, "Saat iki konumundan çok, saat on iki konumunda," diye eklerdi. Demek istediği, kamışın balıkçının tepesinden ancak az bir şey geriye getirilmesi gerektiğiydi. (Balıkçının tam tepesi saat on iki konumuydu.)

Ne var ki, zarafet kazanmadan güç elde etmeye çalışmak insanoğlu için doğal olduğundan, acemi balıkçı kamışı kamçı gibi ileri geri sallayarak misinaya her gidiş gelişte ıslık çaldırmaya başlar. Hatta bazan tüylü iğnenin bağlı olduğu iskandilden kopmasına bile neden olur. Bu arada, küçük tüylü iğneyi ırmağın karşı kıyısına atması gereken güç de bir yolunu bulup misinayı, iskandili ve de tüylü iğneyi bir kuş yuvasına dönüştürmeye yönelmiştir. Bu karmakarışık yumak havadan düşüp balıkçımızın hemen üç metre önünde suya iniverir. Ama balık avcıları olta takımının sudan çıktıktan sonra tekrar oraya geri dönene kadar gidip geleceği güzergâhı gözlerinin önünde canlandırırlarsa, oltayı savurmak kolaylaşır. Olta takımı sudan çıkarken ilk önce ağırlaşmış ve en önde geriye doğru gitmeye başlayan misina çıkar sudan doğal olarak; ardından da saydam iskandil ve tüylü iğne gelir. Olta takımı tam balıkçının başının üzerinden geçerken, hafif ve saydam olan iskandille tüylü iğnenin o anda yeniden ileriye doğru gitmeye başlamış olan ağır misinayı yakalamalarını ve sonra gene onun gerisinde kalmalarını sağlamak için ufak bir zamanlama ayarı yapmak gerekir. Eğer bu yapılmazsa, geri dönüş güzergâhındaki misina hâlâ geriye doğru gitmekte olan iskandil ve tüyle çarpışır ve oluşan kuş yuvası balıkçının hemen üç metre önünde şap diye suya düşüverir gene.

İleri doğru gidişte misina, iskandil ve tüy şeklinde olması gereken düzen kurulur kurulmaz durumun hemen tersyüz edilmesi gerekir bu kez de; çünkü suya girerken tüylü iğne ve saydam iskandil önde olmalıdır. Eğer balıkların ilk görecekleri şey kolaylıkla görülebilen bir misina olursa, balıkçının göreceği de uzaklaşan sırt yüzgeçleri olacaktır. Bu durumda balıkçının oradan ayrılıp bir sonraki avlanma yerine yönelmesi iyi olur. Bundan dolayı balıkçı olta takımı öne doğru savrulurken tam tepesinde bir yerlere geldiğinde (saat on konumundayken) durumu bir kez daha denetler.

Dört tempolu ritim çok işlevseldir doğrusu. İlk tempoda misina, iskandil ve tüy sudan çıkarılır; ikinci tempoda hepsi birden

göğe doğru fırlatılır; babamın üçüncü tempo dediği, misina yeniden öne doğru harekete geçtiğinde tüyün onun arkasında kalabilmesi için tüye ufak bir ayar yapılmasının zamanıdır; dördüncüsü ise insanın gücünü kullanma ve kamışı saat on konumuna gelene kadar öne çekip misinayı yönlendirmesinin zamanıdır. Sonra avcı atışı düzeltmeli, iskandille tüylü iğnenin misinanın önüne geçmesini ve suya kusursuz bir yumuşak iniş yapmalarını sağlamalıdır. Güç demek, her yana yayılabilecek bir güç gösterisi yapmak değil, bu gücün oltanın atılışı sırasında nerede kullanılacağını bilmek demektir. "Unutmayın," derdi hep babamız, "balıkçılık saat onla saat iki konumları arasında dört tempolu bir ritimle icra edilen bir sanattır."

Babamın evrene ilişkin bazı konulardaki inançları çok kesindi. Babama göre bütün iyi şeyler —ruhun sonsuza dek selamete kavuşması kadar alabalıklar da— Tanrının inayeti ve de zarafetle; zarafetse ustalıkla elde edilirdi. Ustalığa gelince, ustalık hiç de öyle kolay kolay elde edilmezdi.

İşte bundan dolayı kardeşim ve ben olta savurmayı Presbiteryen tarzında ve bir metronom yardımıyla öğrendik. Metronom annemin metronomuydu. Babam onu kentteki evimizdeki piyanonun üstünde durduğu yerden alıp getirmişti. Annem zaman zaman evimizin ön terasından rıhtıma doğru bakar, metronomunun gerekirse yüzüp yüzemeyeceğini düşünürdü tedirginlikle. Annem bu gerginliğe dayanamayarak rıhtıma gelip metronomunu geri aldığında tempoyu babam tutardı ellerini çırparak.

Babam bizi yavaş yavaş bu konuda yazılmış kitaplarla da tanıştırıyordu. Oltayı savuracağı eline giydiği eldivenin düğmelerini iliklerken söylenecek havalı bir şey bulmaya çalışırdı hep. On üç-on dört yaşlarımıza geldiğimiz günlerde bize, "Izaak Walton saygın bir yazar değildir," demişti. "Hem piskoposların yönettiği başka bir kilisenin üyesi hem de canlı yemle balık avlıyor." Paul benden üç yaş küçük olmasına karşın balık avcılığıyla ilgili her konuda benden çok daha ileriydi. *The Compleat Angler* adlı kitabı bulan da o olmuş, ('complete' sözcüğünün eski yazılış şekli olan 'compleat' sözcüğüne bakarak) bana da, "Sersem herif, doğru dürüst yazı yazmasını bile bilmiyor. Üstelik bu kitapta mandıralardaki sütçü kızlar için yazılmış şarkılar da var," diye düşüncesini bildirmişti. Kitabını ödünç alıp okuduktan sonra, "Bu şarkıların bazıları çok güzel ama," diye ben de kendi düşüncemi açıkladım

ona. "Big Blackfoot Irmağında mandıra güzelini gören kim olmuş?" diye yanıtladı kardeşim; sonra da, "Onu bir balık avlama yarışı için bir günlüğüne Big Blackfoot Irmağında kıstırmak isterdim doğrusu," diye ekledi. "Üstelik bahse de girerdim."

Çocukçağız çok sinirlenmişti. O piskoposun parasını alacağından da hiçbir zaman şüphem olmadı doğrusu.

İnsanın kardeşinden üç yaş büyük olması kardeşine hep küçük bir çocuk gözüyle bakmasına neden oluyor on üç-on beş yaşlarındayken (belki de ömür boyu); ama o sıra Paul'ü küçük bir çocuk olarak görmeme karşın, onun büyük bir kamış ustası olacağını daha o zamanlardan anlamıştım. İyi eğitilmiş olmanın yanı sıra fazladan birşeyler de vardı onda: deha, şans ve bol miktarda özgüven. Daha o küçük yaşta bile kendisiyle birlikte avlanan herkesle, ağabeyi olan benimle bile, bahse girmeyi çok severdi. Küçücük bir çocuğun habire kendinin üstüne bahse girmek istemesi ve de kazanacağının hemen her zaman kesin gibi görünmesi, zaman zaman çok eğlenceli oluyorsa da bazan hiç de gülünç değildi. Ondan üç yaş daha büyük olmama karşın ben kendimi bahse girmek için hiç de yeterince büyümüş hissetmiyordum. Bence bu bahse girme işi kafalarındaki hasır şapkaları geriye iterek giyen erkekler içindi. Onun için kardeşim bana, "İşi daha ilginç bir şekle sokmak için bir bahse girsek, ne dersin?" diye sorduğu ilk birkaç keresinde aklım karışmış, bayağı utanmıştım. Üçüncü kez sorduğunda beni epey kızdırmış olmalı ki, gerçek para sorunları olduğu zamanlarda birkaç dolar borç istemek için bile olsa, bir daha benimle asla para konusunda konuşmadı.

Birbirimizle olan ilişkimizde çok dikkatli davranmamız gerekiyordu. Genelde onu küçük bir çocuk olarak görüyordum, ama ona küçük bir çocukmuş gibi davranamıyordum bir türlü. O hiçbir zaman 'benim küçük kardeşim' olmadı. Bir sanatın ustalarındandı o. Ağabeyinden ne öğüt istiyordu, ne para, ne de yardım. Ve böylelikle sonuçta ben de ona yardım edemedim.

Hani erkek kardeşlerin küçük yaşlarda ilk öğrenmek istedikleri şeylerden biri de aralarında ne gibi farklar olduğudur ya; benim de Paul'le ilgili olanların arasında en uzun süre anımsadıklarımdan biri de onun şu bahse girme düşkünlüğüydü. Koca erkekler gibi atların üstüne bahis oynama havalarında köy panayırlarına giderdi ama, hem parasının miktarı hem de kendisi çok küçük olduğu için, hiçbir müşterek bahisçi bahislerini kabul etmezdi.

Geri çevrilince de Izaak Walton ve rakibi olarak gördüğü herhangi biri için söylediklerini tekrarlar, "Şu kalleş herifi bir günlüğüne Big Blackfoot Irmağında kıstırmak isterdim doğrusu. Bir de bahse girerdim," derdi. Yirmi iki-yirmi üç yaşlarına geldiğinde büyük para dönen hileli poker partilerinde oyun oynamaya başlamıştı.

Koşullar da aramızdaki farklılıkların derinleşmesinde rol oynadılar. Birinci Dünya Savaşı sırasında herkesin askere çağrılması ormanda iş yapacak erkek bırakmamıştı. Bundan dolayı on beş yaşımdayken Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesinde çalışmaya başladım ve bundan sonra her yaz ya Orman İşletmesinde ya da orman ağaç kesim kamplarında çalışmayı sürdürdüm. Ormanları da, çalışmayı da seviyordum; ama o birkaç yaz boyunca hiç balık avlamadım sayılır. Paul ise o sıralar bütün gün balta sallamak ya da testereyle ağaç kesmek için henüz çok gençti. Ayrıca daha o genç yaşında bile hayatında iki büyük amacı olduğuna karar vermişti: balık avlamak ve çalışmamak, ya da hiç olmazsa iş hayatının balık avlamasını engellemesine izin vermemek. Bundan dolayı on beş-on altı yaşlarındayken kendisine belediyenin yüzme havuzunda yazlık bir iş buldu cankurtaran olarak. Böylece akşamüstünün geç saatlerinde balık avlamaya gidebiliyor, gündüzleri de mayolu kızları seyredip gece için onlarla randevulaşıyordu.

Bir meslek seçme zamanı geldiğinde kardeşim Montana gazetelerinin birinde gazeteciliği seçti. Böylelikle, daha genç yaşında, kendi kafasının içinde *The Westminster Catechism* kitabımızın ilk sorusuna verilen yanıtla çelişkiye düşmeyen bir yaşam amacı bulmuş oldu.

Birbirimize bu denli güçlü bağlarla bağlanmış bir aile olmasaydık farklılıklarımız da bu kadar büyük görünmez, bu kadar göze batıcı, dikkat çekici olmazdı kuşkusuz. Kilise okulumuzun duvarlarının birinde "Tanrı Sevmektir" diye yazılıydı. Kardeşimle ben bu yazının doğrudan doğruya bizim dört kişilik ailemiz için söylenmiş olduğunu, Montana'daki şu Missoula kentinden uzaklaştıkça sayıları hızla artan soysuzlarla dolu olduğunu, çok çabuk öğrendiğimiz dış dünyayla hiçbir ilgisi olmadığını sanırdık.

Bu arada ikimiz de kendimizin çetin ceviz olduğunu çok iyi biliyorduk. Bu inancımız yaşımız ilerledikçe —yirmi üç-yirmi dört yaşlarımıza, büyük bir olasılıkla daha sonralarına, hatta ola ki çok çok daha sonralarına kadar— arttıkça arttı. Ama farklılığımız çe-

tin ceviz oluşumuzda bile kendini gösteriyordu. Benim çetin cevizliğim, Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesi ve orman ağaç kesim kampları gibi çetin kurumların bir ürünü olmamdan ileri geliyordu. Paul'ün çetin ceviz oluşuysa, çetinlik konusunda kendisinin bütün kurum ve kuruluşlardan daha üstün bir çetin ceviz olduğuna inanmasındandı. Annemle birlikte her sabah dehşetle seyretmiştik bizim İskoç rahibinin küçük oğluna yulaf lapası yedirmeye çalışışını. Babam da dehşet içindeydi. İlk önce kendi kanından canından olan bir çocuğun Tanrının nimeti yulaf lapasını yememesi, günler geçtikçe de bu parmak kadar çocuğun kendinden de çetin ceviz çıkmış olması babamı dehşete düşürmüştü. Rahibimiz bağırıp çağırdıkça bu küçük çocuk, sanki babası şükran duası okuyormuş gibi, başını yemek tabağının üzerine eğiyor ve ellerini kavuşturuyordu kucağında. Çocuğun babasınınkinden daha büyük olan kendi kızgınlığının bir tek göstergesi vardı; dudakları şişer, kalınlaşırdı. Babam kızdıkça yulaf lapası soğur, babamın kızgınlığı kendiliğinden sönüp gidene kadar bu böyle sürüp giderdi.

İşte böyle; her ikimiz de yalnızca kendimizin çetin ceviz olduğunu düşünmekle kalmaz, ötekinin de kendisi hakkında aynı şekilde düşündüğünü bilirdik. Paul benim daha şimdiden orman yangını ekiplerinin şefliğini yaptığımı, benimle çalışırsa ve çalışırken de gazeteci olarak çalışırken yaptığı gibi işbaşında içerse ona hemen kampa dönüp, hesabını kapatıp, çekip gitmesini söyleyeceğimi bilirdi. Ben de bilirdim ki onun yulaf lapası yemesi ne kadar olası ise orman yangınlarına karşı savaşması da o kadar olasıdır. Sokak kavgalarıyla ilgili olarak ortak bir görüşümüz, bir anakuramımız vardı: bir kavga çıkacağa benziyorsa, ilk yumruğu sen at. Görünüşleri de sözleri kadar sert olan çoğu bıçkının bile çoğu zaman söyledikleri kadar çetin ceviz olmadıklarını düşünürdük biz iki kardeş. Bu gibiler aniden birkaç dişlerinin sallandığını hissettiklerinde elleriyle ağızlarını silip ellerine bulaşan kana şöyle bir bakarlar ve oradaki herkese bir içki ısmarlayıverirler. Ama, kardeşimin dediği gibi, "Hâlâ kavga etmeye niyetliyseler bile, sen kavgaya koca bir yumruk önde başlamış olursun".

Bu kuramın bir sakıncası vardır: doğruluğu istatistiklerde geçerlidir yalnızca. Arada bir karşınıza kavgaya sizin kadar hevesli, ama bu işte sizden daha da iyi olan birisi çıkar. Eğer işe

böyle birinin birkaç dişini sakatlamakla başlarsanız, o da sizi öldürmeye kalkabilir.

Sanırım kardeşimle ilk ve son olarak bir kez kapışmamız kaçınılmazdı. Kapıştığımızda bu kavga, sokak kavgalarıyla ilgili kuramlarımızdan dolayı, bir Hücum Borusu gibi hızlı ve ürkütücü oldu. Bazı bölümlerini göremedim bile. Annemin aramıza girip bizi durdurmaya çalıştığını görmedim örneğin. Annem kısa boyluydu ve gözlük takardı. Onlarla bile pek iyi göremezdi ya! Ömründe hiç kavga görmemişti ve bir kavgaya karışmanın insana ne kadar zarar verebileceği konusunda hiçbir fikri yoktu. Görünüşe göre yürüyüp öylece iki oğlunun arasına girivermişti. Onu ilk fark ettiğimde, önce ak saçlı başının tepesini gördüm. Saçlarını tepesine toplamış, bir de koca tarak takmıştı başına. Ama bu kafada en dikkatimi çeken, o kafanın iyi bir yumruk sallayamayacağım kadar Paul'ün yakınında olduğuydu. Sonra birdenbire onu göremez oldum.

Kavga birden kendiliğinden bitiverdi. Annem aramızda, yerde yatıyordu. İkimiz birden ağlamaya ve kızgınlıktan kudurmuş bir halde dövüşmeye başladık. "Namussuz seni! Anneme vurup yere yıktın!" diye bağrışıyorduk.

Annem yerden kalktı. Gözlükleri olmadığı için körleşmişti sanki. Sallana sallana aramızda daireler çizerek dönüp duruyor, hangimizle konuştuğunu fark edemeden, "Yok yok, sen vurmadın. Ben kendim kayıp düştüm," deyip duruyordu.

İşte böylece bu da kardeşimle benim son dövüşmemiz oldu.

Belki de hangimizin daha çetin ceviz olduğunu hep düşünüp durmuşuzdur; ama delikanlılık dönemine ilişkin bazı sorular hayatta belli bir noktaya erişmeden önce yanıtlanmamışlarsa o sorular daha sonra bir daha kesinlikle sorulamaz. Bundan dolayı, duvardaki yazının da dediği gibi, tekrar birbirimize sevecen davranmaya başladık. Ormanlarda ve ırmak kıyılarında yürürken de ormanlarla ırmakların bize yüce gönüllülükle davrandıklarını hissederdik.

Artık pek sık birlikte avlanamıyorduk, bu doğru. Şimdi artık otuz iki-otuz üç yaşlarındaydık ve bu satırlardan itibaren, 'şimdi' 1937 yılının yazı demek olacak. Babam emekliye ayrılmıştı, annemle birlikte eskiden oturduğumuz Missoula kentinde oturuyorlardı. Paul ise eyaletin başkenti olan Helena'da gazetecilik yapıyordu. Bense, hayatımdaki bu olayı kardeşimin sözleriyle söyle-

yecek olursam, 'kalkıp gidip evlenmiş'tim. O sıralarda karımın ailesiyle birlikte, küçük bir kasaba olan Wolf Creek'te yaşamaktaydım. Wolf Creek'le Helena'nın arası altmış dört kilometre olduğu için de hâlâ arada bir birbirimizi görüyor ve doğal olarak arada bir de birlikte balık avlamaya gidiyorduk. Aslına bakarsanız şu anda Helena'ya gelmiş olmamın nedeni de onunla balık avına çıkmak konusunda görüşmek istememdi. Bir nedeni de bunu benden kaynanamın istemiş olmasıydı. Bu yaptığımdan pek kıvanç duymuyordum, ama kardeşimin sonunda peki diyeceğinden oldukça emindim. Bana hiçbir zaman düpedüz 'hayır' dememişti. Ayrıca karımla kaynanamı da çok sever, 'bana ne oldu da evlilik aklıma geldi de tuttum gittim evlendim' bunu bir türlü anlayamamış olmasına karşın, ikisini de duvardaki yazının kapsadığı alanın sınırları içinde sayardı.

Last Chance Gulch'da altın bulunduğunda bir rastlantı olarak orada bulunan zengin altın arayıcıları tarafından kurulmuş olan Montana Kulübünün önünde rastladım kardeşime. Saat sabahın onu olmasına karşın içki içmeye hazırlanıyormuş gibi geldi bana. Ona soracağımı sormadan önce haberi vermem gerekiyordu.

Kardeşim verdiğim haberi duyunca, "Veba salgınının gelmesine ne kadar sevinirsem o herifin gelmesine de o kadar sevinirim," dedi.

"Ona karşı bu kadar da katı olma," dedim kardeşime. "Benim kayınbiraderim o."

Kardeşim, "Onunla balık avlamaya gitmem ben," dedi. "Batı Sahillerinden gelme o. Üstelik de sölucanla avlanıyor."

"Saçmalamayı bırak," dedim ona. "Pekâlâ biliyorsun ki Montana'da doğup büyüdü o. Yalnızca işi Batı Sahillerinde. Şimdi de buraya tatile geliyormuş; annesine de bizle balık avına gitmeyi istediğini yazmış. Özellikle de seninle."

Kardeşim, "Batı Sahillerindeki hemen herkes Rocky Dağlarında bir yerlerde doğmuş, tüyle balık avcılığında başarılı olamayınca da Batı Sahillerine göçerek avukat, yeminli mali müşavir, havayolları genel müdürü, kumarbaz ya da Mormon misyoneri olmuştur," dedi.

İçki içmeye hazırlanıyor muydu, bundan emin değildim, ama biraz önce birşeyler içmiş olduğu kesindi.

Olayın gelişiminden hoşlanmadan, ama anlaşmazlığımızın sınırı aşmamasına da özen göstererek orada öylece durmuş birbirimizi süzüyorduk. Aslına bakarsanız kayınbiraderim konusundaki düşüncelerimiz aynıydı. Hatta bazı yönlerden ben Paul'den daha az hoşlanıyordum kayınbiraderimden. Karınızın yüzünü sevmediğiniz birinin suratında görmek hiç de hoş olmuyor.

"Hem o canlı yemle balık avlayan biri," diye konuşmasını sürdürdü kardeşim. "Batı Sahillerinde yaşayan bütün Montana'lı erkekler akşamları barlarda oturup birbirlerine palavra atar; eskiden uygarlığın sınır boyları olan bu yerlerde avcılık yapmak, tuzak kurmak ve tüyle balık avlamakla geçen çocukluk günlerini anlatırlar. Ama buraya, eve geri döndüklerinde ön terasta daha analarını bile öpmeden ellerinde kırmızı bir Hills Bros marka teneke kahve kutusu, arka bahçeye koşup canlı yemle balık avlamak için solucan aramaya başlarlar."

Helena'daki gazetede çıkan yazıların çoğunu kardeşimle yazı işleri müdürü yazardı. Bu yazı işleri müdürü, klasik 'kişisel hakaret' ekolünden gelme küçük kasaba tipi yazı işleri müdürlerinden biriydi. Gün boyunca birilerine karşı acıma duymamak için sabahın erken saatlerinde içmeye başlardı. Kardeşimle o birbirlerine olabildiğine hayrandılar. Kasabalılar onlardan korkardı. Özellikle de çok iyi yazılar yazdıkları için. Böylesi düşman bir dünyada her ikisinin de ailelerince sevilmeye gereksinimleri vardı ve sevilirlerdi de.

Kardeşimin içki içmesini engellediğim artık apaçık belli oluyordu. İşte zaten kardeşim de, "Hadi içeri girip birer tek atalım," deyiverdi. Onun ahlak değerlerini açıkça eleştirmekten çekiniyormuşum gibi görünme hatasını yaptım ve, "Benim içkiye başlamam için daha çok erken, Paul," dedim.

Hemen ardından da, hiç zaman kaybetmeden bir şey daha söylemek zorunluluğunu hissettiğimden, "Bunu senden istememi benden Florence istedi," dedim. Bunun da benim ahlak değerlerime pek yararı olmadı. Hiç olmazsa kendi gözümde.

Suçu kaynanama yüklemek hiç hoşuma gitmemişti. Paul'le benim onu sevmemizin bir nedeni de onun babamıza benziyor olmasıydı. Her ikisi de Kanada'dan gelme birer İskoçtu; her ikisinin de gençliklerinde kıpkızıl olan, şimdiyse kızıla çalan sarı saçları vardı ve her ikisi de bazı sözcükleri Kanadalı ağzıyla söylüyorlardı.

Çok da üzülmedim doğrusu yaptığıma çünkü bunu Paul'den istemeye beni kaynanam zorlamış, pohpohlamasına belli bir ölçü gerçek payı da katarak aklımı karıştırmış, "Balıkçılık hakkında hiçbir şey bilmememe karşın, Paul'ün yeryüzündeki en iyi balıkçı olduğunu biliyorum," demişti. Oldukça karmaşık bir cümleydi bu. Florence da o dönemin kadınlarının balıkçılık hakkında bildiği her şeyi; yani, eğer erkekler temizlemeyi unutmuşlarsa balıkları temizlemeyi; pişirmeyi ve en önemlisi, balık tutanların balık sepetlerine şöyle bir göz atıp, "Bak hele, şuna bak!" diye hayretle söylenmeyi bilirdi. Öte yandan balık avlamak hakkında hiçbir şey bilmediği de doğruydu.

"Neal'in sizinle birlikte olduğunu bilmek beni mutlu eder," diye de sözünü bitirmişti kaynanam. Neal'in bizimle birlikte olmasının olta savurmadaki ustalığından çok, ahlâk değerlerinde bir ilerleme sağlayacağını umuyordu şüphesiz. Yaşadığımız kentte Paul'le ben 'vaizin çocukları' diye tanınırdık ve çoğu anne çocuklarının dikkatini bize çekmekten kaçınırdı; ama bu İskoç kadınına göre bizler 'rahibin oğulları'ydık. Sonra ayrıca bizler tüy iğneyle balık avlarken; ahlaksızlığın, gerçek, ama daha sonra göreceğimiz gibi pekâlâ da başa çıkılabilecek sorunlarla yüz yüze geldiği soğuk suyun içinde olacaktık bellerimize kadar gün boyunca.

"Zavallı yavrucak," dedi kaynanam. Bunu derken de İskoçvari bir tarzla ekleyebildiğince bol 'r' ekledi yavrucak sözcüğüne. İskoç annelerin başka annelerin çoğundan daha fazla fırsatları olmuştu göçe ve günaha alışmak için; onların gözünde bütün oğullar sefahat dolu yaşamlar sürer, daha sonra eve döndüklerinde de annelerince güler yüzle karşılanırlardı. İskoç erkekleriyse eve dönen bu erkek hısım akrabayı buyur etmekte daha ihtiyatlı davranır, onları genellikle ancak kadınlarının güçlü etkisine dayanamayıp kabullenirlerdi.

"Eğer Florence istiyorsa başım üstüne," dedi Paul. Söz verdiği için artık sözünden dönmeyeceğini çok iyi biliyordum.

"Hadi gidip bir içki içelim," dedim ve sabah saat onu çeyrek geçe de içkilerin parasını ödedim. Saat on çeyrekten az önce de Paul'e Neal'in ertesi gün Wolf Creek'e geleceğini, ondan sonraki gün de Elkhorn'da balık tutmaya gitmemiz gerektiğini söyledim. "Bir aile pikniği olacak bu, anlarsın ya," dedim ona.

"Pekâlâ," dedi Paul.

Elkhorn, Missouri Irmağına karışan ufacık bir çaydır. Paul'le ben büyük boy balık avlar; "Biz ufak olanları yeğliyoruz. Onlar daha lezzetli oluyorlar," demek zorunda kalan kadınların kocalarına aşağılayıcı gözlerle tepeden bakardık. Ama Elkhorn Çayı özellikleri olan bir çaydır ve Missouri Irmağından çıkıp buralara kadar gelen dev boyutlardaki boz alabalıklar gibi birçok sürprizle doludur.

Elkhorn'un bizim en sevdiğimiz çay olmasına karşın Paul ikinci içkilerimizi ısmarladıktan sonra, "Yarın akşama kadar işbaşı yapmam gerekmiyor. Yarın işe gitmesek de pikniğe gitmeden önce yalnız sen ve ben, ikimiz baş başa büyük ırmakta balık avına çıksak, ne dersin?" diye sordu.

Paul'le ben birçok ulu ırmakta avlanmışızdır, ama ne zaman ki birimiz 'büyük ırmak' demişsek öbürümüz bunun Big Blackfoot Irmağı olduğunu hemen anlamıştır. Bu ırmak balık avladığımız en büyük ırmak değil, ama aralarında en güçlü olanı. Kiloya göre değerlendirilirse, onda yaşayan balıklar da öyle. Big Blackfoot Irmağı dümdüz ve hızlı akar. İki ulu ırmak havzasını birbirinden ayıran Continental sıradağlarındaki Rogers Geçidinde kaynağından çıkar; uçaktan ya da haritaya bakıldığında, Montana'nın Bonner kentinde Columbia Irmağının Clark çatalının güney koluna kavuşana dek hemen hemen dümdüz batıya doğru aktığı görülür. Bütün yol boyunca da coşkun coşkun akar.

Irmağın Continental sıradağlarındaki kaynağına yakın bir yerde bulunan bir madende sıfırın altında 56.4 derecede takılıp kalmış bir termometre vardır. Bu ısı —Alaska dışında Amerika Birleşik Devletlerinde resmi olarak kayda geçmiş olan en düşük ısıdır. Big Blackfoot Irmağı, kaynağından ağzına kadar buzulların eseridir. Irmak ilk yüz dört kilometre boyunca yerkürenin yüzeyini kazıya kazıya kuzeyden güneye doğru ilerleyen buzulların kazıyıp oyduğu vadisinin güney duvarına vura vura çağıldar durur. Irmağın kırk kilometrelik aşağı bölümü ise, kuzeybatı Montana'yla kuzey Idaho'yu kaplayan büyük buzul gölü buzdan oluşan bendini yıkıp Montana ve Idaho'daki dağların dökün tülerini yüzlerce kilometrelik doğu Washington ovalarına yığdığında bir gecede oluşuvermiştir. Yeryüzü tarihinde, jeolojik kanıtı olan en büyük sel baskınıdır bu. Öylesine büyük boyutlu bir jeolojik olaydır ki bu, insanoğlunun aklı bunu alabilmişse de uzaydaki uydulardan fotoğraf çekilene kadar bu olay bir türlü kanıtlanamamıştır.

Irmağın haritada düz bir çizgi halinde görülüyor olması da onun varlığının buzul kökenli olduğu izlenimini uyandırır. Dönen, kıvrılan, bükülen bir vadisi, yani bir menderesi yoktur bu ırmağın. Çevresindeki birkaç çiftlik de buzullar tarafından parçalanmamış olan güney kolları dolaylarında yer alırlar. O koca buz bendi eridiğinde yok olup giden bir gölün bir gece içinde kazdığı bu vadi, ağız kısmına yaklaştıkça geniş bir delta ovasına açılarak genişleyeceğine gittikçe darala darala öyle bir duruma gelir ki vadiden bir ırmak, kereste taşımakta kullanılan köhne bir tren yolu ve bir karayolunun geçebilmesi için bu üçünden ikisinin kendini dağlara vurması gerekmektedir.

Bir alabalık için yaşanması zor bir yerdir burası. Irmak kükreye kükreye akar. Suyun akışı, kayaların balıkların beslenmesine yarayacak şekilde yosun tutmasını önleyecek kadar hızlıdır. Bu yüzden de, alabalıklar arası yüksek atlama rekorlarını herhalde ellerinde tutan buralı balıklarda bir gram bile yağ yoktur.

Ayrıca bu ırmak en iyi tanıdığımız ırmaktı. Kardeşimle ben bu yüzyılın başından beri, babamsa çok daha öncesinden, balık avlamışızdır bu ırmakta. Onu kendimizin bir parçası, kendi ailemizin ırmağı gibi görürdük. Ve şimdi onu turizm amaçlı kovboy çiftliklerine, gönül rızamızı almadan Great Falls'a yerleşmiş olan ahaliye ve California'dan gelen Arap kökenli istilacılara terk ediyorsam bunu büyük bir isteksizlikle yapmaktayım.

Paul beni ertesi sabah erkenden aldı Wolf Creek'ten. Termometrenin sıfırın altında elli yedi dereceye altı dizyem kala takılıp kaldığı Rogers Geçidini geçmeye başladık. Her zamanki gibi, özellikle de sabahın erken saatlerinde hep yaptığımız gibi, iki ayrı ırmak havzasını birbirinden ayıran ulu sıradağları aşana kadar saygıyla sessizce oturduk arabada; ama suların artık başka bir okyanusa doğru akmaya başladığını fark ettiğimiz an konuşmaya başladık. Paul'ün anlatacağı bir öyküsü olurdu hemen her zaman; kendisinin başrolde olduğu, ama öykünün kahramanı olmadığı bir öykü.

Paul, Continental sıradağlarını geçerken anlattığı öyküleri, gazetecilerin 'insan unsuru' ağır basan öyküleri anlatırken genellikle kullandıkları o biraz şiirsel, görünüşte gamsız ve şen olan havada anlatırdı hep; ama, eğer anlatışındaki bu hava bir yana bırakılırsa, anlattığı öyküler onun kişiliğinin ailesince hoş karşılanmayacak ve ergeç benim tarafımdan öğrenilecek bir yönü gibi gö-

rünürdü bana. Ayrıca, bunları bana eğlenceli öykülerden oluşan bilmeceler olarak sunsa da, yaşamında başka yaşamlar, bambaşka boyutlar da olduğunu bana anlatmasının boynunun borcu olduğunu da inanıyordu herhalde. Biz iki kardeş de böylece kendi farklı dünyalarımızı ayıran dağları aşarken ben çoğu kez kardeşimin kendi hakkında bana ne anlattığını kavrayamazdım.

"Big Blackfoot'ta avlanmayalı haftalar olmuştu o sıralar," diye başladı söze. Kardeşimin öyküleri başlangıçta hep haber bültenine benzer. Tek başına avlanıyormuş o gün. Av da yokmuş pek; onun için geç saatlere dek balık avlamaya devam etmek zorunda kalmış payını tutana kadar. Orman parselleri arasından geçtiği için parsel köşelerinde dik açılar yapan toprak bir yolu izlemiş Nevada Deresi boyunca Helena'ya dönerken. Çok güzel bir mehtap varmış o gece. Paul tam kendisini uyanık tutacak bir dostun varlığına ihtiyaç duymaktaymış ki koca bir adatavşanı yolun üstüne fırlayıp farların ışığında arabanın önünde koşmaya başlamış. "Arabayı çok hızlı sürüp onu fazla yormadım, çünkü bu dostumu kaybetmek istemiyordum," dedi Paul. Sonra anlatmayı sürdürdü. Kendini tavşana yakın hissetmek için kafasını arabadan çıkartmış öyle sürüyormuş arabayı. Kafası ayışığında öylece gidişini anlatırken Paul'ün anlatımı da şiirselleşmeye başlamıştı. Far ışıklarının bembeyaz, göz kamaştırıcı üçgeni ayışığının puslu dünyasını deliyormuş. Bu delip geçici ikizkenar üçgenin ortasında da, sıçrayışlarının uzunluğunu saymazsak, beyaz bir tavşana dönüşmüş olan adatavşanı varmış. Fosforlu gibi parlayan adatavşanı ikizkenar üçgenin ortasında kalabilmek için elinden geleni yapıyor; yeterince hızlı koşamayıp geri kalmaktan korkuyor ve durumu anlamak için dönüp geriye baktığında, gözlerinde evrenin dört bir bucağından gelme beyaz ve mavi ışıklar yanıp sönüyormuş. Kardeşim, "Ondan sonra olanları nasıl anlatacağımı bilemiyorum," diye devam etti sözüne. "Yol birdenbire dik açı yapıyormuş meğer. Tavşan bunu gördü, ama ben göremedim."

Daha sonra günlerden bir gün laf arasında arabayı onartmak için tam yüz yetmiş beş dolar harcadığını söyledi. 1937 yılında o parayla neredeyse ısmarlama araba yaptırılabilirdi. Balık avlarken asla içki içmemesine karşın her seferinde avlanmayı bitirir bitirmez hiç zaman kaybetmeden hemen içmeye başladığından da asla söz etmedi pek tabii.

Blackfoot'a varana kadar yolun yarısı boyunca acaba bana ne anlattı diye düşünüp durdum. Kem talihin sonunda gülmeceye dönüştüğü insancıl bir öykü mü anlatmıştı bana, yoksa haddinden fazla içip arabasının önünü harap ettiğini mi?

Eninde sonunda pek de önemli olmadığı için, "Unut gitsin," demiştim kendi kendime ama, gördüğünüz gibi, hâlâ unutmuş değilim. Ardından da balık avlamaya gittiğimiz dik yamaçlı vadiyi düşünmeye başlamıştım.

Clearwater Köprüsünün hemen gerisindeki vadi Blackfoot Irmağının en haşmetle gürüldediği yerdir. Aşındırıp belkemiğini kıramadığı dağlar ırmağa geçit vermeden önce onu sıkıştırıp ses ve serpintiye dönüştürürler. Yol bu noktada, doğal olarak, ırmaktan ayrılır. Bu dik yamaçlı vadide bir keçinin geçebileceği kadar bile yer yoktur. 1806 yılında Lewis, yoldaşı Clark'ı bırakıp Blackfoot Irmağına geldiğinde, o bile bu vadinin epey uzağından dolanmıştı. Bu vadi, küçük boy balıklara ve ikinci sınıf balıkçılara göre bir yer değildir. Irmağın gümbürtüsü yeterlidir balıklara güç katıp balıkçıları ürkütmeye.

Bu vadinin hiçbir yerinde suyun içinden yürüyüp karşı kıyıya geçmek olanağı olmadığı için o gün iki kardeş ikimiz de aynı kıyıda avlandık. Paul'ün yanımdan geçerek bir yukarıdaki havuza doğru yola çıktığını duydum; artık onu duymaz olduğumu fark edince de onun durup beni gözlemeye başladığını anladım. Ben hiçbir zaman usta bir balık avcısı olduğumu iddia etmedim, ama bir balık avcısı olmak ve öyle davranmak benim için her zaman önemli olmuştur. Özellikle de kardeşimle avlanırken. Kardeşimin suskunluğu sürüp uzamadan da farkındaydım hiç göz dolduramadığımın.

Bu vadiye karşı içimde sıcak ve özel duygular besliyor olmama karşın burası benim balık avlamama uygun bir yer değildir. Burası, uzak mesafelere olta sallayabilme yeteneği olanlara uygundur; ama öte yandan da balık tutanların hemen arkasında kayalık yalıyarlarla ağaçlar bulunduğundan avlananlar misinalarının tümünü önlerinde bulundurmak zorundadırlar. Bu durum bir beyzbol oyuncusunun güç kazanmak için geriye doğru gerinmesinin engellenmesine benzer ve avlananları benim hiçbir zaman ustası olamadığım çetin bir olta savurma tarzını kullanmaya zorlar. Avlanan kişi misinayı geriye doğru savurmaksızm oltasını uzaklara sallayabilmek için oltaya epey misina yedirmek zorundadır.

Ondan sonra da oltayı suyun öbür yanına savurabilmeye yeterli olacak gücü dar bir açı içinde geliştirmesi gerekir.

Balık avlayan kişi bu uzun atış için gerekli olan fazladan misinayı oltasını sudan öyle yavaş geri çekerek biriktirmeye başlar ki misinanın alışılagelenden daha fazlası suyun içinde kalır. Sudan çıkan bölümü ise gevşek bir yarım ilmek halindedir. Bu ilmek oltayı savuracak olan kolun tepeye doğru kaldırılması ve bileğin saat bir buçuk konumuna gelene kadar bükülmesiyle genişletilir. İşte böylece balık avcısının önüne bol bol misina yığılmış olur; ama bütün bu olta takımını havalandırmak ve tüy iğneyle iskandilin misinadan önce suya inmelerini sağlayacak şekilde ileriye fırlatmak için avcının nesi var nesi yok tüm gücünü ortaya koyması gerekir. Kolu bir piston haline gelir. Bilek ise emniyeti açılan bir tabancadır. Gövdesi bile bu fırlatma hareketine sırt verir. Son âna kadar suyun içinde kalan epeyce misinanın savrulan olta takımına sağlamca bir taban sağlaması da önemlidir. Bu biraz da bir çıngıraklı yılanın, kuyruğunun epey uzun bir bölümünün yerde olmasından güç alarak saldırmasına benzer. Çıngıraklı yılanlar için bunu yapmak kolay; ama benim için her zaman çok zor olmuştur.

Paul benim kendi balıkçılığım konusunda ne düşündüğümü bildiğinden herhangi bir öneride bulunarak üstünlük taslıyormuş gibi görünmemeye dikkat ediyordu; ama o kadar uzun zamandır beni izliyordu ki artık hiçbir şey söylemeden gitmesi de olanaksızdı. Onun için sonunda, "Balıkların olduğu yer daha ileride," dedi. Sonra da, aile ilişkilerimizi tehlikeye sokmaktan korkarak, hemen ekledi: "Yani azıcık daha ileride."

Onu görmemek için arkama bakmadan ağır ağır oltamı topladım. Konuştuğu için üzülmüştü herhalde, ama söyleyeceğini söylediğine göre, birşeyler daha söylemesi gerekiyordu şimdi. "Oltayı dümdüz kendine doğru çekeceğine akıntı yönüne çapraz olarak çek," dedi. "Çapraz çekersen bu yapacağın ilmeğe daha dayanıklı bir taban sağlar; sen de daha güçlü savurur, daha uzaklara atarsın oltanı."

Ondan sonra, sanki hiçbir şey söylememiş gibi yaptı Paul; ben de sanki hiçbir şey duymamışım gibi yaptım. Sonra Paul yanımdan ayrıldı. O gider gitmez de ben oltamı çaprazlama toplamaya başladım. Yararı oluyordu da. Oltamı daha uzağa atmaya

başlar başlamaz da yaşamımda yeni bir başlangıç yapmak üzere yeni bir havuza koştum hemen.

Kullandıkları gereçler farklı odak noktalarına çevrilseler bile ister bir fotoğrafçı olarak bakın ister bir balık avcısı gözüyle, dünya güzeli bir su parçasıydı geldiğim bu yeni yer. Hemen su yüzeyine yakın bir yerde bir çağlayan oluşmuştu burada. Çağlayanı yaratan kayalar su yüzeyinden altmış santim kadar aşağıdaydı ve, bu nedenle de, ırmak bu noktada tek bir koca dalga olarak kabarıyor, silkelenip serpintileşiyor, sonra kendi üstüne dönerek masmavi kesiliyordu. Şoku atlatıp kendine gelince de geri gelip biraz önce nasıl dökülmüş, onu inceliyordu.

Irmağın fotoğrafçıların çekici bulacağı renk ve kıvrım patlamaları yaptığı o noktasında hiçbir balık yaşayamazdı. Balıklar, o ağır ağır geriye dönen, çerçöp dolu bulanık köpüklerin oralardaydılar. Onları oraya çeken şeylerin başında da o çerçöp vardı. Su yüzünde benek benek görünen bu çerçöpün bir bölümü çam ağaçlarından dökülen çiçek tozundan oluşuyordu; ama asıl büyük bölümü çağlayanda sağ kalmayı başaramamış olan, yenebilir nitelikli börtü böcekti.

Durumu gözden geçirdim. Oltayı bir metre daha uzağa savurmanın yolunu az önce öğrenmiş olmama karşın öteki beceri eksikliklerimi giderebilmek için oltamı sallamadan önce epey düşünmem, hesap kitap yapmam gerekiyordu. Ama doğru bir başlangıç yaptığımdan da emindim: büyük balıkların nerede ve hangi nedenle o yerde olacaklarını bulmuştum.

Derken garip bir şey oldu. Onu görüverdim. Köpüklerin arasında siyah bir balık sırtı batıp çıkıyordu. Hatta kendi kendime, "Tanrım, yüzgeçlerini görebileceğim kadar büyük bir balık olamaz bu," diyene kadar sırt yüzgecinin üstündeki dikenleri gördüğümü bile sandım. Hatta gene kendi kendime, "Orada olabileceğini önceden düşünmüş olmasaydım o köpüklerin arasında balığın kendisini bile göremezdim," diye de ekledim. Gene de bir balığın siyah sırtını görmüş olduğum inancını bir türlü silkip atamadım üzerimden; çünkü, sık sık düşünmeye zorlanan biri olarak, eğer bir şeyi görebileceğimi daha önceden düşünmemişsem genellikle onu görmeyeceğimi biliyorum.

Önceden orada olabileceğini düşündüğüm balığı görmek, onun kafasının ırmakta acaba hangi yöne dönük olduğunu düşündürmeye başladı bana. Kendi kendime, "Oltanı savururken

onu ilk kez suların nehir yukarı döndüğü yerde gördüğünü unutma," dedim. "Bu yüzden de balığın kafası, düz akıntıdaymış gibi nehrin yukarı doğru değil de nehir aşağı dönük olacaktır."

Bu düşünceler bende, beni ilkin hangi tüylü iğneyi kullanmam gerektiği sorusuna; oradan da, eğer köpükler arasındaki o koca hörgücün ardına düşeceksem, dört ya da altı numara gibi büyük boy bir tüy iğne kullanmamın iyi olacağı sonucuna götüren bir çağrışım zinciri yarattı.

Tüylü iğne sorununu hallettikten sonra oltanın öbür ucundaki soruna geçerek bu kez de oltayı nereden sallayacağımı düşünmeye başladım. Bu çağlayanın çevresinde dev boyutlu kayalar vardı yalnızca. Ben de en büyüklerinden birini gözüme kestirdim; oraya nasıl tırmanacağıma karar verdim; o yükseklikten daha ileriye erişebileceğimi hesapladım; sonra da kendi kendime, "Bu kayanın tepesindeyken bir balık yakalarsam, onu nasıl karaya çekeceğim peki?" diye sormak zorunda kaldım. Bundan dolayı da, oltayı savurabileceğim mesafeyi kısaltacak olan, ama elimde ucunda balık olan bir oltayla üzerinden kolaylıkla kayarak inebileceğim daha ufak bir kaya seçtim.

Irmaklarda avlanan bütün balıkçıların oltalarını savurmadan önce kendilerine sormaları gereken soruya yaklaşıyordum yavaş yavaş: "Eğer büyük bir balık yakalarsam, onu nerede karaya çekebilirim?"

Tüyle balık avcılığıyla ilgili harika şeylerden biri de, aradan bir süre geçtikten sonra sizin için dünyada tüyle balık avcılığını düşünmekten başka hiçbir şeye yer kalmamasıdır. Balık avlamakla ilgili düşüncelerin genellikle Umut ile Korku'nun –ya da çoğunlukla iki ayrı Korku'nun– birbirlerini alt etmeye çalıştıkları bir diyalog halinde devam etmeleri de ilginçtir.

Birinci Korku aşağıdaki ırmak kıyılarına bakarak her iki korkudan da apayrı, üçüncü bir kişi olan bana, "Kıyıda otuz metre boyunca kayadan başka bir şey yok, ama sakın telâşlanıp ilk kumluğa varmadan balığı karaya çekeyim deme," diyordu. Ikinci Korku ise, "İlk kumluk otuz değil, kırk metre ötede," diyordu bana. "Ayrıca şu son günlerde havalar sıcak gittiğinden balık da ağzı da gevşek olacaktır. Onu nehir aşağı kırk metre sürüklemeye kalkarsan iğneyi sıyırtıp ağzından çıkartacağı kesin. Çok iyi bir çözüm değil, ama gene de onu yakınlardaki bir kayaya çekip çıkartmaya çalışman en iyisi olur."

Birinci Korku, "Irmağın tam ortasında, balığı karaya çekmeden önce yanından geçirmek zorunda olduğun bir kaya var," diyordu. "Balık kayanın bu kıyıya yakın tarafından geçsin diye oltaya çok asılırsan, büyük olasılıkla balığı kaçırırsın."

İkinci Korku ise, "Ama eğer balığın kayanın öbür yanına kaçmasına izin verirsen bu kez de misina kayanın altında bir yere takılacaktır ki, o zaman da balığı kaçıracağın yüzde yüz," diyordu.

İnsan kendini, 'büyük olasılıkla kaçırırsın'la 'kaçıracağın yüzde yüz' arasında bir söyleşiye girişmiş bulduğunda bu konuda gereğinden fazla düşünmüş olduğunu anlar. Ben de konuyu değiştirdim, ama düşünmekten de tümüyle vazgeçmedim. Balıkçılığın kuralları arasında yer almıyor, ama insanoğlu oltasını savurmadan önce bir an için —balık beyninin ancak balık yumurtalarından biri kadar olmasına karşın, üstelik insanın su altında yüzerken balıkların düşünecek herhangi birşeyleri olduğuna inanması zor olsa da— balığın ne düşündüğünü merak etmeden yapamıyor. Gene de balıkların açlık ve korku hislerinden başka hiçbir şey bilmediklerine inandırılmam çok zor. Geçmişte bir kez açlık ve korkudan başka hiçbir şey hissetmemeye çalışmıştım da eğer balıklar yalnızca bunları hissediyorlarsa nasıl oluyor da on beş santim uzunluğa gelebiliyorlar, bir türlü anlayamamıştım. Hatta bazan balıkların basbayağı hoş şeyler düşündüklerini hayal edecek kadar ileriye bile giderim. Oltamı savurmadan önce o siyah sırtlı balığın, çağlayanın oluşturduğu hava kabarcıklarıyla dolu olan o fışır fışır suda serin serin yattığını hayal ettim. Nehir aşağı bakıyor ve içi yiyecek dolu köpüklerin, müşterilerin ayağına kadar gelen bir yüzer kafeterya gibi, nehir yukarı dönüşlerini seyrediyordu. İçi beneklerle dolu olan o köpüklerin yumurtayla çırpılıp üstüne dövülmüş fındık serpilmiş süt kreması olduğunu hayal etmiş ve köpük köpük olan yumurta beyazları aralanıp da beni gördüğünde kendi kendine herhalde şöyle demiştir: "Burada kardeşinin değil de bu adamın avlanıyor olması benim için ne büyük şans."

İşte bütün bunları ve bunlara benzer bir sürü yararsız, olur olmaz birşeyler daha düşündüm. Sonra oltamı savurdum ve onu yakaladım.

İğneyi ağzından çıkartmaya başlayana dek soğukkanlılığımı elden bırakmadım. İşte kumlara bulanmış olarak onu karaya çektiğim o küçük kumlukta yerde yatıyordu. Solungaçları son bir kez

nefes alma çabasıyla açılmışlardı. Derken birdenbire kumda kafasının üstüne dikildi ve kuyruğuyla bana vurdu. Kumlar uçuştu çevrede. Ellerim yavaştan titremeye başlamıştı. Berbat bir görünüm yaratmalarına rağmen titremelerini engelleyemiyordum. Sonunda çakımın büyük bıçağını açmayı ve kafasında birkaç kez kaydırdıktan sonra, onu balığın beynine saplamayı başardım.

Balığı kıvırmama karşın hayvan hâlâ balık sepetime büyük geliyordu. Bundan dolayı kuyruğu sepetin dışında kaldı.

Üzerinde kabuklu deniz hayvanlarını andıran benekler vardı balığın. Midyeleri filan olan bir okyanus canlısına benziyordu tastamam. Bir sonraki havuzda avlanan Paul'ün yanından geçerken sepetimden sarkan kuyruğu gözden geçiren kardeşimin yavaşça şapkasını çıkartması benim balık avcılığındaki ustalığıma değildi.

Bir balık yakalamıştım ya, artık oturup iyi bir balıkçıyı izlemeye başlayabilirdim. Kardeşim sigara paketiyle kibritlerini gömleğinin cebinden çıkartıp şapkasının altına yerleştirdi, şapkasını da su sızdırmasın diye sıkı sıkı başına geçirdi. Sonra belindeki balık sepetini çözüp —su baş edemeyeceği kadar zorlarsa sepetten hemen kurtulabilmek için— onu omzunun ucuna astı. Eğer bir durum değerlendirmesi yaptıysa da bunu yapmak için ayrıca bir zaman harcamadı. Kayanın birinden aşağıda köpüren sulara atladı ve sarp kayalıklardan kopup ırmağın içine düşerek suları yarmış olan bir kayaya doğru yüzdü. Giyinik olarak, yalnızca sol elini kullanarak yüzüyordu. Sağ elindeyse yükseğe kaldırdığı kamışı tutmaktaydı. Bazan yalnızca balık sepetini, sular sepeti doldurduğu zamanlarda ise yalnızca kamışı görebiliyordum.

Sular onu hızla kayaya çarptı. Epey canı yanmış olmalı, ama sol elinin parmaklarında hâlâ kayadaki bir yarığa tutunacak kadar güç kalmıştı, yoksa sular onu aşağıdaki maviliklere sürüklerdi. Daha sonra da sol parmakları ve bir de aynen bir maden arayıcısının kazmasını kullandığı gibi kullandığı sağ dirseğiyle kayanın üstüne tırmanması gerekmişti. En sonunda kayanın üstünde ayağa kalktığında üstündeki giysiler sudan yapılmışa, sanki üstünden akıp gidiyorlarmışa benziyorlardı.

Ayakları üstünde dengesini bulunca bacaklarını iki yana açtı ve başını öne eğip sallayarak suya girmiş av köpeği gibi silkelendi. Sonra doğrulup ayaklarıyla yere sımsıkı basarak olta sallamaya başladı. Ve birden tüm dünya suya dönüşüverdi.

Coşkun ırmak ayaklarının hemen altında gümbür gümbür akıyor, suların kayaya çarpıp kardeşimin çevresinde ikiye bölündüğü yerde iri su damlalarından oluşan bir bulut yükseliyordu. Paul'ün misinasından saçılan toz gibi ince su zerrecikleriyse örümcek ağından, bürümcükten yapılma anlık halkalar yaratıyor; bu halkalar iri su damlalarından oluşan bulutun içinde öylesine hızla gözden kayboluyorlardı ki onları halka olarak göz önünde canlandırabilmek, görüleni bellekte tutmayı gerektiriyordu. Kardeşimden yayılan serpinti bulutuysa daha da ince zerreciklerden oluşmuştu ve Paul'ü çevresinde oluşan kendi halesiyle sarıp sarmalıyordu. Kardeşim sanki kendi kendinden on santim ötede titreşip duran bir mum ışığıymış gibi, bir var oluyor bir yok oluyordu kardeşimi saran bu hale. Irmaktan yükselen su serpintisi kayalık yamaçların tepesinde sürekli dönüp duruyor, önce rüzgârda savrulan çiçekten bir taca, daha sonra da güneş ışınlarına dönüşüyor; kardeşimle misinasının görüntüleri de bu su serpintisi bulutlarının içinde bir gözden kaybolup bir görünüyordu durmadan.

Paul'ün üzerinde durduğu kayanın aşağısında ve yukarısında kalan sular büyük boy alaca alabalıkların bulunduğu sulardandı. Kardeşim böyle sularda oltasını alçaktan ve sert bir hareketle nehir yukarı savurur, tüylü iğneyi suya dokundurmadan hemen su üzerinde gezindirirdi. Derken öbür bacağının üstüne döner; olta takımıyla başının üzerinde büyük bir oval çizerek onu sert bir hareketle öbür yana geçirir; sonra da tüylü iğneyi bu kez nehir aşağı suların üzerinde gezindirmeye başlardı. Oltaya büyük daireler çizdiren ve dört beş kez tekrarladığı bu hareketler, göremediğiniz ufacık bir sineğin şimdi oralarda bir yerlerde, çırpıntılar arasında yıkandığını bilmeseniz size boşunaymış gibi gelecek bir hareket bolluğu yaratırdı. Derken kıvrım kıvrım gövdeli, koca bir alaca alabalığın görünmesiyle birlikte Big Blackfoot Irmağı ve hemen üzerindeki hava türlü türlü renklerle ışıl ışıl oluverirken insanın soluğunu keserek geri geliverirdi bu bolluk duygusu ansızın.

Paul buna 'gölge oyunu' derdi. Açıkça söylemek gerekirse bunun arkasındaki kurama, yani balığın oltanın ilk gezinmelerinde kıskandırıldığına, onun için de tüylü iğne suya değer değmez tüye atladığına inanıp inanamayacağımı bilemiyorum. Aşağı yukarı bir 'imrendirme, iştah açma' kuramı bu. Doğru olamayacak kadar hayalci bir kuram. Ama her iyi balık avcısının yalnız kendisinin başardığı ve başka kimsenin yapamadığı birkaç özel numa-

rası vardır. 'Gölge oyunu'nun bana hiçbir zaman bir yararı olmadı. Kimbilir, belki de, hiçbir zaman, olta takımını balıkların oralarda bir sinek sürüsü olduğunu sanmalarına yetecek bir süre su üzerinde dolaştıracak kadar güçlü bir kolum ve bileğim olmamıştır da ondandır.

Kardeşimin üstündeki ıslak giysiler onun gücünü daha bir ortaya çıkartıyordu. Ustaca olta sallayan tanıdıklarımın hepsinin boyu bir seksen beşin üzerindeydi. Bu uzun boy avantajları onların daha fazla misinayı havalandırmalarına ve havada daha geniş daireler çizdirmelerine yardımcı olurdu. Kardeşimin boyu yalnızca bir yetmiş sekizdi, ama o kadar uzun zamandan beri balık avlıyordu ki gövdesinin yapısı olta kullanma hareketlerinden etkilenmişti kısmen. Tam otuz iki yaşında, gücünün doruğundaydı. Gövdesinin ve ruhunun tüm gücüyle kendini elindeki yüz elli gramlık bu sihirli ve kutsal totem direğine verebilirdi. Sağ bileğinin her zaman büyük önem taşımış olmasından dolayı sol bileğine kıyasla daha gelişmiş olmasına karşın babamın bilek gücüyle olta savurma öğretisinin çok ilerisine geçmişti daha yıllar önce. Bileğin önemini öne çıkartmak için babamın eskiden gövdesine bağladığı sağ kolu gömleğinden fışkırıyordu sanki Paul'ün. Tornadan çıkmışa benzeyen bu kol da sol kolundan daha büyüktü. Islak gömleği bir sağa bir sola dönüp duran omuzlarının ve kalçalarının etkisi altında gerilmiş, düğmeleri de açılmıştı. Kavgada ilk yumruğu sağ koluyla kendisinin patlatması gerektiğine olan inancını da düşününce, onun neden dövüşken bir hinthorozu olduğunu anlamak hiç de güç değildi bu görüntüsüne bakarak.

Ritim konusu da renk konusu kadar önemli ve aynı derecede karmaşıktı. Babamızın dört tempolu bilek ve misina ritmi temel olmak üzere, birbiri üstüne bindirilmiş iki ayrı ritimden oluşuyordu bu ritim. Paul, babamızın temel ritminin üstüne piston gibi çalışan kolunun ikili temposunu ve tersine dönen misina halkasının tamamladığı sekiz şeklinin yarattığı ve ötekileri bastıran dörtlü tempoyu bindirmişti.

Tüm vadi ritimler ve renklerle ışıl ışıldı.

Arkamda sesler duydum. Patikadan ellerinde olta kamışları taşıyan bir çift geliyordu. Pek balık avlayacağa benzemiyorlardı. Sanırım beraberce açık havada gezinmenin zevkini çıkartmak ve —bundan yararlanarak da— turta yapacak kadar yabanmersini toplamaktan başka bir amaçları yoktu. O günlerde kadınlar için

özel yapılmış dayanıklı spor kıyafetler yoktu daha. İriyarı yapılı olan bu kadın da sırtına önlüğe benzer bir erkek tulumu giymişti. Göğüsleri tulumdan taşıyordu. Kayanın üstünde bir sağa bir sola dönüp duran kardeşimi ilk gören o oldu. Kardeşim ona bir rodeo gösterisinde ipin halkaları arasında ip atlamaktan başka her şeyi yapan bir kement ustası gibi görünmüş olmalı.

Arkasına bakmadan bir elini gerisine götürmüş, oturacağı yerdeki çam iğnelerini düzeltirken kardeşimi izliyordu. "Vay, vay!" dedi.

Adam da durdu. Ayakta durduğu yerden, "Tanrım!" dedi o da. Ve arada bir, "Tanrım!" demeyi sürdürdü. Adam bunu her söyleyişinde kadın da başını sallıyordu. Tanrının adını olur olmaz yerlerde ağzına alma günahını asla işlemeyen, ama kocalarının bunu yapmasından zevk alan, zamanla da puro dumanına olduğu gibi buna da adeta tiryaki olan Amerikalı annelerden biriydi bu da işte.

Bir sonraki havuza doğru yola koyuldum. "Hey," dedi kadın, "yakaladığı koca balıkları görmek için kıyıya çıkmasını beklemeyecek misiniz?"

"Hayır," dedim, "su zerreciklerini anımsamayı yeğliyorum."

Kadın deli olduğumu sandı herhalde. "Balıkları sonra görürüm," diye ekledim onun için. Durumu daha iyi anlayabilmesi için de, "O benim kardeşim," diye bir ekleme daha yaptım.

Yoluma devam edip uzaklaşırken, kadının gözlerini üzerinde hissettiğim sırtım bana kadının beni arkamdan süzüp o balıkçının kardeşi olduğum için harika bir tip, su zerreciklerine olan düşkünlüğümden dolayı da az biraz kaçık olduğumu düşündüğünü söylüyordu.

Tuttuğumuz balıklar birkaç kadehle kutlanmayı ve ardından da oldukça uzun süren bir sohbet faslını hak edecek kadar büyük olduklarından Helena'ya dönmekte geciktik. Dönerken Paul yolda bana, "Gece neden benle kalmıyorsun? Wolf Creek'e sabah gideriz," dedi. Gece 'dışarı çıkmak zorunda olduğunu', ama geceyarısından hemen sonra döneceğini de ekledi. O gece bir şeyin çaldığını duyup ırmaklardan yükselen sis bulutları ve su zerrecikleri arasından yeryüzüne inip uyanarak telefonu kaptığımda saatin gecenin ikisi olduğunu daha sonra öğrendim. Telefondaki ses, "Sen Paul'ün kardeşi misin?" diye sordu. Ben de ona, "Ne var? Ne oldu?" diye sordum. Telefondaki ses, "Gelip onu görme-

ni istiyorum," dedi. Herhalde telefon hattında bir şey var diye güm güm telefona vurdum ve, "Siz de kimsiniz?" diye sordum. "Ben karakoldaki nöbetçi polis memuruyum," dedi telefondaki adam, "ve gelip kardeşini bir görmeni istiyorum."

Karakoldaki nezarethaneye vardığımda çek defterim elimdeydi. Polis memuru suratını buruşturarak, "Kefalet parası yatırman gerekmez," dedi. "Kardeşin polis haberlerini yazıyor. Burada da dostları var. Senden bütün istediğim, ona şöyle iyice bir bakman ve alıp eve götürmen."

Durdu, sonra ekledi. "Geri gelmesi gerekecek ama. Ondan davacı olacak biri var. Belki de iki."

Ne göreceğimi bilmeden Paul'ü görmek istemediğim için, "Ne var? Ne oldu?" diye tekrar ettim bir kez daha. Anlatmanın sırası geldiğini düşünen polis memuru, "Adamın birine yumruk atmış," dedi. "Adamın birkaç dişi kırılmış. Her tarafı da kesik içinde."

"Peki, ikinci adam neden şikâyetçi?" diye sordum.

"Tabakları çanakları kırılmış. Bir de masası," dedi polis memuru. "İkinci adam lokantanın sahibi. Yumruğu yiyen adam masalardan birinin üstüne uçmuş."

Artık kardeşimi görmeye hazırdım. Polis memurunun da beni karakola konuşmak için çağırdığı belli olmuştu. "Son zamanlarda onu çok sık buraya getirir olduk," dedi. "Haddinden fazla içiyor." İstediğimden fazlasını duymuştum. En büyük sorunlarımızdan biri de kardeşim hakkında aslâ fazla bir şey duymak istememden kaynaklanıyordu belki, kimbilir!

Polis memuru sonunda asıl söylemek istediğini söyleyerek lafını bitirdi. "Ayrıca kardeşin büyük para dönen hileli poker partisinde çok borçlandı Hot Springs'de," dedi. "Hot Springs'deki büyük oyunlarda borçlanmak sağlığa zararlıdır. Sen ve kardeşin sokaklarda dövüştüğünüz için kendinizi kabadayı sanıyorsunuz. Hot Springs'dekiler yumruk dövüşü gibi çocuk oyunları oynamazlar. Hot Springs'de büyük para dönen hileli poker partileri ve bunlarla ilgili oyunlar oynanır."

Uyku zerrecikleri arasından sıyrılıp aniden uyanarak hiç de anlamak istemediğim bir şeyi kavramaya çalışma gayretlerim aklımı karıştırmıştı. "Şunu bir kere daha baştan alalım," dedim. "Kardeşim neden burada? Ayrıca da yaralı mı?"

"Yaralı değil," dedi polis memuru. "Yalnızca midesi berbat durumda. Çok içiyor çok. Hot Springs'de hiç çok içmezler."

Polis memuruna, "Devam edelim," dedim. "Neden burada?"

Polis memurunun anlattıklarına göre Paul'le kız arkadaşı o geceyarısı bir sandviç yemek ve arka tarafında kız arkadaşıyla oturup perdelerini de kapatabileceği locaları olduğu için, gecenin geç saatlerinde, çok revaçta bir yer olan Weiss'in lokantasına gitmişler. Polis memuru, "Sevgilisi olan şu Kızılderili kırması kız varmış yanında," dedi ve beni de işin içine katmak için, "Tanıyorsun onu," diye de ekledi.

Anladığım kadarıyla Paul'le kız arkadaşı oturacak loca ararlarken önünden geçtikleri bir locada oturan adam kafasını perdenin arasından çıkartıp, "Kızılcık reçeli!" diye bağırmış. Paul bu kafaya yumruğunu yapıştırdığı gibi kafa iki dişinden olurken gövdesi de gerisindeki masanın üstüne uçuvermiş. Masa devrilmiş ve kırılan tabaklar adamla kız arkadaşının orasını burasını kesmişler. Polis memuru, "Adam bana, 'Bir Kızılderiliyle çıkmak tuhaf olmalı, demek istemiştim yalnızca. Bir şakaydı yani.' dedi," diye açıkladı.

"Hiç de gülünç değil," dedim polis memuruna; o da bana, "Evet, değil," diye karşılık verdi, "ama bu işten kurtulmak kardeşine pahalıya patlayacak ve epey zamanını alacak. Asıl hiç de gülünç olmayan Hot Springs'deki oyunda borçlanmış olması. Durumunu düzeltmesi için ona yardımcı olamaz mısın?"

"Ne yapabileceğimi bilemiyorum," diye çaresizliğimi itiraf ettim polis memuruna.

"Ne demek istediğini çok iyi anlıyorum," dedi polis memuru. O yıllarda karakollarda nöbete kalan polis memurlarının tümü İrlandalıydı hâlâ. "Benim de bir küçük erkek kardeşim var," diye sürdürdü konuşmasını polis memuru. "Aslında harika bir çocuk, ama başı hep belaya giriyor. Bizim 'Kara Koyun İrlandalı' dediklerimizden."

"Peki, ona yardım etmek için ne yapıyorsun?" diye sordum. Uzun bir sessizlik oldu; sonra, "Onu balık avlamaya götürüyorum," dedi polis memuru.

"Peki, ya bu işe yaramazsa?" diye sordum.

Polis memuru, "En iyisi sen gidip kendi kardeşini bir gör," dedi.

Paul'ü gördüğümde, onu perspektifine oturtabilmek için, önlüğe benzer erkek tulumu giymiş olan o kadının kardeşimin su üzerinde oltayla 'gölge oyunu' oynamaktaki ustalığını hayranlıkla seyredişini gözlerimin önünde canlandırıncaya kadar hiç kımıldamadan durdum ayakta. Sonra da ayakta durabilecek kadar ayılıncaya dek sarhoşları attıkları odanın kapısını açtım. "Kız arkadaşı da yanında," dedi polis memuru.

Paul bir pencerenin önünde ayakta duruyordu; ama dışarıya bakıyor olamazdı, çünkü penceredeki demir çubukların arasına kalın bir örtü gerilmişti. Beni görmüş de olamazdı, çünkü fazla gelişmiş sağ eliyle yüzünü kapatmıştı. O el için her zaman bir merhamet, acımayla karışık bir sevgi duymuş olmasam, daha sonra düşündüğümde o an gördüğümün Paul olduğundan şüphe edebilirdim.

Kız yerde, ayaklarının dibinde oturuyordu. Simsiyah saçları parıldadığı zamanlar en hoşlandığım kadınlardan biri olurdu bu kız. Annesi Kuzey Cheyenne'lerindendi. Bu nedenle de, o simsiyah saçları parıldadığında, Moğol'dan çok Algon grubuna giren yerlilerinkine ya da Romalılarınkine benzeyen profiliyle çok çekici, çok alımlı olurdu. Son derece de kavgacıydı. Hele birkaç kadeh yuvarladıktan sonra. Büyük büyükannelerinden en az biri Kuzey Cheyenne'leriyle Sioux'ların General Custer'la Yedinci Süvari Taburunu perişan ettikleri gün Cheyenne'lerle birlikteymiş. Kızılderililerin o gün tarihe mal edip ölümsüzleştirmek üzere oldukları tepenin tam karşısındaki Little Bighorn tepesine kamp kurmuş olanlar da Cheyenne'ler olduğundan, savaş sona erdiğinde savaş alanından ilk ganimetleri toplayanlar da Cheyenne kadınları olmuş. İşte bu kızın atalarından hiç olmazsa birisi de o ikindi vaktini, Yedinci Tabur mensuplarının husyelerini büyük bir keyifle keserek, hem de kurbanları hâlâ canlıyken keserek geçirmiş.

Weiss'in lokantasında kafasını locasından çıkartıp, "Kızılcık reçeli!" diye bağıran adam yalnızca iki dişini kaybettiği için şanslıymış doğrusu.

Ben bile bu kızın yanında başımı derde sokmadan yürüyemezdim sokakta. Pazar geceleri Last Chance Gulch'da bir eliyle benim, öteki eliyle Paul'ün kolunu tutup yoldan geçenleri yanımızdan geçip gidebilmek için kaldırımdan aşağıya inmeye zorlayarak yürümeyi pek sever; karşımızdaki kaldırımdan inmeye ni-

yetli görünmezse ya beni ya da Paul'ü üstüne iterdi. Pazar geceleri Last Chance Gulch'da insanları kaldırımdan aşağıya iterek dolaşırsanız kendinizi korkunç bir kavganın içinde bulmanız çok uzun sürmez. Eğer o gece birlikte çıktığı kişi onun uğruna büyük bir kavgaya girmezse kendini değeri bilinmemiş, aşağılanmış hisseder, hayal kırıklığına uğrardı bu kız üstelik.

Ama saçları parıldadığı zamanlar buna değerdi doğrusu. Hem çok güzeldi, hem de enfes dans eder, dans ederken de partnerine az sonra gerilerde kalacağı ya da çoktan geride kaldığı hissini verirdi.

Sizi dünyadan alıp uzaklara götürmeye çalışan birini kollarınızın arasında tutmak, ama onun peşinden gidebilecek kadar iyi olamamak oldukça acayip, olduğunca harika, ama biraz da utandırıcı bir duyguydu.

Ona Cheyenne'lerin reisi Little Rock'ın güzel kızı Mo-nah-se-tah'ın adını takmıştım. İlk önceleri 'Baharda Süren Taze Ot' anlamına gelen bu isme pek ilgi göstermemişti, ama Mo-nah-se-tah'ın General George Armstrong Custer'dan gayri meşru bir çocuğu olduğu söylentisinden söz edince bu ismi hemen benimseyivermişti.

Şimdi ona tepeden bakarken tek gördüğüm; saçlarının omuzları üstüne ve bacaklarının da yerlere yayılmış öylece durduklarıydı. Saçları parıldamıyordu. Ayrıca bacaklarını da öylece yere serilmiş nesneler olarak görmemiştim hiç. Tepesinden baktığımı hissedince ayağa kalkmaya çabaladı, ama o upuzun bacakları bükülüverdi; çorapları bacaklarından aşağı düştü ve kız da tekrar yere yığılıp, bacakları çoraplarının jartiyerine takıldığı yere kadar açılıverene dek, yerde yayıldı kaldı.

Her ikisi de hapisaneden beter kokuyorlardı. Neyseler tam öyle kokmaktaydılar işte: ayyaşlar zilzurna olduklarını ve üşüdüklerini hissettikleri ve kötü bir şeyin olduğunu bilip de yarının gelmesini istemedikleri zamanlar insan vücudu her ne üretirse, mideleri işte onunla dolmuş olan bir çift ayyaş gibi kokuyorlardı yani.

İkisi de yüzüme bakmadı. Paul ise ağzını bile açmadı. Kız, "Beni eve götür," dedi.

"Onun için geldim," dedim.

"Onu da götür," dedi kız.

Paul ne kadar iyi balık avlarsa bu kız da o kadar güzel dans ederdi. Onu sırtlayıp taşırken ayak parmakları yerlerde sürünüyordu. Paul döndü; önünü görmeden ve hiçbir şey söylemeden bizi izledi. Fazla gelişmiş olan sağ bileği sağ elini gözlerinin önünde tutuyor, böylelikle onu göremeyeceğimi düşünüyordu sarhoşlara özgü bir mantıkla. Belki kendi kendini göremediğini de düşünmüştür.

Masasının yanından geçerken nöbetçi polis memuru, "Neden hep birlikte balık avlamaya gitmiyorsunuz?" dedi.

Paul'ün kız arkadaşını kendi evine götürmedim. O günlerde, kendileri için ayrılmış alanlarda yaşamayan Kızılderililer kent sınırlarının dışında yaşamak zorundaydılar. Kamplarını da genellikle ya mezbahanın ya da kent çöplüğünün yakınlarında kurarlardı. Paul'ün dairesine götürdüm onları. Paul'ü yatırdım kendi yatağına; kızı da benim yatmakta olduğum yatağa yatırdım. Bacakları düzgün çarşaflara değsin diye de çarşafları düzelttim önce.

Üstünü örterken kız, "Paul, o pezevengi gebertmeliydi," dedi.

"Belki de gebertmiştir," diye yanıt verdim. Kız bunu duyunca yan üstü döndü ve uykuya daldı. Söylediklerime inanmıştı. Her zaman inanırdı, özellikle de büyük can kayıplarından söz ettiğim zamanlar.

Bu arada Missouri'nin berilerindeki bir dağın üstünden gün doğmaya başlamıştı. Arabama binip Wolf Creek'e döndüm.

O günlerde Helena'dan Wolf Creek'e gitmek bir saat kadar alırdı. Güneş Big Belt Dağlarının ve Missouri'nin ardından yükselip onları ışığa boğarak tepeleri aşarken; kardeşime erişebilmeme, uzanıp ona dokunabilmeme yardımcı olacak, onun da hem bana hem de kendisine bir bakmasını sağlayacak bir şey bulmaya çalıştım yaşam hakkında bildiğim şeyler arasından. Bir süre için karakoldaki o polis memurunun bana söylediklerinin yararlı olduğunu bile düşündüm. Karakolda çalıştığı için hayat hakkında çok şey biliyor olmalıydı. Bana da Paul'ün 'Kara Koyun İrlandalı'nın İskoçyalı eşiti olduğunu söylemişti. Babamın ailesinde de ellerinde tevkif müzekkeresi olan şeriflerle çifteleri olan kocalarının ellerinden kurtulabilmek için İskoçya'daki güney Hebrides'de anayurtları olan Isle of Mull'dan kaçıp bir İskoçun o günlerde gidebileceği en uzak yer olan ve Alaska'da kutup dairesinin

180-190 kilometre güneyine düşen Fairbanks kenti gibi birçok sınır yerleşim bölgesine yayılıp yerleşmiş olan 'Kara Koyun İskoç'lar vardı şüphesiz. Onlar hakkında ne duydumsa halalarımdan duydum, hepsi de Mason olan ve erkeklerin gizli cemiyetleri olması gerektiğine inanan amcalarımdan değil. Halalarımsa bu 'kara koyunlar'dan neşeyle söz eder; henüz küçücük birer kız çocuğuyken kendilerine oldukça iyi davranan, kendilerini güldüren iriyarı erkekler olduklarını anlatırlardı onların. Bu amcalarımdan gelen mektuplardan anladığım kadarıyla bu amcalar da halalarını hâlâ küçük birer kız çocuğu olarak görüyorlardı. Anayurtlarını alelacele terk etmiş olan bu amcalar uzak diyarlarda ölene kadar her Noel'de bir zamanlar küçücük birer kız çocuğu olan kız kardeşlerine Noel kartları göndermişler; bu kartlarda 'yakında Amerika Birleşik Devletleri'ne döneceklerinden ve Noel gecesi hediye çoraplarını asmalarına yardımcı olacaklarından' kuşkuları olmaması gerektiğini yazmışlardı halalarıma.

Erkekler hakkında anlamadıklarımı kendime açıklayabilmek için kadınlara bel bağladığımı görünce bir zamanlar çıktığım ve kardeşimle benzerlikler gösteren amcaları olan birkaç kızı anımsadım. Bu amcalar kendileri için birer hobi olan ve bu konularda uzmanlaşmış sayılabilecekleri birer sanat dalına merak sarmışlardı. Biri suluboya resim yapardı. Diğeri golf kulübünün şampiyonuydu. Her ikisi de zamanlarının çoğunu bu meraklarına ayırabilmelerine izin verecek birer meslek seçmişlerdi. İkisi de çok hoş insanlardı doğrusu; ama onlarla yapılan bir sohbet sonunda bildiğinizi sandığınız hiçbir şeyi bilmediğinizi fark ederdiniz. İş hayatlarında yaşamın kendisini bir hobi haline getirecek kadar para kazanmadıklarından, aileleri bazı olayları örtbas edebilmek için zaman zaman yerel savcıyla bir araya gelmek zorunda kalırlardı.

Söz konusu olan yakını aksini düşünüyor olsa bile, insan yardıma ihtiyacı olduğunu düşündüğü bir yakınına yardım edebilmenin bir yolunu bulabileceğini hisseder güneşin doğduğu saatlerde. Güneş doğarken her şey ışıl ışıl ve apaydınlıktır; ama hiç de açık seçik ve belirgin değildir.

Yol Wolf Creek'e yirmi kilometre kala şafağın hep geç söktüğü Little Prickly Pear Vadisine girer, tekrardan bastıran yarı karanlığın içinde gözümü dört açıp yola bakarak arabayı sürerken kendi kendime, "Lanet olsun," dedim. "O başka birinin değil

benim kardeşim. Ne eski kız arkadaşımın amcası o, ne de halalarımın erkek kardeşi. O benim kardeşim ve de bir usta o. Hele eline o yüz elli gramlık kamışı aldığında büyük bir usta. Elinde resim fırçalarıyla boşuna zaman harcamaz. Kısa vuruşlarını ilerletmek için dersler almaz. Paraya gerçekten ihtiyacı olduğu zamanlarda bile kimselerden borç para da istemez. Kimselerden kaçıp başka yerlere de gitmez. Hele kutup dairesinde olan yerlere hiç. Onu anlayamamam yazık doğrusu!"

Vadinin ıssızlığı içinde giderken bu dünyada benim gibi hiç anlamadıkları, ama yardım etmek istedikleri erkek kardeşleri olan başka kişiler olduğunu biliyordum. En eski, büyük olasılık en boşa giden, ama gene de hiç yakamızı bırakmayan içgüdülerden biri olan bir 'bekçilik' duygusunun esiri olan bizler herhalde kendilerinden 'kardeşinin bekçisi' diye söz edilen insanlardanız. Bu içgüdü hiç yakamızı bırakmaz bizim.

Vadiden çıktığımda gün tümüyle ağarmıştı. Hemen yattım ve karım bana sesleninceye kadar da bir türlü uyuyamadım. "Unutma," dedi karım Jessie, "Florence ve benle birlikte tren istasyonuna geliyorsun Neal'i karşılamak için." Doğrusunu isterseniz bunu temelli unutmuştum, ama Neal'i düşününce içim rahatladı birden. Karımın ailesinde de onları kaygılandıran birinin var olduğunu anımsamak iyi gelmişti bana. Neal'i biraz gülünç bulduğumu hatırlamam daha da iyi geldi. Rahatlamaya gereksinmem vardı ve gülerek rahatlamak da rahatlamanın yollarından biriydi.

Karım kapıda durmuş yüzükoyun dönüp yeniden uykuya dalmamı bekliyordu. Yataktan fırlayıp giyinmeye başlayarak onu şaşırttım. "Benim için zevktir," dedim karıma.

"Tuhaf adamsın," dedi Jessie.

"Nerem tuhaf?" dedim.

Jessie, "Ondan hoşlanmadığını biliyorum," dedi. "Hayır," dedim, "ondan hiç mi hiç hoşlanmıyorum." Uyku sersemliğiyle dilim dolaşıp ne dediğim yanlış anlaşılmasın diye 'hoşlanmıyorum' yerine 'hiç mi hiç hoşlanmıyorum' demiştim.

Jessie kapıyı kapatırken, "Komiksin doğrusu," dedi; sonra kapıyı tekrar biraz aralayarak, "Hayır, hiç de komik değilsin," diye ekledi. Karımın 'hiç de'si de benim 'hiç mi hiç'im kadar açık seçikti.

Trenden en son inen Neal oldu. Uluslararası tenis turnuvalarında oynayan bir tenisçinin nasıl olduğunu hatırlamaya çalışıyordu sanki perona ayak basarken. Montana'nın Wolf Creek kasabasında Great Northern tren şirketi vagonlarından beyaz flanel pantolon ve üst üste giyilmiş iki kazak içinde inen ilk ve son yolcu Neal olmuştur hiç kuşkusuz. Şık züppelerin kırmızı, beyaz ve mavi renklerden oluşan tenis kazakları giydikleri günlerdi o günler. Neal de kırmızı, beyaz ve mavi renkli balıkçı yakalı bir kazağın üstüne kırmızı, beyaz ve mavi renkli V yakalı başka bir kazak giymişti. Bizimkileri görüp akraba olduklarını, kendisinin de Bill Tilden ya da F. Scott Fitzgerald olmadığını hatırlayınca bavulunu yere koyup, "Oooo," dedi. Beni gördüğündeyse hiç ses çıkartmadı. Sonra yüzünü yana çevirip öpülmeyi bekledi. Kadınlar sırayla onu öperlerken bavuluna şöyle iyice bir baktım. Bavul Neal'in şık siyah beyaz ayakkabılarının hemen yanında duruyordu. Hasır örgüden yapılmış olan yan yüzeyleri yırtılmaya başlamış, kilitlerinden biri de kırılmıştı. Tutamak yerinin iki ucu arasında annesinin genç kızlık adının ilk harfleri olan F.M. harfleri okunuyordu. Annesi bavulu görünce ağlamaya başladı.

İşte Neal sonunda Montana'dan giderken ne götürdüyse aşağı yukarı gene onunla geri dönmüştü eve. Elinde hâlâ annesinin bavulu, kafasının içinde de hâlâ kendisinin bir Davis Tenis Turnuvası oyuncusu olduğu inancı vardı. Ondaki bu inanç, insanın tenis netlerinin üzerinden her atlayışında bir kaktüsün üstüne düştüğü şu Wolf Creek kentinde su yüzüne çıkmıştı ilk olarak.

O gece saat sekiz buçuk dokuza kadar şişinip durdu, sonra fark edilmeden kapıdan süzülüp dışarı çıkabilmek için ufacık tefecik olabilmek amacıyla şişinmeyi bıraktı; ama Jessie'yle Florence buna hazırlıklıydılar. Karım dobradır, imâlı konuşmayı hiç sevmez. Onun için Neal'in peşinden gitmemi emretmesine meydan vermemek için kendiliğimden kalkıp onunla birlikte Black Jack'in çok sık olmasa da arada bir taverna da denilen barına gittim.

Black Jack'in barı, tekerlekleri çıkartılıp Little Prickly Pear Vadisinden geçen köprünün öbür ucundaki mıcırlı zemine oturtulmuş bir yük vagonuydu. Vagonun bir duvarında Great Northern Demiryollarının amblemi vardı. Amblemde beyaz sakallı bir dağ keçisi gözünü dikmiş kırmızıya boyalı bir dünyaya bakıyordu. Bu keçinin dünyasının hemen altında, üstünde '3-7-77' yazan bir

viski şişesi dururdu sürekli olarak. Bu sayılar; gece gündüz nöbet tuttukları için *Vigilantes*[1] adı verilen demiryolu bekçilerinin astıkları, tren soyguncularının üstlerine iğneledikleri ve büyük bir olasılıkla mezar boyutlarını göstermekte kullanılan sayılardır. (Bu sayıların üç kadem eninde, yedi kadem uzunluğunda ve yetmiş yedi pus derinliğinde anlamına geldiği söylenir.) Bar tezgâhı keser kullanmakta hiç de usta olmayan birinin, belki de Black Jack'in kendisinin ortadan ikiye yardığı bir kütükten oluşuyordu. Black Jack'in müşterileri ise bu tezgâhı dirsekleriyle yağlayıp cilalamak işinde çok başarılı olmuşlardı. Black Jack kısa boyluydu; habire titrer durur ve o yağlanmış kütük parçasının arkasında duran tabanca ve coptan pek fazla uzaklaşmazdı asla. Dişleri de —Sheep Gulch'da bir yerde kendi imal ettiği viskiyi içmenin sonucu olsa gerek her halde— berbat durumdaydı.

Bar tezgâhının önündeki bar tabureleri tahta erzak kasalarından yapılmaydı. Neal'le ben içeri girdiğimizde bu taburelerden ikisi Great Northern keçisinin çok uzun zamandır tanıdığı iki tip tarafından zaptedilmişti bile. İlk taburede oturan tipin adı Uzun Hava'ydı; çünkü eski bir Kızılderili yurdu olan bu yörede kendi avcılığı ve atıcılığı hakkında koca yalanlar söylemeyi bir sanat haline getirmiş olan kişiler için 'uzun hava söylüyor' denirdi.

Onu bir kere silah kullanırken gördüğüm için ben şahsen onun silahlarla neler yapabileceği konusunda yalan söylediği iddiasına katılmadım hiçbir zaman. Bir keresinde Uzun Hava'nın bir arkadaşının havaya beş aspirin tableti fırlattığını, sanki tek bir el silah atılmış hissini veren beş el silah sesinden hemen sonra onların havada beş küçük beyaz çiçek topuna dönüştüğünü görmüştüm.

Uzun Hava'nm koyun gütme konusunda da Sieben Çiftliğinin en usta koyun çobanıyla başa baş güreşeceğinden de hiç kuşkum yoktu. Sieben Çiftliği, Batı Montana'daki en güzel çiftliklerden birisidir. Helena Vadisinden Lincoln'e, hatta onun da daha ilerilerine kadar uzanır. Sieben Çiftliğinin sahibi olan Jean ve John Baucus çifti çok sevdikleri ve sağlık durumu hızla kötüye gittiği için derhal hastaneye götürmek zorunda kaldıkları bir koyun çobanından söz ederler. İç çamaşırlarını bir türlü üstünden çıkartamamışlar. Çamaşırlar o kadar uzun zamandan beri sırtın-

[1] ABD de yasal yetkileri bulunmamasına karşın, kendisine göre zorla düzen sağlamaya çalışan kimse. (Yay.)

daymışlar ki gövdesindeki kıllar çamaşırların içine işlemişmiş. Sonunda onu tavuk yolar gibi yolmak zorunda kalmışlar. En sonunda koyun çobanını soyabildiklerinde çamaşırlarla birlikte adamın derileri de soyulmuş. Uzun Hava'nın gömleği de ta göbeğine kadar açıktı ve onun çamaşırları arasından da kılların çıktığı görünüyordu.

Bar tezgâhının öbür ucundaki taburedeyse demiryolu boyunca tüm Great Northern keçilerince Kayış Surat adıyla bilinen bir kadın oturuyordu. On yıl önce 4 Temmuz şenliklerinde Wolf Creek'in güzellik kraliçesi seçilmişti bu kadın. Wolf Creek'in iki sokağından birinde yolun iki yanına dizilmiş duran çoğu erkek 111 Wolf Creek'li yurttaşın arasından eyersiz bir atın sırtında ayakta durarak geçmişti. Etekleri havalandıkça havalanmış; o da güzellik yarışmasını kazanmıştı. Ama kendisinde profesyonel bir binici olabilmek için gerekli olan yetenek olmadığından o da yapabileceği ikinci en iyi şeyi yaptı. Yeni mesleğinde muhakkak ki bazı güçlükler yaratıyor olsa da hâlâ o eski kadın kovboyların at binerken giydikleri yırtmaçlı etekleri giyerdi Kayış Surat.

Küçük bir kent olmasına karşın Wolf Creek haritada epey büyük görünür, hemen göze çarpardı. Hemen hemen tüm ulusun tanıdığı iki ünlü kişi vardı Wolf Creek'te. Bunlardan birisi bir sığır güreşçisi, diğeriyse kementle numaralar yapan biriydi. Bu iki yerel sanatçı yazlarını kasaba fuarlarında geçirir, sezonu da beş altı yüz dolar kârla kapatırlardı; ama bu miktardan hastane masraflarını düşmek gerekirdi doğal olarak. Kayış Surat ömrünün geri kalanını hayal kırıklığına uğramış bir sporcu olarak geçirmek istemiyordu; onun için de bir kış sığır güreşçisiyle, öbür kış o kement ustasıyla karı koca hayatı yaşardı. Arada bir, sonbaharın son günlerinde, eğer kış çok kötü geçeceğe benziyorsa, onlardan biriyle evlenirdi Kayış Surat. Ama evlilik onun için doğal bir mutluluk kaynağı değildi. Onun için de daha bahar gelmeden ötekiyle yaşamaya başlardı. Birlikte yaşamak, Kayış Surat'ın dayanıklılık ve sabırlılık niteliklerini ortaya çıkartırdı. Ayrıca, evliliğin tam aksine, bütün kış süreceğinden de emin olabilirdiniz.

Birlikte yaşadığı bu sanat ustaları yazları kasaba fuarlarında sosisli sandviç yiyerek karın doyurur ve sığırların boynularını bükerken barsaklarının yerlere dökülmesine yol açarak ömür tüketirlerken Kayış Surat da Black Jack'in barına takılır; çoğu Great Falls'lu olan ve canlı yemle ya da kaşıkla avlanan balık avcılarına

yüz vermek zorunda kalırdı. Böylelikle herkesinkinde olduğu kadar Kayış Surat'ın yaşamında da inişler çıkışlar olurdu doğal olarak. Buna karşın Kayış Surat'ta yaşamın çekim gücünün etkileri görülmezdi pek. O da birçok gösteri binicisi gibi ufak tefek, sağlam yapılı ve oldukça güçlü kuvvetliydi. Özellikle de bacakları. Yıllar onu adını hak edecek kadar hırpalamış, açık hava yüzünü kavurup sertleştirmişti; ama çoğu atlar, at binenler ve Great Falls'un diğer sportmen takımı arasında geçen otuz yılını tam gösterir, asla daha yaşlı görünmezdi.

Kayış Surat ve Uzun Hava barda birlikte oldukları zaman, gezgin balık avcıları ikisinin arasına oturmak ve onlara içki ısmarlamak zorunda kalsınlar diye, biri barın bir ucuna öteki öbür ucuna otururdu.

Neal'le ben de bara girdiğimizde ikisinin arasına oturduk.

Neal, "Selam, Uzun Hava," deyip uzun uzun sıktı elini adamın. Uzun Hava arkasından kendisine Uzun Hava denildiğini bilirdi, ama Uzun Hava diye hitap edilmekten de hoşlanmazdı. Lakin Neal'in gözünde o 'şu bizim Uzun Hava'ydı yalnızca. Neal 3-7-77 marka viskiden birkaç kadeh yuvarladıktan sonra kendi atıcılığından, avcılığından ve tuzakla avlanmasından öyle abartılı bir şekilde söz etmeye başladı ki yanında şampiyonlar bile yaya kalırdı.

Neal'in içinde onu –yalan söylediğini hemen fark etmelerine karşın– bir işin ustalarına yalan söylemeye iten bir şey vardı. Yalanının daha söylenirken yakalanmasına gereksinim duyan insanlardan biriydi o galiba.

Kayış Surat'a gelince: Neal daha ona bakmamıştı bile. Neal'in kadınlara yaklaşmaktaki ilk numarasının onları yok sayma olduğunu anlamıştım epey zamandır. Ve epey zamandır da bunun hiç de fena bir başlangıç olmadığını düşünmekteydim.

Bar tezgâhının arkasındaki ayna tarih öncesi devirlerden kalma, dalga dalga desenli, cilalanmış bir çamur taşına benziyordu. Neal gözlerini ona dikmiş sürekli o aynaya bakıyor; herkesin içkisini ısmarlayan, dur durak bilmeksizin habire konuşan, ama konuşulanlardan hiçbirini dinlemeyen ve otomatiğe bağlanmış gibi yaşayan bu Neal'in o aynadaki yamuk görüntüsüyle büyülenmiş görünüyordu. Yanımda oturmakta olan Kayış Surat'la konuşarak Neal'in elinde tuttuğu konuşma tekelini ortadan kaldırmaya çalıştım; ama Kayış Surat'ın ilgilendiği tek şey kendisine sanki

orada yokmuş gibi davranılmakta olduğuydu. Bu yüzden o da beni yok saydı.

Kimseler beni dinlemediği için ben de susup söylenenleri dinlemeye başladım sonunda. Kimseye içki ısmarlamadım ama. Neal bir susamuruyla yavrularını termometrenin sıfırın altında 56.4 derece kaydettiği Rogers Geçidine kadar izleyişini anlatıyordu. O bu izleyişin öyküsünü anlatırken ben de onun anlattıklarından bu susamurunun soykütüğünü çıkartmaya çalışıyordum. Neal, "Onu izlemekte zorlanıyordum, çünkü kış olduğundan tüyleri beyazlaşmıştı," dediğine göre bu hayvanda ermin kanı olmalıydı. "Onu bir ağaca sürdüğümde ilk gelen geyiğin üstüne atlamaya hazır bir vaziyette en alt dallardan birinin üstüne uzandı boylu boyunca," diyordu Neal; demek ki hayvanda dağ aslanı kanı da vardı. Ama susamuru kanı olduğu da kesindi, çünkü yüzünün şakacı bir ifadesi vardı ve Neal'e sırıtmıştı. Ama aslında hayvanın çoğu 3-7-77 viskisinin eseriydi çünkü bu hayvan —insanoğlunun dışında Batı Montana'da kışın yavrulamış olan tek hayvandı. Neal, "Yavrular gömleğimin içine sokulu sokuluverdiler," diyerek üst üste giydiği iki kazağının altından bir de gömlek gösteriverdi bize.

Uzun Hava anlatılanları dinlemiyor görünmekten çekinerek hiçbir şey söylemeden boş bardağının kalın dip tarafıyla usul usul bar tezgâhının üstüne vurdu. Ama Kayış Surat, ne olursa olsun, kendisine tek laf etmeden kendisini böylesine yok sayan bu davranışa daha fazla dayanamazdı artık. Önümden uzanıp Neal'in ondan yana dönük olan profiline doğru eğilerek, "Hey, ahbap," dedi. "Susamurları Continental Dağlarının tepesinde ne arıyorlardı, söylesene? Benim bildiğim kadarıyla susamurları derelerde yüzer, çamurlarda oynaşır." Neal söylemekte olduğu cümlenin ortasında durdu; kendisi dışında konuşmuş olan yamuk görüntüyü diğerlerinden ayırmaya çalışarak aynaya dikti gözlerini ve oradaki yamuk görüntülerin tümüne birden, "Hadi birer içki içelim," dedi. Ve sonra da kadının aynadaki görüntüsüne değil de bar tezgâhının arkasında durmakta olan Black Jack'in aslına bakıp, "Ona da bir tane ver," diyerek aramızda bir kadının var olduğunu resmen kabul etmiş oldu.

Eline bir içki sıkıştırılan Kayış Surat kadehi parmaklarıyla kavradı; bir yandan da Neal'in profiline dik dik bakmayı sürdürüyordu. Bir çiftlik kasabası olan şu Wolf Creek'te Kayış Surat'la

Great Northern'ın keçisi ancak birkaç tanecik benzi soluk, gözleri çukurlarına kaçmış adam görmüşlerdi herhalde Neal'den önce.

Eve erken döneceğim konusunda verdiğim sözü tutmak üzere oturduğum erzak kasasından bozma tabureden kalkarken Uzun Hava, "Sağol," dedi. Bütün gece onlara bir tek içki bile ısmarlamamış olduğum için kayınbiraderimi onlara bıraktığımdan dolayı teşekkür ettiğini biliyordum. Oturduğum yerden kalkar kalkmaz Kayış Surat, Neal'e daha yakın olmak için hemen benim boşalttığım tabureye geçti. Yakından ve dikkatle baktı Neal'in profiline. Teni bir aşk serüveninin heyecanıyla kımıl kımıl oldu.

Bardan çıkarken Neal'e, "Unutma, yarın sabah balık avına çıkıyorsun," dedim omzumun üzerinden. O da bana Kayış Surat'ın omzu üzerinden bakarak, "Ne?" dedi.

Paul söz verdiği gibi ertesi sabah erkenden Wolf Creek'e geldi. Paul'le ben büyürken bazı konularda özgürleşmiş olmamıza karşın çok küçüklüğümüzde bize verilen dinsel eğitime de uymamazlık etmemiştik hiçbir zaman: kiliseye, işe ve balık avlamaya hep vaktinde giderdik. Paul'ü kapıda Florence karşıladı ve epey rahatsızlık duyarak, "Üzgünüm, Paul," dedi, "ama Neal daha kalkmadı. Dün gece geç yattı da."

"Dün gece ben hiç yatmadım," dedi Paul. "Kaldır onu, Florence."

"Kendini hiç iyi hissetmiyor," dedi Florence.

Paul, "Ben de kendimi hiç iyi hissetmiyorum, ama birkaç dakika sonra balığa çıkmak için yola çıkacağım," dedi.

Karşılıklı bakıştılar. İskoç anneler tembel oğullarının yatakta yakalanmalarını, balığa çıkmak üzere olan İskoç erkekleri de akşamdan kalma bir erkek akrabalarının hazır olmasını beklemeyi hiç sevmezler. Viskiyi icat etmiş olmalarına karşın İskoçlar 'akşamdan kalma' diye bir şeyin var olduğunu kabullenmemeye çalışırlar. Özellikle de aile içindekileri. Başka zaman olsa bu durum, kardeşimle kaynanam arasında hiç olmazsa bir soğuk hava esmesine neden olabilirdi, ama İskoç bir hanımın oğlunu savunmak için söylenecek söz bulamadığı bu ender durumda Florence gidip oğlunu uyandırmak zorunda kaldı.

Yaşamını hâlâ Wolf Creek'te sürdüren tek kayınbiraderim olan Kenny'nin yarım tonluk kamyonunu yüklemeye başladık ağır ağır. Üç kadın kasanın gölge olan tarafına eski bir şilte, şiltenin üstüne de Batı Sahillerinden gelen erkek akrabalarını yerleş-

tirmişlerdi. Patates salatasını, kömür ızgarasını ve olta takımlarımızı da yerleştirdikten sonra altımız birden, şilteyi ve üzerindekini hiçbir şekilde rahatsız etmemeye dikkat ederek, geri kalan boş alanda rahat etmeye çalıştık.

Elkhorn Deresine giden yol, ilk beş altı kilometreden sonra, Lewis ve Clark'ın 'Dağlara Giriş Kapısı' adını verdikleri ve Missouri Irmağının gürül gürül çıktığı o devasa gedikten başlayarak Missouri Irmağının kıyısı boyunca uzanır. Irmağın suyu birkaç kilometre boyunca daha pırıl pırıl akar; ama toprağın rengi, ırmak dağların arasından çıkar çıkmaz sarımsı bir kahverengiye dönüşür. Asfalt yol da tam Elkhorn Deresinin karanlık bir geçitten çıkıp Missouri'ye karıştığı yerde son bulur. Ondan sonrası, Missouri Irmağına paralel giden tüm toprak yollar gibi, toz toprakla köstebek yuvalarından oluşur genelde. Köstebek yuvaları Neal'in sağlık durumunu hiç de iyi etkilemedi. Yolu kaplayan o boz renkli, toz gibi toprak da yağmur yağdığında yapış yapış bir balçığa dönüşebilecek cinstendi.

Jessie'nin Wolf Creek'te kalmış olan kardeşi Kenny topu topu iki sokağı bulunan kasabalarda yaşayan insanların çoğu gibiydi, yani elleriyle hemen hemen her şeyi yapabilirdi. Becerilerinden biri de yarım tonluk bir kamyonu katırların bile geçmekte zorlanacağı bir arazide sürebilmekti. Kenny diplomalı hemşire olan Dorothy'yle evlenmişti. Dorothy kısa boylu, güçlü kuvvetli bir kadındı. Ameliyat hemşiresi olarak eğitim görmüştü. Eyaletin ücra köşelerinden barsaklarını ellerinde tutan çiftçiler gelir; kendilerini dikip dikiştirmesi, sarıp sarmalaması için bu 'diplomalı hemşireye' başvururlardı. Florence'la Jessie'nin de tıbbi becerileri vardı bir dereceye kadar. Bu üç kadın yöre halkının gözünde Wolf Creek'in sağlık ocağıydılar. Şu anda bu üç kadın eski püskü bir şiltenin üzerine eğilmişler ve deyim yerindeyse, bir yoğun bakım ünitesi oluşturmuşlardı.

Kenny, Wolf Creek'te yaşayan yüz on bir kişinin hepsiyle ve civar çiftçilerin de çoğuyla dosttu. Özellikle de, dağlarda ve kar altında sığır yetiştirmeyi önceden bildikleri için batıya ilk gelenlerden olan İskoç çiftçilerle arası çok iyiydi. Elkhorn Deresinde avlanma iznini de bu sayede alabilmiştik zaten. Jim McGregor derenin tümüne sahipti, ta ilk çıktığı yere kadar. Bütün çitlerin üstünü de 'Avlanmak Yasaktır', 'Balık Tutmak Yasaktır' yazan yaftalarla donatmıştı baştan aşağıya. Aralarında bir de, sonradan

düşünülüp araya katılmışa benzeyen bir yafta daha vardı: 'Geçmek Yasaktır'. Bunun sonucu olarak da otlaklarında ineklerin yanı sıra bir o kadar da çatal boynuzlu geyik otlardı. Otlaklarını geyikleri ineklerden ayırmakta zorlanan Great Falls'lu avcılara açmaktan gene de daha ucuza geldiğini hesaplamıştı McGregor bu uygulamanın.

Çiftlik yollarının özelliklerinden biri de, ineklere yaklaştıkça yolların yol olmaktan çıkmalarıdır. Bizim izlediğimiz yol da; kıvrıla kıvrıla bir tepenin sırtına erişen, oradan da aşağı yukarı aynı sayıda kavis çizerek Elkhorn Deresine inen iki tekerlek izine dönüşmüştü. Elkhorn Deresi ilk önceleri uzun otlar arasında kıvrılan bir akarsu, söğütlerden oluşan bir kavistir adeta. Derken dağlar açılıp geçit verir ve söğütlerin sonu gelir. Tırmandığımız tepenin sırtındaki tekerlek izleri hâlâ o netameli, boz renkli tozlarla doluydu. İlerimizdeki kara suratlı dağların tepelerini ise kapkara bulutlar sarmıştı.

Kamyon derenin yanında durur durmaz Paul kamyondan atladı. Ben kendimi; kolumu sımsıkı tutup, "Alıp başını gidip kardeşimi burada bırakma sakın," diye pesten söylenen Jessie'yle Dorothy'nin arasında sıkışıp kaldığım mengeneden kurtarıncaya kadar Paul çoktan kamışını kurup iskandilini ve tüylü iğnesini misinaya bağlamıştı bile. Bana gelince, ben birkaç dakika kadar tek ayağımın üstünde hoplayıp durdum, çünkü kamyonda sıkışıp kaldığım yerde bacaklarımdan birisi karıncalanmıştı.

Bu arada Paul arkasını dönüp, "Ben üç havuz uzakta, derenin yukarısında avlanacağım. Siz de ayrılıp derenin aşağısında avlanın benle buluşuncaya kadar," dedi ve yürüyüp gitti.

Paul'ün herkesten fazla balık tutmasının nedenlerinden biri de onun oltasının herkesinkilerden daha çok suda kalmasıydı. "Bak, kardeşim," derdi. "Montana'da uçan balık yoktur. Oltanla iğneni havada tutarak balık avlayamazsın buralarda." Paul'ün her şeyi, arabadan çıktığı an avlanmaya başlayabilecek şekilde alesta hazır olurdu daha arabadayken. Hızlı yürür; sık sık tüylü iğne değiştirerek zaman kaybetmez; iğne değiştireceğine ya avlandığı derinliği değiştirirdi ya da avlanma tarzını. Eğer tüylü iğnesini değiştirirse kösteğin düğümlerini bir terzi hızıyla atardı. Falan filan. Paul'ün oltası, benimkiyle karşılaştırıldığında, yüzde yirmi oranında daha fazla kalırdı suda.

Bugün benden olabildiğince çabuk ve olabildiğince uzağa kaçmak istemesinin bir nedeni daha olduğunu tahmin ediyordum. Ona geçen geceden söz etmemi istemiyordu.

Kenny derenin yukarılarına gidip kunduz bentlerinin oralarda avlanacağını söyledi. Kunduz bentlerini sever, oralarda nasıl avlanılacağını iyi bilirdi Kenny. Onun için de başını alıp neşeyle vıcık vıcık çamurlu sularda yürümeye, çalı çırpı arasına dolanıp kalmaya, kunduz bendi adı verilen gevşek çerçöp yığınları arasından sulara düşmeye ve sonunda da boynunda yosunlardan bir çelenk ve elinde balık dolu bir sepetle ödüllendirilmeye koştu.

Jessie koluma bir çimdik daha attı ve daha önceki uyarısını kısaltarak, "Kardeşimi burada bırakma," dedi yalnızca. Hemen gözden kaybolup bir yerlere kaçmasın diye Neal'i önüme kattım kolumu ovalayarak. Patikayı izleyerek derenin sepetçiotları arasından çıkıp bir otlağa girdiği ilk dirseğe kadar yürüdük. Derken Neal sendelemeye başladı; adımları yavaşladı ve acınacak bir hal aldı. Bunu kasten yapıyordu. "Kendimi hâlâ iyi hissetmiyorum," dedi. "En iyisi burada durup otlakta avlanayım." Derenin dirseğinden dolayı burada gözden ırak olacak, ama eğer geri dönerse yalnızca iki üç yüz metre yürümek zorunda kalacaktı.

"Neden olmasın?" dedim. Saçma sapan bir laf etmiştim gene.

Paul şimdiye kadar birkaç balık tutmuş olmalıydı. Bense patikada ağır ağır yürüyor, her attığım adımla dünyayı biraz daha gerimde bırakmaya çalışıyordum. Balık avcılarının içlerinin derinliklerinde saklı olan bir şey, balık avcılığını her şeyden apayrı ve kusursuz bir evrene dönüştürmeye çalışır. Bu nasıl bir şeydir ve neremizdedir, bilmiyorum; çünkü bazan kollarımın arasındadır, bazan da boğazıma tıkanır kalır. Bazı bazı da belirli bir yerde değil yalnızca içimin derinliklerinde bir yerdedir. Birçoğumuz dünyanın mükemmelleşmesini bekleyip gözlemekle bu kadar çok zaman kaybetmesek büyük bir olasılıkla çok daha ustalaşırız balık avcılığında.

Genellikle geride bırakılması en zor olan şey geniş anlamıyla vicdan dediğimiz şeydir. Şu anda da olan buydu.

Geçen gece olanlar hakkında kardeşimle konuşmalı mıydım, konuşmamalı mıydım? Olayların tümü ve özellikle de kardeşimin olta sallamakta kullandığı eli gözümün önünde canlanmasın diye bu olaya belirgin olmayan bir şekilde 'geçen gece olanlar' diyip geçiyordum. Tazminat ödemesi gerekirse ona hiç olmazsa para

yardımı teklif etmem gerekmez miydi? Bu vicdani sorular her zamanki gibi hiçbirine bir yanıt bulunamadan yok olup gidene kadar, hapisane zeminine serilip kalmış, dans etmesini çok iyi bilen o upuzun dansçı bacaklarıyla çerçevelenerek yepyeni şekiller almış olan bu eski soruları düşündüm durdum. Bugün kardeşimle konuşmaya karar vermiş miydim, bunu hâlâ bilmiyordum ama.

Patikadan geri dönüp yeniden otlağa gidene dek ne olduğunu bilemediğim bir şeyi düşünüp düşünüp tasalandığıma göre bir karara varmış olduğum da söylenebilir pekâlâ.

Otlağın ortasında bir bent, onun yukarısında da dere sularının oluşturduğu kocaman, masmavi bir gölcük vardı. Neal orada bir kayanın üstüne oturmuş kafası önüne düşe düşe uyukluyordu. Yanında kırmızı renkli, Hills Bros marka teneke bir kahve kutusu vardı. Boynu öne eğik, ensesi bembeyaz ve güneşteydi. Kısa bir süre sonra da yanındaki teneke kutunun rengini alacağa benziyordu.

"Ne yapıyorsun?" diye sordum ona.

Neal bir yanıt düşünene kadar bir süre geçti. "Balık avlıyordum," dedi en sonunda. Sonra bir kere daha denedi daha ayrıntılı, daha geniş kapsamlı bilgi vermek için ve, "Balık avlıyordum, kendimi de hiç iyi hissetmiyorum," dedi.

"Bu ölü sular balık avlamak için iyi bir yer mi sence?" diye sordum.

"Ne diyorsun?" dedi. "Suyun dibindeki şu balıklara bir baksana."

"Onlar yemlik balıklar ve vantuzlular," dedim balıklara bakmadan.

"Vantuzlu da nedir?" diye sordu Neal. Bir kayanın üstünde oturup, "Vantuzlu nedir?" diye soran ilk doğma büyüme Montanalı da Neal olmuş oldu böylece.

Neal'in oturduğu yerin hemen altındaki suyun derinlerinde; barsaklarının tam ortasından bir olta iğnesi geçirilmiş yemlik solucanlardan oluştuğundan emin olduğum berbat görünüşlü, pembemsi bir öbek vardı. Solucanların hemen üzerindeki iskandile de, eminim süs olsun diye, iki adet kırmızı boncuk bağlanmıştı. Yemlik solucanlardan oluşan öbek ve o iki kırmızı boncuk en yakındaki vantuzlunun hemen on beş santim önünde sallanıyordu. Birbirlerini açıkça ve rahatlıkla görebilmelerine karşın ne balıklarda bir hareket vardı ne de balıkçı yerinden kımıldıyordu.

"Paul ve benle birlikte tüyle balık avlamaya ne dersin?" diye sordum.

"Sağol, ama şimdi olmaz," dedi.

"Peki öyleyse," dedim, "hoşça kal. İyi vakit geçirmeni dilerim."

"Geçiriyorum."

Kayınbiraderimi görmek için geri dönmekle kendi yararıma bir şey yapmış olduğum yanılgısına düştüğümü düşünerek tekrar geri döndüm patikadan. Bu arada Rocky sıradağlarına açılan vadiden çıkmakta olan o koskocaman kara bulut —her ne kadar kusursuz anlar yakalamaya çalışıyor olsam da— böyle anları bugün pek bulamayacağımı söylüyordu bana adeta. Boşa zaman harcamaktan vazgeçmezsem hiç balık tutamayacağımı da.

Bir sonraki otlakta patikadan ayrıldım. Payımın tümünü iki üç havuzda tutabilirdim kuşkusuz. Jim McGregor yılda ancak birkaç balık avcısının bu küçük derede avlanmasına izin verdiği için dere büyük bir olasılıkla yirmi beş otuz santimden fazla büyümeyecek olan balıklarla dolup taşıyordu.

Bu balıkları tutmakta bir tek sorunum oldu, ama ilk birkaç balıktan sonra sorunu çözdüm. Olta iğnesinin kancasını balığın ağzına geçirmekte çok acele ediyordum. Olta iğnesinin ucunda sivri bir kanca kısmı vardır. Eğer iğne bu küçük sivri kanca balığın ağzına ya da çenesine iyice saplanacak kadar batmazsa balık asılıp iğneyi ağzından çekip çıkartabilir. Onun için balık oltaya geldiğinde misinaya ya doğrudan doğruya sol elle ya da sağ eldeki kamışla hafifçe asılmak gerekir. Zamanlama ve asılma gücü kusursuz olmalıdır. Çok erken ya da çok geç, ya da çok fazla ya da yetersiz asılırsanız balığın ağzı birkaç gün boyunca çok acıyacaktır, ama edindiği bu deneyim sonucu daha uzun yaşayacaktır büyük bir olasılıkla.

Bense misinaya o kadar çabuk asılıyordum ki balık tüylü iğneyi kapamadan ben oltayı çekmiş oluyordum. Her cins alabalığın kendine özgü bir hız ölçeği vardır. Avlanılan suların özelliği ve hatta hava durumuyla günün hangi saatinde avlanıldığı bile etkiler doğru zamanlamayı. Kale gibi koca taşların arkasından kocaman alaca alabalıkların oltaya saldırdığı Big Blackfoot Irmağının hızlı akan sularında avlanmaya alışığımdır ben eskiden beri. Buralara ilk gelen çiftçilerden biri ise Elkhorn Deresine ülkenin doğusunda görülen ve "Doğu Tipi Akarsu Alabalığı" denen cins-

ten alabalıklar salmıştı. Bu alabalıklar —isimlerinden de anlaşılacağı gibi— daha dalgın, daha bir uzun uzun düşünmeyi seven balıklardı.

Zamanlamamı yavaşlattığımda bu balıklara olan ilgimi kaybettim. Görünümleri çok güzel olan alabalıklardır bunlar: simsiyah sırtları, yan taraflarında sarı ve turuncu benekleri, uçları beyaz olan alt yüzgeçlerinde son bulan kırmızı karınları vardır. Bir renk curcunasıdır bu balıklar. Sık sık da kayık tabakları içinde yatarken resmedilmişlerdir. Ama kavgacılık, dövüşkenlik yönünden orta karardırlar. Pulları çok ufak olduğundan dokunulduklarında yılanbalıklarını çağrıştırırlar. Ayrıca isimleri de 'akarsu' sözcüğünün 'dere' sözcüğü yerine kullanılmasının toplumca hiç de iyi karşılanmadığı Batı Montana'da kendi aleyhlerinedir.

Kardeşimin ne yaptığını merak ettim birdenbire. İstihkakını ve zamanını yirmi beş santimlik Doğu Tipi Akarsu Alabalığı tutarak harcamayacağını adım gibi biliyordum. Onu gözden kaybetmeyecek kadar yakınında olmak istiyorsam Missouri Irmağından Elkhorn Deresine giren o canavar Kahverengi Alabalıklardan birkaç tane yakalamaya çalışarak başlamalıydım işe.

Balık avcılığı âlemi bütün diğerlerinden apayrı yaratılmış bir âlemdir ve kendi içinde de her biri kendine özgü başka başka âlemler içerir. Bunlardan biri de, bir balık ve balık avcısı için yeterince yer ve su bulunmayan, ayrıca dere kıyısındaki söğütlerin de balıkçının işini zorlaştırdığı sığ sularda büyük boy balık avlamaktır. Durdum ve avladığım Doğu Tipi Akarsu Alabalıklarım temizleyerek sepetimdeki yabanotları ve nane yaprakları arasına yerleştirdim onları. Kayık tabağında resmedilenlerden daha güzeldiler. Sonra daha büyük boy balık avlamaya hazırlık olarak oltama daha ağır bir iskandil ve altı numara bir tüylü iğne taktım.

Misinamın ilk on metresini belki ıslanmıştır da su yüzeyinde kalmaz diye balmumuyla yağladım; nane yaprakları arasında yatmakta olan yirmi beş santimlik Doğu Tipi Akarsu Alabalıklarıma son bir kez daha baktım; sonra sepetimin kapağını ufak boy balıkların dünyasına kapadım.

Otlaktan dere vadisine doğru yürüyüp vadinin gölgesine girdim. Tepede bir tek kocaman bulut vardı. Elkhorn Deresi vadisi o kadar dardır ki görebildiğiniz bütün gökyüzü bir, bilemediniz bir buçuk bulut kadardır. Gördüğünüz bu bir buçuk kara bulut yerini ya güneş ışığına bırakır ya da arkasından gelen daha kara

bulutlara. Vadinin dibinden bakınca yerini hangisinin alacağını göremezsiniz. Ama içimde arkadan gelecek olanın güneş ışığı olmayacağına ilişkin duygu vardı.

Birdenbire suda o kadar çok balık birden sıçramaya başladı ki yağmurun o kocaman ilk damlaları düşmeye başladı sanırdınız. Balıklar böylesine sıçramaya başladıklarında havada büyük değişiklikler oluyor demektir.

O anda içinde bulunduğum âlemde yalnızca Elkhorn Deresi, efsanevi bir boz alabalık, hava koşulları ve ben vardım. Benim düşüncelerimde var olanlarsa yalnızca Elkhorn Deresi, hava koşulları ve belki de yalnızca benim hayal gücümün bir ürünü olan ve aslında küçücük olan o efsanevi alabalıktı.

Elkhorn Deresi aslında neyse tam ona benzer, yani yeryüzünde Rocky Dağlarının bittiği ve büyük düzlüklerin başladığı yeri işaretleyen bir yarıktır. Bu devasa dağların, türleri tükenen sedir ağaçlarının son örnekleriyle kaplı sırtları simsiyahtır. Dağların doğu yamaçlarının rengi, ovaların dizboyu otlarının başladığı yerlerde kahverengiye ve sarıya dönüşür. Sedir ağaçlarının ve çamların son bir kez daha arkalarına bakmak için dağların yamaçlarına yayıldıkları yerlerde ara ara koyu renk bölgeler vardır. O efsanevi Kahverengi Alabalıkla bu vadi birden kafamın içinde birbirleriyle uyum sağlayıverdiler. Belki gerçekten de var olan ve de çok yakınımda bir yerde bulunan o alabalık da dev boyutlardaydı; onun da sırtı siyah, yanları kahverengi sarıydı; yanlarında yer yer kara benekler ve kanat uçlarında beyazlar vardı. Elkhorn Vadisiyle Kahverengi Alabalığın benzeştikleri bir başka nokta da kısmen çirkin oldukları için güzel olmalarıydı.

Küçük 'akarsu' alabalıklarının hâlâ suya düşen yağmur damlaları gibi sıçrayıp durdukları 150-200 metrelik bir yeri yürüyüp geçtim ve içinde bir tek balığın bile sıçramadığı dünya güzeli bir havuza vardım. Bu havuzun yukarı tarafında sular büyük bir kaya parçasının çevresinde ikiye bölünüyor; döne döne kayanın arkasına geri dönüyor; derinleşiyor; içindeki tortuyu, çerçöpü çökeltiyor; en sonunda da sepetçiotlarının altına doğru süzülerek derinliğini ve hareketliliğini yitiriyordu. Bu kadar güzel olan bu sularda bir tek balık bile sıçramıyorsa bu burada hiç balık olmamasından değildir, diye düşündüm. Bunun nedeni olsa olsa burada, çiftleşme mevsiminde sürüdeki bütün erkek geyikleri kovalayıp

kaçıran şahane bir çatal boynuzlu erkek geyiğin haşmetiyle kıyaslanacak büyüklükte bir balığın var olmasıdır.

Bir sonra avlanacağınız yerdeki sular bulanık olmasın diye ırmaklarda genellikle avlana avlana nehir yukarı doğru ilerlemek daha doğru olduğundan, balıkların beni artık göremeyecekleri kıyıya çıkarak havuzun oltamı sallayacağım aşağı yakasına doğru sudan değil de karadan yürüdüm. Bu arada bu havuzda bir tek erkek geyik bulunduğu inancımı çoktan kaybetmiştim, ama buradaki sığ sularda birkaç tane 'akarsu' alabalığı yakalamayı umuyordum. Baktım ki oltada tık yok; nehir yukarı, sepetçiotlarının başladığı ve böceklerin sepetçiotlarının üstünden suya düştükleri yerdeki derin sulara doğru ilerledim.

Tüylü iğneye doğru atlamış, ama birdenbire ortada bir terslik olduğuna karar vermiş bir alabalığın sırtının parıltısını görmeye bile razıydım suda, ama ne gezer! Birinin buraya dinamit atıp içindeki bütün balıkları –ve tabii benim bir tek erkek geyik kuramımı da– havaya uçurmuş olduğunu düşünmeye başlamıştım. Eğer bütün bu koskoca havuzda tek bir balık varsa, olabileceği bir tek yer kalmıştı: mademki orta kısımdaki açık sularda değildi ve mademki sepetçiotlarının çevresinde oralarda bir yerlerde de dolanmıyordu, o zaman sepetçiotlarının altında bir yerde olmalıydı. Söğütlerin oralardaki çalılıklara olta sallamak zorunluluğu hiç hoşuma gitmemişti.

Yıllar önce Orman İşletmesinde çalışarak geçirdiğim bir yazın sonunda bir gün Paul'le balığa çıkmıştım. Uzun zamandır avlanmadığım için hamlaşmış olduğumdan su kıyısındaki çalılıklı yerden uzak durmaya özen gösteriyordum. Paul benim söğütlerin altına kadar uzanan bu su parçasının yalnızca açıklıklarında avlanmamı izlemiş; sonunda da buna dayanamayarak patlamıştı.

"Bak, ağabey," demişti, "banyo küvetinde alabalık avlayamazsın. Güneşli ve açıklık sularda avlanmayı seviyorsun, çünkü sen bir İskoçsun ve çalılar arasında avlanırsan iğneni kaybedeceğinden korkuyorsun. Ama balıklar güneş banyosu yapmıyorlar. Onlar senin gibi balıkçılardan uzak olabilecekleri serin yerlerde, çalıların dibindeki sulardalar."

"Ama öyle yerlerde avlanırsam iğneyi kopartıyorum hep," diye sızlanarak Paul'ün söylediklerinin doğru olduğunu kanıtlayıvermiştim.

"Sana ne bundan?" demişti Paul. "Tüylü iğneler için para vermiyoruz ki! George istediğimiz kadar hazırlar bize bedavaya. Hem birkaç iğneni çalılara asılı bırakmazsan balık avında günün iyi geçmiş sayılmaz ki. Balıkların olduğu yerlere olta sallamaya cesaret edemezsen balık avlayamazsın. Ver oltanı bana."

Oltamı almasının nedeni, çalıların altına olta sallamanın ancak onun oltasıyla yapılabileceğini düşünmemem içindi sanırım. Böylelikle kendi oltamın da çalıların altına olta sallamakta kullanılabileceğini öğrenmiş oldum. Ama doğrusunu isterseniz bunda hâlâ ustalık kazanmış değilim. İğneleri bedavaya alsam da onları kaybetmek olasılığından hâlâ korkuyor olmam engel oluyor sanırım bu işte ustalaşmama.

İşte şimdi de tüm çevremde balıkların zıp zıp zıplamalarına karşın neden burada zıplamadıklarını öğrenmek istiyorsam —ki hâlâ istiyordum— oltayı söğütlerin altına sallamaktan başka çarem yoktu; çünkü sorulara yanıt aramıyorsanız tüyle balık avladığınız söylenemez.

Söğütlerin altına olta sallamayalı çok zaman geçmiş olduğundan biraz ısınma hareketleri yapmak istedim ve çalıların altına birkaç kez olta sallamak için ırmağın aşağısına indim. Sonra nereye bastığıma ve ırmak yatağındaki taşları yerlerinden oynatmamaya dikkat ederek nehir yukarı sepetçiotlarının en sık olduğu yerlere doğru yürüdüm.

Rüzgâra karşı olta atarken yapılması gerekenin tam tersini yaparak olta takımını başımın üzerinde yüksekte ve ağır ağır çeviriyordum. Heyecanlıydım, ama oltayı sallayan kolumu denetim altında tutuyordum soğukkanlılıkla. Elimden bırakınca olta takımı ileri doğru harekete geçtiğinde misinayı sert hareketlerle çekiştireceğime — ta ki gözümdeki ya da beynimdeki ya da kolumdaki ya da her neredeyse oradaki dikey periskopum bana tüylü iğnenin en yakındaki sepetçiotlarınm tam üzerinde olduğunu bildirinceye kadar — bıraktım, takım kendiliğinden ağır ağır süzülmeye devam etsin havada. Sonra misinayı hafifçe elledim. Olta takımı olduğu yerden tam dikine aşağı doğru düşmeye başladı. Tüylü iğnenin suya değmesine üç beş metre kala böyle bir atışın tam başarıya ulaşıp ulaşmayacağını görebilir; eğer gerekiyorsa, yapılması gereken düzeltmeleri yapabilirsiniz. Bu atış o kadar yumuşacık, o kadar yavaştır ki ocaktan havalanıp sonra yeniden ağır ağır aşağı çöken külleri izleyebildiğiniz gibi izleyebilirsiniz

oltanın inişini de. Yaşamın şamatasız heyecanlarından biri de kendi dışınıza çıkıp kendinizin güzel bir şeyin yaratıcısına dönüşmenizi dışarıdan, usulca izlemenizdir. Söz konusu yalnızca süzülen bir kül tanesi bile olsa.

İskandil, çalıların en alt dallarından birinin üstüne indi, tüylü iğne de su yüzüne sekiz-on, ya da belki on iki-on üç santim kala misinanın ucunda bir sağa bir sola sallanmaya koyuldu. Atışı tamamlamak için kamışımla misinayı sallamam ve misina çalılara dolanmamışsa, iğnenin hemen altındaki suya düşmesini sağlamam gerekiyordu. Bunu yapmış olabilirim, ya da balığın kendisi sudan fişekleyip çalıya doğru yükseldiğinde daha havadayken kapmıştır tüylü iğneyi. Yaşantım boyunca bir tek o zaman boğuştum işte bir balıkla ağaç üstünde.

Kızılderililer sepetçiotunun kızılımsı dallarından sepet örerlerdi eskiden; onun için dalların kırılmayacağını biliyordum. Ya balık kazanacaktı, ya da balıkçı.

Büyük bir balık oltaya geldiğinde büyük balık avlayan balıkçıya garip, balıkçılıkla ilgisiz, hatta biraz da gülünç bir hal gelir. Büyük balık avlayan balıkçıların kollarında, omuzlarında ya da beyinlerinde bir terazi vardır. Bu arada tansiyonu kaça çıkmış olursa olsun, yakalanan o koca balık sudan havaya fırladığı an balıkçı bu teraziyi balığın altına koyup soğukkanlılıkla tartar balığı. O arada yapması gereken öteki bütün işleri yapmaya yetecek sayıda elleri ve kolları olmasa da, balığı kıyıya aldığı zaman hayal kırıklığına uğramamak için büyük hassasiyetle tartmaya çalışır balığı. "Bu yavru üç buçuk-dört kilo olmalı," dedim kendi kendime, ama bu arada balıkla birlikte çalıları da tartıyor olabileceğimi de aklımdan çıkartmadım. Kurumuş yapraklar ve sepetçiotunun yeşil yemişleri uçuştu havada; ama dallar dayanıyordu. O koca boz alabalık çalının içinde debelenip yukarı doğru çıktıkça arasından geçtiği her dala değişik bir düğüm atıyor; attığı çeşit çeşit düğümlerle o çalı kümesinden bir sepet örüyordu adeta.

Beden ve ruh için, büyük bir balığın elden kaçırılışının acısından daha ani gelen hiçbir tanrısal felaket yoktur, çünkü ölümle dirim arasında bile ufacık bir geçiş dönemi olması gerekir kuşkusuz. Ama büyük bir balık konu olduğu zaman o balık dünyanın merkezidir o an için; bir an sonraysa yok olmuştur. Hepsi bu. Gitmiştir. Balık gitmiştir, siz de yok olup gitmişsinizdir. Sizden geriye kalan tek şey; ucuna bir tavuğun boynundan yolunmuş bir

tüy takılmış olan ucu kancalı bir parça İsveç çeliğinin takıldığı bir miktar misinayla kedi barsağından yapılma saydam bir kösteğin bağlandığı yüz elli gram ağırlığındaki bir kamıştır.

Balığın ne yöne gittiğini bile görmedim. Ağaca tırmanmaya devam edip göklerde gözden kaybolmuş bile olabilir bana sorarsanız.

Suyun içinde yürüyüp yaşananların gerçek olduğunu gösterecek bazı izler kalmış mı geride ona bakmak için o çalının yanına gittim. Ellerim o kadar titriyordu ki oraya buraya dolanıp kalmış olan misinayla dalların arasına adeta örgü örmüş olan o karmakarışık düğümleri çözemedim bir türlü.

Sina Dağı'ndaki o çalı gözlerinin önünde ansızın tutuşuverdiği zaman Musa bile böylesine titrememiştir. En sonunda iskandili çözdüm misinadan. Geri kalan kargaşa yumağını olduğu gibi söğütlerin arasında bıraktım.

Ozanlar 'ramak'tan söz ederler, ama sonsuzluğun bir tek âna sıkıştırıldığını bizzat yaşamış olanlar balık avcılarıdır aslında. Bütün dünyanın bir balık haline geldiğini, sonra da balığın birden yok olup gittiğini görene dek kimse 'ramak'ın ne olduğunu bilemez. O balığı ömrümün sonuna kadar unutmayacağım.

Bir ses, "Büyük balıktı," dedi. Konuşan kardeşim de olabilirdi, gökte bir daire çizerek geri gelen ve böbürlene böbürlene övünen balığın kendisi de.

Kardeşime dönüp, "Kaçırdım onu," dedim. Olanları görmüştü, onun için onun gördüklerinden başka birşeyler de biliyor olsaydım onlardan söz ederdim kardeşime. Ama yalnızca, "Kaçırdım onu," diye tekrarladım. Ellerime baktım; avuçlarım yakarır gibi açıktılar.

"Yapabileceğin bir şey yoktu," dedi Paul. "Çalıların üstünde büyük balık yakalanmaz. Doğrusunu istersen daha önce bunu deneyen kimse görmedim."

Yalnızca beni rahatlatmaya çalıştığını sanıyorum; özellikle de onun balık sepetinden sarkan koskocaman, kara benekli birkaç tane dev gibi kahverengi kuyruğu görmemem olanaksız olduğu için. "Sen nasıl yakaladın bunları?" diye sordum. Çok heyecanlıydım ve ne öğrenmek istiyorsam onu soruvermiştim.

"Onları çalılardan uzakta, açıklık sığ sularda tuttum," dedi Paul.

"Bu koca balıkları üzeri açık sığ sularda mı tuttun yani?" diye sordum.

Paul, "Evet," dedi. "Boz alabalık olanları. Sen gürül gürül sularda alaca alabalık avlamaya alışıksın. Ama büyük boy boz alabalıklar genellikle otlaklardaki ve içine çekirgelerin, hatta farelerin düştüğü su kıyılarında yemlenirler. Sen de onların sudan çıkan siyah sırtlarını ve bulandırdıkları suları görene kadar bu sığ sularda yürüyüp onları bulursun."

Anlattıkları beni daha da bir üzdü. Böyle bir yerde avlanırken yapılması gereken her şeyi —balık ağaca çıktığı zaman ne yapılması gerektiği dışında— öğretmişti bana Paul; ben de burada büyük ustalıkla ve aynen kardeşimin bana öğrettiği gibi avlandığımı sanmıştım. Büyük bir ustayla birlikte olmanın sakıncalarından biri de şudur: ondan birşeyler —örneğin çalıların altına nasıl olta savrulacağını— kaparsın, ama kalkar bu öğrendiklerini tam da usta bunun tersini uygularken kullanırsın.

Heyecanım hâlâ yatışmamıştı. İçimde hâlâ içi doldurulması gereken büyük bir boşluk vardı ve bir soruya daha yanıt bulmam gerekiyordu. Soruyu soruncaya kadar onun ne olacağı hakkında bir fikrim de olmadı. "Sana para yardımında filan bulunabilir miyim?" diye sordum Paul'e.

Kendi sesimden ürküp sakinleşmeye çalıştım. Ama bir hata yapmıştım ya, sakinleşeceğime, "Geçen geceden sonra sana yardım gerekebilir diye düşündüm de," diyerek daha da beter ettim durumu.

Paul geçen geceye değinmemi Kızılderili kız arkadaşına bir gönderme olarak aldı büyük bir olasılıkla; onun için ben de konuyu değiştirmek için, "Yani demek istiyorum ki tavşanı kovaladığın o geceden sonra arabanın önünü onarmak sana pahalıya patlamıştır," dedim. Böylece üçüncü hatamı da yaptım.

Paul sanki babası ona bir tabak yulaf lapası ikram etmiş gibi oldu birden. Artık başka bir şey daha söylemeyeceğimden emin olana kadar hiç sesini çıkartmadan başını önüne eğdi, "Yağmur yağacak," dedi sonra da.

Dünyam bir çalının yüksekliğiyle sınırlandığı andan beri unutup gitmiş olduğum gökyüzüne baktım kafamı kaldırıp. Evet, yukarıda bir gökyüzü vardı; ama bu gökyüzü vadinin taşıyamayacağı kadar ağır olan kapkara bir buluttan oluşmuştu.

"Neal nerede?" diye sordu Paul.

Bu soru beni şaşırttı; Neal'in nerede olduğunu kafamda bulana kadar düşünmem gerekti. "Onu derenin ilk dönemecinde bıraktım," diye yanıtladım en sonunda.

"Bu yüzden başın derde girecek," dedi kardeşim.

Onun bu yorumu dünyamı; yarım tonluk bir kamyonla birkaç İskoç kadınını da içine alacak kadar genişletiverdi. "Biliyorum," diyerek oltamı toplamaya koyuldum. Başımla kamışıma işaret ederek, "Bugünlük tamam zaten," diye de ekledim.

Paul, "Tutman gerektiği kadar balık tuttun mu?" diye sordu. Kardeşimin bana asıl söylemek istediği; gerektiği kadar balık tutmadan avlanmaya son vermeden de başımın zaten yeterince dertte olduğuydu. Bunu bile bile, "Hayır," dedim. Kendileri balık avlamayan kadınlar gerektiği kadar balık tutmadan eve dönen erkekleri hayatta başarısız olmuş kişiler olarak görürler.

Kardeşim de aynı görüşteydi. "Akarsu alabalıklarıyla istihkakını tamamlaman birkaç dakika alır yalnızca," dedi. "Sen altı balık daha yakalayıncaya kadar ben de oturup bir sigara içerim."

"Sağol, ama benden bugünlük bu kadar," dedim. Altı tane küçük Doğu Tipi Akarsu Alabalığının benim dünya görüşümde hiçbir değişiklik yapmayacağını kardeşimin anlamasına olanak yoktu. Artık apaçık belli olmuştu: işte bugün de benim dışımda kalan herkes ve her şeyin gerçekten yapmak istediğimi yapmama —yani kocaman bir boz alabalık tutmama ve kardeşimle ona yardımcı olabilecek bir şekilde konuşmama— olanak tanımayacakları günlerden biriydi. Üstelik bu istediklerimin yerine şimdi artık bomboş olan bir çalı ve yağmur dolu bir gökyüzü vardı yalnızca ortada.

Paul, "Hadi yürü," dedi, "gidip Neal'i bulalım." Sonra, "Onu orada bırakmayacaktın," diye ekledi.

"Ne?"

"Ona yardım etmeye çalışmalısın," diye yanıtladı Paul.

Aklıma sözcükler geliyor, ama onları kullanarak cümleler kuramıyor; o sözcükleri oturtabileceğim cümleler bulamıyordum. "Onu ben bırakmadım," dedim. "Benden hoşlanmıyor. Montana'dan da. Canlı yemle balık avlamak için o beni bıraktı. Onu da beceremiyor ya. Bense onunla ilgili hiçbir şeyden hoşlanmıyorum."

O koca balığı kaçırmanın yarattığı tüm heyecanın bir süzgeçten geçip kayınbiraderime karşı duyduğum bir kızgınlığa dönüş-

tüğünü hissedebiliyordum. Fark ettiğim başka bir şey de tamamen aynı sözcükleri kullanmıyor olsam da hep aynı şeyi tekrarlamakta olduğumdu. Buna karşın gene de, "Ona yardım etmen gerektiğini mi düşünüyorsun?" diye sordum.

"Evet," dedi Paul. "Ona yardım etmeyecek miydik?"

"Ama nasıl?"

"Birlikte balık avlamaya götürerek."

"Daha şimdi söyledim sana," dedim, "balık avlamayı sevmiyor o."

"Belki öyledir," dedi kardeşim. "Belki de birinin ona yardım etmeye kalkışmasından hoşlanmıyordur."

Kardeşim Paul'ü hâlâ anlamıyorum. Kendisine yapılan yardım önerilerini her zaman geri çevirmiştir Paul; buna karşın Neal'in yardıma gereksinimi olduğundan söz ederken karmaşık bir biçimde kendisinden söz ettiğinden de adım kadar eminim. "Hadi," dedi, "fırtınada kaybolmadan gidip onu bulalım." Kolunu omuzuma dolamaya çalıştı, ama içinden o koca balık kuyrukları sarkan balık sepeti aramıza girerek bunu zorlaştırdı. Benim ona yardım önerme çabalarım da, onun bana bunun için teşekkür etmeye çalışışı da çok beceriksizce olmuştu doğrusu.

"Hadi yola düşelim," dedim.

Patikaya çıktık ve nehir yukarı yürümeye başladık. O kara bulut vadinin her yanını sarmıştı. Tüm dünyanın boyutları 300 x 300 x 300 metre bir yere sıkıştırılmıştı sanki. 1949 yılında, biraz ileride Missouri Irmağına katılan Mann Gulch Deresinin oralarda çıkan büyük orman yangını sıradağları aşıp Elkhorn Vadisine indiğinde de böyle olmuş olmalı. Orman İşletmesi Kurumu yangın mücadele ekibinden on altı kişiyi paraşütle Mann Gulch'a indirmiş, bunlardan on üçünün cesetleri de daha sonra ancak dişlerinden teşhis edilebilmişti. İşte şimdi de bu fırtına tıpkı o yangın gibi vadiyi yeryüzünden silip süpürmek istercesine çöküyordu Elkhorn Vadisinin üzerine.

Derken sanki aniden bir işaret verilmiş gibi suda hiçbir balık sıçramaz oldu. Arkasından da rüzgâr bastırıverdi. Derenin suyu aynı benim balık gibi dereyi bırakıp çalılara tırmanmaya çalıştı. Derenin çevresinde sepetçiotunun yaprakları ve yeşil yemişleri uçuşuyordu havada. Sonra hava birden yok oldu gitti sanki. Varlığını havada uçuşup yüzüme çarpan ve uçuşarak yollarına devam

eden çam kozalaklarından ve ağaç dallarından anlayabiliyordum ancak.

Rüzgâr vahşi bir küheylana binmiş üzerimize üzerimize geliyordu.

Neal'i bulmak için otlağı geçmeye başladık, ama az sonra kendimizin bile nerede olduğundan emin olamaz olduk. Dudaklarım su olmuş akıyordu sanki. "Köpoğlusu burada değil," dedim. Aslında ikimiz de 'burası'ndan ne kastettiğimizi bilmiyorduk ya, o da başka. "Hayır," dedi kardeşim, "burada değil, orada." Durdu, sonra ekledi: "Ayrıca kupkuru." 'Orada'nın neresi olduğunu ikimiz de çok iyi biliyorduk ama.

Kamyona vardığımızda yağmur, yerçekiminin buyruğuna girmiş, şakır şakır yağıyordu. Paul'le ben sigaralarımızla kibritlerimizi ıslanmasınlar diye şapkalarımızın altına koymuştuk; ama ben yağmur sularının saçlarımın arasından aktığını hissedebiliyordum.

Fırtınanın içinden önümüze çıkıveren kamyon öncü göçmen tarihimizden fırlamışa benziyor, döne döne yağan yağmur tarafından kuşatılmış olan üstü kapalı bir at arabasını anımsatıyordu.

Kenny çadır bezinden örtüleri bulup onları kestiği birkaç değneğin yardımıyla kamyonun kasasının üzerine tam zamanında germeye yetişecek kadar vakitlice ayrılmıştı besbelli kunduz bentlerinin oralardan. Eskiden panayırlarda kafasını bir delikten çıkartıp isteyen herkese on sente topa tutturan adam gibi kafamı kamyonun kasasını örten çadır bezlerinin arasından içeri sokup bakmak, pek tabii kardeşime değil bana düştü. Kafamı bezlerin arasından içeri uzatınca da dondum kaldım olduğum yerde. Ne kafama fırlatılacak herhangi bir şeyi savuşturabilecek mecalim kaldı ne de gözüme ilişenlerin sırasını saptayabilecek. Gördüklerimse hiç de benim görmeyi arzu edeceğim şeyler değildi.

Önce kadınları gördüm; sonra da o eski şilteyi. Önce kadınları gördüm, çünkü kadınların ikisi ellerinde koskoca mutfak bıçakları, karım olan üçüncüsü de uzun dişli bir çatal tutuyor; bıçaklarla çatal da çadır bezlerinin altındaki yarı karanlıkta parıl parıl parlıyordu. Kadınlar kamyonun kasasının içinde yere çömelmiş sandviç hazırlamaktaydılar. Kafam çadır bezleri arasından bir nişan tahtası gibi görününce benden yana dönüp ellerindeki çatal bıçakları bana doğru çevirdiler. Kamyon kasasının tam orta yerinden, çadır bezlerinin tam olarak birleşmediği, üstelik de suyla dolarak bel verdiği bir yerden içeriye su akıyordu. Kasa-

nın öbür ucundaysa o eski şiltenin serili olduğunu görüyordum, ama aramızdaki çatal bıçaklardan dolayı ayrıntılı olarak göremiyordum.

Karım elindeki çatalı yüzüme doğru sallayarak, "Onu orada yalnız başına bırakıp gitmişsin," dedi.

Kaynanam elindeki bıçağı çelik masata sürterek, "Zavallı yavrucak kendini hiç de iyi hissetmiyor," dedi. "Güneşin altında çok kalmış."

Gırtlağım bezlerin arasında her türlü tehlikeye karşı korunmasız öylece dururken ağzımdan ancak çıkartabildiğim birkaç sözcüğü kullanarak, "Size öyle mi dedi?" diye sordum.

"Evet. Zavallı yavrucak," dedi kaynanam; sonra yerde emekleyerek kasanın arka tarafına gitti; bir eliyle Neal'in başını okşadı. Öteki elinde hâlâ o mutfak bıçağını tutuyordu sımsıkı. Üçüncü bir eli olmadığı için çelik masatı geride bırakmıştı.

Çadır bezinden yapılma örtülerin arasında oluşan aralıklardan içeriye bol bol su giriyordu, ama ışığın girdiği yoktu. Onun için gözlerimin alışması ve o eski şiltenin üstünde yatmakta olan kayınbiraderimi seçmem epey zaman aldı. Işık ilk önce Neal'in huzurlu, ama solgun alnına vurdu. Eğer benim annem de ömrünü bana sandviçler hazırlayarak ve beni gerçeklerden koruyarak geçirmiş olsaydı benim alnım da aynen onunki gibi olurdu.

Kardeşim yanıma gelerek kafasını çadır bezleri arasından içeriye soktu. Benim ailemden olan birinin varlığı kendimi daha iyi hissetmeme neden olmuştu. "Belki ben de bir gün kardeşime böylesine yardımcı olabilirim," diye düşündüm kendi kendime. Kadınlar kayınbiraderime bir sandviç hazırladılar. Bana gelince: kafam ve omuzlarım kapalı bir yerdeydi, ama geri kalan her tarafım bir dam oluğunun ağzının altındaydı sanki. Paul de aynı durumdaydı; ama kimse içeride bize yer açmak için biraz sıkışmaya yanaşmıyordu bile. Köpoğlusu herif kamyon kasasının tüm baş tarafını kaplamıştı. Halbuki bütün yapacağı öyle sere serpe yatmak yerine kalkıp oturmaktı.

Dışarıda ise yağmur suyu geniş bir cephe halinde boynumdan içeri giriyor; popomun üst kısmında toplanıp daracık bir yatağa akıyor; ondan sonra da iki kola ayrılarak çoraplarımın içine boşalıyordu.

Kadınlar ellerindeki çatal bıçakları Neal'e sandviç yapmak için kullanmadıkları zamanlarda bana doğru çeviriyorlardı. Bur-

numa kadınların bana hazırlamadıkları tüm sandviçlerin, çadır bezleri arasından içeri akıp üst üste olan insan gövdelerinden çıkan ısıyla buharlaşan yağmur suyunun ve bir de o eski şilteden yükselen akşamdan kalmalığın kokusu geliyordu. Kızılderililerin ırmak kıyılarına kendilerine özgü bir tür sauna kurduklarını bilirsiniz herhalde. İçeride kan ter içinde kalınca dışarı çıkıp hemen soğuk suyun içine atlarlar; doğrusunu söylemek gerekirse bazan da anında ölüverirler. Şu anda ben de kendimi, bir yarım saunanın, öbür yarım soğuk ırmak sularının içindeymiş ve de ölecekmişim gibi hissediyordum.

Bir dizi düşünce geçti aklımdan. "Bu köpoğlusu herif nasıl olur da güneşin altında çok kalmış olabilir? Batı sahillerine gitmek için Montana'dan ayrıldığından beri kaç saat güneş yüzü gördü ki?"

Karımla ilgili olarak aklımdan geçen şey özeldi. Her şeyi açıklığa kavuşturmak için şöyle düşündüm: "Ben kardeşini bırakmadım, kardeşin olacak o köpoğlusu beni bıraktı." Bütün bunları içimden geçiriyordum tabii. Kaynanama gelince, onun zina yapmış olması gerektiğini düşündüm. Hem karımı hem de annesini düşünerek aklımdan şöyle geçirdim: "Bu köpoğlusunun bütün derdi dün gece Black Jack'in barında radyatörüne doldurduğu tüm antifrizin geçip gitmiş olmasıdır."

Wolf Creek'e dönene kadar yağmur kesilmedi. Elkhorn Vadisinden Jim McGregor'ın çiftlik evinin önünde başlayan stabilize yola kadar o yapış yapış balçığa saplandık durduk. Tabii Kenny kamyonu kullanıyor, Paul'le ben de itiyorduk. Ve de aç karnına itiyorduk. Midemin duvarları birbirine yapışmadan hemen önce kamyonun sürücü koltuğu tarafına gidip Kenny'ye, "Hey, Kenny," dedim, "kardeşini o eski şilteden kaldırıp itmemize yardım etmesi için yanımıza göndermeye ne dersin?"

"Kamyonlardan sen de iyi anlarsın," dedi Kenny. "Arkada ağırlık olması gerek; yoksa lastikler patinaj yapar, çamurdan kurtulamayız."

Kamyonun arkasına döndüm ve Paul'le birlikte 'ağırlığı' çiftlik evine kadar ittik. Yokuş aşağı itmek de yokuş yukarı itmek kadar zordu. Sanki doğu Montana'daydık ve yarım tonluk —artı 'ağırlık'— bir kamyonu bu yapış yapış balçığın anayurdu olan Powder Irmağından yukarı itiyorduk.

Wolf Creek'e geldiğimizde Paul benimle kalıp çamur ve suyla çok ağırlaşmış olan kamyonu boşaltmama yardım etti. Kamyondan en son o eski şilteyi çıkarttık. Sonra da bitkin olduğum için (ya da belki de açlıktan halsizleşmiş olduğumdan) hemen yatağımın yolunu tuttum. Paul'se Helena'ya döndü. Yatak odama giderken sokak kapısının önünde Neal'le annesine rastladım. 'Ağırlığımız' üst üste iki tane kırmızı-beyaz-mavi Davis Tenis Turnuvası kazağı giymişti. Tam kaçıp gideceği sırada onu yakalayan annesine yalan atmakla meşguldü. Tam formundaydı herifçioğlu. Onu dört gözle bekleyen iki tane erzak kasasından yapılma bar taburesi vardı bir yerlerde.

Yatağıma yattım ve aklımı toplayıp ne olacağı aşağı yukarı belli olan bir karara varıncaya ve onu da bir tek cümlede toplayıncaya kadar uyumamaya çalıştım. "Birkaç günlüğüne karımın evinden uzaklaşmazsam yakında karım marım kalmayacak." Ertesi sabah hane halkından kimsenin beni duyamayacağı bir yerden, bakkal dükkânından kardeşime telefon ettim. Ona yaz tatili izninden hâlâ birkaç günü kalıp kalmadığını sordum ve Seeley Gölünde bir süre geçirmeye ihtiyacım olduğunu söyledim.

Yazlık bir kulübemiz var Seeley Gölünde. Burası Blackfoot Vadisinden yirmi yedi kilometre uzaklıktadır ve Mission Buzullarının yanı sıra akan ve de adı kadar güzel olan Swan Irmağına da oldukça yakındır. Kardeşim dün çadır bezlerinin altına sığınabilmemiz için kimseciklerin bize yer açmadığı sırada yağan yağmurun hâlâ sırtından aşağı indiğini hissediyor olmalı ki aklımdan geçenleri hemen anlayıverdi. Her neyse, "Patronla bir konuşayım," dedi.

O gece karıma bir soru sordum. Karımla konuşurken ne düşündüğümü ya da ne istediğimi bildiren cümleler kuracağıma sorular sorarsam duruma daha kolay egemen olma şansım oluyordu. Onun için karıma, "Ne dersin? Paul'le birlikte Seeley Gölünde birkaç gün geçirsem iyi olmaz mı?" diye sordum. Görmeyen gözlerle bana bakıp, "İyi olur," dedi.

Ertesi günü ve ondan sonraki günü atlatmayı başardım. Paul'le birlikte Continental sıradağlarını aşarak dünyayı gerimizde bırakmıştık. Daha doğrusu ben öyle sandımdı. Ama dağın zirvesini aşıp Pasifik Okyanusuna doğru akmaya başladığımız an Paul yeni tanıştığı bir kızdan söz etmeye başladı. Huzursuzluk içinde, ne yana kaçacağımı bilemeden dinliyordum anlattıklarını.

Gene aynı şey olmuştu. Paul belki bana hoşlanmayacağım, ama bir öykü olarak dinlersem daha az hoşnutsuzluk duyacağım bir şey anlatıyordu gene. Ya da belki zamanımı boşa harcıyordum bu kadar şüpheci olmakla. Belki de o yalnızca benim erkek kardeşim olan bir gazeteciydi ve bana gazetede yayınlanmayacak kadar özel ve bazı şiirsel haberleri aktarıyordu.

Kıtayı ikiye ayıran sıradağların batı yamaçlarından aşağıya doğru indiğimiz kesinlik kazanınca, "Tuhaf bir yanı var bu kızın," dedi Paul. Sonra sanki bir şey söylemişim de yanıtlıyormuş gibi, "Evet," diye ekledi, "garip bir kız. Onunla yalnızca lisenin jimnastik salonunun erkekler soyunma odasında sevişmene izin veriyor."

Bundan sonra söyledikleri sanki ona bir soru sormuşum da o soruyu yanıtlıyormuş gibi geldi bana. Belki de öyleydi. "Nasıl yapılacağının yolunu bulmuş," dedi. "Erkekler tuvaletinde hiç kitlenmeyen bir pencereden haberi varmış. Kızı kaldırıp oradan içeri itiyorum, sonra da o uzanıp beni elimden tutup yukarı çekiyor."

Ondan sonra kendiliğinden ekledi Paul, "Masaj masasının üstünde sevişmek istiyor hep," dedi.

Seeley Gölüne varana kadar bana başının bir hatun kişiyle belada olduğunu mu anlatıyordu yoksa çekip gidip evlenmiş bile olsam gene de hayal dünyamın gelişmesini sürdürmesini sağlamak için birşeyler yapmaya mı çabalıyordu, onu anlamaya çalıştım durdum. Bunu o kadar çok düşündüm ki sonunda masaj için kullanılan fındık yağıyla tuvalet ispirtosunun, üzerlerinde terli giysiler kuruyan sıcak radyatörlerin, içleri futbol sezonunun sonuna kadar temizlenmeyecek olan demir dolapların kokusunu duymaya başladığımı fark ettim.

Bu arada şöyle de düşünüyordum: "Buralarda hava bayağı sıcak şu aralar. Bu havalar balık avına hiç de uygun değil. Bütün balıklar suyun dibinde yatıyor olacaklar." Derken gözümün önüne masaj masasının üstünde sırtüstü yatan bir balık getirmeye çalıştım. Düşünce akışını bozmamak ve erkekler soyunma odasındaki tuvaletin penceresinden içeriye giren balıkçıya yardımcı olan balığın görüntüsüne takılıp kalmamak çok zor oluyordu. Tam o sırada yazlık evimizin yakınlarındaki çamlığa girdik. Hava burada birden serinliyordu. Bu ulu çamlar sekiz yüz ile bin iki yüz yaşındaydılar. Yaşlılıkları ve ululukları sıcağı buralardan uzak tutuyordu. Arabayı bile boşaltmadan yüzmeye gittik.

Giyindikten sonra, ama saçımızı taramadan önce, dışarı çıkıp mayolarımızı iki pelesenk ağacı arasına gerilmiş olan çamaşır ipine astık. İp çevrede dolaşan geyiklerin boynuzlarına takılmasın diye oldukça yukarıdan gerilmişti. Onun için tam parmaklarımın ucunda yükselip ipin üstündeki bir mandala uzanıyordum ki arkamda bir arabanın orman yolundan bizim yola saptığını duydum.

Kardeşim, "Arkana bakma," dedi.

Araba tam arkama kadar gelip durdu. Motoru sıcaktan nefes nefese kalmış gibi pıt pıtlıyordu. Motorun sesini ensemde hissetmeme karşın dönüp bakmadım. Sonra biri arabanın ön kapısından dışarı düştü.

En sonunda elimde mandalla dönüp baktığım zaman birinin arabanın ön kapısından dışarıya düştüğünü sanmakta yanıldığımı anladım, çünkü bu arabanın ön kapısı yoktu. Kapısı yoktu, ama ön tarafında marşpiyeleri vardı. Bir marşpiyesinin üstünde Hills Bros., marka bir kahve kutusu, bir şişe 3-7-77 marka viski ve açılmış bir şişe çilek gazozu duruyordu. Eğer yanında çilek gazozu varsa biz Montanalılar viskinin ne marka olduğuna bakmayız pek.

Sanki bir kovboy filminin bir sahnesi çekiliyormuş gibi tam öğle vaktiydi. Arabanın sürücü koltuğunda oturan kayınbiraderim oturduğu yerde uyukluyordu. Herhalde Wolf Creek'ten beri de uyuklamıştı.

Kayış Surat düştüğü çam iğnelerinin üzerinden kalktı; nerede olduğunu anlamak için şöyle bir çevresine bakındı; sonra dosdoğru üzerime doğru gelmeye başladı. İsteksizce yolundan çekilmiş olmasaydı kardeşimin içinden geçip gidecekti neredeyse.

Elini mandalı tutmakta olan elime doğru uzatarak, "Seni gördüğüme memnun oldum." dedi. Uzandığı elimi sıkabilsin diye o elimdeki mandalı düşünmeden öbür elime geçirdim.

Bazan insanın karşılaştığı olay öylesine büyüktür ki, önce bütün hakkında kabaca bir fikir edinip ayrıntılarını daha sonra yerli yerine koyarak mı, yoksa herhangi bir şey bütünün ne olduğunu anımsatana dek parçaları birbirine ekleyerek mi anlamaya çalışmak gerekir bu olayı, bilemez insan. Daha ancak birkaç parçayı birleştirmiştim ki kafamın içindeki ses, "Kardeşini dünyada inandıramazsın ona bu komployu kurmadığına," dedi.

"Nasılsın bakalım?" diye sordu Kayış Surat. "Ahbap'ı getirdim sana, sizle birlikte balık tutmaya çıksın diye."

Kayış Surat Neal'e hep 'Ahbap' derdi. O kadar çok erkekle yatmıştı ki hepsinin adını hatırlamak aklına durgunluk veriyordu. Black Jack, Uzun Hava ve o iki rodeo gösteri sanatçısı dışında kalan her erkeğe 'Ahbap' derdi. Ben hariç. Bana yalnızca 'sen' derdi. Beni anımsardı, ama tanıştığımızı anımsayamazdı.

"Ahbap'ın hiç parası kalmadı," dedi Kayış Surat. "Yardımına ihtiyacı var."

"Hadi yardım et ona," dedi Paul.

"Ne kadar paraya ihtiyacı var?" diye sordum. "Senden para istemiyoruz," dedi Kayış Surat. "Seninle balığa çıkmak istiyoruz."

Kayış Surat pembe bir kâğıt bardaktan pembe bir viski içiyordu. Arabanın yanına gittim ve sürücü koltuğunun yanındaki pencereye, "Balığa çıkmak istiyor musun?" diye sordum.

Neal'in söylenenleri duyamayacak hallere düştüğü zamanlarda kullanmak üzere bir yanıt ezberlemiş olduğu açıkça belli oluyordu. "Seninle ve Paul'le birlikte balığa çıkmak istiyorum," dedi.

"Şu anda balığa çıkmak için hava çok sıcak," dedim. Bizim evin yolunun başındaki stabilize sapaktan kalkan tozlar hâlâ ağaçların arasında bulut bulut uçuşuyordu.

Neal, "Seninle ve Paul'le birlikte balığa çıkmak istiyorum," diye tekrarladı.

"Hadi gidelim," dedi Paul.

"Bizim arabayı alalım," dedim Paul'e. "Ben kullanırım."

"Ben kullanacağım," dedi Paul.

"Peki," dedim.

Kayış Surat'la Neal bizim arabayla gitme fikrinden hoşlanmadılar. Sanırım yalnız kalmak istiyorlardı, ama yalnız kalmaktan da ya korkuyorlardı ya da bıkmışlardı. Bunun için de, hemen önlerindeki koltuklarda değil ama, yakınlarında bir yerlerde olmamızı istiyorlardı. Paul'le ben tartışmadık. Paul sürücü koltuğuna geçti; ben de yanına oturdum. Bizimkilerse kendi kendilerine homur homur homurdanıyorlardı. Kayış Surat sonunda onların eşyalarını da bizim arabaya taşıdı. İlk önce o pembe gazozu, sonra da o kırmızı Hills Bros., marka kahve kutusunu.

Olta kamışlarının yanlarında olmadığını ilk o anda fark ettim sanırım. Yanımdaki Paul'den başka biri olsaydı ona bir daki-

ka beklemesini söyler, gidip bakardım acaba arabalarında mı unuttular diye. Ama Paul'ün merhamet anlayışı olta kamışlarını unutanları kapsamazdı. Paul bana sevecen davranır, onlara yardım elini uzatmaktan hiç kaçınmaz, balıkların suyun dibinde yattıkları bu öğle saatlerinde onları balık avına götürmekten yüksünmezdi, ama oraya vardıklarında balık avlayabilmeleri için gerekli olan tüm önlemleri alacak kadar balıkçılığa saygı göstermeyenlere de hiç acımazdı.

Arkadakiler birbirlerine yaslanıp uyumaya başladılar. Arabayı kullanmak zorunda kalmamış olduğuma çok mutluydum; duyarlı olduğum o kadar çok şey vardı ki aklımda. Örneğin kadınların nasıl bu kadar enayi olup benim yerime böyle bir herife yardım eli uzatmak istemelerine karşı duyarlıydım. Birine yardım etmeye çalıştığım zaman o kişiye neden hep para teklif ettiğim ya da balığa çıkardığım konusu üzerinde de özellikle uzun uzun durdum büyük bir duyarlılıkla.

Dik bir yokuşu tırmanır tırmanmaz çamlıklardan çıktık. Bir dizi serin gölü de geride bırakıp hemen ardından Blanchard Düzlüklerine girdik. Paul, "Blackfoot yolundaki sapağa gelince hangi tarafa dönmemi istersin?" diye sordu.

"Yukarı doğru çıkalım," dedim. "Vadinin içindeki sular onların avlanamayacakları kadar hırçın. Vadinin başına doğru gidelim. Irmak yalıyarların arasına girmezden önce çok nefis av yerleri var oralarda." Düzlüklerin başında anayoldan ayrılarak buzulların bıraktığı döküntülerin üstünden hoplaya zıplaya ırmağın iki kola ayrıldığı büyük bir çatala geldik ve arabamızı ırmağın kıyısındaki Ponderosa çamlarının gölgesine park ettik.

Irmağın ortasında, suların ikiye bölündüğü yerde, bir kumluk vardı. Eğer oraya kadar suda yürüyerek gitmek olasılığını bulursanız mükemmel bir avlanma yeri buldunuz demektir. Her iki yanda da iri balıklar vardır oralarda. Yakaladığınız balıkları karaya çekerken işinizi güçleştirecek ağaç kökleri, kayalar ya da dibe batmış kütükler de yoktur; yalnızca kum vardır: susuzluktan boğulmaya başlayana dek başlarına ne geldiğini anlayamayacak olan balıkları üstünde kaydırıp karaya çekebileceğiniz kumlar.

Burada daha önceleri birçok kez avlanmış olmama karşın oltamı hazırlamadan önce gidip oraya bir kez daha baktım. Daha önceden üzerine ateş açılmış bir hayvan gibi adım adım yaklaştım oraya. Birinde oltayı ilk atışımda bir balığın hakkından gelmek

hevesiyle elimde oltam hızla koşmuştum oraya. Oltamı sallar sallamaz da karşı kıyıdaki dağ yamacının bir bölümü sırtlardan kayarak aşağıdaki ırmağa doğru yuvarlanmaya başlamıştı. Ben ayıyı hiç görmemiştim; anlaşıldığı kadarıyla, oltama vuran ilk balığı kapmakta ağır davrandığım için kendi kendime küfrettiğimi duyana kadar ayı da beni fark etmemişti. Ayının orada ne aradığını bile bilmiyordum. Balık mı avlıyordu, yüzüyor muydu, su mu içiyordu, hiçbir fikrim yoktu. Bütün bildiğim karşı yamaçtaki heyelanı başlatmış olduğuydu.

Bir ayının dağa tırmanışını görmedinizse tırmanmanın ana ögelerine indirgenmiş halini hiç görmemişsiniz demektir. Karacalar daha hızlıdırlar, ama böyle dümdüz tırmanırlarken değil elbette. Çatal boynuzlu geyiklerin bile art ayaklarında böyle güç yoktur. Karacalar ve çatal boynuzlu geyikler tırmanırlarken bir sağa bir sola dönerek tırmanırlar; bir ileri bir geri gidip gelirler, dururlar, poz verir gibi öylece hareketsiz kalırlar ve böylelikle de aslında soluklanmış olurlar. Ayılarsa yeryüzüne düştükten sonra bulutlara geri dönen, gürlemesi de tersinden duyulan bir yıldırım gibi fırlarlar yukarıya doğru.

Geri döndüğümde Paul oltasını hazırlamıştı. "Neal'le arkadaşı geliyorlar mı?" diye sordu bana. Arabanın arkasına baktım; uyuyorlardı. Ama bakınca kımıldadıklarına göre belki de uyumuyorlardı. "Hadi uyan, Neal. Ne yapmak istiyorsan söyle bize," dedim. Hiç istememesine karşın uyanmak için elinden geleni yaptı Neal. En sonunda da Kayış Surat'ı üzerinden itip arabadan çıktı. Daha şimdiden yaşlanmıştı sanki. İlerideki kumsala bakıp, "Şurası nasıl bir yer?" diye sordu. "İyi bir yerdir," dedim. "Bundan sonraki bir iki yer de gayet iyidir."

"O kumluğa kadar yürünebilir mi?" diye sordu bu kez de. Genelde bunun pek olası olmadığını, ama son zamanlarda havalar çok sıcak gittiği için ırmağın otuz-kırk santim alçaldığını, onun için de suyun içinde oraya yürümesinin bir sorun olmayacağını söyledim ona.

"İşte bu iyi," dedi Neal. "Burada kalıp buradan avlanırım." Bir kere bile Kayış Surat'la ilgili bir söz etmemişti. Kadınlara aldırmaz görünme sanatına bağlılığının yanı sıra Paul'le benim Kayış Surat'ın burada olamaması gerektiğini düşündüğümüzü biliyor, onun için de ondan söz etmezse Kayış Surat'ın burada olduğunu fark etmeyiz sanıyordu.

Kayış Surat uyandı ve 3-7-77 şişesini Paul'e uzatarak, "Al bir fırt," dedi. Paul kadının elini tutup onu Neal'e içki ikram eder duruma gelene kadar çevirdi. Söylediğim gibi, bir nedeni de babam olmak üzere, birkaç nedenle Paul'le ben balık avlarken içki içmezdik. Ama sonra —evet sonra— ıslak giysilerimizi sırtımızdan çıkartıp yere atarak çam iğneleri yerine onların üstüne bastığımız an ikimizden biri hemen arabanın torpido gözüne uzanıp hep orada hazır tuttuğumuz bir içki şişesine uzanırdı.

Şimdi söyleyeceklerimin az önce söylediklerime ters düştüğünü düşünüyorsanız şunu bilin ki bira içmek içki içmek sayılmaz Montana'da.

Paul arabanın bagajını açarak sekiz şişe bira çıkarttı; sonra Neal'e, "Dördü sizin, dördü bizim," dedi. "Önümüzdeki ilk iki havuza ikişer şişe koyacağım sizin için. Sıcağı unutturur." Onlara şişeleri suda nerelere gömeceğini de anlattı. Ama o iki havuzdan sonra gelen havuzlara da yalıyarlar arasında balık avlamayı bitirip geri dönerken içelim diye bizim için ikişer şişe bırakacağını onlara söylemeden önce şöyle bir durup düşünmesi gerekirdi doğrusu.

Bir zamanlar hayat ne güzeldi! Hiç olmazsa bu ırmak ne güzeldi. Yalnızca ailemin sayılırdı; bir de asla bira mira çalmayacak birkaç kişinin daha. Biraları soğusun diye ırmağa bırakabilirdiniz. Döndüğünüzde öyle soğumuş olurlardı ki köpürmezlerdi bile. Buraya en yakın olan kasabanın nüfusu on binin üzerinde olmuş olsaydı o kasabada yapılmış olacaktı tabii bu biralar. Ama Blackfoot Irmağında soğumaya bıraktığımız biralar ya Helena'da yapılan Kessler Birası, ya da Missoula'nın Highlander Birası olurdu. Tüm biraların Milwaukee'de, Minneapolis'te ya da St. Louis'te yapılmadığı o eski günlerde hayat ne güzeldi.

Sular sürüklemesin diye biraları taşlarla örttük. Sonra da avlanacağımız yere kadar epeyce yürüdük. Hava öyle sıcaktı ki Paul bile acele etmiyordu. Bu uyuşukluk havasını aniden Paul bozdu. "Neal bir gün kendisiyle ilgili gerçeği görecek ve bir daha Montana'ya geri gelmeyecek," dedi. "Montana'yı hiç sevmiyor."

Buna hazırlıklıydım, çünkü Neal uyanırken onun yüzünü incelediğini görmüştüm. "Balık avlamayı sevmediğini biliyorum," dedim içerden. " O yalnızca kadınlara balık avlamayı sevdiğini söylemeyi seviyor. Kadınları da kendisini de etkiliyor bu." Sonra,

"Balıkları da," diye ekledim. "Böylece hepsi kendini daha iyi hissediyor."

Öyle sıcaktı ki bir kütüğün üstüne oturduk. Sustuğumuzda çam iğnelerinin kuru yapraklar gibi düştüğünü duyabiliyorduk. Sonra aniden çam iğneleri düşmez oldular. "Montana'dan gitmeliyim," dedi Paul. "Çekip Batı Sahiline gitmeliyim."

Bunu da düşünmüştüm, ama gene de, "Neden?" diye sordum.

Paul, "Burada spor haberlerini, sosyal olayları, bir de polis masasında ne var ne yok onları yazıyorum," dedi. "Burada yapabileceğim hiçbir şey yok. Burada yapabileceğim hiçbir şey olmayacak asla!"

"Balık tutmaktan ve avlanmaktan gayri," dedim.

"Ve başımı belaya sokmaktan," diye ekledi Paul.

"Sana daha önceden de söyledim. Büyük bir gazetede çalışmak istiyorsan sana bu konuda yardımcı olabilirim," dedim kardeşime. "O zaman istediğin şeyleri yazabilirsin. Özel konular yani. Belki bir gün kendi köşen bile olur."

Hava o kadar sıcaktı ki ırmağın üzerindeki sıcak dalgalarının yarattığı hayaller birbirlerine karışıyorlardı. Duyduklarımın çift anlamı olup olmadığını anlamak çok zordu doğrusu. "Tanrım, bu ne sıcak," dedi Paul. "Hadi yürü, ırmağa girelim de serinleyelim."

Ayağa kalkıp olta kamışını eline aldı. Üstüne yer yer ibrişimler sarılmış olan o güzelim kamış da çevresindeki hava gibi titrek bir ışıkla parıldıyordu sıcaktan. "Montana'dan asla ayrılmayacağım," dedi Paul. "Hadi balık tutmaya gidelim artık."

Birbirimizden ayrılırken Paul, "Ayrıca başımın belada olmasından da hoşlanıyorum," dedi. Böylece gene başladığımız yere dönmüş olduk. Üstelik hava da öyle sıcaktı ki avın iyi olması olanaksızdı.

Olmadı da. Bir sıcak dalgası yaşanırken akarsuların üstüne ölüm çöker öğle sıcağında. Siz ardı ardına bu sularda olta sallarsınız, ama oltanıza gelen olmaz. Kurbağalar bile sıçramaz olur. Yavaş yavaş bu sulardaki tek canlının kendiniz olduğunu sanmaya başlarsınız. Sanki sizden başka tüm yaşam evrim süreci içinde sudan karaya çıkmıştır da siz de en arkadan, suyun dışında kalan kısmınız alışık olmadığınız havanın içinde kavrula kavrula yola koyulmuşsunuzdur en sonunda. Sudan yansıyıp kaşlarınızın tam altına balyoz gibi inen güneşe karşı şapkanız da bir işe yaramaz.

Daha avlanmaya başlamadan önce bu işin zor olacağını bildiğimden her zamankinden daha da dikkatli olmaya çalıştım. Balıkların aralarında serin serin oturup hiçbir çaba göstermeden suların yiyecekleri önlerine getirmelerini bekliyor olabilecekleri kayaların önlerine ve arkalarına olta salladım. Ayrıca gene balıkların gölgelerinde yatıp dallarda böceklerin yumurtalardan çıkıp suya, önlerine düşmesini bekliyor olabilecekleri çalılıkların oralardaki sulara da yakın ilgi gösterdim. Bu suların kuytularında gölgelerden başka bir şey yoktu.

Eğer bir fikir hiçbir işe yaramıyorsa tam karşıtının işe yarayabileceği varsayımından yola çıkarak kuytulardan ve gölgeliklerden vazgeçip çıtır çıtır çekirge kaynayan açıklık otlaklara doğru yürüdüm. Bir konuyu yakından biliyorsanız, karşıt düşünceyi destekleyen nedenler bulmakta zorluk çekmezsiniz. "Şimdi yaz. Çekirgeler güneşin altındalar. Balıklar da orada olmalılar." O koskoca, lezzetli, sarımsı çekirgeleri anımsatan ve mantara oturtulmuş olan bir tüylü iğne taktım oltama. İri balıkların bile çekirgelerin bir hata yapmalarını bekledikleri su kenarlarında olta salladım bir süre. Mantardan yapılma çekirgeden sonra su emerek ağırlaşıp ölü bir çekirge gibi suyun altına batacak olan sarı yünle yapılmış kocaman bir tüylü iğne taktım oltama bu kez. Bir kurbağa bile hoplamıyordu hâlâ.

İnsanın beyni bedeninden daha güç pes ediyor. İşte bunun için de balıkçılar 'merak kuramı' adını verdikleri bir kuram geliştirmişlerdir. Bu kurama göre balıklar da, insanlar gibi, bazan bir şeyin üzerine yenecek bir şeye benzediğinden değil de onun ne olduğunu anlamak için saldırırlar. Bu kuram çoğu balık avcısı için 'son çare kuramı'dır, ama bazan neredeyse işe yarar. Ben de bu kez oltama George Croonenberghs'in tüm Batı'da tüylü iğne hazırlayanların en ustalarından biri olmadan yıllar yıllar önce, ben daha henüz bir çocukken, benim için hazırladığı bir tüylü iğneyi taktım. Delikanlılığın heves ve heyecan dolu bir anında hazırlanmış olan bu iğnede geyik kılından tavuk tüyüne kadar aklınıza ne gelirse hepsi vardı.

Birinde Blackfoot Irmağının yukarılarında avlanırken kafası ve boynu olan garip bir şeyin karşı kıyıya doğru yüzmeye çalıştığını, ırmak sularının da onu nehir aşağı sürüklediğini görmüştüm. Kıyıya çıkıp silkeleninceye kadar onun ne olduğunu anlayamamıştım. Sonra onu tanıdım: bir yabankedisiydi. Eğer ıslak bir ya-

bankedisinin neye benzediğini bilmiyorsanız söyleyeyim: küçücük ve ıslak bir kediye benzer. Bu hayvan da ıslakken sıska, zavallı bir şeye benziyordu; ama kuruyup tüyleri gene kabarınca ve bir kedi olduğundan tekrar emin olunca döndü, şöyle bir baktı bana ve tıslad ı.

Gençlik döneminden kalma bu şeyin su yüzünde debelenirken tıpkı o yabankedisine benzediğini söylersem, umarım, kadim dostum George Croonenberghs alınmaz. Her neyse, balıklardan birine ilginç gelmiş olmalı.

O cansız ve umutsuz derinliklerde bir yaşam işareti beliriverdi. Balık o kadar ağır ağır yaklaşıyordu ki yol boyunca tarihle birlikte ilerliyor sanırdınız. Boyu büyüye büyüye bir süre sonra yirmi beş santime erişmişti. Gittikçe yaklaşıyordu; ama bir noktadan sonra artık boyu büyümez oldu. Onun için de asıl boyunun o kadar olduğunu sanıyorum. Balık kendince güvenli saydığı bir uzaklıkta durup George'un yarattığı Özel Yabankedisi iğnesinin çevresinde daireler çizmeye başladı. Ömrümde hiç bu kadar hayret dolu ve bu denli iri göz görmedim bu kadar ufak bir balıkta. Balık gözlerini tüylü iğneden ayırmıyor, sular da çevresinde dönüp duruyordu. Sonra kendisini yerçekimine bıraktı ve ağır ağır dibe çöktü. Boyu kısala kısala on beş santime inince geriye dönüp George'un tüylü iğnesini son bir kere daha gözden geçirmek için yeniden yirmi beş santimlik bir balık oldu. Çizdiği dairenin tam yarısına gelmişti ki gözlerini bir an için balıktan ayırdı ve beni gördü. Görmesiyle de gözden kaybolması bir oldu. George'un gençlik yıllarının bir ürünü olan bu tüylü iğneye balık soyu bir kez ilgi gösterdi, ama o iğneyi duygusal nedenlerle hâlâ olta takımlarımın arasında saklarım.

'Merak kuramı'ndan vazgeçtim. Sonra yüzükoyun yere uzanarak ırmaktan su içtim. İçer içmez de susuzluğum bir kat daha arttı. O soğuk biraları ve boşa zaman harcamaktan vazgeçmeyi düşünmeye başladım. Aslında kardeşim, "Kaç tane tuttun?" diye sorduğu zaman ona, "Ben ineklik edip avlanmadım," diye yanıt vermek zorunluluğum olmasa çoktan avlanmayı bırakıp gölgede oturuyor olurdum. Onun için adeta dua edercesine kendi kendime, "Bir yer daha deneyeyim," dedim.

Dua edip de dualarımın kabul olmadığını görmeyi sevmem; onun için dualarımın yanıtı olan bu son havuzu araya araya ırmak boyunca epey yürüdüm. Aslında sıradan bir yer olduğu için ilk

gördüğümde çok dikkatle gözden geçirmedim orayı; ama hemen sonra ikinci bir kez baktığımda tüm su yüzeyinde balıkların sıçradıklarını gördüm. Hemen ardından burnuma bir koku geldi. Hem de ne koku. Aslına bakarsanız bu öğle sıcağında leş gibi kokuyordu. Daha fazla yaklaşmak istemiyordum kokuya, ama şu âna kadar ortalarda görünmeyen balıklar hemen önümde sıçrayıp duruyorlardı. Yamaçtan kıyıya doğru inerken yarı yolda ölü kunduzun yanından geçtim. İşlerin yoluna girdiğini, işimin iş olduğunu anlamıştım.

Ölü kunduzu görünce balıkların neden sıçradıklarını anlayıverdim. Ölü kunduzun toprağın ve suyun yüzünü yalarcasına alçaktan uçan bir sürü arıyı oraya çekmiş olduğunu yalnız hafta sonu balık avına çıkan acemi çaylaklar bile bilirlerdi. Türlü türlü tüylü iğne taşımaya meraklı tüm balıkçılar gibi ben de yanımda bu arılara benzeyen bir tüylü iğne olduğunu biliyor, kardeşimin yanındaysa böyle bir iğnenin bulunacağını hiç sanmıyordum. Kardeşim yanında çok sayıda tüylü iğne taşımazdı. İğnelerini hep şapkasının kurdelesinin arasına koyardı. Yanında en çok yirmi yirmi beş iğne bulundururdu. Onlar da aslında yalnızca beş altı tipten birkaç boy olan iğnelerdi. Bu iğneler balıkçılıkta 'sıradan' denen ve usta bir balıkçının birkaç cins böceğin kurtçuktan kelebek haline kadar türlü gelişim evrelerini taklit etmekte kullanabileceği tüylü iğnelerdi. Usta bir marangoz olan ve, "Eğer elinde yeterince alet varsa herkes marangoz geçinebilir," diyen babam aletlere ne gözle bakarsa kardeşim de tüylü iğnelere o gözle bakardı. Ama ben aletleri küçümseyecek, hor görecek kadar usta bir balıkçı değildim. Ben yanımda bir çanta dolusu 'sıradan' iğne ve bir o kadar da balıkçıların 'özel' dediklerinden bulundururdum hep. Özel bir tür böceğe, örneğin uçan karıncalara, susineklerine, ladin kenelerine, subitlerine benzeyenlerden. Ve de arılara.

George Croonenberghs'in arıya benzeterek yaptığı bir tüylü iğneyi çantamdan çıkarttım. Hiç de arıya benzemiyordu. Tüyle balık avına heves ediyorsanız kendinizi balıklarla karıştırıp balık sanarak 'piyasa işi' denen ve dükkân camekânlarında dururken adını aldıkları böceğe çok benzeyen tüylü iğnelerden almamaya özen göstermelisiniz. George'un arka bahçesinde içi su dolu camdan bir su deposu vardı. George tüylü iğneyi benzeteceği böceği o su deposunun altına yatarak incelerdi. O anda depodaki suyun

üstünde yüzmekte olan böcek suyun altından bakılınca başka her yerde olduğundan çok daha başka görünürdü. Hiç de arıya benzemeyen 'George'un Arısı'nı oltama taktım ve peş peşe üç balık yakalayıverdim onunla. Azman boyutlarda olmasalar da gene otuz-otuz beş santimlik iri balıklardı bunlar.

İneklik etmiş olmaktan kurtulduğuma çok memnundum doğrusu. Tuttuğunuz balıklar tek sayıdayken avlanmayı bırakmak zor gelir insana; onun için ben de balık sayısını dörde çıkartmak için bir balık daha tutmak istedim, ama onu yakalamak için epey uğraşmam gerekti. Sonunda bir tane yakaladım, ama küçücük bir şeydi. Onun sonuncu olacağını anladım. Balıkların geri kalanı George'un Arısı'nın sırrını çözmüşlerdi. Öğleden sonranın artan ısısı ölü kunduzu kötü etkilemiş, kokusunu artırmıştı. Onun için su yamacını tırmanıp bir ilerideki dönemece doğru yürüdüm rüzgâra karşı. Orada oturup Paul'ün ırmağın aşağısından gelmesini gözleyebilirdim rahatça. Şimdi artık bana istediğini sorabilirdi; gölgede otururken yakalanmış olmaktan dolayı utanç duymayacaktım artık.

O ikindi sıcağında orada öylece oturup kunduzu unutmaya ve biraları düşünmeye çalıştım. Kunduzu unutmaya çalışırken onun yanı sıra kayınbiraderimle Kayış Surat'ı da unutmaya çalışıyordum. Burada oturup unutmak için çok zamanım olacağını biliyordum; çünkü Paul daha fazla balık yakalamakta zorlansa bile asla benim gibi üç dört balık tutup avlanmaya son vereceklerden değildi. En sonunda ortada yalnızca akıp giden ırmak ve onu seyreden ben kalana dek orada oturup her şeyi unuttum da unuttum. Güneşin yarattığı seraplar ırmağın üzerinde birbirleriyle dans ediyorlar, birbirlerinin içinden geçerek oynuyorlar, el ele tutuşup birbirlerinin çevresinde dönüyorlardı. En sonunda seyredenle ırmak da birleştiler. Artık yalnız birimizden biri vardı. O da sanırım ırmaktı.

Irmağın anatomisi tüm çıplaklığıyla gözler önünde seriliydi. Biraz ileride, nehir aşağı yönde, bir zamanlar ırmağın akmış olduğu kurumuş bir dere yatağı vardı. İnsan tanıdığı şeyleri biraz da onların ölümüyle tanır. Ben de ırmağı artık kurumuş olan yatağında aktığı zamanlarda tanımış olduğumdan şimdi ondan arda kalmış olan bu taş birikintisi cesede, su gibi akan anılarla yeniden can verebiliyordum.

Ölümünde kendisine özgü çizgisini çizmiş, kalıbını çıkartmıştı ırmak. Dilerim biz de bunu başarabiliriz. Bu çizginin ana teması; ressamlarca pek sevilen, pek gözde olan ve ressamın biri tarafından benim bulunduğum tepeden başlayıp karşı tarafta görünen son tepeye kadar vadiye boydan boya çiziştiriverilmiş olan o yılankavi kıvrımlardı. Ama özünde keskin köşelerden oluşan bir yapısı vardı ırmağın. Irmak bir süre sanki dümdüzmüş gibi görünen bir yol izliyor; sonra ansızın yön değiştiriyor; sonra gene dümdüz akıyor; sonra gene bir engele çarpıp tekrar yön değiştiriyor; sonra gene dümdüz akıyordu. Aslında dümdüz olamayan çizgilerle tam dik açı yapamayan köşeler ressamın elinde o dünya güzeli kıvrımlarına dönüşmüştü. Bu görüntü buradan başlayarak vadiyi boydan boya geçip artık gözle görünemez olan yerlere kadar uzanıp gidiyordu.

Onun nasıl oluştuğunu bildiğimden dolayı da ırmakla bütünleşebiliyordum. Big Blackfoot Irmağı buzulların oluşturduğu, hızlı akıp hızla dökülen genç bir ırmaktır. Irmak kayalık zeminden köpürerek, gürüldeyerek, hızla dümdüz akar; ta ki karşısına kocaman kayalar ya da ulu ağaçların koskoca kökleri çıkana dek. İşte ırmağın tam bir dik açı çizemediği o dönüş budur. Sonra büyük kayaların çevresinde girdaplar yaratarak döne döne derinleşir ve onların arasında bir daire çizerek geriye, köpüklerin altında iri balıkların yaşadığı yerlere geri döner. Suyun akışı yavaşlarken ırmağın yukarıdaki kayalık zemin üstünden hızla akarken toplayıp getirdiği kum ve çakıllar dibe çökmeye başlar. Irmak sığlaşır,

sakinleşir ve durgunlaşır; içindeki bütün kum ve çakıl dibe çöktüğünde, tekrar akmaya başlar.

Sıcak bir ikindi vakti insan beyni —aynen biraz önce ırmağı yarattığı gibi— balıklar da yaratıp onları ırmağın içine yerleştirebilir. İnsan bu balıkların zamanlarının çoğunu ırmağın dönüş yaptığı yerde oluşan 'büyük mavilik'te geçirdiklerini; oradaki iri kayaların arasında güven içinde yan gelip yatarken yiyeceklerinin köpüren sular tarafından ta önlerine kadar getirildiğini düşleyecektir. Balıklar gerçekten acıktıkları ya da sonbahar gelip de havalar serinlediği zaman 'büyük mavilik'i terk edip yukarılarda hızla gürül gürül akan sulara dönebilirler, ama sürekli olarak o hareketli sularda yaşamak hiç de kolay değildir. Bütün bunları ayarlayan beyin, tatarcıkların ve pervanelerin ortaya çıktığı akşam saatlerinde balıkları durgun suların bulunduğu sakin bölgelere de yönlendirebilir. Bu arada balık avcılarına ufak boy tüylü iğneler kullanmalarını ve bunların su yüzünde kalmalarını sağlamak için onları balmumuyla yağlamalarını söylemeliyiz. Ayrıca kendilerine, bu sakin akşam sularında her şeyin kusursuz olması gerektiği; yoksa, güneş artık göz almadığı için, balıkların her şeyi görebilecekleri; onun için de tüylü iğnedeki fazladan bir tek kılın bile her şeyi değiştirebileceği anlatılmalıdır. Beyin bütün bu düzenlemeleri yapabilir tabii; ama balıklar her zaman bu düzenlemelere uygun hareket etmezler.

Balıkçılar ırmağın yaratılırken biraz da kendileri için yaratıldığını düşünürler ve ırmaktan söz ederken de sanki kendileri için yaratılmışçasına söz ederler. Irmağın o üç farklı bölümünden bir bütünmüş gibi söz ederek ona 'avlak' ya da 'havuz' adını verirler. Kaya zemin üstünde hızla gürül gürül akan bölüme 'avlak başı', suların döne döne derinleştiği yere 'derin mavilik' ya da 'kuyu' ve nehrin aşağısında kalan durgun, sığ bölgeye de 'avlak sonu' derler. Bu bölümün de balıkçılar suda yürüyüp karşıya geçebilsin ve şanslarını bir de orada denesinler diye sakin ve sığ olduğuna inanırlar.

Sıcak dalgalarının ırmağın üzerinde oluşturduğu seraplar hemen önümde birbirleriyle ve birbirlerinin içinden geçerek dans ederlerken benim kendi yaşamıma özgü çizgilerin de onlara katılmakta olduklarını hissedebiliyordum. Yaşamla ilgili öykülerin çoğu kez bir kitaptan çok, bir ırmağa benzediklerini o sıralar henüz bilmiyor olmama karşın ben bu öyküye burada oturmuş kardeşi-

mi beklerken başladım. Yaşamla ilgili öykülerin ırmaklara benzediklerini bilmiyordum henüz, ama su başında bir yerde bir öykünün başladığını, hem belki de çok eskiden başladığını biliyordum. Ayrıca ileriki günlerden bir gün asla aşılmayacak bir şeyle karşılaşacağımı; onun için de yaşamımda keskin bir dönüş, dibi derin girdaplar, bir çökeliş ve sonunda da bir dinginlik olacağını duvumsuyordum.

Balık avcılarının bir ırmağın kendisine özgü çizgisini incelerken ne yaptıklarını tanımlamak için kullandıkları bir deyim vardır. 'Suları okumak'tan söz eder balık avcıları. Öykülerini anlatmak için de aynı şeyi yapmak zorundadırlar belki de. Balık avcısının karşılaştığı en büyük sorunlardan biri de yaşamın nerede ve günün hangi saatinde hafife alınmaya, şaka gibi görünmeye hazır beklediğini tahmin etmektir. Bir de küçük bir şaka olacağını mı, büyük bir şaka olacağını mı kestirebilmek.

Felaket habercisi olan suları okumak herkes için daha bir kolaydır aslında.

"Birşeyler yakalayabildin mi?"

Duyduğum ses ve sorulan soru bana, —eğer uyanıp çevreme bakarsam— kardeşimi göreceğim duygusunu veriyordu. Aynı ses, "Sen burada ne yapıyorsun, Tanrı aşkına?" diye sorunca bu izlenim bir kesinlik kazandı.

İnsanların ne yaptıklarını bilmedikleri zaman verdikleri yanıtı verip, "Hiç, öylece düşünüyordum," dedim.

Kardeşim havanın balık avlanamayacak kadar sıcak olmasına karşın avlanmaya devam edip 'bir yığın orta karar balık' tuttuğunu söyledi. İri sayılabilecek boyda on on iki balık demekti bu. "Hadi gidip biralarımızı alalım," dedi Paul. O 'bira' der demez unuttuğum her şey bir anda yeniden aklıma geliverdi: biralar, kunduz, kayınbiraderim ve kayınbiraderimin yanındaki.

"Hadi hemen gidip alalım," dedim.

Paul şişe açacağını serçe parmağında döndürüp duruyordu. O kadar susamıştık ki yutkunmaya çalıştığımızı duyabiliyorduk kulaklarımızın içinde. Yazlıkçı balıkçıların söyledikleri coşkulu bir nakarat vardır: "Bir şişe bira; ne iyi gider şimdi ya!" Bütün konuştuğumuz bunu tekrarlamaktan ibaretti.

Irmağın yamacından aşağıya, biralarımızı ırmağa bıraktığımız yere doğru bir patika iniyordu. Tutulmuş bacaklarımızla patikadan inmeye başladık. Paul önde gidiyordu. Yamacın altına va-

rmca hızlanıp ırmağa doğru atıldı. Biralarımızı soğusunlar diye suyun aktığı, ama şişeleri nehir aşağı sürükleyecek kadar da hızlı akmadığı bir yere bırakmıştık ırmakta.

Paul ayağıyla yoklayarak, "Biraları göremiyorum," dedi.

"Doğru yere bakmıyorsundur," dedim. "Oralarda olmaları gerek." Onları bulup Paul'e göstermek için suya yürüdüm; ama onları bulabileceğimden çok şüpheliydim doğrusu.

Paul, "Etrafa bakınmanın âlemi yok," dedi. "Onları suya koyduğumuz yer burası." Şişelerin üstlerine koymak için ırmağın dibinden aldığımız taşların çamur zeminde bırakmış oldukları çukurluklara işaret etti. Sanki bir bira şişesi ufacık bir taşın bıraktığı deliğin içinde gözümden kaçabilirmiş gibi lastik çizmelerimin burnuyla deliklerden birini yokladım. Paul de aynı şeyi yapıyordu, ama bir şişenin sığmayacağı kadar ufak olan bu deliklerin içine saklanan bira şişesi mişesi yoktu.

Uzun zamandır bir şey içmeden hevesimizi biralara saklamıştık. İşte onun için de şimdi çamurun içindeki bu deliklerin yanında dizlerimize kadar suya girmiş olarak dururken suyu avuçlarımıza doldurarak su içmeye başladık ırmaktan. Arabayı bıraktığımız yerle burası arasında sulara bira gömdüğümüz üç yer daha vardı, ama oralarda da bira bulacağımızdan umudumuzu kesmiştik neredeyse.

"Tam tamına sekiz şişe bira bıraktık dört ayrı yerde," dedi Paul. "'3-7-77'den arda kalanı temizledikten sonra sekiz şişe birayı da içebilmişler midir sence?"

Paul hem benim hem de karımla annesinin hatırına anlayışlı ve kibar davranıyordu. Ama düşündüklerinde haksız olduğunu söyleyemezdim doğrusu. Zaman zaman patikadan yürümüş olsak da ırmak hep görüş açımızın içinde kalmıştı. Ayrıca ne Paul ne de ben hiçbir balıkçı görmemiştik. Biraları başka kim almış olabilirdi ki?

"Çok üzgünüm, Paul," dedim, "bu adamdan uzak durabilmenin yolunu bulmayı çok isterdim doğrusu."

"Duramazdın," dedi Paul.

Bir telâş koşup bakmadan da biliyorduk biraların alınmış olduğunu; ayrıca, kanıt olmasa bile, onları kimin aldığını da. Bunun için de bana uzun zaman garip gelen bir şey yaptık ansızın Paul'le. Suda karşıdan karşıya geçip de sığ sulara erişince sıçraya sıçraya karaya çıkan, sıçrayışlarının yarattığı dalgalar kendileri

karaya çıktıktan çok sonra bile hâlâ kıyıya vurmaya devam eden iki hayvan gibi biz de aniden dönüp haykırarak sudan çıktık. Daha sonraları, anlayışlı davranışlarımızın birbirimiz, kükreyişlerimizle kıyıya doğru sıçrayışlarımızınsa biralarımızı alanlar için olduğunu anladım.

Irmak kıyısı boyunca yürürken koca çakıllar ayaklarımızın altında takır takır takırdıyor, sağa sola uçuşuyordu. Biraları bıraktığımız her üç yerde de gözlerimizi kenara itiliverilmiş taşların bıraktığı boşluklara dikerek saygı duruşunda bulunduk.

Sonra da yürüyüp uzaktan yamacın üstünde bıraktığımız arabamızı, aşağımızda da ırmağın ortasında bir kumluk bırakarak ikiye bölündüğü yeri görebildiğimiz bir yere geldik. Kimse arabayı yerinden kaldırıp gölgeye çekmemişti. Islak giysilerimizi çıkartırken çamurluklara değersek arabanın ne denli sıcak olacağını hissedebiliyordum.

"Bizimkileri göremiyorum," dedim.

"Ben de," dedi Paul.

"Arabada olamazlar," dedim.

"Arabada bıraksan bir köpek bile ölür bu havada bugün," diye ekledi Paul.

Gözlerimle bizimkileri arayarak hızlı hızlı yürürken önüme bakmadığım için ayağım bir taşa takılıp yere yuvarlandım ve kamışımın üstüne düşmemek için ileriye çıkarttığım dirseğimin üstüne düştüm. Ben dirseğimdeki yaraya bulaşmış olan tozu toprağı temizlerken Paul, "Irmağın ortasındaki kumluğun üstündeki de ne?" dedi.

Yaramı temizlemeye devam ederek, "Belki de o ayıdır," dedim.

"Ne ayısı?" diye sordu Paul.

"Dağa tırmanan o kocaoğlan," dedim Paul'e. "Burası onun dağdan inip su içmeye geldiği yer."

"Oradaki kocaoğlan mocaoğlan değil," dedi Paul.

Irmağın ortasındaki kumluğu inceledim, "Belki iki tanedirler," dedim sonra da.

"İki tane olduğu su götürmez, ama ayı değil o," dedi Paul.

"İki tane oldukları halde niye onlara 'o' diyip duruyorsun?" dedim Paul'e.

"Bu ayı mayı değil," dedi Paul. "Kıpkırmızı bir şey bu."

"Dağa tırmanmaya başlasınlar da görürsün," dedim. "O zaman anlayacaksın ayı olduklarını. Ayılar dağa dümdüz, dikine tırmanıyorlar."

Eğer kumluktaki şey ansızın hareket ederse hemen yana kaçabilecek şekilde ağır ağır ilerliyorduk şimdi.

"Kıpkırmızı bir şey bu," dedi Paul. "Ve de biralarımızı içen her neyse onun ta kendisi."

"Ama insan bile değil," dedim. "Dediğin gibi kıpkırmızı."

Su içmek için su başına gelip de içecekleri suyun içinde bir şey gören hayvanlar gibi tedirginleşerek olduğumuz yerde durmuştuk bu arada. Durduğumuz yerde atlar gibi türsleyip eşinmesek de bu durumda türsleyip eşinmenin nasıl olacağını çok iyi hissedebiliyorduk. İlerlemekten başka çaremiz yoktu.

Gözlerimize inanamasak bile gördüklerimizin ne olduğunu anlayıncaya kadar ilerlemeye devam ettik.

"Ne kocaoğlanı yahu," dedi Paul, "koskoca bir çıplak kız bu."

"İki koca kız," dedim.

"Ben de öyle dedim," dedi Paul. " İki çıplak koca kız. İkisi de kıpkırmızı."

Ne olduğunu anladıktan sonra bile inanmazlığımız devam etti. "Gözlerime inanamıyorum," dedi Paul. "Ben de," diyerek onayladım dediklerini.

Bir ırmağın ortasındaki kumlukta yatan güneş yanığı iki kız görene kadar çıplak kız görmüş sayılamazsınız asla. Gövdenin geri kalan kısmının hemen hemen tümü buharlaşıp uçmuştur sanki. Bütün gövde az sonra cılk yara olacak koskoca, kıpkırmızı bir kıçtan ibarettir adeta. Bir ucunda görünen kıllar kafa, diğer uçta görünen ayaklar da bacak yerine geçmektedir. Ve daha gece olmadan ateşi yükselecektir bu gövdenin.

O zaman gözüme böyle görünmüştü. Ama şimdi anıların yarattığı derin duygularla baktığımda bunlar gözüme; giysilerinizi çıkartıp ırmağın orta yerinde bir kadınla seviştikten sonra yüzükoyun dönüp birkaç saat uyuyabileceğiniz kırlık çayırlık bir dünyanın bir parçası olarak görünüyor.

Bugünlerde Blackfoot Irmağında böyle bir şey yapmaya kalkarsanız; siz uyur uyumaz, hatta uyumanızı bile beklemeden, giysilerinizi çalmak için Great Falls kentinin yarısı kıyıda bekliyor olur.

Paul ellerini ağzının iki yanına koyarak, "Hey," diye bağırdı. Sonra ellerinin yüzük parmaklarını ağzına sokup bir ıslık çaldı.

"İyiler midir dersin?" diye sordu bana. "Sen her yaz güneş altında çalışırdın Orman İşletmelerinde."

"Güneş yanığından kimsenin öldüğünü duymadım şimdiye kadar," dedim ona, "ama haftalarca yünlü iç çamaşırı giyemeyecekleri garanti."

"Hadi onları arabaya götürelim," dedi Paul. Sırtımızdan balık sepetlerimizi çıkarttık. Üstlerine kimse basmasın diye kamışlarımızı görünecek bir şekilde bir kütüğe dayadık.

Suyun içinde yürüyüp neredeyse kumluğa varmıştık ki Paul kolunu uzatarak yolumu kesti. "Bekle bir dakika," dedi. "Ömrüm boyu hatırlamak için son bir kere daha bakmak istiyorum."

Orada bir dakika kadar öylece durarak belleğimizin boş kalmış katmanlarına kazıdık gördüklerimizi. Renkli bir gravürdü gördüklerimiz. Ön planda kırmızı renkli bir Hills Bros., marka teneke kahve kutusu, onun ardında da kızarıp hassaslaşmış olan aşağı dönük ayak tabanları ve güneşte kızararak adeta cızırdıyan kıpkırmızı iki kıç vardı. Arka plandaysa, en üstünde kadının kırmızı donunun durduğu bir giysi yığını. Yanda ise, dokunulduğunda eli yakacak kadar kızmış olan 3-7-77 şişesi görünüyordu. Görünürlerde hiç olta kamışı ya da balık sepeti yoktu.

"İnşallah üç kez belsoğukluğuna yakalanır," dedi Paul, "ve inşallah hepsinden kurtulur da ilkinden kurtulamaz."

Bir tür vahşi yaşam koruma alanı olarak gördüğüm bu av yerinde ömrüm boyu bir kez daha asla olta sallamadım.

Yolun geri kalanını sular şapırdatmadan geçtik onları uyandırırız korkusuyla. Sanırım, "Uyanır uyanmaz derileri soyulmaya başlayacak," diye düşünüyorduk. Ben böyle düşünüyordum. Birkaç yaz ağustos ayı sonlarında çıngıraklıyılanlar bulunan bir bölgede çalışmıştım. Onun için de kumda yatanların uyanıp da havanın ne kadar sıcak olduğunu anlar anlamaz hemen deri değiştireceklerini, kısa bir süre için körleşeceklerini ve her duydukları sese doğru saldıracaklarını düşünüyordum. "Uyandıkları zaman çok tehlikeli olacaklar," diye düşündüğümü hatırlıyorum. Onun için de tehlike sınırlarının dışında kalmaya dikkat ederek dolaşmıştım çevrelerinde.

Onlara yaklaştıkça gövdelerinin kıyıdan fark edilmeyen bazı kısımları ortaya çıkmaya başladı. Kıçlarıyla ayakları arasında ba-

caklar gelişti. Kıçlarıyla saçları arasındaysa sırtlar ve enseler –özellikle de enseler– türedi. Ciltlerindeki kırmızılık kıvır kıvır olan saçlarının içine dek uzanıyordu. Saçları doğal olarak mı kıvırcıktı, yoksa güneşte kavrulup da mı kıvrılmışlardı, anlamak zordu. Saçlarının her bir kılı tek tek görünüyordu. Sanki kızgın bir saç maşasıyla kıvrılmış gibiydiler.

Paul 3-7-77 şişesinde arda ne kalmış diye bakmaya gitti. Ben olduğum yerde kalıp gövdelerin yapılarını inceledim. Her bir saç kılının kökü güneş yanığı kırmızısıydı; ama geri geri gidip Paul'e söylediğim bu değil başka şey oldu. Öylesine dalmıştım ki geri geri gidip Paul'e tosladım.

"Kadının kıçında bir dövme var," dedim Paul'e.

"Yok yahu?" dedi.

Büyük boy bir av hayvanına yaklaşmadan önce rüzgâraltı tarafına geçermişçesine kadının çevresinde dolandı Paul. Sonra geri çekildi ve daireyi tamamlayarak yanıma geldi.

"Birlikte yaşadığı şu kovboyların isimlerinin ilk harfleri ne?" diye sordu.

"B.I. ve B.L.," dedim.

"Emin misin?"

"Tabii eminim."

"Öyleyse," dedi, "onlara uymuyor. Kaba etlerinin birinde A.Ş. diğerinde I.K. yazıyor dövmeyle."

"A.Ş.I.K. harflerini okursan ortaya âşık çıkar," dedim. "Tam ortasından bir yarıkla ayrılmış olsa da."

"Hay Allah, şu işe bak," dedi Paul. Geri geri giderek yanımdan uzaklaşıp kadının çevresinde dolanarak durumu bir kez daha gözden geçirmeye başladı.

Kadın birden sıçrayıp ayağa dikildi. Eski zaman berber dükkânlarının önündeki kırmızı, beyaz, mavi renkli direklere benziyordu. O da kırmızı, beyaz ve maviydi. Kumlarda yüzükoyun yattığı için ön tarafı bembeyazdı. Siyaha yakın mavi dövmesi dışında ta saçlarının içine kadar kıpkırmızı olan sırtı ulusal renkleri tamamlıyordu. Onu fırıl fırıl döndürüp ulusal marşımızı söyleyebilirdik pekâlâ.

Kayış Surat nerede olduğunu anlamak için deli deli çevresine bakındı; sonra giysi yığınına doğru fırlayıp kırmızı donunu giydi alelacele. Hayatını kazandığı bölgelerine artık para ödemeden

bakamayacağımızdan emin olduktan sonra rahatladı. Başkaca bir şey giymedi sırtına; sallana sallana geri geldi ve beni görünce de, "Aa, sen miydin?" dedi.

Sonra da ikimize birden bakarak, "Söyleyin bakalım, çocuklar, aklınızdan neler geçiyor?" dedi. Müşteri kabul etmeye hazırdı.

"Neal'i almaya geldik," dedim.

Düş kırıklığına uğramıştı Kayış Surat. "Ya," dedi. "Ahbap'ı demek istiyorsun yani."

Neal'i parmağımla göstererek, "Onu demek istiyorum," dedim Kayış Surat'a. Kendisini işaret ettiğimde Neal inledi. Uyanıp güneş yanıkları ve akşamdan kalmışlığıyla karşılaşmak istemiyordu sanırım. Tekrar inledi ve kumların içine daha bir gömüldü. Kayış Surat'ın göbeği kumlarla kaplıydı. Yüzükoyun yatarken derisinin üst üste bindiği yerler çizgi çizgiydi. Göbek deliğinden kumlar dökülüyordu yavaş yavaş.

"Hadi giyin ve Neal'i kaldırmamıza yardım et," dedi Paul.

Kayış Surat kızmış görünüyordu. "Gerekeni ben yapabilirim," dedi.

"Yapacağını yapmışsın zaten," dedi Paul.

Kayış Surat, "O benim erkeğim," dedi. "Ona bakabilirim. Güneş bana zarar vermez." Sanırım haklıydı da. Balıkçıların fahişeleri ekmek paralarını güneş altında kazanırlar.

Paul, "Hemen giyinmezsen kıçına bir tekme patlatacağım şimdi," dedi. Kadın da ben de söylediğini yapacağını biliyorduk.

Paul giysi yığınına yürüyüp Neal'in giysilerini kadınınkilerden ayırmaya başladı. Giysiler çıkartılma sırasıyla yığılıp kalmışlardı. Kadının kırmızı donunun en üstte, kemerininse en altta olmasının nedeni de buydu.

"İyi yapıyorsun, ama ona giysi giydiremeyiz ki," dedim Paul'e. "Giysilerin cildine dokunuşuna dayanamaz sanırım,"

"Öyleyse çıplak götürürüz onu eve," dedi Paul.

Neal 'ev' sözcüğünü duyunca öyle hızlı kalkıp oturdu ki üstüne yapışmış olan kumlar seller gibi aktı üstünden.

"Eve gitmek istemiyorum," dedi.

"Peki ya nereye gitmek istiyorsun, Neal?" diye sordum ona.

"Bilmiyorum," dedi, "ama eve gitmek istemiyorum."

"Evde sana gayet iyi bakacak üç kadın var," dedim ona.

"Üç kadın müç kadın görmek istemiyorum," dedi. Biraz daha kum aktı üstünden.

Kayış Surat giysilerini koltuğunun altına sıkıştırmıştı. Eğilip Neal'in giysilerini aldım yerden, Neal'in koltuğunun altına sıkıştırdım. Sonra öbür kolundan tutup, "Hadi gel, suyu geçmene yardım edeyim," dedim.

Acıyla sıçradı. "Dokunma bana," diye bağırdı. Sonra Kayış Surat'a, "Giysilerimi sen taşı," dedi. "Onları taşırken canım yanıyor."

"Giysileri sen al," dedi Kayış Surat bana. Ben de aldım. Kayış Surat, Neal'in acıyor diye benden çekip aldığı aynı kolunu tutarak onu suyun kıyısına getirdi. Yolun yarısına geldiklerinde arkasına dönüp bana, "O benim erkeğim," dedi. Güçlü kuvvetli, dayanıklı bir kadındı Kayış Surat. Blackfoot Irmağı da güçlü, içinde yürünmesi zor olan bir ırmaktır. Kadının o güçlü bacakları olmasaydı erkek bu işi asla başaramazdı.

Yolun yarısına geldiğimizde Paul geri dönüp 3-7-77 şişesinden arta kalanı almaya gitti. Kayış Surat, Neal'i kıyıya çıkarttı. Neal yanarak hassaslaşmış olan tabanlarıyla kayalar arasında yolunu tek başına bularak ilerlerken Kayış Surat döndü ve Hills Bros., marka teneke kahve kutusunu almak için ırmağın ortasındaki kumluğa gitti suları yara yara.

Geri geldiğinde kıyıda onu bekliyordum.

"Bu kutunun ne özelliği var kuzum?" diye sordum Kayış Surat'a.

"Bilmiyorum," dedi, "ama Ahbap onu hep yanında istiyor."

Arabanın arka koltuğunda piknik yaptığımız zamanlar yere sermek için kullandığımız ince bir battaniye duruyordu. Orasına burasına çam iğneleri batmıştı. Neal'le Kayış Surat'ı arabanın arkasına oturtup battaniyeyi de üstlerine örttük. Birkaç nedenle sanırım. Bir kere, daha fazla yanmalarını ve özellikle rüzgâr yanığı olmalarını istemiyorduk herhalde. Bir de eyalet polisinin bizi ahlaka aykırı görünüm suçundan tutuklamaması için olacak. Ama arkadakiler battaniye daha omuzlarına değer değmez battaniye üstlerinden düşene dek kımıl kımıl kımıldanıp duruyorlardı. Böylece Wolf Creek'e kadar tüm hava koşulları ve polis tehlikesi altında yol aldık.

Neal yol boyunca hiç dik oturmadı. Arada bir, "Üç kadın müç kadın görmek istemiyorum," diye mırıldanıyordu. Bunu her

mırıldanışında da Kayış Surat oturduğu yerde şöyle bir dikleşip, "Merak etme. Ben senin kadınınım. Sana ben bakacağım," diyordu. Arabayı ben kullanmaktaydım. Neal bunu her mırıldandığında sımsıkı yapışıyordum direksiyona parmaklarımla. Ben de üç kadın müç kadın görmek istemiyordum.

Yol boyunca Paul'le ben ne kendi aramızda ne de arkadakilerle hemen hemen hiç konuşmadık. Bıraktık biri kendi koltuk altında homur homur mırıldansın; öbürü de bir sıçrayıp dik otursun, giysilerinin arasına yığılıp kalsın. Ama Wolf Creek'e yaklaşırken Paul'ün bu durumu değiştirmeye hazırlandığını hissettim. Arka koltuğa erişebilene dek vücudunu döndürdü oturduğu yerde. Arkadan bir mırıltı daha duyuldu: "Eve gitmek istemiyorum." Paul uzanıp altından mırıltıların geldiği koltuk altına bağlı olan kola yapıştı ve Neal'i çekip dik oturttu. Güneş yanığına karşın kolu bembeyaz oldu Neal'in. "Neredeyse geldik eve," dedi Paul. "Gidebileceğin başka bir yer de yok." Artık mırıltı duyulmaz olmuştu. Paul kolu tutmaya devam ediyordu.

Fahişeyse dişliliğini hâlâ koruyordu. Paul'le büyük bir ağız dalaşına girmişlerdi. Paul dişli kadınlarla konuşmaya, kadınsa kaba saba konuşmalara alışıktı. Tartışmanın konusuysa, 'kente girer girmez kadını başımızdan def edecek miyiz, yoksa o kalıp Ahbap'a bakacak mı?' idi? Tartışmada söylenenlerin çoğu, 'Allah belanı versin, kalacağım işte' ve 'Allah belanı versin, kalmayacaksın işte'den ibaretti. Paul tartışmada bir gelişme olarak bana dönüp, "Kente girince ormancıların dans salonunun önünde dur," dedi.

Ormancıların dans salonu kentin girişindeki ilk binaydı. Kavga çıkartmak için birebir bir yerdi burası. Çok da hır çıkmıştır burada: özellikle de cumartesi akşamları. Wolf Creek'in kendi sarhoşlarından biri Dearborn havalisinden gelmiş olan bir sarhoşun yanındaki kızla dans etmek istediği her seferde.

Tartışmayı kimin kazanmakta olduğunu savurdukları küfürlere bakarak anlamaya olanak yoktu. Ama kente yaklaştıkça Kayış Surat elini giysi yığınının içine daldırıyor, birşeyler alıp üstüne giyiyordu. Ormancıların dans salonuna varmadan hemen önce dere de yol da keskin bir dönüş yapar. Kadın bu dönemeci görünce dans salonuna gelmeden giysilerinin hepsini giymeye yetecek zamanı olamayacağını anladığı için giysi yığınını aceleyle karıştırıp kendi giysilerini arasından çekip aldı.

Ben arabayı durdurur durdurmaz da elini hızla giysi yığınının içine son bir kez daha sokup arabanın kapısını açtı ve dışarı fırladı. Arkada Paul'e uzak kalan köşede oturduğu için bunun kendisine arayı epey açabilme fırsatını tanıyacağını hesap etmişti herhalde. Arabanın kapısını açık bırakıp kolları arasında tuttuğu giysilere sımsıkı sarıldı. Bu giysilerin en üstünde de Neal'in ya kazara ya da hatıra olarak aldığı iç çamaşırları vardı. Önlerindeki çetin yolculuk boyunca yüklerin bir arada bağlı kalacağından emin olmak için yük denklerine çifte düğüm atan kervancı gibi elindeki eşyalarına daha bir sıkı sarıldı Kayış Surat ve bir kere daha ıhladı.

Sonra dönüp kardeşime, "Cenabet herif," dedi.

Paul top gibi fırladı arabadan ve kadının peşine düştü.

Paul'ün ne hissettiğini biliyordum. Kayış Surat'tan nefret etmesine karşın ona karşı büyük bir kızgınlık duymuyordu içinde. Onun asıl nefret ettiği arka koltukta iç çamaşırsız oturan şu köpoğlusuydu. Bu yazki balık avı programımızın büyük bir bölümünü berbat eden ve solucanla balık avlayan şu köpoğlusu. Balık avlamaya yanında bir kamış yerine içi solucan dolu teneke bir kahve kutusuyla bir aşüfte getirerek babamın bizlere balık avıyla ilgili olarak öğrettiği her şeye saygısızlık eden ve yanında getirdiği aşüfteyle bizim aile ırmağımızın orta yerinde işi pişiren şu köpoğlusu. Üstelik de biralarımızı içtikten sonra. Üç İskoç kadınının hatırına dokunamadığımız, arabanın arka koltuğunda oturup duran şu köpoğlusu!

Kayış Surat kendi giysileriyle Neal'in iç çamaşırlarını düşürmemeye çalışarak yalınayak koştuğu için Paul onu on adımda yakalayıvermişti. Böyle koşarlarken de A.Ş. ile I.K.'nın tam birleştiği noktada kıçına tekmeyi indiriverdi Kayış Surat'ın. Kadının ayakları bir iki saniye boyunca yerden kesilip havada uçan gövdesinin peşi sıra süzüldüler havada. Belleğimde donup kalan bir anlık bir anıdır o an.

Yerimden kımıldayabildiğimde kayınbiraderime iki kez bakıp dörde kadar saydım. Bu sokakta onu korumaya hazır dört kadın olduğu için. Bu dört kadından biri işte burada, sokağın ortasında; öteki üçüyse sokağın biraz ilerisindeki bir evin içindeydiler.

Birdenbire içimde bir kadının kıçına bir tekme savurmak arzusu uyandı. Daha önceleri böyle bir arzu duymamıştım hiç, ama

şimdi bu arzuya karşı koyamıyordum. Arabadan fırlayıp bir koşu Kayış Surat'a yetiştim. Ama kadın birçok kez, hem de uzmanlarca atılan tekmeler yemişti kıçına; onun için de temelli ıskaladım kadını. Buna karşın kendimi daha iyi hissediyordum denediğim için.

Paul'le yan yana durup kadının yol boyu kasabanın ortasından dörtnala gidişini izledik. Başka çaresi yoktu. Dar bir dere yatağına kurulmuş olan bu kasabanın ta öbür ucundaydı evi. Evine yaklaşınca birkaç kez durup arkasına baktı. Paul'le ben kadının duyamadığımız sözlerinden hiç hoşlanmamıştık. Her seferinde tekrar peşine düşecekmişiz gibi yaptık; kadın da her seferinde biraz daha sokuldu kulübesine. En sonunda kadın da, kollarındaki giysi tomarı da gözden kayboldu. Arka koltuktakiyle baş başa kalmıştık artık. "Artık onu eve götürmekten başka yapacak işimiz kalmadı," dedi kardeşim. Beraberce arabaya geri dönerken, "Başın belada," diye de ekledi. "Biliyorum, biliyorum," dedim, ama aslında hiçbir şey bildiğim yoktu. Özsaygılarını çiğnetmemek için artık pek bir nedenleri kalmadığı hallerde bile başlarını dik tutmaya, özsaygılarını çiğnetmemeye çabaladıkları zamanlarda İskoç kadınlarının nasıl göründüklerini öğrenmemiştim henüz. Eğer bu konuda bir kuşkunuz varsa bilin ki başlarını dik tutacaklardır.

Neal bile toparlanmaya çalışıyordu. Kadınlar onu görmeden birşeyler giymeye çabalıyordu sırtına. Giysilerini arabanın üstüne yığmıştı. İç çamaşırlarını bulamayınca pantolonunu giymek için çaba göstermeye başladı; ama tökezledi. Tökezlemeye de devam etti. Pantolonunu elleriyle önünde tutuyor, ona yetişmeye çalışıyordu. Ama öylesine hızlı tökezliyordu ki habire önünde tuttuğu pantolonun peşinden koşuyor, lakin pantolonuna bir kol boyundan daha fazla yaklaşamıyordu bir türlü.

Onu yakaladığımızda soluğu kesilmişti. Biz ona pantolonunu giydirirken o da kesik kesik soluyordu. Ayakları ayakkabılarını giyemeyecek kadar şişmişti. Gömleğini omuzlarına koyduk; gömleğin eteklerini de pantolonunun içine sokmayarak dışarıda bıraktık. Eve girdiğimizde ıssız bir adada bulduğumuz bir kazazedeye benziyordu.

Florence mutfaktan çıkıp yanımıza geldi; Paul'le benim getirdiğimiz şeyi görünce de ellerini elindeki bulaşık bezine kurulamaya başladı.

Oğlunu ayakta tutmaya çalışan biz iki kardeşe, "Ne yaptınız böyle benim oğluma?" diye çıkıştı. Annesini duyunca Jessie de mutfaktan çıktı. Jessie zaten uzun boylu ve kızıl saçlı biriydi; bense erkek kardeşini ayakta tutma çabalarıyla büsbütün küçülmüştüm onun yanında.

"Hıyar herif," dedi bana bakarak. Benim ayakta tutmaya çalıştığım hıyar herifse tam bir ton çekiyordu sanki.

"Yapma," dedi Paul.

"Yoldan çekil," dedim Jessie'ye, "onu yatağına yatırmalıyız."

"Güneşte çok kötü yandı," dedi Paul.

Birlikte büyüdüğüm bu kadınlar yapılması gereken bir şey, özellikle de tıbbi bir şey varken ayakta öylece dikilip türlü türlü tavırlar takınacak kadınlardan değildiler. İnsanların çoğu acı ve ağır yaralanmalar karşısında hemen kimyasal bir tepki verirler; ama benim birlikte büyüdüğüm bu kadınlar tümüyle tıbbın cazibesine kapılmışlardır.

Florence odanın kapısına gidip kapıyı açarak, "Hemen soyalım bari," dedi.

"Gidip Dotty'yi bulayım," dedi Jessie de. Dotty diplomalı hemşire olandı. Neal annesinin onu soymasını istemiyordu. Annesiyse bizlerin beceriksiz olduğumuzu düşünüyor ve bizi kenara itip duruyordu. Durum daha da kötüleşmeden Jessie, Dotty'yle geri döndü yatak odasına. Bir hemşire nasıl bu kadar kısa bir süre içinde üniformasını giyebilir, bilmiyorum; ama o odaya girerken kolalı üniformasının çıkarttığı hışırtıyı duyabiliyordum. Neal de bu kola hışırtısını duyunca kıpır kıpır kıpırdanıp elimizden kurtulmaya çalışmaktan vazgeçti. Dotty kısa boylu, ama güçlü kuvvetliydi. Jessie'yle annesiyse uzun boylu, sıska, ama sırım gibiydiler. Paul'le ben yatağın ayakucunda durmuş, bir pantolonla bir gömleği çıkartmayı neden bir türlü başaramadığımızı düşünüp duruyorduk. Neal kadınların elinde birkaç dakika içinde bembeyaz çarşaflarda yatan kıpkırmızı bir et parçası haline dönüşüvermişti.

Elimizde yüz elli gramlık bir olta kamışı tuttuğumuz zamanlar dünyanın efendisi olan Paul'le ben onların yanında bir hastane hademesi bile olamazdık. Sanki su bile ısıtamaz, bir paket sargı bezi bile bulamaz ya da bulsak bile onu alıp getiremezmişiz gibi bir yana itilivermiştik.

Jessie yanımdan ilk geçişinde özellikle ve üstüne basa basa, "Yoldan çekil," dedi. Demin bunu ben ona söylediğimde bundan hiç hoşlanmamış olduğunu biliyordum.

Paul'le birlikte kimyasal tepki verip hemen yatak odasının kapısına yollandık. Paul daha hızlı davrandı ve benden önce çıkıp Black Jack'in barının yolunu tuttu bir tek atmak için. Benim de buna gereksinmem vardı, ama daha yatak odasından çıkıp kapısını kapatmak nasip olmadan her üç kadın da teker teker yanıma geldi.

Florence oğlunun o pancar gibi halini görünce neler olup bittiğini aşağı yukarı anlamıştı. İskoç kadınlarının gözünde tıbbi konular ahlaki konuların ancak bir kıl payı önündedirler. Dotty'nin işe başladığından emin olmak için bir kez daha arkasına baktıktan sonra beni yanma çağırdı.

Sanki on dokuzuncu yüzyıl fotoğrafçısı David Octavius Hill'e poz veriyormuşçasına kazık gibi dimdik dikiliyordu karşımda. Fotoğrafın ağır çekimi sırasında kıpırdamasın diye kafasının ensesindeki görünmez bir sopaya tutturulmuş olduğunu sanırdınız. "Hadi söyle bana," dedi, "nasıl oldu da böyle tepeden tırnağa yandı bu oğlan?"

Bunu ona söylemek istemiyordum, ama yalan söylemek de istemiyordum, çünkü yalanımın ortaya çıkacağını biliyordum. İskoç dindarlığının yanında kusursuz bir 'günahı önceden sezme, önceden bilme' yetisi getirdiğini ta yıllar önce öğrenmiş, zaman zaman da bundan hüzün duymuştum. Bizlerin ilk günah dediğimiz de budur işte: bir günahla tanışmak için o günahı işlememiz gerekmez.

"Canı bizle balık tutmaya gelmek istemedi," dedim Florence'a. "Geri döndüğümüzde de kumlarda uyuyor bulduk onu."

Ağzımdan başka laf alamayacağını biliyordu Florence. On dokuzuncu yüzyıl fotoğrafçısı sonunda Florence'ın boynunu bağlı olduğu destekten çözüp serbest bıraktı. O da bana, "Seni seviyorum," dedi. Söylenecek başka bir şey bulamadığının farkındaydım. Bunu laf olsun diye değil de inanarak söylediğinin de. "Hadi çekip git artık buradan," diye de ekledi.

Görevini Florence'a devreden Dotty, "Dur biraz," diye seslendi. Dotty'yle ben bu aileye nikâh yoluyla katılmış insanlarız ve eğer güç birliği yapmazsak canımıza okunacağına inancımız vardır. "Neal'i merak etme," dedi Dotty. "İkinci derece yanık. Su

toplamış. Soyulacak. Ateşi var. Birkaç hafta sürer. Meraklanacak bir şeyi yok. Bizi de dert etme. Başa çıkabiliriz."

Sonra Dotty, "Aslında sen ve Paul neden çekip gitmiyorsunuz buradan?" diye ekledi. "Nasıl olsa Ken burada. Onun elinden her şey gelir. Hem Neal de onun kardeşi. Ayrıca kimse sizi buralarda istemiyor. Oturup seyretmekten başka yapabileceğiniz hiçbir şey yok zaten. Aileden hiç kimse de şu sırada gözlenmek istemiyor."

Kısa boylu olmasına karşın Dotty'nin koskocaman elleri vardı. Ellerimden birini eline alıp sıktı. Bana veda etti sanıp döndüm gitmek için, ama o beni çekip yanağıma bir öpücük kondurdu. Sonra da işinin başına döndü.

Kadınlar aralarında sanki bir görev bölümü yapmakta anlaşmışlar gibi ikisi Neal'le ilgilenirken üçüncüsü de benimle ilgileniyor olurdu hep. Odanın kapısını kapatamadan bu sefer de Jessie, "Bekle," diye seslendi.

Er kişi kendi kadar uzun boylu olan bir hatun kişiyle konuşurken elverişsiz durumda kalır. Ben bu sakıncalı durumu alt etmek için var gücümle savaşmışımdır.

"Ondan hoşlanmıyorsun, değil mi?" diye sordu karım.

"Be kadın, onu sevmeden sevemez miyim seni ben?" diye sordum ben de.

Karım öylece durmuş bana bakıyordu. Bu durumda ben de konuşmamı sürdürüp aslında söylemek istediklerimden çok fazlasını söyleyiverdim. Evvelden bildiği birçok şeyi tekrar söyledim ona. Aralarında tekrar duymak istediği bir şey de vardı sanırım. "Jessie," dedim, "numara yapmayı hiç bilmem, bilirsin. Kardeşinden hoşlanmıyorum. Hiçbir zaman da hoşlanmayacağım. Ama seni seviyorum. Lakin bana hiçbir tercih hakkı tanımadan beni sınamayı sürdürme. Jessie, kardeşinin..." Devam etmeyip sustum, çünkü şimdiye dek söylemiş olduklarımı söylemenin daha kısa bir yolunu bulmam gerektiğini biliyordum.

"Kardeşimin... ne?" diye sordu Jessie. "Ne söylemek istiyorsun?"

"Ne söyleyeceğimi hatırlamıyorum," dedim. "Tek bildiğim senle artık birbirimizden uzaklaştığımızı hissettiğim."

"Birine yardım etmeye çalışıyorum," dedi karım. "Ailemden birine. Bunu anlıyor musun?"

"Hiç anlamaz mıyım!" dedim.

"Ama yardım edemiyorum," dedi.

"Bunu da çok iyi anlarım işte."

Karım, "Bu konuşma çok uzadı," dedi. "Siz niye Paul'le Blackfoot'a geri dönüp balık avı partinizi bitirmiyorsunuz? Burada kimseye bir yararınız yok. Ama nereye gidersen git, sakın birbirimizden uzaklaşmayalım."

Jessie 'konuşma uzadı' demişti, ama gitmek için de bir adım geri atmaktan başka bir şey yapmamıştı. "Söylesene," dedi, "niye böyle baştan ayağa güneşte yandı Neal?" Soru sorma konusunda İskoç kızları analarının karbon kopyalarıdırlar neredeyse.

Ona da annesine anlattıklarımı anlattım. Beni dinlerken tıpkı annesine benziyordu.

"Söylesene," dedi karım, "Neal'i eve getirmeden hemen önce şu bizim fahişenin kucağında bir tomar çamaşırla kasabanın ortalık yerinde koştuğunu gördün mü?"

"Uzaktan," dedim.

"Söylesene," dedi Jessie tekrar, "eğer kardeşim gelecek yaz geri gelirse, ona yardım etmemde bana yardımcı olur musun?"

Yanıtlamam epey zaman aldı, ama sonunda, "Evet," dedim. "Gayret ederim."

Sonra karım, "Dönmeyecektir," dedi ve ekledi, "Söylesene, kendilerine yardım edilmesini isteyen insanlara yardım etmezsen neden daha iyi oluyor? Yani, hiç olmazsa durumları daha da kötüleşmiyor. İşin doğrusu bu işte: daha kötü duruma düşmüyorlar. Ne kadar yardım edersen et, hiçbir değişiklik olmuyor, hep aynı kalıyorlar aslında."

"Tek değişiklik güneş yanığı olmaları," dedim.

"Bu bir değişiklik sayılmaz," dedi karım.

"Söyle bakalım," dedim, "eğer kardeşin gelecek yaz dönerse, ikimiz de ona yardımcı olmaya çalışacak mıyız?"

Jessie, "Eğer dönerse," diyerek başını salladı 'evet' anlamında. Gözlerinde yaşlar gördüğümü sandım, ama aldanmışım. Tüm yaşantımız boyunca onun bir kere bile ağladığını görmedim. Neal de asla geri dönmedi.

Aynı anda, ama birbirimizin sözünü kesmeden, "Asla birbirimizden uzaklaşmayalım," dedik. Jessie'nin ölümü aramıza girene kadar kaybetmedik de.

Jessie bir kez daha, "Çekil yolumdan," dedi, ama bu kez gülümsüyordu bunu derken. Kapıyı yüzüme kapamaya başladı. Kapanan kapının aralığından öpüştük. Bu arada da tek gözle karımın arkasından odanın içini görmeye çalışıyordum. Kadınlar Neal'i kebap yapılacak bir mısır koçanı gibi baştan ayağa yağlamışlardı. Oğlanı bir mumya gibi sargılamaya yetecek kadar da sargı bezi açmışlardı.

Doğruca Black Jack'in barına gidip Paul'le bir kadeh yuvarladım. Sonra birer tane daha yuvarladık. Paul her iki içkiyi de ödemekte ve hemen o gece Blackfoot'a dönmekte ısrar etti. "Birkaç gün izin aldım ben," diyordu. "Hâlâ bir günlük hakkım var." Derken Missoula'ya uğrayıp geceyi annemlerde geçirmemizde ısrar etmeye başladı. "Belki de bizim koca adamı bizle balık avlamaya gelmeye razı edebiliriz," diyordu. Sonra da arabayı kullanmakta ısrar etmeye başladı.

Geleneksel rollerimiz değişmişti. Serin suların iyileştirici etkisinden yararlanması için balık avlamaya götürülen kardeş bendim bu kez. Paul, Neal konusunda suçlandığımı biliyordu. Evliliğimin de kayalara oturmak üzere olduğunu sanmış olabilirdi. Bana 'hıyar herif' dendiğini duymuştu. Ayrıca şu benim üç İskoç kadınımla karşılıklı aşk ilan ettiğimiz sırada evde de değildi. Aslına bakılırsa sevgiyle dolup taşıyor, kendimi krallar gibi hissediyordum. Başka hangi nedenle birkaç kez durup dururken kahkaha atmaya başlamış olabilirim ki? Ama kardeşim bunu mahvolmuş hayatımı cesaretle karşılamaya çalışma çabalarım olarak almış olabilirdi. Ne düşündüğünü tam olarak bilemiyorum; ama genelde benim ona karşı olmaya çalıştığım kadar duyarlıydı bana karşı.

Yolda giderken, "Annem bizi gördüğüne mutlu olacak ama," dedi Paul, "önceden haber vermeden karşısına çıkıverirsek çok heyecanlanıyor biliyorsun. Onun için Lincoln'de durup bir telefon edelim."

"Sen ara," dedim. "Senle konuşmayı seviyor."

"Tamam," dedi Paul. "Ama bizle balık avına gelmesini sen isteyeceksin babamdan."

Birlikte balık avına son çıkışımız olacak olan bu yolculuk için planlar yapıyor, teker teker her birimizi düşünüyordu Paul.

Önceden telefon etmiş olmamıza karşın Missoula'ya vardığımızda annem gene heyecanlandı. Aynı anda hem elleriyle önlüğünü dürüp bükmeye, hem gülmeye, hem de Paul'ü kucaklamaya

çalışıyordu. Babam geride durmuş, öylece sırıtıyordu. Ben de geri planda duruyor, kendimi hâlâ krallar gibi hissediyordum. Ne zaman ailemiz bir araya gelse ilgi odağı hep annemle Paul olurdu. Paul annemle kucaklaşırken geriye doğru eğilerek güler; annemse ona sarılarak gülmeye çabalardı.

Missoula'ya vardığımızda vakit epey geç olmuştu. Lincoln'de çok iyi bir lokanta olmasına karşın yolda bir şey yememeye özen göstermiştik iki kardeş; çünkü orada yemiş olsak bile Missoula'ya varınca tekrar yemek yemek zorunda kalacağımızı çok iyi biliyorduk. O âna kadar bana pek bir ilgi göstermemiş olmasından dolayı yemeğin başlarında annem bana özellikle ilgi gösterdi. Ama mutfağa gidip sıcak sıcak taze ekmek getirdiğinde yağ sürdüğü dilimleri gene Paul'e verdi.

Yabanvişnesi reçelini uzatarak, "İşte en sevdiğin reçel," dedi Paul'e. Annem av etlerini ve yabanyemişlerini çok iyi pişirir, Paul için de hep bir kavanoz yabanvişnesi reçeli bulundururdu. Hayatının bir noktasında bu reçeli sevenin Paul değil ben olduğumu unutmuştu anneciğim. Bu ufak karıştırma erkeklerinden hiçbirini rahatsız etmezdi.

Annemle babam emekliye ayrılmışlardı artık; ama ikisi de 'olayların dışında kalmayı' hiç sevmiyorlardı. Özellikle de babamdan daha genç olan ve 'kiliseyi idare etmeye' alışık olan annem. Paul onların gözünde bir gazete muhabiri, gerçekle aralarındaki en önemli bağ, onları artık geride bırakmakta olan ve zaten hiçbir zaman çok iyi tanımamış oldukları hayatın masalcı dedesiydi. Bazılarını hiç hoşgörmeseler de onlara öykü üstüne öykü anlatmak zorunda kaldı Paul. Uzun zaman oturduk masada. En sonunda kalkarken babama, "Yarın bizle balık avlamaya gelirseniz çok mutlu oluruz, efendim," dedim.

Babam, "Ya," diyerek tekrar masaya oturup peçetesini de hiç farkına varmadan yeniden önüne koyarken, "Gelmemi sahiden istiyor musun, Paul?" diye sordu. "Artık derin havuzlarda avlanmıyorum. Suların içinde de yürüyemiyorum."

"Tabii istiyorum," dedi Paul. "Balıklara yaklaştınız mıydı onları yakalayıverirsiniz siz."

Babam için en kutsal buyruk oğullarının onun yapmasını istediklerini yapmaktı. Özellikle de balık avına çıkması doğrultusunda olanları. Babamın haline bakarsanız sanki eski kilisesinin

cemaati, kendisinden, geri dönüp görevinden ayrılırken verdiği veda vaazı tekrar okumasını istemiş sanırdınız.

Yatma zamanı çoktan gelip geçmişti. Ayrıca Paul'le ben de yorucu bir gün geçirmiştik. Onun için bulaşıkları yıkamakta anneme yardımcı olduktan sonra birlikte yatacağımızı düşündüm. Ama aslında işlerin hiç de bu kadar basit olmayacağını biliyordum. Annemle babam da biliyorlardı. Yemekten kalkmamızın üstünden bizi artık dışarı çıkmayacağına inandıracak kadar bir zaman geçtikten sonra Paul gerinerek, "Sanırım kente inip bazı eski dostlarımı göreceğim," dedi. "Çok geç kalmam. Ama siz yatın; beni beklemeyin."

Anneme bulaşıkları yıkamasında yardım ettim. Yalnızca birimiz aramızdan ayrılmıştı, ama bütün sesler de onunla birlikte gitmişti. Paul yemekten sonra hemen çıkıp gitmediği için onun geceyi bizlerle evde geçirmekten mutlu olacağını sanmıştık hepimiz. Dostlarından bazılarının kimler olduğunu da biliyorduk. Hele hepimize –özellikle de anneme– çok iyi davranan, iriyarı, rahat görünüşlü olan o sıkı dostunun. Hapisten daha yeni çıkmıştı. Bu onun ikinci kez hapse girişi oluyordu.

Kapanan kapının ardından bakakaldığı andan yatmaya gidene kadar annemin ağzından bir tek söz çıktı: "İyi geceler!" Yukarı çıkarken merdiven başında durmuş, omzunun üzerinden babamla bana iyi geceler dilemişti.

Babamın kardeşim hakkında neler bildiğini hiçbir zaman tam olarak öğrenemedim. Epey birşeyler bilirdi herhalde, çünkü her kilise cemaatinin içinde, papazlarını kendi oğulları hakkında bilgilendirmeyi Hıristiyanlık görevleri sayan birkaç kişi vardır muhakkak. Böyle düşünmemin bir nedeni de babamın ara sıra bana sanki yeni bir konu açıyormuşçasına Paul'den söz etmeye başlamasıydı. Derken aniden konuyu kapatıverirdi ağzından bir şey kaçırmadan.

Babam, "Paul son zamanlarda neler yapıyor, biliyor musun?" diye sordu.

"Anlayamadım, efendim," dedim babama. "Paul hakkında birçok şey duyuyorum. En çok da oldukça iyi bir gazeteci ve çok usta bir balıkçı olduğu söyleniyor."

"Yo, yo, bunu sormadım," dedi babam. "Bundan başka neler yapıyor, onu biliyor musun?"

Başımı salladım.

Babam ne düşündüğünü bir kez daha düşündü; sonra söyleyeceğini söylemekten vazgeçti. "Soyadımızın yazılış şeklini değiştirdiğini de mi duymadın?" diye sordu. "Şimdı 'Maclean' yerine büyük harf L kullanarak 'MacLean' diye yazıyormuş adını."

"Aa, evet, efendim. Bunu biliyorum," dedim. "Hiç kimsenin adımızı doğru yazmamasından bıktığını söylemişti. Maaş çeklerini bile büyük harf L'yle yazıyorlarmış. Bundan dolayı o da artık boş verip adını diğerlerinin yazdığı gibi yazmaya karar vermiş."

Babam bu açıklamama başını sallayarak karşılık verdi. "Adımızı büyük harf L'yle yazmak feci bir şey," diye mırıldandı kendi kendine. "Şimdi bizim Lowlands'den yani Düzlüklerden gelen İskoçlardan olduğumuzu düşünecek insanlar, Adalar'dan geldiğimizi değil."

Kapıya gidip dışarı baktı. Geri geldiğindeyse bana soru sormayı bıraktı, kendi bana birşeyler anlatmaya çalıştı. Soyut kavramlarla konuşuyordu; ama ömür boyu soyut kavramlarla konuşup onları dinleyicilerine uydurabilmiş olduğu için dinleyicileri de onun kullandığı soyut kavramları kendi özel yaşamlarına uydurabilmekte zorluk çekmezlerdi.

"Birine yardım edebilmek için sen çok gençsin, bense çok yaşlı," dedi babam. "Yardımdan kastettiğim de birine nezaketen yabanvişnesi reçeli ya da para vermek değildir. Yardım etmek; kendi canının, kendi benliğinin bir parçasını ona çok ihtiyacı olan ve onu memnunlukla kabullenecek birine gönülden vermek demektir."

Sonra vaaz veriyormuşçasına ekledi. "İşte onun için de ancak nadiren yardım edebiliriz insanlara. Ya gönlümüzün hangi köşesini açmak gerektiğini bilmiyoruzdur, ya da belki gönlümüzü hiç açmak istemiyoruzdur. Çoğu kez verilmesi gerekeni istemiyor olur karşımızdaki. Bazan da verilmesi gereken şey bizim içimizde yoktur. Hani şu kentteki oto yedek parçası dükkânında sık sık, 'Üzgünüm. Aradığınız parçadan elimizde hiç kalmadı,' derler ya, işte onun gibi bir şey bu."

"İşi çok zorlaştırıyorsunuz," dedim babama. "Her yardımın bu kadar büyük bir şey olması gerekmez."

"Ekmek dilimlerine yağ sürerek annenin kardeşine yardımcı olduğuna inanıyor musun?" diye sordu babam.

"Olabilir," dedim. "Aslında, evet. Bayağı yardımcı oluyor."

Babam bu kez de, "Sen ona yardımcı oluyor musun?" diye sordu.

"Olmaya çalışıyorum," dedim. "Benim sorunum kardeşimi tanımamam. Doğrusunu isterseniz yardıma ihtiyacı var mı, onu bile bilmiyorum. Bilemiyorum. Benim sorunum da bu işte."

"Benim vaazlarımdan çıkmışa benzedi bu: –Yardıma hazırız, Tanrım, ama ya bir şeye ihtiyaç olursa?– Her neyse, hâlâ balık tutabiliyorum. Yarın onunla balık avına çıkarız."

Yalnızca bazılarımızın uyduğu bir kutsal buyruğu yerine getirerek sabahları erken kalkarım ben ve Tanrının bize bağışladığı günışığından olabildiğince yararlanırım genellikle. Kardeşimin kapımı açıp, üstümü örten battaniyeleri inceleyip, sonra da kapımı tekrar kapattığını duydum birkaç kez. Ne olursa olsun kardeşimin işine ve balık avına asla geç kalmadığını anımsayarak yavaş yavaş uykunun derinliklerinden çıkmaya başladım. Sonra tümüyle uyanmaya bir adım daha yaklaşarak bu kez kardeşimin bana göz kulak olmakta olduğunu hatırladım. Paul'ün bana kahvaltı hazırlamakta olduğunu da sezmeye başladım bu arada. Bütün bunlar bir bilgi haline dönüşünce yataktan kalkıp giyindim. Hane halkı masada oturmuş çay içerek beni bekliyordu.

Annem sanki uyanıp da kendisinin 'Günün Kraliçesi' seçilmiş olduğunu görmüşçesine mutlu, "Paul bize kahvaltı hazırlamış," dedi. Bu sözler Paul'ü sabah sabah gülümseyecek kadar mutlu etti. Ama kahvaltımı önüme koyarken ona yakından baktığımda gözlerinin kanlanmış olduğunu gördüm. Balık avcıları için akşamdan kalmışlık sıradan bir şeydir. Birkaç saat avlandın mı hiçbir şeyin kalmaz. Susuzluk çekme dışında. Bunun da bir önemi yoktur. İnsan zaten bütün gün su içindedir.

Her nedense o sabah bir türlü yola koyulamadık. Paul'le ben evden ayrıldıktan sonra babam olta takımlarını bir köşeye kaldırırken onlara bir daha ihtiyacı olmayacağını düşünmüştü herhalde. Onun için de şimdi onları nereye kaldırdığını hatırlamıyordu. Pek çok şeyi annem arayıp buldu babamın yerine. Annemin balıkçılık ve balık takımları hakkında hiçbir bilgisi yoktu; ama neye benzediklerini bilmese bile kayıp şeylerin nasıl bulunacağı hakkında geniş bilgisi vardı.

Avlanacağı akar suya bir an önce erişme sabırsızlığı içinde genelde herkesi telâşlandıran Paul ise babama habire, "Telâşlanmayın. Bakın hava serinledi. Av çok iyi olacak bugün. Telâşlan-

mayın," diyip duruyordu. Oltasını bir an önce suya atmak için sabırsızlanma huyunu Paul'ün kendisinden aldığı babamsa yaşlı olduğu ve bir türlü toparlanamadığı için açıkça kendinden nefret ettiğini gösteren gözlerle bakıyordu bana.

Annem bodrumdan tavan arasına kadar tüm evi ve bütün dolapları aradı babamın balık sepetini bulmak için. Bu arada, her biri değişik bir sandviç isteyen erkekleri için öğle yemeği de hazırlıyordu bir yandan. Sonunda arabaya bindiğimizde, olur olur da erkeklerinden biri arabadan düşer diye, arabanın her dört kapısını da kapalı mı diye sıkı sıkıya kontrol etti. Sonra da elleri ıslak olmamasına karşın gene de onları önlüğüne silerek, "Şükürler olsun," dedi bizler en sonunda yola çıkarken.

Arabayı ben kullanıyordum. Daha yola çıkmadan biliyordum sonunda nereye gideceğimizi. Yola geç çıktığımızdan dolayı Blackfoot'un çok ilerilerine gidemezdik. Gideceğimiz yer Paul'le benim için iki üç derin yeri olan, babam için de onun tırmanamayacağı kadar dik kıyılar bulunmayan bir yer olmalıydı. Ayrıca babam artık suların içinde yürüyemediği için avlanmaya elverişli olan suların babamın avlanacağı kıyıya yakın olması gerekiyordu. Nereye gitmemiz gerektiğini tıpkı benim gibi gayet iyi bilmelerine karşın Paul'le babam yol boyu tartışıp durdular. Ailemizdeki her birey Blackfoot Irmağında nasıl avlanılacağı konusunda kendisini bir numaralı yetkili sayar. Belmont Deresi çatağından ayrılan yan yola geldiğimizde ilk kez ağız birliği yaptılar, "Buradan sap," dediler. Ben de, sanki onların sözünü dinliyormuşum gibi, zaten sapacağım yola saptım.

Saptığımız bu yan yol bizi parçalanmış kayalar ve cılız otlarla kaplı bir düzlüğe getirdi. Bu düzlükte otlayan sığır filan yoktu. Koca çekirgeler yerden havalanıyor, yem bulabilmek için uzun mesafelere uçuyorlardı kuşlar gibi. Bu düzlük ve içindeki kayalar yerkürenin gördüğü en büyük felaketlerden birinin ardında bıraktığı yarı öğütülmüş artıklardandı. Belki de bu düzlük Michigan Gölünün yarı büyüklüğündeki bir buzul çağı gölünün bir ucunu oluşturmuştu bir zamanlar. Derinliği yer yer 650 metreyi bulan bu göl, buzdan barajı yıkılınca dağlardan kopup gelen bir su canavarı halinde doğu Washington ovalarını basmıştı. Dağların yükseklerinde, balık avlamak için mola verdiğimiz yerlerin yukarılarında, buzulların geçerken kayalarda açtıkları yaraların yatay izleri vardır.

Arabayı koca bir taşa bindirip vites kutusunu parçalamamak için çok dikkatle sürüyordum düzlükte ırmağa doğru. Birden düzlüğün sonu geldi. Irmak aşağımızda, dik bir yamacın dibinde akıyor, ağaçlar arasından gümüş ışıltılarla göz kırpıyor, sonra yalıyarı oluşturan kızıl ve yeşil kayalara nispet olsun diye maviye dönüşüyordu. Gözlere, duyguya seslenen bambaşka bir âlemdi bu. Kayaların dünyasıydı. Düzlükteki kayalar şunun şurasında olsa olsa on sekiz-yirmi bin yıl önceki son buzul çağı sırasında şekillendirilmişlerdi. Oysa şu mavi suyun yanındaki tarih öncesi çağlardan kalma kızıl ve yeşil renkli çamurtaşı kayaları dünyanın ve zamanın bodrum katlarından çıkagelmişlerdir adeta.

Durduk ve yamaçtan aşağıya baktık. "Şöminemizi yapmak için aşağıdan kızıl ve yeşil renkli taşlar topladığımızı hatırlıyor musunuz?" diye sordum babama. "Kızıl çamur taşlarının bazılarının üstünde hareler vardı."

"Bazılarının üstünde de yağmur damlaları," diye ekledi babam. Tarih öncesi çağlarda yağmur altında durup damlaların daha sonraları çamur taşına dönüşecek olan çamurun üstüne düşüşünü seyrettiğini düşünmek babamın hayal gücünü kamçılamıştır hep.

Babamın ne düşündüğünü bildiğim için, "Aşağı yukarı bir milyar yıl önce," dedim.

Babam durakladı. Tanrının dünyayı ve Blackfoot Irmağı dahil içinde ne var ne yoksa hepsini altı günlük bir çalışma programı sonunda yarattığı inancını yıllar önce bırakmıştı babam, ama bu yaratma işinin Tanrıyı sonsuza dek meşgul edeceğine de inanmıyordu doğrusu.

Babam, "Aşağı yukarı yarım milyar yıl önce," diyerek bilimle dinin arasını bulmaya katkıda bulundu. Yaşlılık demlerini balık avı konusunda olanlar dışında hiçbir tartışmayla ziyan etmek istemediği için hızlı hızlı konuşarak, "O koca taşları yamaçtan yukarı taşımıştık," dedi. "Şimdi ise aynı yamaçtan aşağıya bile inemiyorum. Ama iki havuz sonra ırmak düze çıkıyor. O kısımda kıyıda hemen hiç yamaç yok gibi. Ben yürüyüp orada avlanırım. Siz de ilk iki havuzda avlanın. Güneşte oturup beklerim sizi. Hiç acele etmeyin."

"Çok balık tutacağınızdan eminim," dedi Paul. Babam birdenbire kendine olan güvenini yeniden kazanıvermişti bu sözler üzerine. Sonra da yürüyüp gitti.

Bir zamanlar o ulu buzul gölünün dibini oluşturan ırmağın yamacı boyunca ilerlediğini görebiliyorduk. Olta kamışını dümdüz önünde tutuyor, arada bir de onunla ileriye doğru bir hamle yapıyordu. Kimbilir, belki de buzullar döneminden kalma ve tüm insan soyunun ortak belleğinden gelen bir anıyı tekrar canlandırıyor ve buzul çağına ait bir mamutu zıpkınıyla öldürerek kahvaltıda afiyetle yiyordu hayalinde.

Paul, "Hadi bugün birlikte avlanalım," dedi.

Bunu duyunca kardeşimin hâlâ bana göz kulak olmayı sürdürdüğünü anladım, çünkü ne zaman birlikte ava çıksak birbirimizden hemen ayrılırız.

"Olur," dedim.

"Ben karşıya geçip orada avlanacağım," dedi bu kez de Paul.

Yine, "Olur," dedim. Çok duygulanmıştım. Karşı kıyıda yalıyarlar ve ağaçlar arasına arasına sıkışıp kalırdı insan. Bu da benim hiç de usta olmadığım bir yöntemle olta sallamam demekti. Ayrıca ırmak burada hızlı ve güçlü akıyordu. Yürüyerek karşıya geçilebilecek uygun bir yer de yoktu. Balık avlamaktan sonra Paul'ün en sevdiği şey elinde kamışıyla yüzerek karşıdan karşıya geçmekti ırmaklarda. Sonuçta burada karşıdan karşıya geçerken yüzmesi gerekmedi Paul'ün; ama suda yürüyerek karşıya geçerken su bazan yukarı tarafta kalan omzuna kadar yükseliyor, aksi yöndeyse kalçasına kadar bile zor çıkıyordu. Islak giysilerinin ağırlığı altında sendeleyerek çıktı kıyıya karşı tarafta ve dönüp bana el salladı.

Balık avlamak için yamaçtan su kıyısına indim. Kanada'dan esen soğuk rüzgâr havayı elektriklendirmeden serinlettiği için balıkların ırmağın yüzüne çıkmış, av peşine düşmüş olmaları gerekiyordu. Geyikler ırmağa su içmeye geldikleri zaman kafaları omuzları arasında yüksele alçala, ileride ne var ne yok onu görmeye çalışırlar. Ben de oltama hangi tüylü iğneyi takmam gerektiğini anlamak için çevreme bakınıyordum. Bunu anlamak için burnumun ucundan daha uzağa bakmam gerekmedi. Bir sürü kocaman, hantal sarı su sineği habire yüzüme çarpıyor, boynumdan içeri düşüyor, çamaşırlarımın arasına giriyordu. Bu yumuşacık, sallapati sinekler beyinleri gelişmeye fırsat bulamadan doğmuş sineklerdi. Ömürlerinin bir yılını su altında yürüyerek geçirmişler; sudan çıkıp bir kayanın üstüne tırmanarak birer sineğe dönüşmüşler; ilk fırsatta gövdelerinin dokuzuncu ve onuncu boğumlarıyla çiftleştikten sonra ilk esintiyle balıkların heyecanla

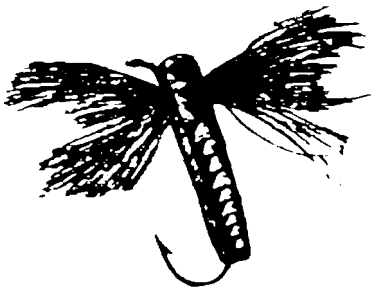
harmanladıkları suya düşerek ölüvermişlerdi. Balıkların hülyasıydı bu sinekler. Aptaldırlar, çok lezzetlidirler ve çiftleşmekten bitkin düşmüşlerdir. İnsan ömrünün de ne denli büyük bir bölümünün, 'su altında yürüyerek geçen yıllar'ın 'zamanından erken gerçekleşen ve rehavet dolu bir uçuş ânı'na orantılı geçtiğini kestirmek epey zor.

Bir kütüğün üstüne oturup iğne kutumu açtım. Çevrede uçuşan bu sineklere en benzeyen iğneyi seçmem gerektiğini biliyordum, çünkü eğer çevrede sürüler halinde dolaşan tek bir cins sinek ya da somon sinekleri varsa balıklar onlardan başka hiçbir şeye el sürmezler. Bunun doğru olduğunun bir kanıtı da —gördüğüm kadarıyla— Paul'ün hâlâ bir tek balık bile yakalayamamış oluşuydu.

Paul'ün yanında bu duruma uygun bir tüylü iğne olduğundan şüpheliydim. Benim yanımdaysa böyle bir iğne olduğunu biliyordum. Daha önce de sözünü ettiğim gibi Paul tüylü iğnelerini şapkasının kenarında taşır; yalnızca birkaç cins sıradan tüylü iğnenin birkaç değişik boyuyla suda ya da karada yaşayan tüm böceklerin kurtçuktan kelebeğe kadar geçirdikleri tüm evrelerini ve hareket biçimlerini öykünebileceğini sanırdı. Yanımda bu kadar çok tüylü iğne taşıdığım için hep bana takılırdı. İğne kutumun içine bakıp, "Aman Tanrım," derdi. "Bunlardan on tanesini bile kullanmayı bilen biri şanslı sayılır." Size Arı'dan söz etmiştim hatırlarsanız. Hâlâ da bazı durumlarda sıradan bir iğnenin balıkları baştan çıkartmaya yetmeyeceğinden eminim. Şu anda işe yarayacak olan iğne sarı-siyah çizgili bir gövdesi olan iri bir iğne olmalıydı. Ayrıca, bir kaza sonucu içine düştüğü suda kanatlarını çırparak kurutmaya çabalayan, ama bir türlü kurutamayan bir kelebeğe benzeyen koca kanatlı bir şey olmalı ve suyun üstündeyken havadaymış gibi durmalıydı.

Aradığım iğne o kadar kocaman ve göz alıcıydı ki iğne kutumu açar açmaz hemen gözüme çarptı. Missoula'lı Norman Means'ın hazırladığı, Bunyan Böceği adı verilen bir iğneydi bu. Norman Means bir dizi göz alıcı tüylü iğne hazırlar, hepsine de Bunyan Böceği adını verirdi. 2 ve 4 numara gibi büyük boy iğnelere geçirilmiş olan bu tüylerin mantardan yapılma gövdelerine çaprazlama olarak sert at kılları sarılmış olduğundan bu iğneler suda sırtüstü yatan yusufçuk böceklerini andırır, suyun üstünde havadaymış gibi dururlardı. Mantardan yapılmış olan gövdeleri değişik renklere boyanır, sonra da verniklenirdi. Kardeşimin alay etti-

ği yüzden fazla iğnem arasında en kocaman ve en cafcaflı olanı işte bu '2 Numaralı Sarı Susineği Tipi Bunyan Böceği'ydi.

İğneye bir baktım ve kendimi harika hissettim. Karım, kaynanam ve kayınbiraderimin karısı, biraz garip ve belirsiz bir tarzda da olsa, teker teker gelip bana olan sevgilerini kendilerince bir kez daha açıklamışlardı şu son günlerde. Bu sevgi gösterisine ben de kendime özgü belirsizlikle karşılık vermiştim. Kayınbiraderime gelince belki de onu bir daha hiç görmeyecektim. Annem babamın olta takımlarını bulmayı başarmış, babam da bir kez daha bizimle balığa çıkmıştı. Kardeşim sevecenlikle bana göz kulak oluyor; üstelik hiç balık da yakalayamıyordu. Bense hayatımın avını yakalamak üzereydim.

Bunyan Böceklerini rüzgâra karşı savurmak güçtür, çünkü kullanılan mantar ve at kılları kalıplarına karşın çok hafiftirler. Rüzgâr atışın menzilini kısaltır, ama öte yandan da tüylü iğnenin su yüzüne yavaşça ve dikey olarak yumuşak iniş yapmasını sağlar. Böylelikle iğne oyun bozan bir şapırtıyla suya inmemiş olur. 2 Numaralı Sarı Susineğim daha suya değmemişti ki sürat motoruna benzeyen bir şey hızla yanından geçti; tüylü iğneyi olduğu gibi havaya fırlattı; dönüp geldi, çevresinde dolandı; üstüne doğru geri gelirken hızını arttırdı ve Sarı Susineğimin gerisin geriye suların üstüne düştüğü noktadan hızla geçip gitti. Derken bu sürat motoru benim tüylü iğnem dahil çevresinde ne varsa tümüyle birlikte gözden kaybolan bir denizaltıya dönüşerek derinliklere dalıp fişekledi. Canavar hızla gözden kaybolmuş, yol istiyordu. Bense ne olanlarla başedebilmek için gerekli olan bir hızla misina salabiliyor, ne de bu canavarın yönünü değiştirebiliyordum. Suyun altındaki şey kadar hızlı olamayacağımı anlayınca var gücümle zorlayıp havalandırdım onu. Ne olup bittiğini bulunduğum yer-

den görebilmem olanaksızdı, ama misinanın ucuna takılıp kalmış olan yüreğim önümden gelip geçtikçe izlenimlerini bana telliyordu misina boyunca. Edindiğim genel izlenim sualtı yaşamının bir tür rodeoya dönüşmüş olduğuydu. Bana gelen en belirgin bilgi iri bir Alaca Alabalığın güneş altında ava çıktığı; havada iki takla attığı ve her takla attığında da misinama çarptığı; sonra tüylü iğnemden kurtulduğu ve o kurtulunca da tüylü iğnemin fırlayıp gökyüzüne savrulduğu yolundaydı. Gönderilen en kesin bilgi bir kere bile arkasına dönüp bakmadığıydı balığın. Elimdeki bilgiyse, misina toplandığı zaman ucunda bir mantar ve birkaç at kılından başka bir şey kalmamış olduğuydu.

Çevrede hâlâ bir sürü hantal sarı susineği uçuşuyor, balıklar hâlâ durgun sularda süzülüyorlardı. Bense biraz daha akıllanmıştım. Kendimden bile talimat almaktan pek hoşlanmam ben; ama ikinci kez oltamı atmadan önce suböcekleri durgun sularda ya da o çevrede yumurtadan çıktıkları için iri Alaca Alabalıkların bazan durgun sulara da geldikleri gerçeğinin altını çizdim içimden. Eski bir savaş şarkısını anımsayarak, "Hazırlıklı ol," dedim kendi kendime. Sonra da kendi kendimin öğüdünü dinleyip durgun sulara gelecek olan bir sonraki iri Alaca Alabalık yakalandığında yol isteyince gereken misinayı hızla salabilmek için sol elime bir miktar misina yedekledim.

Böylece her şeyin bir araya geldiği bu harika öğleden sonrasında mükemmeli yakalamam için bir kez olta atmak, bir balık ve gönülsüzce kabullendiğim birkaç öğüt yetti bana. Ondan sonra tek bir balık bile kaçırmadım.

Bundan sonra oltaya her balık geldiğinde balığa o kadar yol verdim ki bazıları suları yara yara ırmağı boydan boya geçip karşı tarafta Paul'ün önünde sudan havaya sıçradılar.

Çocukken öğretmenlerimden biri 'daha mükemmel' dememi yasaklamıştı. Söylediğine göre eğer bir şey mükemmelse, daha mükemmel olması olanaksızdı. Ama şu sıralar gördüklerimden sonra bunun olabileceği konusundaki güvencimi yeniden kazanmıştım. Yirmi dakika önce kendimi mükemmel hissediyordum; ama şimdi kardeşim her bir iki olta sallayışından sonra şapkasını çıkartıp tüylü iğnesini değiştiriyordu. Onun yanında 2 Numaralı Sarı Susineği Tipi Bunyan Böceği gibi özel iğneler olmadığını biliyordum. Bense içinde beş altı tane iri Alaca Alabalık olan balık sepetim ağırlaşarak omzumu acıtmaya başladığı için onu omzum-

dan çıkartıp kıyıda bırakmıştım. Arada bir arkama dönüyor, sepetime bakarak gülümsüyordum. Kayaların üstünde durduğu yerde sepetimin içinden küt küt sesler geldiğini ve sepetin yanlamasına düştüğünü duydum. Dilbilgisi kurallarını hiçe sayıyor olsam da yakaladığım her Alaca Alabalık kendimi daha mükemmel hissetmeme neden oluyordu.

Balık sepetim güçlü bir patırtıyla sarsıldı. Aynı anda da avlandığım yerin sol tarafından büyük bir şapırtı duyuldu. Dönüp bakmadan önce, "Tanrım," diye düşündüm, "Blackfoot Irmağında yüzen hiçbir şey bu kadar büyük olamaz." Sonunda dönüp baktığımda gittikçe genişleyen bir halkadan başka bir şey yoktu suyun yüzünde. Halkayı oluşturan ilk dalgacık dizlerimi yalayarak gelip geçti. "Bir kunduz olmalı," diye düşündüm. Kunduzun su yüzüne çıkmasını beklerken arkamda bir şapırtı daha oldu. "Tanrım," dedim tekrar. "Bir kunduz olsaydı sualtından yüzerek yanımdan geçip giderken onu muhakkak görürdüm." Boynumu geriye çevirip ne olduğunu görmeye çalışırken bir şapırtı daha koptu tam önümde. Bu seferki insanı huzursuz edecek, ama aynı zamanda suyun içinde neler olduğunu görebileceğim kadar yakınımdaydı. Gölün dibindeki taban çamuru; tıpkı yıldırım düşen bir yerden dumanın yükseldiği gibi yükseliyordu. Bu duman görüntüsünün yükseldiği yerin tam ortasında da irice bir taş parçası yatmaktaydı.

Suyun içindeki koca taşa bakarak düşünürken bir şey daha şapırdadı önümde, ama bu sefer yerimden bile kımıldamadım.

Kunduz munduz değildi bu. Bakmama gerek kalmadan anlamıştım bunun Paul olduğunu. Sık sık yapmazdı bunu. Yalnızca yanındaki kişi balık tutup da kendisi tutamadığı zamanlarda baş vurduğu bir şeydi. Çok ender olsa da Paul'ün görmeye dayanamadığı bir sahneydi bu. Onun için de —bu kişi öz kardeşi bile olsa— onun avlandığı yeri hemen avlanılmaz duruma getirirdi Paul. Tam zamanında başımı kaldırdım ve oldukça iri bir taşın havadan tepeme inmekte olduğunu gördüm. Kenara kaçmakta geç kalıp ırmaktan sıçrayan sularla sırılsıklam oldum. Kardeşim şapkasını çıkartmış bana yumruk sallıyordu. Taşları atmaya başlamadan önce şapkasının kenarındaki bütün iğneleri denemiş olduğunu biliyordum. Ben de ona yumruk sallayıp hâlâ küt küt sesler çıkartan sepetimin olduğu yere gittim. Tüm yaşantım boyunca bu

taş yöntemini ancak birkaç kez uygulamıştı Paul bana. Kendimi her zamankinden çok daha mükemmel hissediyordum.

Paul'ün, avlandığım yeri ben sepetimi dolduramadan berbat etmiş olmasına aldırmadım. Babamın olduğu yere varıncaya kadar önümüzde koca bir havuz daha vardı. Bir yanında yalıyarlar olan, gölgelik, çok güzel bir yerdi burası. Biraz önce avlandığım yerin çoğu kısmı güneşliydi. Hava serinlemişti, ama hâlâ sıcak sayılırdı. Onun için ilerimizdeki gölgeli havuzda avın güneşli olan bir öncekinden daha iyi olacağını düşünüyordum. 2 Numaralı Sarı Susineği Tipi Bunyan Böceğinin yardımıyla sepetimi tepeleme doldurmakta zorluk çekmeyecektim.

Birbirimizin karşıdan karşıya ne bağırıp çağırdığımızı duyabilene kadar ırmağın iki kıyısı boyunca neredeyse havuzun sonuna kadar yürüdük Paul'le. Kardeşimin, "Hangi yeme atlıyorlar?" diye bağırıyor olmaktan nefret ettiğinin farkındaydım. 'Atlıyorlar' sözcüğü suyun üstünde yankılandı durdu. Bu da benim çok hoşuma gitti.

Yankılanma kesilince, "Sarı susineklerine," diye haykırdım. Bu sözcükler de ırmağın sesleri arasında yok olana kadar yankılanıp durdular. Kardeşim şapkasını parmaklarıyla çevirip duruyordu.

Kendimden biraz utanmaya başlamıştım galiba. "Balıkları yakalamakta bir Bunyan Böceği kullandım," diye haykırdım karşı kıyıya. "Bir tane vereyim mi sana da?"

'Sana da' sözcüğü daha yankılanmaya bile fırsat bulamadan, 'Hayır,' diye haykırdı Paul karşı taraftan. Sonra 'vereyim mi' ve 'hayır' sözcükleri geri dönüşlerinde birbirlerine karıştılar. Ellerimi ağzımın kenarlarına koyup, "Karşıya geçip sana bir tane getiriyorum," diye bağırdım. Irmaklarda kıyıdan kıyıya bağırmak için oldukça uzun bir cümleydi bu. Yankılanarak geri gelmeye başlayan ilk bölümü ancak yola çıkmış olan son bölümüne karıştı yarı yolda. Kardeşimin ne söylediğimi anlayıp anlamadığını bilmiyorum, ama ırmak hâlâ 'Hayır, hayır' diye karşılık veriyordu.

Sakin, gölgeli suların içinde ayakta dururken artık sarı susineklerinin yumurtadan çıkmadıklarını fark ettim hayal meyal. Bunun nedenini düşünmeliydim, ama ben bunun yerine kişilik hakkında düşünmeye başladım. İnsan bir iş yaparken başka birinden daha ilerideyse, kişilik konusunda –özellikle de geride kalanın kişiliği konusunda– düşünmeye başlamak nedense doğal ge-

liyor insana. İşler kızıştığı zaman kardeşimin başını beladan kurtarmak için nasıl yalnızca kendisinden medet umduğunu düşündüm. Benden ne iğne isterdi ne başka bir şey. Gerçeğe ve sarı susineklerine dönmeden önce buna benzer düşünceler geçti aklımdan. İlk önce, kardeşimin kalın kafalı olduğunu düşünerek başladım. Bu düşünceyi izleyerek de yardım istemenin ölümünüze neden olabileceğine inanan eski Yunanlar'a kadar vardım daha sonra. Derken birdenbire kardeşimin hemen hemen her zaman tüm sorunların üstesinden gelebilmesinin nedeninin genelde hiçbir zaman kimselerden iğne filan ödünç almaması olduğunu hatırladım. Böylece, kendi günlük tepkilerimizin çoklukla balıkların aynı gün gösterdikleri kendi tepkilerine bağlı olduğuna karar verdim. Balıkların tepki vermesi düşüncesiyle hızla gerçeğe geri dönerek, "Daha burada da avlanmam gerek, unutmamalıyım," dedim kendi kendime.

Ama artık ne balıklar oltama atlıyorlardı ne de çevrede sarı susinekleri vardı. Irmaksa aynı ırmaktı. Hani eğer kardeşim taş atarak işimi berbat etmeseydi payımı birkaç dakika içinde tamamlayabileceğim ırmak yani. O gözde 2 Numara Bunyan Böceği iğnem balıklara göründüğü kadar sahte görünmeye başlamıştı gözüme. Bence yüzen bir şilteye benziyordu. Oltamı nehir yukarı atıp Bunyan Böceği sanki ölü bir sinekmiş gibi kendi kendine nehir aşağı süzülsün diye bıraktım. Oltamı tekrar attığımda ırmağa düşen bir böceği çağrıştırması için şapadanak fırlattım suyun yüzüne Bunyan Böceğini. Sonra da misinayı toplarken suya düşmüş bu böcek sanki havalanmaya çalışıyormuş gibi zikzaklar çizdirdim tüylü iğneye, ama şilte görüntüsü bir türlü kaybolmadı. İğneyi oltamdan çıkartıp birkaç iğne daha denedim. Ama suda kendilerine benzer bir iğne kullanacağım hiçbir sinek görünmüyordu. Aynı nedenle suda sıçrayan balıklar da yoktu.

Şapkamın siperliği altından karşı kıyıya bir göz attım. Paul'ün işleri de iyi gitmiyordu. Onun bir balık yakaladığını gördüm, ama balığı hemen kıyıya çektiği için bu balık büyük bir şey olmamalıydı. Kendimi 'daha mükemmel'den daha az mükemmel hissetmeye başlamıştım.

Paul birdenbire asla yapmadığı, hiç olmazsa kibirle burnu havada gezecek kadar büyüdüğü günden beri neredeyse hiç yapmamış olduğu bir şey yaptı; geri dönüp biraz önce avlanmayı bitirdiği nehir yukarı sularda olta sallamaya başladı. Bu, daha çok

benim yaptığım bir şeydir. Bir yerde doğru avlanmadığımı ya da doğru açıdan avlanmadığımı hissettiğim zamanlar böyle yaparım. Ama Paul bir yerde avlandı mı, arkasında aldatıp fikrini değiştirebileceği bir şey kalmadığından emindir.

Şaşkınlık içinde büyük bir kayaya yaslanıp seyretmeye başladım.

Balıklar hemen oltaya gelmeye başlamışlardı. Koskoca balıklardı bunlar. Paul onları kıyıya çekmekte hiç zaman kaybetmiyordu. Oltaya çok az kalama verdiğini, çok hızla çektiğini düşünüyordum, ama onun ne yaptığını da biliyordum. Bu havuzda ne var ne yoksa yakalamak istiyordu Paul. Onun için de yakalanan balığın çırpına çırpına diğerlerini ürkütecek kadar su yüzünde kalmasına izin verecek değildi. İşte şu anda da oltasında bir balık vardı. Paul oltayı o kadar gergin tutuyordu ki hayvan havaya fırlamak zorunda kaldı. Balık sıçrayınca Paul kamışını geri çekerek balığı yine suyun içine düşürdü. Balık havayla dolmuştu. Denizaltılar gibi dalma bölgelerini tekrar suyla doldurup dalışa geçene kadar suyu kuyruğuyla bir deniz uçağının pervanesi gibi köpürte köpürte su üstünde kaydı durdu.

Birkaç balık kaçırdı Paul, ama havuzun öbür ucuna gidene kadar on tane balık yakalayıvermişti.

Sonra Paul benden tarafa baktı ve benim kucağımda kamışımla oturmakta olduğumu gördü. Tam yeniden avlanmaya başlamıştı ki bir kez daha durdu ve yine benden yana baktı. Ellerini ağzının yanlarına koyup, "George'un at kılıyla değil de tüyle hazırladığı 2 Numaralı Sarı Hotoz'lardan var mı sende?" diye bağırdı. Buralarda su gürül gürül aktığı için sözcüklerin hepsini hemen anlayamadım. İlk duyduğum '2 Numara' oldu. Sonra da dostumuz 'George'un adını kavradım. En sonra da 'sarı' sözcüğünü. Bu üç sözcüğün ışığında iğne sepetimi araştırmaya başladım. Yavaş yavaş öteki sözcükler de belirginleşip hep birlikte bir cümle kurdular beynimde.

Benim gibi yanınızda cins cins iğne dolu bir iğne sepeti taşıyor olmanın en kötü yanı, çoğu kez aradığınız ve o an gerekli olan iğnenin ötekilerinin arasında bulunmamasıdır.

"Hayır," diye itiraf ettim bu gerçeği. Irmak da bu itirafımı tekrarladı durdu.

Paul, "Geliyorum oraya," diye bağırıp ırmağı geçmeye başladı.

'Benim için avlanmayı kesme' demek isteyerek, "Yapma," diye bağırdım Paul'e. Demek istediğinizi bir ırmakta karşıdan karşıya bağırarak anlatamazsınız. Sesinizi duyurabilseniz bile karşı tarafın anlamamazlıktan gelmesi çok kolaydır. Kardeşim ilk havuzun aşağısına yürüyüp suların sığ olduğu yerden ırmağı geçti. Paul ırmağı geçip yanıma gelene kadar kardeşimin balıkların hangi yeme atladıklarını bulmak için kullandığı ipuçlarının çoğunu kendiliğimden bulmuştum bile. Önceden avlandığı sularda tekrardan avlanmaya başladığı andan itibaren kamışını öyle bir açıda ve misinayı öylesine gevşek tutuyordu ki suyun altına batmış ıslak bir tüyle avlanıyor olması gerekiyordu. Hatta misina öylesine gevşekti ki herhalde Paul tüylü iğnenin on-on beş santim kadar derine batmasına yol veriyordu. Bense bir önceki havuzda yaptığım gibi suyun üstünde sanki havadaymış gibi duran mantar gövdeli bir iğneyle avlanarak en yapılmayacak şeyi yapmıştım. '2 Numara' iğne kullanıldığına göre balıklar büyük bir böceğe atlıyor olmalıydılar, ama 'sarı' sözcüğü bir çok şeye işaret edebilirdi. Paul yanıma geldiğinde, "Bir suböceği kurtçuğuna benzeyen bir iğneye mi atlıyorlar acaba, yoksa ölü bir böceğe benzeyene mi?" sorusuna bir yanıt aramaktaydım hâlâ.

Paul yanıma gelip sırtıma vurdu ve George'un 2 Numaralı Sarı Hotoz'larından bir tane uzatarak, "Balıklar boğulmuş sarı susinekleriyle yemleniyorlar," dedi.

"Bunu nasıl anladın?" diye sordum ona.

Bir gazete muhabiri gibi olanları aklında bir kere daha tarttı Paul. Yanıtlamak için ağzını açtı; bu yanıtın yanlış olacağını fark edip başını salladı ve yeniden başladı söze. "Düşünmek demek, apaçık ortada olan bir şeyi görmek ve onun sayesinde o anda dikkat etmediğiniz bir şeyi fark etmek ve böylece de gözle görülür bile olmayan bambaşka bir şeyi görmek demektir," dedi.

"Bana bir sigara ver ve ne demek istiyorsun, tekrar anlat bana," dedim Paul'e.

"Bak," dedi Paul. "İlk fark ettiğim şey senin bu havuzda hiç balık tutamadığın oldu. Balık avlayan birinin en kolay fark ettiği şey yanında avlanan arkadaşının hiç balık tutamadığıdır. Bunu görür görmez çevrede sarı susineklerinin uçuşmadığının farkına vardım."

Bir an durdu, sonra devam etti. "Dünyada güneş ışığı ve gölge kadar belirgin olan başka ne vardır?" diye sordu bana ve ekle-

di: "Ama burada sarı susineklerinin yumurtadan çıkmadıklarının ne anlama geldiğini gerçekten görene dek yumurtadan çıktıkları bir önceki havuzun güneşlik, buranınsa gölgelik olduğunun farkına varmamıştım."

Zaten susamıştım. Sigara ağzımı daha da kurutuyordu. Onu suya fırlattım.

Paul, "Eğer burada sarı susinekleri olsaydı, bu sineklerin buraya yumurtadan çıkmalarına yetecek ısıda olan bir önceki güneşli havuzdan gelmiş olmaları gerekirdi," diye sözüne devam etti. "O zaman da suda ölülerini görmem lazım gelirdi. Madem sineklerin ölüsünü su yüzünde göremiyordum, öyleyse bu ölü sinekler suyun on beş-yirmi santim altında, göremeyeceğim bir derinlikte olmalıydılar. İşte ben de oltamı o derinliklere attım."

Sonra ellerini kafasının arkasında kavuşturup yastık yaparak büyük bir kayaya yaslandı. Verdiği iğneye işaret ederek, "Haydi, git, George'un 2 Numarasını bir dene," dedi.

Gider gitmez hemen bir balık yakalamadım tabii. Bunu beklemiyordum da zaten. Irmak sularının sakin olduğu kıyıdaydım. Durgun sular sarı susineklerinin yumurtadan çıktıkları bir önceki havuzda avlanmak için elverişli olabilirdi, ama güçlü akıntı ölü sinekleri bu havuzda karşı kıyıya sürüklüyordu. Oltamı yedi sekiz kere salladıktan sonra su yüzeyinde küçük bir halka belirdi. Böyle küçük bir halkanın belirmesi genellikle ufak bir balığın su yüzüne çıktığını gösterir, ama bazan da iri bir balığın suyun altında şöyle bir döndüğü anlamına gelir. Suyun altındaki eğer iri bir balıksa, balığın kendisi değil de sanki bir ebemkuşağı bir görünüp bir kaybolur suyun içinde.

Paul balığı kıyıya çekmemi bile beklemedi. Dizlerine kadar suya girip benimle konuşmaya başladı hemen. Sanki hem koca bir balığı kıyıya çekmeye hem de aynı zamanda onu dinlemeye zamanım varmış gibi habire birşeyler söylüyordu. "Geri gidip karşıda tekrar avlanacağım," dedi sonunda. Arada bir ona, "Evet. Tabii," deyip duruyordum. Balık sudan fırladığı zaman sesim soluğum kesildi, tek söz söyleyemedim. Balık ta uzaklara kadar yüzüp sonunda duraklayınca da, "Tekrarla bakayım ne dedin?" dedim Paul'e.

En sonunda anlaşabildik. Paul gidip karşı kıyıda avlanacaktı. İkimiz de elimizi çabuk tutmak zorundaydık, çünkü babam her-

halde daha şimdiden oturmuş bizi bekliyordu. Paul sigarasını suya fırlatıp balığı kıyıya çekmemi bile beklemeden hızla uzaklaştı.

Hem, ölü susinekleriyle yemlenen balıkları avlamak için ırmağın yanlış tarafındaydım, hem de Paul karşı kıyıdan benim tarafıma olta sallayabilecek nitelikte bir balıkçı olduğu için benim tarafımdaki balıkların da çoğunu avlamıştı biraz önce. Buna karşın iki balık daha tuttum. Onlar da su yüzeyinde yemlenen ufak balıklar gibi küçük halkalarla belirmişlerdi en başta; ama aslında iri Alaca Alabalıkların suyu yaran sırt yüzgeçleriydi bunlar. Bu iki balığı da tuttuktan sonra avlanmaya son verdim. Bunlarla birlikte on balık avlamıştım. En son tuttuğum üç balık da ömrümde yakaladığım en nefis balıklardı. Yakaladığım en büyük, en gösterişli balıklar değillerdi bunlar, ama bu balıkları tutabilmem için kardeşimin ırmağın öbür kıyısından bu kıyısına kadar yürüyüp bana getirdiği iğneyle tuttuğum balıklardı onlar. Aynı zamanda kardeşimle avlanırken tuttuğum en son balıklardı.

Tuttuğum balıkları temizledikten sonra bu üç balığı ötekilerden ayırdım, aralarına taze otlar ve yabannanesi koyarak.

Sonra kalkıp ağır balık sepetimi sırtladım. Şöyle bir silkelenip sepetin askısını omzumu kesmeyecek şekilde yerleştirerek, "Bugünlük bu kadar," dedim kendi kendime. "Gidip babamın yanına oturayım yamaçta ve bir güzel konuşalım." Sonra da, "Konuşmak istemezse, biz de yalnızca otururuz," diye ekledim gene kendi kendime.

İleride güneş ışığını görebiliyordum. İçinde bulunduğum gölgelik yerden bakınca ilerimde gördüğüm bu ışık patlaması, yerkürenin derinlerindeki bir ırmakla benim gölgeler arasından yeryüzüne çıkmak üzere olduğumuz duygusunu veriyordu. O anda yalnızca güneş ışığını görüp aydınlıkta kalan hiçbir şeyi göremememe karşın babamın yamaçta bir yerde oturmakta olduğunu biliyordum. Böyle olduğunu biliyordum, çünkü babamla benim içgüdülerimizde pek çok ortak nokta vardır. Bir iş yaparken paydos etme zamanımız bile birbirinin aynıdır. İlerimdeki hiçbir şeyi hâlâ göremememe karşın babamın bir yerde güneş altında oturmuş, elindeki Yunanca İncil'i okuyor olduğundan emindim. Hem içgüdüsel olarak, hem de geçmiş deneyimlerimden biliyordum bunu.

Yaşlılıkla birlikte babamın hayatında zaman zaman tam bir iç huzura eriştiği zaman dilimleri oluşmaya başlamıştı. Birlikte

ördek avına çıktığımız zamanlar sabah avı sona erip sabahın erken saatlerinde duyulan o yoğun silah sesleri durulduğunda, bir elinde Yunanca İncil'i, öteki elinde av tüfeği ve sırtında eski bir asker battaniyesiyle bir kenarda otururdu. Arada bir de bir ördek uçunca İncil'i bırakıp tüfeğini kaldırır, atışını yaptıktan sonra gene kitabına dalardı. Sonra gene bir an için kitabından kaldırırdı başını, vurulan ördeği bulup getiren köpeğine teşekkür etmek için.

Gölgelikler içindeki yeraltı ırmağının mırıltıları ilerideki güneşli ırmağın mırıltılarından farklıydı. Yalıyarların gölgesindeki bu derin ırmak suyun derinlerinde oyalanıyor, kendi mırıldandıklarını kendisinin iyice anladığından emin olmak için zaman zaman kendi üzerine dönerek defalarca aynı şeyleri tekrarlıyordu. Ama ilerideki aydınlık dünyaya bir laf ebesi olarak çıkıyordu aynı ırmak. Sevecen olabilmek için elinden geleni yapıyor, hiçbir şeyi ihmal etmemiş olmak için bir bir kıyıya, bir öteki kıyıya selam verip duruyordu.

Bu arada ben de artık güneş ışığı içindekileri ayırdetmeye başlamış ve babamın nerede olduğunu görmüştüm. Yamacın tepesinde bir yerde oturuyordu. Başında şapkası yoktu. Yaşlılıkla solmuş olan kızıl saçları güneşin altında alev alev yanıyor, eski görkemine tekrar kavuşmuşa benziyordu. Kitabını okumaktaydı, ama herhalde cümle cümle okumaktaydı çünkü sık sık başını kitaptan kaldırıp uzaklara bakıyordu. Beni gördükten epey sonra kapadı kitabını.

Yamacı tırmanıp, "Kaç tane yakaladınız?" diye sordum babama. "Canımın istediği kadar," diye yanıtladı babam da. "Evet, ama tam kaç tane?" diye tekrarladım. "Dört beş tane kadar," dedi babam. "Bir şeye benziyorlar mı?" diye sordum bu kez de. "Çok güzel şeyler," dedi.

Konuşurken 'güzel' sözcüğünü doğal olarak kullanan belki de hayatımda gördüğüm tek kişiydi babam. Ben de bu alışkanlığımı çocukken ondan kapmış olmalıyım.

Babam, "Peki, sen kaç tane tuttun?" diye sordu. Ben de, "Canımın istediği kadarını tuttum," diye yanıtladım sorusunu. Babam bana tam kaç tane tuttuğumu sormadı ama, "Bir şeye benziyorlar mı bari?" diye sordu. "Çok güzel şeyler," diyerek babamın yanına oturdum.

"Ne okuyordunuz?" diye sordum sonra da. "Bir kitap," dedi babam. Kitap babamın öbür yanında, yerde duruyordu. Beni bacaklarının üzerinden uzanıp bakma zahmetinden kurtarmak için, "İyi bir kitap," dedi.

Sonra konuşmasını sürdürdü: "Okuduğum bölümde başlangıçta Kelam'ın var olduğu söyleniyor. Doğrusu da bu. Başlangıçta suyun var olduğunu sanırdım ben eskiden, ama eğer dikkatle kulak verirsen, suyun altında sözcükler olduğunu duyabilirsin."

"Siz bir rahip olduğunuz için böyle düşünüyorsunuz," dedim. "Paul'e soracak olursanız, sözcüklerin sudan türediklerini söyleyecektir."

"Hayır," dedi babam, "dikkatle dinlemiyorsun. Su sözcüklerin üzerinden akıp gidiyor. Paul'e sorarsan, o da aynı şeyi söyleyecektir sana. Hem Paul nerede kuzum?"

Paul'ün ilk avlandığı sularda tekrar avlanmak için geri döndüğünü söyledim. "Ama merak etmeyin, hemen geri dönecekmiş," dedim.

"İstihkakını yakalayınca döner," dedi babam.

Yeraltı gölgeliklerinin dehlizlerinde Paul'ü görmüş olduğum için, "Biraz sonra burada olur," dedim babama bir kez daha.

Babam yine kitabını okumaya başladı; ben de dinleyerek ne söylemiş olduğumuzu bir kere daha gözden geçirdim. Paul hızla avlanıyor, yakaladıklarını da hiç zaman kaybetmeden kıyıya alıyordu. Tam karşımıza gelince iki elinin birer parmağını kaldırarak bize işaret etti. "İstihkakını doldurmak için iki balık daha gerekiyormuş," dedi babam.

Babamın açık bıraktığı kitaba baktım, λόγος sözcüğünün Kelam anlamına geldiğini anlayacak kadar Yunanca biliyordum. Bu sözcükten ve babamla yaptığımız konuşmadan anladığım kadarıyla bakmakta olduğum sayfa Yuhanna İncili'nin ilk kuplesiydi. O anda babam, "Oltasına bir balık daha takıldı," dedi.

Buna inanmak güçtü, çünkü Paul hemen önümüzde, biraz önce babamızın avlandığı yerin karşı tarafında avlanıyordu. Babam yavaşça yerinden kalktı, yerden irice bir taş alarak arkasına sakladı. Paul yakaladığı balığı kıyıya çekmiş, yirminci ve payının son balığını tutmak için tekrar sulara dönmüştü. Tam oltasını savuruyordu ki babam elindeki taşı fırlattı. Yaşlı olduğundan taşı zorlanarak atmış, sonra da omzunu ovuşturmak zorunda kalmıştı, ama attığı taş Paul'ün iğnesiyle aynı zamanda ve aynı yere inmişti. Yanındaki arkadaşının daha fazla balık yakalamasını gör-

meye dayanamayınca arkadaşının avlandığı sulara taş atmayı nereden öğrendiği açıkça belli oluyordu Paul'ün.

Paul bir an şaşaladı, sonra yamacın üstünde omzunu ovuşturmakta olan babamı gördü. Gülerek babama yumruğunu salladı Paul, sonra dönüp kıyıya çıktı ve babamın taş atma menzilinin dışına çıkıncaya kadar nehir aşağı yürüdü. Sonra tekrar suyun içine girerek oltasını sallamaya başladı. Artık o kadar uzaklaşmıştı ki ne misinasını görebiliyorduk ne de onu çevirirken oluşan halkaları. Bütün görebildiğimiz bir ırmağın içinde elinde sihirbaz sopası tutan bir adamdı. Neler olduğunuysa, ancak adamın, sihirbaz sopasının ve ırmağın yaptıklarına bakarak kestirebiliyorduk ancak.

Paul bir yandan suyun ortasına doğru yürürken bir yandan da çok gelişmiş olan sağ kolunu ileri geri sallıyor, koluyla havada daireler çizdikçe göğsü de şiştikçe şişiyordu. Paul'ün kolu havada habire gittikçe daha hızlı, daha geniş ve hep bir öncekinden daha yüksekte olan daireler çizerek dünyaya meydan okuyordu adeta. Göğsü de göğü kucaklayabilecek kadar genişlemişti sanki. Kıyıda kalmış olan bizler olduğumuz yerden misinayı göremememize karşın Paul'ün başının üstündeki havanın suya hiç değmeyen, ama her geçişte gittikçe büyüyüp ıslık çalan misina halkalarının çıkarttığı seslerle vızıl vızıl öttüğünden emindik. Bu uzun meydan okuyuştan Paul'ün niyetinin ne olduğunu anlamıştık. Oltasını ufak ve orta boy balıkların dolandığı kıyıya yakın sulara atmaya hiç niyeti yoktu Paul'ün. Kendi kendine, "Bu son yakalayacağım balık asla ufak tefek bir balık olmayacak," dediği kolunun ve göğsünün görüntüsünden anlaşılıyordu. Nesi var nesi yoksa, tüm gücünü, her şeyini bir tek atışa koyup onu son olarak yakalayacağı o iri balık için kullanacaktı.

Babamla ben yamacın tepesinde durduğumuz yerden suyun içindeki adamın elindeki sihirbaz sopasını kullanarak oltayı savuracağı yeri görebiliyorduk. Irmağın tam ortasında denizdeki buzdağlarını andıran, suyun üstünde yalnızca ucu görünüp de koskoca gövdesi bir sualtı sarayı gibi suyun altında kalan bir kaya vardı. İri balıklara barınak olmak için gerekli tüm niteliklere sahipti bu kaya. Güçlü akan su, yiyecekleri burada yaşayan bir balığın ayağına kadar getirir, balık da kayanın aşağı kesiminde gölgeli ve huzurlu bir yaşam ortamı bulabilirdi.

Babam, "Orada muhakkak iri bir balık olmalı," dedi.

"Küçük balıklar orada yaşayamazlar ki," dedim.

"İri balık onlara rahat vermez zaten," dedi babam.

Paul'ün bir dahaki sefere oltayı artık savuracağı göğsünün genişliğinden belli oluyordu. Göğsünün bundan daha fazla genişlemesine olanak yoktu.

"Ben de orada avlanmak istedim, ama oltamı o kadar uzağa savuramadım," dedi babam.

Paul sanki bir golf topunu yüz metre ileriye atmak için topa sopayla vurmaya hazırlanıyormuş gibi vücudunu geriye doğru büktü. Kolunu geniş bir açı yaparak kaldırdı. Elindeki sihirbaz sopasının uç kısmı bir yay gibi geriye doğru büküldü. Sonra her şey boşalan bir zemberek gibi savruldu, hava seslerle doldu.

Tüm hareketlilik son buldu birdenbire. Sudaki adam olduğu yerde kımıldamadan duruyordu artık. Elindeki sihirbaz sopasında da ne bir hareket ne de güç kalmıştı. Sopa dimdik saat on konumunda duruyordu şimdi. Saat on konumuysa dümdüz ilerideki kayaya işaret etmekteydi. Sudaki adam bir an için elinde bir cetvelle bir kayaya, kayalara ilişkin birşeyler gösteren bir öğretmene benzedi. Yalnızca su deviniyordu. İlerideki sualtı sarayının su üzerinde görünen ucunun oralarda bir yerde suya bir balık oltası iğnesi indi. Su oralarda öylesine güçlü akıyordu ki iğnenin oraya düştüğünü ancak o sularda yaşayabilecek güçte ve irilikte olan bir balık görebilirdi.

Derken sanki tüm evren birdenbire üçüncü vitese geçirilivermiş gibi, devinim, terk ettiği kadar birden geri döndü dünyamıza. Sudaki adamın elindeki sihirbaz sopası dünyanın büyülü akıntısına kapılıp şiddetle sarsılmaya başladı. Adamın sağ elinden kurtulup kaçmaya çalışıyordu sanki. Adam sol eliyle uzaklaşmakta olan bir balığa el sallıyormuş gibi görünüyorsa da aslında oltasına

vuran şeyin yarattığı şoku atlatmak ve voltajı düşürmek için oltaya yeterince kalama vermeye çalışıyordu o eliyle.

Her şey elektriklenmişe benziyordu, ama elektrikle bağlı değillerdi birbirlerine. Irmağın orasında burasında elektrik kıvılcımları belirip belirip kayboluyordu. Sudaki adamın yarattığı bu elektrik alanının dışında kalacak kadar uzak görünen bir mesafede bir balık sıçradı suda; ama balık sıçrayınca sudaki adam olta kamışına asılarak geriye eğilmiş, aynı anda da balık sırf kendi gönlüyle değil başka bir şeyin de etkisiyle tekrar suya düşmüştü. Olaydaki sarsıntılarla kıvılcımların birbirleriyle olan ilişkileri hareketler tekrarlandıkça daha bir belirginleşiyordu. Sudaki adam elindeki sihirbaz sopasına geriye doğru asıldığında ve sıçramış olan balık da kendi isteği dışında bir nedenle tekrar suya düştüğünde sihirbaz sopasını bir sarsıntıdır alıyor, sudaki adamanın sol eli de uzaklaşan bir balığın ardından yeniden el sallamaya başlıyordu. Sonra, nehrin çok daha aşağılarında, bir balık daha fırlıyordu sudan. Aradaki bu bağlantılardan anlıyordu insan o balığın biraz önceki balıkla aynı balık olduğunu.

Gösterinin başka bir bölümü başlamadan önce balık üç kez daha uzaklara kaçtı. Bu gösteride yer alanlar koca bir adamla iri bir balık olmalarına karşın ikisi de oyun oynayan çocuklara benziyorlardı. İlkin adamın sol eli çaktırmadan misinayı toplamaya başlıyor; daha sonra, balık olanları çakıp tekrar kaçmaya başlayınca, sanki suçüstü yakalanmış gibi tekrar salıyordu misinayı.

"Bakın görürsünüz, yakalayacak o balığı," dedim babama.

"Şüphe götürmez," dedi babam da. Bu arada balığa uzanan misinanın boyu her an biraz daha kısalıyor, o sol elle toplanan misinadan daha az miktarda bir misina geri salınıyordu her seferinde.

Paul suyun içinden arkasına bakmaya başlayınca, artık balığı kıyıya çekeceğini ve çekerken de ayağının bir taşa ya da çukura takılmasını istemediğini anladık. Balığın dipteki herhangi bir şeye çarpmasını engellemek için kamışını gittikçe daha dik tutmaya başlamasından balığı sığ sulara çekmiş olduğunu görebiliyorduk. Tam gösterinin bittiğini sandığımız bir anda sihirbaz sopası bir kez daha sarsıldı. Sudaki adam da derinliklere doğru yol alan görünmez bir gücün ardından suda debelenmeye başladı.

"Köpoğlusunda hâlâ dövüşecek güç kalmış," dedim kendi kendime. Bunu içimden söylediğimi sanmıştım, ama hiç şüphesiz

sesli söylemiş olmalıyım. Böyle bir sözü babamın önünde söylemiş olmaktan da çok utanmıştım doğrusu. Babamsa hiçbir şey söylemedi.

Paul balığı birkaç kez daha kıyıya sürdü; balık da her seferinde fırıl fırıl dönerek yeniden derin sulara kaçtı. Aramızdaki uzaklığa karşın babam da ben de sualtındaki bu gücün yavaş yavaş tükendiğini görebiliyorduk. Şimdi artık kamış dimdik göğü gösteriyor, suyun içindeki adam da hızlı ve düzenli adımlarla geri geri gidiyordu. Bu hareketlerden anlaşıldığı kadarıyla balık soluklanmak için bir an su yüzüne çıkmış, adam da hayvan daha aklını başına toplayıp tekrar derin sulara dalamadan önce kamışını çabucacık havaya dikip balığı su yüzünde kaydırarak kıyıya çekivermişti. Şaşkınlık içinde olan balık derin bir soluk alıp havayla yaşamayacağını anlayıncaya kadar Paul balığı kayaların arasından kaydırıp bir kum birikintisinin üstüne alıvermişti bile. Balık çok geç gelen bir umutsuzlukla kumun üstünde havaya dikildi ve yaşamının son anlarını kuyruğu üstünde Ölüm Dansını yaparak geçirdi.

Sudaki adam sihirbaz sopasını yere bırakıp kumlara çöktü dizüstü ve tıpkı bir hayvan gibi diğer bir hayvanın çevresinde dolanarak durdu. Sonra omuzlarını dikleştirerek yerden kalkıp bizden yana dönerek havaya kaldırdığı koluyla kendini bu savaşın galibi ilan etti. Elinden dev gibi bir şey sallanıp duruyordu. Eski Romalılar görselerdi sallanan şeyin başında bir miğfer olduğunu sanırlardı.

"İşte payını tamamladı," dedim babama.

"Çok güzel bir balık," dedi babam da. Kardeşimin, payını tamamlayan o balığı babamın az önce avlandığı yerde tutmuş olmasına karşın babamın buna aldırdığı yoktu.

Bu balık Paul'ün tuttuğunu gördüğümüz son balık oldu. Babamla ben daha sonraları bu andan birkaç kez söz ettik ve –başka hissettiklerimiz ne olursa olsun– onun bu son balığını tuttuğu sırada balığı hiç görmeyip yalnızca balık avcısının ustalığını görmüş olmamızın bu duruma yaraştığını hissettik her zaman. Babam kardeşimi seyrederken uzanıp dizimi okşamak istedi, ama eli dizlerimi bulamadı. Onun için de dönüp gözleriyle dizlerimi araması ve bir kez daha denemesi gerekti. Kendimi ihmal edilmiş hissettiğimi sanmış ve –farklı nedenlerle– benimle de övünç duyduğunu göstermek istemiş olmalıydı.

Paul'ün ırmağın içinden yürüyerek karşıya geçmeye çalıştığı yer hem çok derindi hem de oradaki akıntı çok kuvvetliydi. Paul de bunun farkındaydı. Irmağın içinde yarı çömelmiş olarak duruyordu Paul. Kollarını da iki yanına doğru olabildiğince açmıştı dengesini sağlayabilmek için. Büyük ırmaklarda kıyıdan kıyıya yürümeye alışık olanlar suyun gücünün Paul'ün bacaklarını zorladığını, bacaklarının her an gövdesinin altından kayıp gidecekmiş gibi olduklarını hemen fark edebilirlerdi aradaki uzaklığa karşın. Paul nehir aşağı bakarak daha kolayca karşıya geçebileceği bir yerin ne kadar uzakta olduğunu kestirmeye çalıştı.

Babam, "Paul'ün nehir aşağı yürüme zahmetine katlanacağını hiç sanmam," dedi. "Göreceksin, yüzerek bu yana geçecek." Paul de aynı anda aynı karara vardı ve sigarasıyla kibritlerini şapkasının altına koydu.

Babamla ben yamacın üstünde oturduğumuz yerde birbirimize bakarak güldük. Sağ elinde olta kamışı, sol omzunda ağzına kadar dolu bir balık sepetiyle yüzerken Paul'ün yardıma ihtiyacı olursa diye kıyıya koşmak ikimizin de aklına bile gelmedi. Bizim ailemizdeki balık avcıları için saçları arasında kibritlerle ırmakları yüzerek geçmek sıradan bir şeydi. Birbirimize bakarak kahkaha attık babamla, çünkü Paul'ün iliklerine kadar ıslanmakta olduğunu biliyor; çünkü kendimizi onunla bir hissediyor, olayı onunla birlikte yaşıyor, onunla birlikte kayaların üstünden sürükleniyor, onun kamışını bir elimizle havaya kaldırmış biz taşıyorduk. Paul kıyıya yaklaşınca bir ara ayağa kalkar gibi olduysa da su onu gene sürükledi. Tekrar ayağa kalktığında vücudunun daha fazla bir kısmı sudan çıkmıştı bu sefer. Sallana sallana kıyıya çıktı Paul. Durup silkelenmek için hiç zaman kaybetmedi. Sepetinden sarkan şeyi bir an önce bize göstermek için çevresine su zerrecikleri ve kendi şeklinin sudan oluşan görüntülerini saçarak yamaçtan yukarıya saldırdı hızla. Sevincinden sahibine yaklaşmadan önce silkelenmeyi unutan genç bir av köpeği gibi üstümüzü başımızı ıslattı üstünden dökülen su damlalarıyla.

"Hadi hepsini sepetlerden çıkartıp otların üstüne dizelim resim çekmek için," dedi Paul. Balıkları sepetlerimizden çıkartıp boy sırasına dizdik otların üstünde. Sonra sırayla her birimiz öteki ikimizin balıkları ve birbirimizi hayranlıkla seyreden resimlerimizi çektik. Resimler bu tür tüm amatör fotoğraflar gibi çıktılar. Balıklar yanlış ışık dolayısıyla bembeyaz ve olduklarından daha

ufak görünüyorlardı. Balıkçılarsa bu balıkları onlar için sanki profesyonel balıkçılar avlamışmış gibi çekingen duruyorlardı.

Paul'ün o günün son saatlerinden kalma yakın çekim bir görüntüsü; özel olarak banyolanmış bir fotoğraf gibi hâlâ beynimde basılı durmaktadır. Paul, avlanması bittikten sonra ancak eğer gerektiği kadar iyi avlanamamış olduğunu düşünüyorsa o konuda birşeyler söyler, yoksa genelde fazla konuşmaz, yalnızca gülümserdi. İşte şu anda da şapkasının çevresinde sinekler uçuşuyor, şapkasından akan su damlaları önce yüzüne, sonra da gülümseyen dudaklarına dökülüyordu.

O günü düşündüğümde, Paul'ü hem bir ustalığın uzaklardan görünen soyut şekli, hem de su ve gülümsemenin bir yakın çekimi olarak anımsarım.

Babam aileden birini övmek zorunda kaldığı zaman çok utanırdı hep. Biz aile bireyleri de babam bizi övdüğü zaman utanırdık. "Çok iyi bir balık avcısısın," dedi babam Paul'e. "Evet," dedi Paul de, "kamışla oldukça iyiyim, ama bir balık gibi düşünebilmeye başlamam için iki yıl daha gerekiyor."

Balıkları George'un at kılıyla değil de tüyle hazırladığı 2 Numaralı Sarı Hotoz'uyla tuttuğunu hatırlayarak, "Ama daha şimdiden ölü bir sarı susineği gibi düşünebiliyorsun," dedim. Ne gibi bir laf ettiğimin farkında bile değildim.

Üçümüz yere oturduk yamaçta ve ırmak da önümüzden akıp gitti. Kendi kendine mırıldanıyordu ırmak her zamanki gibi ve şimdi de bize birşeyler fısıldamaya başlamıştı. Yan yana oturup da ırmağın ne dediğini bizden daha iyi anlayan üç kişi daha zor bulunur doğrusu.

Big Blackfoot Irmağının Belmont Deresi kavşağının üstünde kalan yamaçlarında sıra sıra kızılçam ağaçları vardır. Akşamüstünün bu geç saatlerinde güneş ışınları ağaçlara yandan vurunca o ulu dalların gölgeleri ırmağın üzerinden bu yana uzandı ve ağaçlar ırmağı kollarının arasına aldılar. Dalların gölgeleriyse bizleri de sarıp sarmalayana kadar yamaca tırmanmayı sürdürdüler.

Bir ırmağın söyleyeceği o kadar çok şey vardır ki her birimize ayrı ayrı ne söylediğini bilmek çok zordur. Av takımlarımızı toplayıp arabaya koyarken Paul, "Yalnızca üç yıl daha verin bana, yeter," dedi. Bunu söylediği zaman şaşırmıştım; ama daha sonra ırmağın bir ara, bir yerde, kardeşimin böyle bir şansı olmayacağını bana da söylemiş olması gerektiğini fark ettim. İşte onun için-

dir ki mayıs ayı başında polis şefi beni daha gün doğmadan uyandırdığı zaman kalktım ve hiçbir şey sormadım ona. Polis şefiyle birlikte Continental sıradağlarını aşıp Big Blackfoot Irmağı boyunca yer yer sapsarı, buz zambaklarıyla kaplı olduğu yerlerde de bembeyaz olan orman topraklarından geçerek babamla anneme kardeşimin bir tabanca kabzasıyla dövüle dövüle öldürüldüğünü ve cesedinin bir sokak arasına atılıverdiğini söylemeye gittik. Annem arkasını dönüp yatak odasına gitti. Erkekler, olta kamışları ve tüfeklerle dolu olan bu evde kendini ilgilendiren büyük sorunlara o odada göğüs germişti hep yalnız başına. Hayatında en sevdiği ve aynı zamanda da en az anladığı bu erkekle ilgili hiçbir soru sormadı bana. Paul'ü öylece sevmiş olmanın ona yeteceğini bilecek kadar şey biliyordu belki de. Onu kolları arasında tutarken geriye doğru eğilip gülen tek erkek Paul'dü herhalde.

Babam anlattıklarımı dinledikten sonra, "Bana söyleyebileceğin başka bir şey daha var mı?" diye sordu.

Biraz durdum, sonra, "Elindeki kemiklerin hemen hemen hepsi kırılmıştı," dedim.

Babam oda kapısına kadar ilerleyip durdu ve emin olmak için bir kere daha, "Elindeki kemiklerin kırılmış olduğundan emin misin?" diye sordu.

"Elindeki kemiklerin hemen hemen hepsi kırılmıştı," diye tekrarladım.

"Hangi elinin?" diye sordu babam bu kez de.

"Sağ elinin," diye yanıtladım.

Kardeşimin ölümünden sonra babam bir daha doğru dürüst yürüyemedi. Ayaklarını yerden kaldırmak için çok çaba göstermesi gerekiyor, kaldırabildiği zaman da ayakları yere biraz kontrolsüz iniyordu. Zaman zaman Paul'ün sağ eline olanları tekrarlamak gerekiyordu babama. Sonra babam ayaklarını sürüye sürüye uzaklaşırdı gene. Ayaklarını yerden kaldırmaya çabalamaktan bir türlü düz bir çizgide yürüyemiyordu. Kendinden önce yaşamış birçok İskoç rahibi gibi, o da tek teselliyi, oğlunun vuruşarak ölmüş olmasında bulmakla yetiniyordu. Uzunca bir süre sarılacak başka şeyler de aradı. "Kardeşinin ölümü hakkında bildiğin her şeyi bana anlattığından emin misin?" diye sorup durdu bana.

"Her şeyi anlattım," dedim.

"Anlattıkların pek de bir şey sayılmaz, öyle değil mi?"

"Sayılmaz, ama birini tam olarak anlamadan da tam olarak sevebilirsiniz,"

"Ömrüm boyunca bildim bunu ve ömrüm boyunca hep bunu vaaz ettim," dedi babam.

Babam bir keresinde değişik bir soru sordu, "Söyle, sence ona yardım edebilir miydim?" dedi.

Daha uzun zaman düşünseydim de gene aynı yanıtı verirdim. "Sizce ben ona yardım edebilir miydim?" diye sordum ben de babama. Birbirimize olan saygımızla durduk, bekledik; ama ömür boyu sorulan soruların topunu birden soran bir soruya nasıl yanıt verilebilir ki?

Epey zaman sonra babam herhalde ta başından beri sormak istediği bir soruyu sordu, "Ne dersin? Onu soymak istediler de o da aptalca bir şey yapıp karşı koymaya mı kalktı acaba?" dedi. "Ne demek istediğimi anlıyorsundur. Paul'ün geçmişindeki olaylarla ilgili bir şey değildir belki de."

"Polis ne olduğunu bilmiyor," dedim.

"Peki, ya sen?" diye sordu babam. Sesindeki imayı seziyordum.

"Bütün bildiğimi size anlattığımı söyledim ya. Boşuna ısrar etmeyin. Gerçekten bildiğim tek şey Paul'ün çok usta bir balık avcısı olduğuydu."

"Daha fazlasını da biliyorsun," dedi babam. "Onun güzel insan olduğunu biliyorsun."

"Evet," dedim babama. "Güzel insandı. Olması da gerekirdi. Onu siz eğitip siz büyüttünüz."

Babam öylece durup uzun uzun baktı bana. Öylece baktı. İşte bu da babamla ikimizin Paul'ün ölümü hakkında son konuşmamız oldu.

Ama dolaylı olarak konuşmalarımızın çoğunda yer alıyordu Paul. Örneğin birinde babam bana ömrüm boyunca kendime herkesten daha yakın bulduğum babamı bile tam olarak anlayıp anlamadığını düşündüren bir yığın soru sordu, "Gerçek öyküler anlatmayı seviyorsun sen, değil mi?" dedi.

"Evet, gerçek öyküler anlatmayı severim," dedim.

"Gerçek öykülerini anlatıp bitirdikten sonra bazan neden bir masal ve o masalın içinde yer alacak insanlar da uydurmuyorsun?" dedi babam. "Olanların ne olduklarını ve ne için olduklarını ancak o zaman anlayabilirsin. Unutma, en az tanıdıklarımız,

birlikte yaşadığımız, sevdiğimiz ve iyi tanıyor olmamız gereken kişilerdir hep."

Şimdi artık gençliğimde sevdiğim ve bir türlü anlamadığım o kişilerin hemen hepsi ölmüş bulunuyor, ama ben hâlâ onlara erişmeye çabalıyorum.

İyi bir balık avcısı olamayacak kadar yaşlandım şimdi. Bazı dostlarım yapmamam gerektiğini söylüyorlarsa da büyük ırmaklarda genellikle tek başıma avlanıyorum artık bugünlerde. Yaz günlerinin kutuptaki günler kadar uzun olduğu batı Montana'da yaşayan birçok balık avcısı gibi ben de akşam serinliği çıkana kadar avlanmaya başlamıyorum çoğu kez. Sonra vadinin kuzey gecelerine özgü o yarı aydınlığı içinde her şey ve yaşamın kendisi, ruhum ve anılarımla bütünleşerek Big Blackfoot Irmağının seslerine, dört tempolu bir ritme ve bir balığın su yüzüne çıkacağı umuduna karışıp gidiyor.

En sonunda da her şey birbirinin içine karışıp birbiriyle kaynaşıyor ve bunların tam içinden de bir ırmak akıp geçiyor. Bu ırmağın çizgisini dünyanın gördüğü en büyük sel çizmiştir ve ırmak zamanın bodrum katlarından gelen kayaların üstünden akıp gider. Bazı kayaların üstünde ölümsüz yağmur damlaları, kayaların altındaysa sözcükler vardır. Bu sözcüklerin bazıları da bu yağmur damlalarınındır.

Sular büyülüyor beni.

TAHTACILIK,[1] PEZEVENKLİK VE 'DOSTUN JİM'E DAİR

Onun varlığını gerçek anlamda ilk kez fark edişim, bir pazar günü ikindi saatlerinde oldu. Anaconda Şirketinin Blackfoot Irmağı kıyısındaki orman ağaç kesim kamplarından birinin işçi yatakhanesindeydik. Bu yaz sıcağında barakanın içi bunaltıcı ve loş olmasına karşın o, ben ve birkaç kişi daha kerevetlerimize uzanmış kitap okumaktaydık. Geri kalanlarımız konuşuyordu, ama ben onların seslerini duymuyordum bile. Birkaç dakika sonra olacaklardan da açıkça anlaşılacağı gibi konuşmanın konusu 'Şirket'ti. Konuşulanları işitmememin nedeni de buydu zaten. Tahtacılar, Şirketle ilgili alışılmış şikâyetlerini dile getiriyorlardı gene. Şirket bedenimizi de, ruhumuzu da esir etti, diyorlardı, koskoca Montana eyaletini ve bu eyaletteki tüm gazeteleri, kiliseleri ve benzer şeyleri de satın aldı, diyorlardı; çıkarılan yemek bir rezalet, ücretler de öyle, diyorlardı; verdikleri ne ki, zaten Şirket kantindeki her şeyi fahiş fiyatla satarak verdiklerini de geri alıyor, diyorlardı; bu dağ başında kantinden başka alışveriş yapılacak yer yok ki, her şeyi kantinden almak gerekiyor, diyorlardı. Böyle birşeyler söylüyor olmaları gerekir, çünkü beni saran sessizlik onun sesiyle bozuldu bir anda: "Kesin sesinizi, beceriksiz herifler. Şirket olmasa hepiniz açlıktan ölürsünüz."

[1] Ormanlarda ağaç kesip tomruk hazırlayan işçilere ormancı dilinde tahtacı denir. (Yay.)

İlkin doğru duyduğuma ya da bunu onun söylemiş olduğuna inanamadım; ama söylemişti işte. Tam bir sessizlik vardı şimdi odada ve odadaki herkes onun kerevete dayanmış kolunun ardından görünen gövdesine, koca kafasına ve ufacık suratına bakıyordu. Bir süre sonra kıpırdanmalar oldu sağda solda, ardından da bu kıpırdanmalar birer birer gidip kapıyı dolduran güneş ışığının içinde gözden kayboldular. Kimse tek laf etmedi. Üstelik burası bir orman ağaç kesim kampıydı ve adamların hepsi de iriyarı adamlardı. Kerevetimde yattığım yerde bunun onun ilk dikkatimi çekişi olmadığının farkına vardım. Örneğin adının Jim Grierson olduğunu biliyordum; Eugene Debs'in dalkavuğun biri olduğunu düşünen bir sosyalist olduğunu da. Sanırım kamptaki herkesten fazla nefret ediyordu Şirketten, ama burada çalışanlardan Şirketten ettiğinden de fazla nefret etmekteydi. Daha önceden de dikkatimi çekiniş olduğu belliydi; çünkü, onunla kavgaya tutuşursam şansım ne olur diye düşündüğümde, yanıtını önceden bildiğimi gördüm. Onun doksan-doksan beş kilo çekeceğini tahmin ediyordum; yani benden on beş-yirmi kilo fazlası vardı. Buna karşı ben daha iyi eğitilmiştim bu konuda ve eğer karşısında on dakika dayanabilirsem onunla baş edebileceğimi düşünüyordum; ama büyük bir olasılıkla o ilk on dakikayı atlatamayacağımı da düşünüyordum bir yandan.

Kitabımı elime alıp okumayı sürdüreceğime düşünecek ilginç bir şey bulmaya çalıştım yattığım yerden. Bir kavgada Jim'e karşı şansımın ne olacağını, Jim'i fark etmiş olduğumu anlamamdan önce hesaplamış olmam ilginç geldi bana en sonunda. Daha Jim'i gördüğüm ilk andan itibaren kendimi tehdit altında hissetmiş olmalıyım. Görünüşe bakılırsa ötekiler de öyle hissetmiş olmalılar. Daha sonraları, Jim'i daha iyi tanıdıkça, onunla ilgili bütün düşüncelerimi "O mu, ben mi?" sorusu renklendirdi. Jim şu anda, benim varlığım hariç, yatakhaneye el koymuş durumdaydı. Kerevetinde sağa sola dönüp durarak benim orada olmamdan duyduğu hoşnutsuzluğu göstermeye çalışıyordu şimdi de. Yatakhanede var olma haklarımı kabul ettirmek için bir süre direndim bu baskıya. Artık okuyamadığım için yatakhane bana daha da sıcak gelmeye başlamıştı; onun için, orada istenmediğimi gösteren işaretlerin ne anlama geldiğini de iyice bir tarttıktan sonra, yatağımdan kalktım. Ben salına salına kapıdan çıkarken Jim de yan tarafına dönüp derin bir nefes aldı. Yaz sonunda artık okula geri

dönme zamanım gelene kadar Jim hakkında pek çok şey öğrenmiştim. Hatta gelecek yaz ortak çalışmak için aramızda bir anlaşma bile yapmıştık. Onun kamptaki en usta tahtacı olduğunu anlamam fazla uzun sürmemişti. Testere ve balta kullanmakta üstüne yoktu. Çalışırken yırtıcılığa varan bir hızla çalışıyordu Jim. Sanırım 1927 yılıydı. Bugünlerde o bölgede hâlâ geniş çapta tahtacılık yapılıyor olmasına karşın şimdi Blakfoot Irmağı dolaylarında nasıl bir tane bile orman ağaç kesim kampı ve işçi yatakhanesi yoksa, o yıllarda da motorlu testere diye bir şey yoktu tabii. Bugünlerin testereleri; hızlı devirli, hafif bir motorla çalışan, tek kişilik testereler. Tahtacılar da kamplarda değil evlerinde aileleriyle yaşayan evli insanlar. Missoula kadar uzak yerlerde oturup her gün işe gidip gelirken 160 kilometre yol yapanlar bile var aralarında. Ama orman ağaç kesim kampları olduğu o eski günlerde; iki ucunda iki sapı bulunan ve iki kişi tarafından tutulan el bıçkıları kullanılırdı. Güzel şeylerdi bu testereler ve kampta en yüksek ücreti de onları büyük bir hassasiyetle bileyip ayar eden adam alırdı. El hızarlarında çalışan iki kişilik işçi ekipleri ya gündelikle çalışırlardı ya da 'cippo' yaparlardı. Kulağa hiç de hoş gelmeyen ve hem bir fiil hem de bir isim olarak kullanılabilen 'cippo', bir günde kaç ster tomruk kestiğinize bakılarak ödenen ücretti. Doğal olarak yalnızca gündeliği ve gündelikle çalışanları alt edebileceğine inananlar 'cippo' yapmayı yeğlerlerdi. Neyse, Jim beni gelecek yaz ortak olmamız konusunda kandırmıştı. Cippo yapacak ve büyük para kazanacaktık. Bunu kuşkuyla karşıladığımdan emin olabilirsiniz, ama üniversite hazırlık okuluna gidiyordum artık ve kendi giderlerimi kendim karşılayabilmek için bu büyük paraya gereksinimim vardı. Bunun yanı sıra kamptaki en usta tahtacıdan ortaklık önerisi almak hoşuma gitmiş, gururumu okşamış; sanırım bu öneriyle bana iltifat edilmişti. Ama bunun yalnızca bir iltifat olduğunu sanmayın.

Bunun aynı zamanda bana meydan okumak olduğunu da biliyordum. Buralar ormanların, sert erkeklerin dünyasıdır. Meydan okumaların en ağır bastığı yerler de orman ağaç kesim kamplarıydı. Eğer tüm meydan okumalardan kaçmaya niyetleniyor idiyseniz, daha en başından ormanlara gelmemeniz gerekirdi. Ayrıca, bir yere kadar, Jim'le birlikte olmaktan hoşlandığım da bir gerçekti. Benden üç yaş büyüktü (ki bu bazı yaşlarda epey bir fark demektir) ve bir İskoç papazının oğlu olarak, benim hiç de

yakından tanıdığımı söyleyemeyeceğim birçok yönünü yakından tanımıştı hayatın.

Beraberce cippolayacağımız gelecek yazın nasıl olacağının göstergesi sayılabilecek birkaç şey daha ortaya çıktı Jim hakkında o yaz. Bana kendisinin İskoç olduğunu söylemişti. Birçok şeyi açıklıyordu bu. Şimdi artık iki İskoç olmuştuk kampta. Jim, Dakota'da büyümüş. On dördüne geldiğinde kendisini kapı dışarı atan babası (Jim'in sözlerini aynen tekrarlıyorum) 'İskoç bir orospu çocuğu'ymuş. O zamandan beri de Jim kendi hayatını kendi kazanmaktaymış. Yarısını çalışarak kazandığını anlattı bana. Yalnız yazları çalışırmış; sonra kültüre meraklı olan yanı ağır basarmış. Kışı geçirmek için Carnegie Halk Kütüphanesi olan bir kasabayı seçip yerleşir, ilk iş olarak da kendine bir kütüphane kartı edinirmiş. Daha sonra da gidip çalıştıracak iyi bir orospu ararmış kendine. Böylece kışlarını okuyarak ve pezevenklik yaparak geçirirmiş. Ya da tam tersi, her neyse. Jim bana güneyli orospuları yeğlediğini söylemişti. Dediğine bakılırsa güneyli orospular daha 'şiirsel' oluyorlarmış.

Sonbaharda üniversite hazırlık okuluna başladım. Zor bir yıldı. Bütün gelecek yazı bir el hızarının başında, İskoç bir orospu çocuğunun bu öz oğluyla karşı karşıya geçireceğim düşüncesi de işleri kolaylaştırmıyordu.

Derken haziran sonu geldi çattı. İşte Jim karşımda bir tomruğun üstünde oturuyor, bir tahtacının olabileceği kadar şık görünüyordu. Giysilerinin tümü yünlüydü. Black Watch marka ekose bir gömlek, geyik derisinden yapılmış kısa paçalı bir pantolon ve üst kısımlarından üç dört santim beyaz çorap görünen bir çift yepyeni, güzel mi güzel tahtacı postalı giymişti. Tahtacılarla kovboylar aynı parasal ve çevresel kalıplara uyar, yıl sonunda beş parasız kalırlarsa dengeyi sağlamış sayılırlardı. İşleri yaver gitmiş ve yıl içinde hasta masta da olmamışlarsa, üç dört kez kafayı çekecek ve giysilerini alabilecek kadar para kazanmışlar demekti. Onların giysileri çok pahalı şeylerdi. Hep dolandırıldıklarını söyler dururlardı. Büyük bir olasılıkla öyleydi de. Ama onların yaptıkları işe ve açık hava koşullarına dayanacak olan giysilerin de özel giysiler olması gerekliydi doğal olarak. Tahtacı ve kovboy donanımlarının ortak noktası, ancak birkaç ay para biriktirerek alabilecekleri postallarıyla çizmeleriydi.

Jim'in ayağındaki White Loggers marka postallar –anımsadığım kadarıyla– müşterilerinin adını ve ölçülerini kaydedip saklayan bir firma tarafından yapılırdı Spokane kasabasında. Müthiş postallardı bunlar; ama onun kadar müthiş olan başka markalar da vardı. Hepsi de öyle olmak zorundaydılar. Ülkenin değişik yörelerinde Bass, Bergman ve Chippewa marka postallar üretilirdi; ama bizim buralarda, yani Kuzeybatıda, tanıdığım ormancıların çoğu Spokane'de yapılan postallardan giyerlerdi.

Kovboy çizmeleri nasıl ata binmek ve sığırlarla uğraşmak için yapılırsa, tahtacıların postalları da tomrukların üstünde ve çevresinde çalışırken giyilmek üzere yapılmışlardı. Jim'in giydiği postalların konçları on beş santim kadardı. Bundan çok daha uzun konçları olan modeller de vardı tabii; ama Jim, bileklerinin desteklenmesini, ama bacaklarının serbest kalmasını isteyenlerdendi. Jim'in postallarının tek katlı burunları sığır paçası yağıyla yumuşatılmış, bir ölçüde de su geçirmez hale getirilmişti. Bu postallar tomrukların üstünde yürümek, tam deyimiyle söylemek gerekirse, tomruklara 'binmek' için biçimlendirilmişlerdi. Taban kavisi tomruklara oturabilecek şekilde yüksek yapılmıştı. Ve böyle yüksek bir taban kavisinin gerektirdiği yüksek ökçeler tamamlıyordu bu yapıyı. Bu ökçeler bir kovboyunkiler kadar yüksek değillerdi, ama bu postallar bir yürüyüş ayakkabısı oldukları için ökçeleri kovboylarınkinden de dayanıklıydılar. Aslına bakılırsa bu postallar bulunabilecek en iyi yürüyüş ayakkabılarıydılar. Yüksekçe olan ökçeleri yürürken, ileriye doğru iterek insanın her zamankinden uzun adımlar atmasını sağlıyor, bu da insana yürürken kendisine yardım ediliyormuş duygusu veriyordu. Bu markanın en büyük özelliği de verdiği bu duyguydu işte.

Jim karşımda sağ bacağını sol dizinin üstüne atmış oturuyor; ayağını ha bire anlamlı anlamlı sallayarak benim üstünde oturduğum tomruğu ne demeye getirdiğini iyice belli etmek için postalıyla deşeleyerek tomruğun yan tarafında derin yaralar açıyordu. Tahtacı postallarının tabanları, Birinci Dünya Savaşının inceden inceye tasarlanmış hendekler ve dikenli tellerle dolu olan savaş alanlarına benzerdi. Şu farkla ki bu kez hendekler ve dikenli teller tomruklara binmek ve yürümek için tasarlanmıştı. Ana şeklin bel kemiğini tırnaklar, ya da öteki tahtacıların deyişiyle, 'mantarcıklar' oluştururdu. Bu tırnaklar kalın kabuklu, ya da daha kötüsü hiç kabuğu olmayan ölü bir tomruğa sıkıca yapışmaya yeterli

uzunlukta ve keskinlikteydiler. Ama bu tırnaklar tabanın kenar kısımlarında yırtılabilir, postalların burun tarafında da tökezleyip düşmenize yol açabilirdi. Onun için tabanların kenarlarına bir sıra küt burunlu ve dayanıklı kabara çakılır, burun kısmına da bunlardan dört beş kat geçilirdi. Bu kabaraların ortasında da tırnaklardan, hendeklerden, dikenli tellerden oluşan savaş alanları yer alırdı. Tabanın iki yanında burundan arkaya doğru uzanan iki sıra tırnak olurdu. Ayrıca iki yanda iki sıra tırnak da bir tomruktan öbürüne atladığınız zaman tutunabilmeniz için ta taban kavisine kadar devam ederdi. İlkel olmasına karşın birçok yararları olan pek güzel bir modeldi bu. Örneğin iki tahtacı kapıştıkları zaman biri yere indiğinde öbürü muhakkak yerdekini postalıyla tekmeleyip orasını burasını deşelerdi. Buna 'iyi bir sopa çekmek' ya da 'adamı benzetmek' adı verilirdi. Bu muameleye tabi tutulanlar uzun zaman işlerinin başına dönemezler, yüzleri de evlere şenlik bir görünüm kazanırdı.

Jim ne demeye getirdiğini iyice belli etmek için yanımdaki tomruğu her tekmeleyip deşelediğinde ben de yüzümden ağaç kabuğu yongaları temizliyordum.

O anda suratı bana sanki geçen seneye kıyasla oldukça büyümüş gibi geldi. Geçen yıldan aklımda kalan koca bir gövde çatısı, koskoca bir kafa ve ufacık, yumruk kadar bir surattı. Zaman zaman Jim'in en iyi yumruğu, o yumruk kadar suratıyla savurabileceğini bile düşündüğüm olmuştu. Ama burada sakin sakin oturmuş suratıma tomruk kabuğu yongaları yağdırarak pezevenklik yapmaktan söz ederken her yeri, hatta burnu ve gözleri bile, gözüme koskocaman görünüyordu. Yakışıklı da görünüyordu üstelik. Pezevenklik yapmaktan, hiç olmazsa yılın dört beş ayı bu işle uğraşmaktan hoşlandığı da belli oluyordu. En hoşlandığı iş de kendi işyerinde koruyuculuk yapmaktı. Ama zamanla bu bile sıkıcı oluyor, demişti. Tekrar ormanlara dönmüş olmak çok güzel, demişti. Seninle tekrar birlikte olmak çok güzel bir şey, demişti. Evet, bunu da söylemişti. Tekrar işe başlamış olmak da çok güzel, demişti. Bunu da birkaç kez tekrarlamıştı.

Bütün bunlar ilk üç dört günde oldu bitti. Her ikimiz de ötekine kışın hamlaştığımızı itiraf ederek işi ağırdan alıyorduk. Ayrıca, Jim bana pezevenklik dersleri vermeyi de bitirmemişti henüz. Pezevenklik uzaktan bakılınca görüldüğünden daha karmaşık bir iştir. Kendinize bir orospu (yani iri yapılı, güneyli ve 'şiirsel' biri-

ni) bulmanın, onu mutlu kılmanın (yani onu akşamüstleri Bijou Sinemasına götürmenin) ve müşteri bulmanın (yani ormanlarda tanıdığınız tüm İsveçlileri, Finlandiyalıları ve Fransız asıllı Kanadalıları toparlamanın) yanı sıra kendi içkinizi kendiniz hazırlamak (hâlâ içki yasağı vardı), polisteki adamınızı kendiniz bulmak (o zaman da bu işler böyle yürüyordu) ve işyerinizin fedailiğini kendiniz yapmak (bu da tüm oyuna sportif bir boyut getiriyordu) zorundaydınız. Birkaç gün böyle her saat başı ara verip konuşa konuşa tüm konuyu bitirmiş olduk. Bu arada kimse sosyalizm konusunu açmakla ilgilenmemişti. Birisinden nefret etmeye başlarken geçirilen ilk evrelerden biri de sanırım o kişiyle aranızda konuşacak birşeyler kalmamasıdır. Onun orospuların iri ve de güneyli olanlarından hoşlanmasının artık beni hiç mi hiç ilgilendirmediğini düşünüyordum. Ayrıca yavaş yavaş forma girmeye de başlamıştık. Artık mola almaz olmuştuk. Yalnız yarım saat öğle tatili yapıyor, o yarım saatte de bileyi taşlarımızla baltalarımızı biliyorduk. Yavaş yavaş hiç konuşmaz olduk. Böylesi sessiz kalışlar dostluğun düşmanıdır. Kampa döndüğümüzde ikimiz de kendi yolumuza gidiyorduk artık. Bir hafta sonraysa birbirimizle konuşmuyorduk bile. Bu durum, tek başına alındığında, bir kara haber işareti sayılmazdı. Pek çok tahtacı ekibi birbiriyle hiç konuşmadan çalışırdı; çünkü hem bu kişiler az konuşan tipte kişilerdi, hem de insan bir yandan konuşup bir yandan da binlerce ster tomruk kesemezdi. Bazı ekipleri oluşturan tahtacılar birbirlerinden nefret bile ederlerdi, ama her yıl gene birlikte çalışırlar, New York Celtic basketbol takımı gibi birbirlerinin ne yaptığına bakmaya gerek bile duymadan ötekinin ne yaptığını oldukça iyi bilirlerdi. Ama Jim'le benim aramdaki suskunluk bir başka türlüydü. Bizim suskunluğumuzun verimlilik ve üretimle fazla bir ilgisi yoktu. Jim aramızdaki sessizliği bozup bir seksenlik testere yerine iki onluk bir testere kullanmaya bir itirazım olup olmadığını sorduğu zaman tatlı canımı kurtarmak için testere sallayacağımı anlamıştım. Kestiğimiz ağaçlar için bir seksenlik testere yeter de artardı bile. Büyük testerenin otuz santimlik fazlalığı benim için otuz santim daha fazla testere çekmek demekti yalnızca.

İş gününün sonunda kampa döndüğüm zaman kendimi terden yapış yapış ve yarı hasta hissediyordum artık. Sırt çantamın içini karıştırıp temiz iç çamaşırlarıyla bir çift temiz beyaz çorap bulup çıkarır ve bir kalıp sabun kaparak dereye yıkanmaya gider-

dim. Yıkandıktan sonra dere kıyısında otururdum kuruyana dek. Sonra daha bir iyi hissederdim kendimi. Orman İşletmesi Bölge Müdürlüğünde çalışmaya başladığım ilk yıl öğrendiğim bir kuraldı bu: kendini yorgunluktan bitmiş hissediyorsan ve kendi haline acımaya başlamışsan, hemen git ve hiç olmazsa çoraplarını değiştir. Hafta sonları çamaşırlarımı yıkamak için oldukça uzun zaman harcardım. Dikkatle çitilerdim onları; çünkü çalıların üstünde kururlarken gri suratlı değil bembeyaz görünmelerini isterdim. İşte böylece en başlarda temizlik gibi ufak tefek evcimen şeylerde çare arayıp onlarla avundum.

Atasözlerinden medet umduğum ve kusuru, biraz da haklı olarak, kendimde aradığım bir dönem de oldu. Bütün kış boyunca böyle bir şeyin olacağını bayağı sezmiştim zaten. Şimdi de kendi kendime, "İşte böyle, ahbap. Boğalarla oynaşırsan sonunda boynuzu yersin," diyerek filozoflaşıyordum.

Ama boynuz insanın karnını deştiğinde atasözlerinin pek de bir yararı olmuyor.

Kendimle ilgili görüşlerim ve olan bitenle ilgili rolüm gittikçe sönükleşiyor, düşüncelerimi Jim denetliyordu artık. Bazılarını güpegündüz gördüğüm düşlerde, kendimi ha bire testere çekerken görüyordum. Jim ise testerenin öbür ucunda büyüdükçe büyüyor, suratıysa gittikçe ufalıyor, ama gitgide bana daha da yaklaşarak sonunda herhalde kesmekte olduğumuz ağacın içindeki yarıktan geçip burnumun dibine kadar geliyordu. Ve artık aramızda ağaç da kalmadığı için testere en sonunda beni kesmeye başlayıncaya dek testere sallamayı sürdüreceğe benziyordu Jim. Nasıl ufaldığını görebileceğim kadar yakınıma geliyordu bazan Jim'in suratı. Suratını burnunun çevresinde eğip büzerek yapıyordu bunu. Düşümde gördüğüm bu şeylerden kaçma çabalarım sonucunda düşün tam buralarında bir yerinde uyanırdım.

Bitkinliğimin bundan sonraki evresinde ne düş kaldı bende ne de uyku. Yalnızca sürekli bir susuzluk duyardım, bir de en basit yaşamsal olgular oldukları için dikkatten kaçan birtakım ufak tefek olayı algılardım. Bütün gece boyu midelerden çıkan homurtu ve gurultuları iç çekmeler izlerdi. Herkesin yatıp uykuya dalmış olması gereken zamandan bir saat kadar sonra eşcinsellik girişimleri başlardı. Eğer tutmaya başladığım istatistikler bir örnek sayılırsa, genellikte başarısız kalırdı bu girişimler. Önce yatakhanede tüm ses seda kesilmiş olurdu. Sonra birisi aniden sıçrayıp

yatağının içine oturur ve "Seni namussuz orospu çocuğu," diye söylenerek bir diğerine bir yumruk savururdu. Sonra birkaç sert yumruk daha sallardı hızla. Öteki hiç karşılık vermezdi bu yumruklara, onun yerine ayaklarını üzgün üzgün sürüyerek ve hiç ses çıkartmamaya çalışarak yatağına dönerdi. Gün doğuşunu beklemek için henüz çok erken olan saatlerde olurdu tüm bunlar. Bütün o uzun saatler boyu sessizce yatağınızda yatar, kendinizi sanki dün bütün gününüzü teneke bir kovadan içki içerek geçirmiş gibi hissederdiniz. En sonunda suyla ilgili tüm düşünceleriniz teneke teneke kokmaya başlardı.

Böyle geçen birkaç geceden sonra sizi alt edemeyeceklerini anlardınız. Belki kazanamazdınız, ama yenilmezdiniz de.

Tahtacılığın ince ayrıntılarına girmemeye çalışacağım; ama kampta gündüz yaşadığımız gerçekler ve ben hayatta kalmak için çabalarken ormanda neler olup bittiği hakkında sizleri biraz aydınlatmam gerekiyor. Jim beni öldürmeye yönelik bir tempo tutturmuştu. Eninde sonunda onu da öldürecekti bu tempo, ama ilk önce benim işimi bitirecekti. Kabaca söylemek gerekirse asıl sorun, suçüstü yakalanmadan Jim'in bu temposunu nasıl bozacağımdı. Testerenin öteki ucundaki bu Jack Dempsey'le bir hafta çalıştıktan sonra suratıma bir tane patlatacak olsa karşısında hiç şansım olmayacağı kanısına varmıştım. Ama eğer ona yavaşlamayı önerseydim daha sözümü bile bitirmeden suratıma yerdim yumruğu. Zaten böyle düşünmezseniz tahtacı sayılmazdınız. Ormanlar âlemi ve sert erkeklerin dünyası üç şeyden oluşurdu: çalışmak, kavga etmek ve kadınlar. Tam bir tahtacı da bunların tümünde becerikli olmalıydı. Ama aralarında bir seçim yapmak zorunda kalınırsa, hiçbir tahtacı işinde geçilip de hâlâ tahtacı kalamazdı. Testere başında merhamet dilemek, sırt çantamı toplayıp kamptan çekip gitmemle aynı kapıya çıkardı. Böylece Jim'in temposunu daha kesime başlamadan bozmaya çalışır oldum. Tahtacılar çoğu kez kesime başlamadan önce bir miktar 'temizlik' yapmak, yani ellerine bir balta alıp kesimi engelleyecek olan çalıları ve çam fidanlarını kesmek zorundadırlar. Sanırım yapım dolayısıyla ben bu temizlik işini Jim'den daha çok yapardım eskiden, şimdiyse cesaret edebildiğim kadar çok yapmaya başlamıştım. Bu Jim'i deliye döndürüyordu. Özellikle de mevsim başında —daha birbirimizle konuşuyorken— bu konuda bana avaz avaz bağırmış olduğu için deliriyordu. "Tanrım," demişti bana, "senden cippo

mippo olmaz. Ağaç kesmiyorsan para kazanamıyorsun demektir. Kimse sana bahçe budadığın için para ödemez burada." Jim temizlik filan yapmaz, doğruca keseceği ağaca yürür; eğer yakınında kendisini engelleyen bir çam fidanı varsa onu yere eğip ağacı keserken ayağıyla üstüne basar; yabanmersini çalılarını da yola yola testere sallardı. Çalıların testeresini sıkıştırmasına aldırış bile etmezdi. Daha bir güçle asılırdı testereye.

Asıl önemli olan şeye, yani işin ağacı kesme bölümüne gelince söylenebilecek tek şey; tam bir uyum içinde yapıldığı zaman bu işin çok harika bir şey olduğu, insanın zaman zaman ne yaptığını unutarak güç ve hareketin verdiği dalgınlığın içinde kendinden geçebildiğidir. Ama kesim temposundaki bu uyum bir an için bile olsa bozulduğu zaman bu durum bir tür ruhsal bozukluk kadar delirtici, hatta ondan bile daha tedirgin edici olabilir. Sanki kalbiniz düzgün çalışmıyormuş gibidir. Jim testere hamlelerimizi kendisi için bile çok hızlı ve çok uzun sayılacak bir hale getirerek beni testere başında öldürüp yerlere sermeyi tasarlamaya başladığı anda bozmuştu zaten bizim ana tempomuzu. Genelde Jim'in hamlelerine uyuyordum. Uymam da gerekiyordu zaten; ama arada bir de bir süre için tam onun çektiği hızda ve onun çektiği mesafede çekmiyordum testereyi kendime doğru. Jim'in yaptığımı fark ederek bana bağırmasına yetecek kadar göze batıcı olmasa da gene de ne yaptığımı anlamasına yetecek kadar geç kalıyordum tempoyu yakalamakta. Sonra da ne yaptığımdan iyice emin olması için aniden yakalıyordum onun temposunu. Jim'i kızdırıp ona sık sık adrenalin kaybettirerek kendisini bitkin düşürmek umuduyla icat ettiğim bir hileden daha söz etmek istiyorum. Tahtacıların, birlikte çalışabilmelerini sağlayan birçok ufak tefek, ama gene de neredeyse kutsal sayılabilecek kuralları vardır. Ben de arada sırada bunlardan birini bozar gibi yapıyordum: tam olarak bozmuyordum da sanki bozuyormuş gibi görünüyordum. Örneğin, yerde yatan bir tomruğu keserken testere tahtaya sarıp sıkıştığı ve kesim yerini bir kıskıyla aralayıp testereyi kurtarmak gerektiği zaman kıskı Jim'in bulunduğu yandaysa, tomruğun üzerinden uzanıp kıskıyı alarak işi siz yapmamalısınız. Tahtacılar arasında Alphonse-Gaston tipi kibarlık oyunlarıyla zaman kaybedilmez. Sizi sizin tarafınızdaki işler ilgilendirir, o kadar. Kural budur. Ama ben arada bir onun kıskısına doğru uzanıyordum. Tomruğun üzerinde Jim'le burun buruna geldiğimizde de olduğumuz

yerde donup ters ters birbirimize bakıyorduk. Eski zaman filmlerindeki yakın çekim bir sahneyi andırıyordu bu. Sonunda, sanki o kıskıya hiç uzanmamışım, onu aklımdan bile geçirmemişim gibi başka bir tarafa bakıyordum. Kıskıya uzanmama karşın hiçbir zaman ona ilk erişen ben olmadığım için, ona asla dokunmadığımdan emin olabilirsiniz.

Yaptıklarımdan bazılarının Jim'i rahatsız ettiği duygusuyla epey huzur buluyordum çoğu kez. Kendimi huzurlu hissetmek için bu duyguyu kendimin uydurduğumdan kuşku duyduğum zamanlar da olmuyor değildi doğrusu; ama böyle zamanlarda bile kendi aklımca düşmanca bulduğum şeyleri yapmayı sürdürüyordum. Öteki tahtacılar da kendimi gerçek hissetmemde bana yardımcı oluyorlardı. Büyük bir savaşın içinde olduğumu kabul ediyorlar ve Jim'in kendi başlarına kalmaması umuduyla, gereksizce cesaretlendiriyorlardı beni. Bir sabah işe çıkarken aralarından biri bana, "Bu orospu çocuğu bir gün 'ormana gitti, geri gelmedi' olur," dedi. Bu sözlerle bana; Jim'in üstüne bir ağaç devirip, "Düşüyor," diye bağırmayı unutmamı söylüyordu herhalde. İşin aslına bakarsanız bu benim de çoktan aklıma gelmişti. İşlerin iyiye gittiğini gösteren tarafsız bir işaret de Jim'in sabahları kahvaltıda çörek isteyerek aşçıbaşıyla büyük bir kavgaya tutuşmuş olmasıydı. Çok çılgınca bir şeydi bu; çünkü bilen bilmeyen herkes orman ağaç kesim kamplarını aşçıbaşlarının yönettiğini bilirdi. Tahtacıların dediği gibi aşçıbaşları 'Altın Taşaklı adamlar'dı. Eğer aşçıbaşı bir tahtacı sofrada konuşarak terbiyesizlik etti diye ondan hoşlanmamışsa doğruca kesim işleri ustabaşısının yolunu tutar, o tahtacı da kendini kapının önünde buluverirdi. Buna karşın Jim tüm çalışanları kendi yanına çekmiş, sonra da büyük bir gürültü kopartmıştı. Sonuçta kimse kendini kapının önünde bulmadığı gibi her sabah kahvaltıda önümüze birkaç cins çörek konmaya başlandı; ama Jim dahil kimse, ama hiç kimse asla bir tek çörek bile yemedi.

Tuhaftır, ama Jim aşçıbaşıyla olan bu kavgayı kazandıktan sonra ormanda hayat biraz kolaylaştı benim için. Hâlâ birbirimizle konuşmuyorduk, ama uyum içinde testere sallamaya başlamıştık.

Derken günlerden bir pazar günü öğleden sonra o kadın atıyla kampa gelip kesim ustabaşısı ve karısıyla konuşmaya başladı. İri bir ata binmiş, iriyarı bir kadındı. Elinde de bir kova vardı. Kamptaki herkes kadını tanıyor, ne olduğunu biliyordu. Kadın

vadideki en bereketli çiftliklerden birinin sahibi olan çiftçinin karısıydı. Ben kadını yalnızca şöyle bir tanıyordum, ama babam arada bir bu vadiye gelip özellikle toplanmış olan Presbiteryenlere vaaz verdiği için ailelerimiz gayet iyi tanışırdı. Her neyse, yanma gidip konuşsam iyi olur, hem belki babamın amaçlarına da yardımcı olurum diye düşündüm, ama bir hata oldu bu. Kadın hâlâ atının üstündeydi. Onunla ancak birkaç dakika konuşmuştum ki bilin bakalım kim geldi yanımıza? Jim tabii. Benim yüzüme bile bakmadan kadına benim ortağım ve 'ahbap'ım olduğunu söyleyip elindeki kovayı ne için taşıdığını sordu. Kesim ustabaşısı sırayla hepimizin yerine yanıt vermeye başlamıştı. Önce kadın adına yanıt verip yabanmersini toplamaya çıktığını söyledi. Sonra kendi adına konuştıp kadına bizlerin tahtacı olduğumuzu ve ormanı iyi tanıdığımızı anlattı. Sonra bizim adımıza konuşup kendi kendini yanıtlayarak kadına Jim'in kendisine yabanmersinlerinin nerede olduklarını göstermekten kıvanç duyacağını bildirdi. Jim dünden hazırdı buna pek tabii. Kampta işçiler Jim'in iki saat içinde kadının hakkından geleceğine dair yüksek sesle bahse giriyorlardı. Adamlardan biri, "Jim kadın konusunda da ağaç kesme konusunda olduğu kadar hızlıdır," dedi. Akşamüstünün geç saatlerinde kadın atının sırtında kampa geri döndü ve hiç durmadan yoluna devam etti. Acelesi vara benziyor, uzaktan solgun olduğu görülüyordu. Yanında hiç yabanmersini de yoktu. Hatta boş kovası bile yanında değildi. Kocasına ne anlattı acaba, Allah bilir!

Başlangıçta kampta adı çıktığı ve hakkında bol bol konuşulduğu için bayağı acımıştım kadına. Ama o günden sonra kadın her pazar kampta boy göstermeye başladı. Her gelişinde elinde bir kovayla geliyor, her seferinde de kovasız gidiyordu. Yabanmersini mevsimi bittikten sonraları da gelmeyi sürdürdü. Çalılarda tek bir yabanmersini bile kalmamıştı, ama o elinde hep başka bir kovayla gelmeyi sürdürüyordu.

Uzun zaman önce Jim'le kesim ustabaşısına okula hazırlanabilmek için İşçi Bayramında işi bırakacağımı söylemiştim. Jim'in aşçıbaşıyla yaptığı çörek kavgası ve bu boş kovalar İşçi Bayramının denk geldiği hafta sonuna kadar dayanabilmem için gereksinim duyduğum ruhsal gücü sağladı bana. Ne Jim'de ne de bende büyük bir değişiklik olmuştu. Jim hâlâ Jack Dempsey'nin boyutlarındaydı. Ondaki bu güç ve hız bileşimini azaltacak hiçbir olay meydana gelmemişti. Ama ne olduysa birşeyler olmuş, bunun sonucunda da artık yalnızca ağaç kesmek için testere sallar olmuştuk. Bana gelince, ben ömrümde ilk (ve son) kez bir aydan fazla bir zamanı günde yirmi dört saat başka hiçbir şey yapmadan yalnızca bir adamdan nefret ederek geçirmiştim. Ama şimdilerde başka şeyleri de düşünür olmuştum. Bundan dolayı da kendi kendime, "Sakın ha, yumuşayıp seni öldürmeye kalkışan bu heriften nefret etmeyi unutma," demek zorunda kaldım. Jim'in bana yumruk sallamayacağı kuramını üretecek kadar kendimden emin olmaya başlayışım da işte tam bu sıralara denk gelir. Jim'in bu kampa, hiç kavgaya girişmemesine karşın sanki kampta en iyi kavga eden kendisiymiş gibi bir tavır takınarak egemen olduğu gerçeğine yavaş yavaş uyanmaya başlıyordum herhalde. İş ve kadın konularında salak gibi görünmemize neden olduğu için hepimizin gözü ondan korkmuş, sinmiştik. Bunun için de kavgada da ona yenileceğimizi düşünüyorduk. Bereket versin ki ben bunun yalnızca bir kuram olabileceğinin farkındaydım her zaman. Sanki Jim kamptaki en usta dövüşçüymüş gibi davranmaya devam ettim. Büyük bir olasılıkla öyleydi de herhalde, ama belki de olmadığı düşüncesi beni hâlâ rahatsız etmekte.

Ama akşamları paydos ettiğimizde kampa hâlâ ayrı ayrı dönüyorduk. Woolrich marka gömleğini fanilasının üstüne giyip boş sefertasını da koltuğunun altına sıkıştırarak önce Jim yola koyulurdu. Bütün tahtacılar gibi biz de sabah ilk iş olarak gömleklerimizi çıkartır, bütün gün fanilalarımızla çalışırdık. Yaz olmasına karşın hâlâ yünlü iç çamaşırları giyiyorduk, çünkü pamuklu kumaşlar terle vücudumuza yapışır, oysa yünlüler teri emerlerdi. Jim kampa doğru gözden kaybolunca ben de bir tomruğun üstüne oturup terimin kurumasını beklerdim. Woolrich marka gömleğimle boş sefertasımı alıp kampa doğru yola çıkmak için gereğince kendimi toparlamam hâlâ biraz zaman alıyordu. Ama artık

işi bırakacağımı söylediğim zamana kadar dayanabileceğimi biliyordum. Bu da harika bir duygu olabiliyor zaman zaman.

Ağustos ayının sonlarına doğru bir gün Jim suskunluğumuzun ortasında konuşuverdi, "İşi ne zaman bırakıyorsun?" diye sordu. Sanki Tanrı, kitaplarda anlatıldığı gibi konuşup büyük sessizliği bozmadan, başka biri daha önce davranıp konuşuvermiş gibi oldu bu.

Bereket versin önceden hazırlanmış bir yanıtım vardı bu soruya. "Sana söylemiş olduğum gibi İşçi Bayramına rastlayan hafta sonu bırakacağım," dedim.

"Sen Doğuya gitmeden önce belki görürüm seni kasabada," dedi Jim. "Ben de erken bırakıyorum işi bu yıl." Sonra da, "Geçen ilkbahar bir hatuna söz verdim erken bırakacağıma," diye ekledi. Ben de, öteki işçiler de çiftçinin karısının geçen pazar ortalarda görünmediğini fark etmiştik.

Okula dönmeden bir hafta önce kasabanın anacaddesinde karşılaştım Jim'le. Gayet iyi görünüyordu. Biraz zayıflamıştı, ama yalnızca birazcık. Beni gizli gizli içki satan barlardan birine götürüp bir duble Canadian Club marka viski ikram etti. Montana, Kanada sınırında bir eyalet olduğu için içki yasağı yıllarında, eğer gidilecek yerleri biliyorsanız ve bedelini ödeyecek paranız varsa, benim doğup büyüdüğüm bu kasabada her zaman bol bol Kanada viskisi bulabilirdiniz. İkinci kadehleri ben ısmarladım. Bir sonraki kadehlerin parasını gene Jim ödedi, ama ben de tekrar birer kadeh ısmarlamak istediğimde yeterince içtiğini söyledi ve, "Biliyorsun, sana göz kulak olmam gerekir," diye ekledi. Günün bu akşamüstü saatlerinde üç kadeh viski içmiş olmama karşın şaşırdım kaldım bu sözlere. Bu şaşkınlığım hâlâ da sürüyor.

Dışarıda güneş ışığı karşısında gözlerimizi kısmış birbirimize veda ederken Jim, "Şu benim hatun için bir yer ayarladım, ama işe başlamak için henüz hazırlıklarımız tamamlanmadı," dedi. Sonra da büyük bir resmiyetle, "Kasabadan ayrılmadan önce bize bir ziyarette bulunursan çok mütehassis oluruz," diye ekledi. Sonra adresini verdi bana. Ben de bu ziyaretin kısa zamanda gerçekleşmesi gerektiğini söyledim ve ertesi akşam için sözleştik.

Jim'in bana verdiği adres kasabanın kuzeyinde, tren yolunun hemen berisinde, demiryolcuların çoğunun yaşadığı bir semtteydi. Ben henüz çocukken bu kasabada, her zaman kötü bir koku çıkartarak yanan çöplüğün yanı sıra uzanan Front Caddesinde,

kırmızı fener bölgesi denen bir bölüm vardı; ama kanunun uzun kolu burayı kapatmış ve kızlar da sağa sola dağılmışlar, çoğu da su damlacıkları gibi demiryolcuların arasına serpişmişlerdi. Jim'in bana verdiği adresi sonunda bulunca bu evin yanındaki evi hemen tanımıştım. Bu ev eskiden, fazla maç kazanamamış olmasına karşın kendini müthiş bir boksör sanan ve bir kaldırım yosmasıyla evlenmiş olan bir makasçınınmış. Bu makasçı, bir akşam ansızın eve geldiğinde evden çıkan bir herifi yakalayışının öyküsüyle ünlenmişti kasabada. Anlatıldığına göre makasçı elini cebine sokup üç dolar çıkartmış ve bunları kapıda yakaladığı herife uzatarak, "Al şu parayı da git kendine doğru dürüst bir orospu bul," demişti.

Jim'in yeri derlitoplu ve dürüst bir yere benziyordu. Penceredeki perdeler sıkı sıkı örtülmemiş, kapı aralık bırakılmıştı. Bu kapıdan dışarıya bol ışık dökülüyordu. Kapıyı Jim açtı. İri gövdesi içerisini görmemi engelliyordu, ama arkasında duran kadınının yarısını görebiliyordum bir kenardan. Kadının güneyli olması gerektiğini anımsadım. Görüş açım içinde kalan omzunun üstünde bukleler vardı. Jim habire konuşuyor, bizi tanıştırmak aklına bile gelmiyordu; ama kadın aniden Jim'in önüne geçti ve elimi yakalayıp sıkarak, "Selam sana pipisini sevdiğim, hadi gir de poponu piyanonun pufuna park et bakalım," dedi.

Jim'in geçen yaz bana, daha 'şiirsel' oldukları için güneyli orospuları yeğlediğini söylerken ne demek istediğini anlayıverdim birdenbire. Salona hemen bir göz gezdirdim. Piyano filan yoktu görünürde. Tümüyle şiirsellikti yani kadının söylediği.

Daha sonra adını öğrendim. Annabelle'di kadının adı. Yakışık alıyordu da doğrusu bu ad. Deminki neşeli ve coşkun selamdan ve bir lambanın önünden geçerek elbisesinin altında iç çamaşırı olmadığını açıkça gözler önüne serdikten sonra gidip sessizce bir koltuğa oturdu.

Salona göz gezdirdiğimde bir piyano görememiştim, ama ikinci bir kadınla İskoçya'nın sloganı olan o yazıyı görmüştüm. Bu kadın biraz daha yaşlıydı, ama daha sonra bana tanıştırılırken söylendiği gibi Annabelle'in annesi olacak kadar da yaşlı görünmüyordu. Jim'in bu düzeninde onun ne işi olabileceğini düşündüm. Birkaç gün sonra kasabada o kadını tanıyan birkaç kişiye rastladım. Şimdi artık biraz mahzun, biraz gevşemiş olmasına karşın onun hâlâ çok iyi bir orospu olduğunu söylediler bana. O

gece ilerleyen saatlerde onunla konuşmaya çalışmıştım bir ara. Konuşacak pek bir şeyi kalmamışa benziyordu, ama Jim'e deli gibi hayrandı.

Doğru görmüş olduğuma inanmak için bir kere daha baktım duvara. Evet, işte orada, Jim'in oturmaya hazırlandığı koltuğun arkasındaki duvarın üstündeydi İskoçya'nın sloganı. Hem de Latince yazılı olarak –*Nemo me impune lacesset.* Görünüşe bakılırsa yalnızca Jim biliyordu bu yazının anlamını. Orospuların bunu bilmesine olanak yoktu. Hepsi de İskandinavyalı ya da Fransız asıllı Kanadalı tahtacılardan oluşan müşterileri de bilemezdi. Onun için de kendi işyerinin hem patronu hem de fedaisi olan Jim, deri tahtının içine kurulmuş otururken başının üstünde asılı duran tabelada 'Hiç kimse bana sataşıp da cezasız kalamaz' yazdığını yalnız kendisinin bildiğini sanıyordu.

Bir kişi hariç. Ben biliyordum o yazının anlamını; çünkü aynı yazıyı taşıyan bir tabelanın, hatta kenarlarına oymayla İskoç devedikenleri resmedilmiş olduğu için görünümü daha haşin olan bir tabelanın altında büyütülmüştüm ben. Babam bu yazıyı, papazevine giren herkes tarafından ilk görülen şey o olsun diye girişteki sofaya asmıştı. Özellikle de kanında, hiç sözü edilmeyen, ama bir bozukluk kabul edilen yarı İngiliz olma kusurunu taşıyan annem sabahları mutfağa yollanırken görsün diye. En çok Jim konuşuyor, biz geri kalanlar da onu dinliyorduk. Ben bazan dinlemeyi bırakıp yalnızca izliyordum Jim'i. Gerçekten de çok yakışıklı bir herifti Jim. Şu anda da sırtındaki balıksırtı desenli takım elbisesi, ya siyah ya da koyu mavi olan kravatıyla çok şık ve derlitoplu görünüyordu. Ama ne giyerse giysin, benim gözümde o bir tahtacıdan başka bir şey değildi. Neden olmasın ki? Ömrümde birlikte çalıştığım en usta tahtacıydı o. Az kaldı bunu söyleyecek kadar yaşayamayacaktım ama neyse.

Jim en çok tahtacılıktan ve üniversiteden söz ediyordu. Onunla yaz boyu hemen hemen hiçbir şeyden konuşmamıştık. Hele üniversiteden hiç söz edilmemişti. Şimdiyse oturmuş bana üniversite hakkında yığınla soru soruyordu. Ama bu sorular pişmanlıktan ya da hasetten sorulan sorulardan değildi. Balta sallamakta ve bıçkı başında onun kadar usta olmayan, ama talihi ondan biraz daha yaver giden ve tıpkı kendisi gibi bir İskoç delikanlısı olan benimle ilgilenmiyordu Jim. O yalnızca kendisiyle ilgileniyor, kendisini, hiç olmazsa bu gece şurada otururken, başarılı

genç bir işadamı olarak görüyordu. Benim yapmak istediklerimle kendisinin yapmak istediklerinin asla aynı şeyler olmadıklarından, onun ilgi duyduklarını benim dünyada yapmayacağımdan emin görünüyordu Jim. Kendisinin bir sosyalist olmasının onca ne anlama geldiğini asla anlayamadım. Bana sorarsanız o tam bir liberalist, tam bir laissez-faire'ciydi. Jim, ilk gördüğünüzde çok belirgin bir özelliği olduğunu sandığınız, ama daha sonra bu özelliğe sahip olmadığını gördüğünüz insanlardandı. Belki de ilk karşılaştığınızda gördüğünüz ya da duyduğunuz o şey her neyse size ters bir açıdan yansıdığı için bu özelliğe sahip olduklarını sanmışsmızdır; ya da belki o özellik o kişilerde bir şekilde vardır, ama sizin kişiliğiniz onların bu özelliğinin belirginleşmesini engelliyordur. Her neyse, Jim'le ben politikadan hiç konuşmamıştık. (Genelde hiçbir şeyden konuşmuyorduk ki zaten.) Onun öteki tahtacılara sosyalizmi anlattığını duymuştum. Sanki bıçkı kullanmayı beceremiyormuşlar da onlara ondan bağırıyormuş gibi 'onlara sosyalizm bağırıyordu' desem daha doğru olur. Jim'in, yirmili yılların Dakota'sının bir arka sokak ürünü olarak pek çok yoksunluk görmüş bir tür sosyalist olması gerekirdi şüphesiz; ama üniversiteyle ilgili olarak bana sordukları daha çok —diyelim ki tekrar okula başladı— üniversite okumanın da tozunu attırıp attıramayacağı sorunuyla ilgiliydi — ki bu da temelde basbayağı kapitalist bir soruydu. Eğitimle ilgili olarak Dakota eyaletinde başından geçenler onda derin bir iz bırakmıştı. Yedinci sınıfa kadar okumuştu Jim; ama Dakota'daki öğretmenleri iriyarı, kabasaba adamlarmış ve sonunda da Jim'in hakkından gelmişler. Onun asıl bilmek istediği, yedinci sınıfla üniversite arasında öğretmenlerin de öğrencilerle birlikte gelişip gelişmedikleri ve onu hâlâ alt edip edemeyecekleriydi. Ona, "Korkma, geçen kış bu yaz kadar zor geçmedi," dediğim zaman keyfi bayağı yerine geldi. Hepimize birer kadeh daha Canadian Club viskisi verdi Jim. İçkimi içerken, belki de bu yaz bana yaptıklarını yaparken o da bana üniversiteden kendince ne anladığını gösteriyordu diye düşündüm. Eğer öyleyse, pek de yanılmış sayılmazdı doğrusu.

Aslında konuşmamızın hemen hepsi tahtacılıkla ilgiliydi. Tahtacılar tahtacılıktan konuşurlar, tahtacılığı her konuya sokarlardı. Örneğin, o zamanlar Noel'den başka tek kutsal bayram olan 4 Temmuzu kütük yuvarlama, bıçkıyla tomruk kesme ve balta sallama yarışmalarıyla kutlarlardı. Tahtacıların tüm dünyaları

işlerinden ibaretti. Bu dünyada bir de oynadıkları oyunlara ve kadınlarına yer vardı, o kadar. Tahtacıların kadınları da onlar gibi konuşmalı, hiç olmazsa onlar gibi küfredebilmeliydiler. Annabelle arada bir, "Biri o hıyar herifin kafasına kıskıyı indirmeli," gibi laflar ediyordu; ama kıskının ne olduğunu bilip bilmediğini anlamaya kalktığımda, ağzından hemen katıksız bir güneyli şiirselliği dökülmeye başladı. Bir orospu tıpkı çalışan erkeği gibi küfredebilmeli, ama bunun yanı sıra tatlı dilli olmayı da bilmelidir. Jim'in, ben ve kendisi hakkında bu kadına çizdiği tabloyu da ilgiyle izliyordum. Bir ekip olarak çalışıp teknik bir bıçkı sorunu hakkında konuşan iki dost gibi gösteriyordu bizi Jim. Uydurduğu bu sahnelerde aramızda şöyle konuşmalar geçiyordu: "Orada, senin tarafında ne kadar uzuyor?" diye soruyordum ben. "Üç dört santim kadar," diye yanıtlıyordu Jim de. "Çok güzel. Bende de beş altı santim var," diyordum ben de. Oysaki ilk birkaç gün dışında onunla birbirimize tek kelime bile etmemiştik bütün yaz boyunca. Ayrıca —hangi tahtacıya sorarsanız sorun— bu sahneleri anlatırken bize kullandırdığı tahtacılıkla ilgili teknik terimlerin orospulara etkileyici gelebileceğini, ama bu terimlerin aslında tahtacılara hiçbir şey ifade etmediğini ve hepsinin Jim tarafından uydurulduğunu söyleyecektir size. Jim çok usta bir tahtacıydı ve hiçbir şey uydurmaya gereksinimi yoktu. Gel gör ki dost olduğumuzdan söz ettiği her sefer, buna uysun diye sanki tahtacılık hakkında da bir yalan uydurması gerekiyormuş gibi davranıyordu.

Gitmeden önce Annabelle'le de biraz konuşmak istedim; ama ona doğru döndüğüm an Annabelle, "Ya? Demek Jim'le ortaksınız, ha?" diyerek daha konuşmaya başlamadan hevesimi kırdı. Bunu söyleyerek konuşmaya iyi bir başlangıç yaptığına inanç getirdikten sonra da beni İskoç olduğuna inandırmaya kalkıştı. "Sen bunu git bir İsveçliye yuttur," dedim ona.

Annabelle'in tarzı, karşısındaki onu nasıl görmek istiyor, onun ne olmasını diliyorsa aynen öyle olmaktı — yeter ki kendisinin gerçekten öyle olmadığını bildiğiniz bir şey olmasını istemeyin ondan. Onun gerçek bir güneyli olmadığını anlamam uzun sürmedi. Öbür kadın da güneyli değildi. Her ikisi de 'o'ları uzatarak, yayarak söylüyorlardı. Her ikisinin de bukleleri vardı. Ama hepsi buydu işte. Kadınlar bütün bunları da Dakota'dan gelme Jim'in hatırına yapıyorlardı. Arada bir Annabelle aşırı heyecanlanıyor, neşeyle coşarak 'şiir'e benzeyen birkaç dize söylüyordu; ör-

neğin aliterasyon dolu sözcükler kullanarak kadeh kaldırıyor, eski bir İskandinav şiiri okuyor ya da yabancı dilde bir deyim kullanıyordu. Sonra gene suskunlaşarak kendisinin İskoç değilse bile gene de benim hoşuma gidecek, ama hakkında fazla birşeyler bilmeyeceğim bir özelliği olduğuna inanmamı sağlayacak bir şey bulma oyununa geri dönüyordu.

Daha gecenin başında anlamıştım kadınların değil ana kız, akraba bile olmadıklarını. Sanırım her üçü de bir aile olduklarını düşünmekten garip bir haz duyuyorlardı. Doğal olarak her iki kadın da benzer tarzda giyiniyor, saçlarını bukle bukle yapıyor ve güneyli ağzıyla konuşuyorlardı, ama temelde, her ikisinin de iri yapılı olmaları dışında, ne kemik yapıları ne de vücut biçimleri birbirine benziyordu.

Böylece bu üç kişi kendi aralarında yalanlardan yapılma sıcak bir aile çemberi yaratmışlardı.

Kapıda vedalaşırken balıksırtı takım elbiseli bu tahtacıyla elbiselerinin altına iç çamaşırı giymeyen o iki boylu poslu kadın kapının ağzına doluşmuşlardı. "Hoşça kalın," diye seslendim dışarıdan. Annabelle, "Au revoir," diye yanıt verdi. Jim de, "Hoşça kal," dedi, sonra da, "Sana yazarım," diye ekledi.

Yazdı da, ama yazması güz bitimini bulmuştu. O zamana kadar tüm İsveçli ve Finlandiyalı tahtacılar onun kasabanın kuzey kesimindeki yerini çoktan keşfetmişlerdi herhalde. Jim de Missoula Halk Kütüphanesinden okur kartını alıp köpek öyküleri dışındaki tüm Jack London öykülerini yeniden okumaya başlamış olmalıydı. Zarfın üstündeki adresim doğru yazıldığına göre annemle babama telefon edip adresi onlardan almış olmalı. Mektubun zarfı büyük bir zarftı. Kullandığı kâğıtsa küçük ve çizgiliydi. Üst kenarında tutkal izleri olduğundan bir bloknottan kopartılmış olduğu belliydi. Jim'in büyük bir elyazısı vardı, ama her sözcüğün sonuna doğru küçülüp gidiyordu bu yazı. Ders yılı sona ermeden önce ondan üç mektup daha aldım. Mektupları ya bir ya iki cümleydi hep. Bir usta tarafından kullanıldığında bu bir-iki cümlelik edebi tarz, sıradan ufak tefek bir bilgiyi iletmek için değil, dünya âlem bilgisini bir fındık kabuğuna sığdırmakta kullanılır. Jim bu türün ustaları arasında ilk tanıdığım kişi oldu.

Mektupları hep 'Sevgili Ortağım' diye başlayıp 'Dostun Jim' diye bitiyordu.

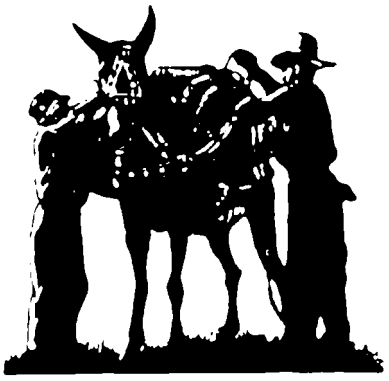
Gelecek yaz onunla çalışmam konusundaki en ufak imayı bile görmezlikten, duymazlıktan, anlamazlıktan geldiğimden kuşkunuz olmasın. Jim de asla açıkça bir öneride bulunmadı zaten. Hayatımın ancak çok ufak bir bölümünü cippoculuk yapmaya ayırabileceğime ve zaten bu işe gereğinden fazla emek verdiğime karar vermiştim. Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesi kurumuna geri dönüp orman yangınlarıyla boğuşmaya başladım. Jim'e göre bu; kendimi bir hayır kurumu ilan edip sağlık kaplıcalarına gitmem demekti.

Böylece o yaz Jim'den haber alamadım doğal olarak. Herhalde bıçkının başında başka birinin tozunu attırıyordu Jim. Ama sonbahar gelince büyük başlayıp sözcüklerin sonuna doğru gittikçe küçülen bir elyazısıyla yazılmış koskoca, dört köşe bir zarf geldi. Daha sonbaharın başlarında olduğumuz için henüz işini kurmuş olamazdı. Herhalde ormandaki işinden yeni ayrılmış, kasabayı kolaçan ediyor olmalıydı bu aralar. Daha kütüphane kartını bile almamıştır büyük bir olasılıkla. Her neyse, mektup şöyleydi:

Sevgili Ortağım,
Sana yalnızca tam 150 kiloluk bir kadınla yattığımı bildirmek için yazıyorum.

Dostun Jim

Bu mektubu aldığımdan beri yıllar geçti. O zamandan beri de ne Jim'den bir haber geldi ne de Jim'le ilgili bir haber. Kimbilir, iş yüz elli kiloya çıkınca belki sonunda biri de Jim denen şu orospu çocuğunun hakkından gelmiştir.

ABD ORMAN İŞLETMESİ 1919:

Korucu, Aşçıbaşı ve Gökteki Gedik

İşte o zaman insan
Doğduğu dağları tanırım sanır...

–Matthew Arnold
"Gömdüğüm Hayat"

Genceciktim. Babayiğit biri olduğum kanısındaydım. Dünya gözüme güzel görünüyordu. Az biraz çılgındım, ama daha henüz fark etmemiştim bunu. Korucu istasyonunun dışarısında, ömrümde bir kez daha asla bir arada göremeyeceğim kadar çok dağ –okyanuslar dolusu dağ– göz alabildiğine uzanıyordu her yöne doğru. İstasyonun içindeyse ben; benden bile genç olan ve birçok özelliği bende de aynen bulunan Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesi (ABDOİ)'nin Selway Ormanları Alageyik Zirvesi sorumlusu olan orman korucusunu yenmekteydim oynadığımız iskambil oyununda.

1919 yılının Ağustos ayı ortalarıydı. Ben on yedi, Orman İşletmesiyse on dört yaşındaydık; çünkü ben kendimce, Orman İşletmesinin doğum günü sayılabilecek birkaç tarih arasından, İçişleri Şubesinin Ormancılık Bölümünün o şubeden alınıp Tarım Şubesine bağlanarak kendisine ABD Orman İşletmesi adının verildiği 1905 tarihini seçmiştim işletmenin doğum günü olarak.

1919 yılında Selway Ormanları Alageyik Zirvesi Korucu İstasyonuyla en yakın yolun arası; yirmi iki-yirmi üç kilometresi Bitterroot doruklarına çıkış, yirmi iki-yirmi üç kilometresi de bu doruklardan Montana'daki Hamilton kasabasından birkaç kilometre berideki Bitterroot Vadisine inen Blodgett kanyonundan aşağıya iniş olmak üzere kırk dört-kırk beş kilometre kadardı. Yirmi iki-yirmi üç kilometrelik bu iniş de yirmi iki-yirmi üç kilometrelik tırmanış kadar acımasızdı. Üstelik daha da tehlikeliydi, çünkü Blodgett kanyonu tıp dünyasında, kurtulma olasılığının ancak beşte bir olduğu Rocky Dağları hummasının mikrobunu taşıyan keneleriyle ünlüydü. Alageyik Zirvesinden Blodgett kanyonunun çıkışına kadar olan kırk dört-kırk beş kilometrelik bu patika bir Orman İşletmesi yoluydu ve bu nedenle de, tepesi çentikli bir alev resmiyle işaretlenmişti. Alageyik Zirvesi bölgesinde bunun gibi işaretlenmiş ancak birkaç patika daha vardı. Bunların dışında kalan öteki bütün yollar, avların ve avcıların nereye kayboldukları hakkında en ufak bir ipucu bile vermeden otlaklarda ya da ilerisi uçurum olan sırtlarda son bulan; ya av hayvanlarının ya da tuzak avcılarının açtıkları patikalardı. Burası yük beygiri kervanlarının ya da yolları tek başına aşan adamların dünyasıydı. Yani beygir toynaklarıyla insan ayaklarının dünyası, her işin ellerle görüldüğü bir dünya. Arazi vitesli arabaların, buldozerlerin, motorlu testerelerin, balyozların yerini alacak havalı çekiçlerin ve orman yangınlarını söndürmekte kullanılacak kimyasal maddeler ve hava taşıtlarının olmadığı bir tarih diliminin kapanmasından hemen önceki bir dönemi yansıtırdı 1919 yılında Idaho'daki Bitterroot doruklarını aşmak.

Bugünlerde üniversite bitirmemişseniz ve üniformanız yoksa yangın gözetleme memuru, bir gözcü bile olamazsınız, ama 1919 yılında korucunun kendisi başta olmak üzere kurumdaki hiç kimse üniversite yüzü görmüş değildi. O günlerde Orman İşletmesinde korucu olarak hâlâ kasabadaki en babayiğit kişi kimse onu seçiyorlardı. Bizimki, yani Bill Bell, Bitterroot Vadisindeki en gözü pek, en babayiğit insandı. Bizler onun Orman İşletmesindeki en iyi korucu olduğunu düşünürdük. Bill'in bir koyun çobanını öldürdüğü söylentisi bu inancımızı güçlendirirdi. Bu suçlamadan aklanmış olması bizi düş kırıklığına uğratmıştı, ama kimse onun yüzüne vurmazdı bunu. Montana'da bir koyun çobanım öldürme

suçundan aklanmış olmanın suçsuz olmakla aynı şey olmadığını herkes bilirdi.

Korucumuzun üniforma niyetine hep üstünde taşıdığı kırk beşlik bir tabancası vardı. Ben dahil ekibimizdeki birçok kişi de silah taşırdı. Ekibimizdeki iki ihtiyar, biz geri kalanlarımıza 'ABDOİ'nin 'Ateşliyorken Berbat Davran, Orospularlayken Nazik' anlamına geldiğini söylemişlerdi. Çok genç ve de her şeyin harfi harfine uygulanmasına meraklı olduğum için; bu slogandaki sözcüklerin ilk harflerinin ABDOİ harflerine uymadığına, slogandaki son sözcük olan 'nazik'in 'işletmesi' sözcüğünde olduğu gibi 'i' harfiyle başlamadığına işaret ederek karşı çıkmıştım. Kalın kafalı olduğum için de bu tartışmayı uzun süre sürdürmüştüm aslında. Sesimin gittikçe yükseldiğini duyuyordum. İhtiyarlarsa her seferinde bıyıklarının arasından yere tükürüyor ve sanki böyle bir konuda dikkate alınması gereken bir şey söyleyemeyecek kadar gençmişim gibi bakıyorlardı bana. Onlarca bu slogan Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesine tıpatıp uyuyordu. Mevsim sonuna kadar ben de onlarla aynı kanıyı paylaşmaya başladım.

Korucumuz olan Bill Bell korucuların en iyisi olmasına en iyisiydi de iş iskambil oynamaya gelince hiç de parlak bir oyuncu değildi doğrusu. İşte elini açmış, "On beş-iki, on beş-dört, on beş-altı, bir çift daha eder sekiz," diye elini sayıyordu. Ben de her zamanki gibi yere açtığı kâğıtları yayarak elini bir kez de ben saydım. Elinde yalnızca bir sekizli ve bir çift yedili vardı. Bill bu eli her seferinde sekiz diye sayardı. Kimbilir, belki de o sekizli veriyordu ona bu fikri. "Bill," dedim ona. "Bu el altı eder. On beş-iki, on beş-dört ve bir per altı yapar." Yanlış yapmak Bill'in kendisini hakarete uğramış gibi hissetmesine yol açardı. "Allah kahretsin," dedi. "Şu sekizliyi görmüyor musun? Ee? Sekiz yedi daha..." Hâlâ tabakları kurulamakta olan aşçıbaşı Bill'in omzunun üstünden bakarak, "Bu el altı yapar," dedi. Bill kâğıtlarını toplayıp yerdeki destenin içine attı. Aşçıbaşının her söylediği doğruydu Bill'in gözünde. İşte bundan dolayı ben de aşçıbaşıyı büsbütün sevmez oluyordum. Kendini beğenmiş aşçıbaşlarından hoşlanmak zordur zaten. Ben de özellikle bu aşçıbaşıdan hiç hoşlanmıyordum.

Böyle olmasına karşın ne mevsim sona ermeden ondan ne denli nefret ediyor olabileceğim aklıma geliyordu henüz, ne de oynanacak olan başka bir kâğıt oyununun, aslında, ne kadar büyük bir oyun olacağı. O yazın ortasında on yedi yaşıma geldiğim-

de bir öykünün bir parçası haline geldiğimi görecektim oysa. Yaşamın arada bir sanki yazınsallaştığını hiç bilmiyordum daha o sıralar. Uzun sürmez yazınsallaşan bu süre doğal olarak, ama aklımızda en iyi kalan anılarımızın o aradakiler olmasına yetecek kadar uzun sürer gene de. Ayrıca bu yazınsallaşma yeterli aralıklarla öylesine sık sık yineleyip durur ki artık yaşam dediğimizde kastettiğimiz şey, yaşam sanki yana, ileriye, geriye giderek ya da olduğu yerde sayarak olagelmemiş de yazılmışmış gibi bir karışıklık, bir doruk noktası ve —eğer şansınız varsa— bir günahtan arınma fasıllarını içererek gergin bir üslupla o kaçınılmaz sona doğru dümdüz yol aldığı anlarından ibaret olur. Ama o anda ben Bill'i herhangi bir öykünün kahramanı filan olarak düşünmüyordum. Onun kâğıtları dağıtmasını beklemekten usanmıştım yalnızca, o kadar. Bill kâğıtları dağıtmaya başlamadan önce parmaklarını tükürükleyip duruyordu bir kâğıt yerine birkaç kâğıt birden vermemek için.

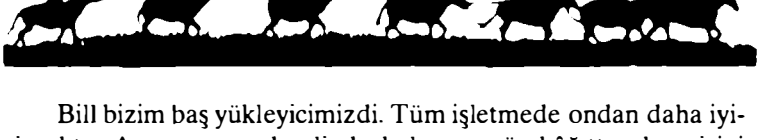
Bill'in eline bir kement aldığı zaman birden nasıl değişiverdiğini anlamak çok zordu doğrusu. Eline kement aldı mı sanatkârlaşıverirdi Bill. Genelde de hep kementle birşeyler yapıyor olurdu. Korucu istasyonunda otururken bile kementini havada ufak ufak çevirir, kementin halkasını iskemlelerin arkalıklarına filan fırlatırdı. Evet, ya böyle yapardı ya da kemente düğümler atardı. Şahane düğümlerdi bunlar. İşte böyle. Ekip oturup konuşurken Bill de ya kement atardı ya da kemente düğüm. İnsanlarla olan ilişkilerinde Bill, 'evet' ve 'hayır' dışında pek bir şey söylemeyen tiplerdendi. Ara sıra bir cümlenin bir parçasını, ya da bir iki cümle söylediği olurdu tabii; ama atlar ve katırlarla durmadan konuşur, onlar da Bill'in ne dediğini anlarlardı. Onlarla konuşurken sesini hiç yükseltmezdi Bill. Özellikle de tıpkı filler gibi hiçbir şeyi asla unutmadıklarını bildiği katırlarla konuşurken. Eğer Bill onu nallarken bir katır inatçılık edecek olursa Bill asla sopayı eline almaz, yalnızca katırı dışarı çıkartıp bir ayağını bağlayarak onu orada birkaç saat bırakıverirdi güneşin altında. Güneşin altında ayaklarından birini kullanamadan birkaç saat kalmanın katırların bile huylarını iyileştirmekte ne denli etkili olduğunu hayal bile edemezsiniz.

Bill'in gövde yapısı da ellerine uygundu, yani baştan ayağa iri yapılı bir adamdı Bill. Her şeyden önce at sırtında yaşayan bir adam olduğundan epey iri bir ata ihtiyacı vardı Bill'in. Ovaların

ve filmlerin narin yapılı kovboylarından değildi Bill. O, dağların atlısıydı. Çok iyi balta sallar, testere kullanır, arazi ölçümleri yapar, orman yolları açar, gerekirse bütün bir gün yürüyebilir, ayağına telefoncuların kullandığı ayakçıklardan takarak direklere tırmanıp dokuz numara telefon telleri gerebilirdi. Fena bir aşçı da sayılmazdı. İnsan dağlarda hayatını kazanmak için çalışır. Dağlarda atının hızlı koşup koşmadığına da aldırmaz insan. Nereye koşabilir ki bir at dağlarda? Bill'in atı, uzun uzun adımlar atan iri bir hayvandı. Dağlardaki patikalarda saatte on-on iki kilometre hızla bütün gün boyunca yürüyebilirdi. Bu at, sırtında bir dağ adamını taşıyan bir dağ beygiriydi. Bill ona Big Moose, yani Koca Rengeyiği, adını takmıştı. Kahverengi bir beygirdi Big Moose ve sanki kafasında boynuzları varmış gibi, başını geriye atarak yürürdü.

Her mesleğin bir sanatı, bu sanatın da bir ustası vardır. Hastanelerde bu, ya beyin cerrahıdır ya da kalp cerrahı. Bıçkı fabrikalarında ise gözlerini kısıp tomruğu keresteye dönüştürecek olan o ilk ana kesimi yapan adamdır. Orman İşletmesinin ilk günlerinde bizim mesleğin en büyük üstadı da, dünyanın doğru dürüst yol olmayan her yerinde olduğu gibi, hayvanlara yük saran kişiydi. Yük sarma işi, dünyada ilk kez bir yerden bir yere yolculuğa çıkan ve çıkarken de yanlarında eşyalarını taşımalarına yardımcı olmaları için yük hayvanları götüren insanlar kadar eski olan bir sanattır. Bundan dolayı da ola ki Asya'dan çıkmış, oradan Kuzey Afrika ve İspanya'ya yayılmış; daha sonra da Meksika'ya geçerek büyük olasılıkla Kızılderili kadınlar yoluyla en sonunda bize kadar ulaşmıştır. Eğer kolanın (cincha), kolan kayışının (látigo), eyer keçesinin, yani bellemenin (manta) ne olduğunu bilmiyorsanız hayvanlara yük saran biriyle asla konuşamazsınız bile. Yolların yapılmasıyla birlikte bu eski sanat neredeyse temelli kaybolmaya yüz tuttu; ama bu yüzyılın başlarında dağları aşan ancak birkaç tanecik yol vardı ülkede. 'Bitterroot Duvarı' da bu dağlardan biri değildi. Montana'daki Hamilton kasabası yakınlarındaki Blodgett kanyonunun girişinden Idaho eyaletindeki Alageyik Zirvesinde bulunan korucu istasyonumuza kadar ya iki ya dört ayak üzerinde ilerleyenlerden başka hareket eden hiçbir şey olmazdı buralarda. Yangınla savaşan kalabalık bir ekibe malzeme götürmek gerektiğinde; döne döne tepelere çıkan daracık patikalarda nefes nefese çabalayan, ıhlayan ve keskin dönemeç-

[illegible] olağanüstü miktarlarda gübre salan elli kadar katır ve kısa sakallı beygir olurdu dağlarda. Hayvanları birbirlerine bağlayan ipler gerilir; hayvanların başları düz bir sıra halinde ileriye doğru uzanır; hayvanlar bu görünümleriyle daireler çize çize uçup daha yüce bir ortamda gözden kaybolan devasa kuğu karaltılarını andırırlardı.

Bill bizim baş yükleyicimizdi. Tüm işletmede ondan daha iyisi yoktu. Ama o şu anda elinde kalan son üç kâğıttan hangisini oynaması gerektiğine karar vermekte zorlanıyordu. Kafasındaki Stetson marka siyah kovboy şapkasını çıkartıp kafasını kaşımak istiyordu herhalde; ama Bill sabahları giyinirken ilk iş olarak kafasına o siyah şapkasını geçirir, yatağa girmeden önce de yaptığı en son iş bu şapkayı kafasından çıkartmak olurdu. Arada kalan sürede şapkasını kafasından çıkarmaktan hoşlanmazdı. Bill şapkasını kafasının gerisine itip bir kâğıt atana kadar ben kendimi onunla birlikte Bitterroot sıradağlarını aştığımız birkaç yolculuğu düşünürken buldum.

Baş yükleyici olarak Bill kervanın en başında giderdi at sırtında. Bol bol köşe ve açı içeren bir eskiz gibiydi sanki. Siyah Stetsonını kafasında bir yana doğru eğer, denklerden biri yerinden kayarsa görebilsin diye başı vücudundan neredeyse iyice geriye dönük olarak binerdi atma. Kafaları bir yöne bakıp kendileri başka yöne giden adamların resmedildikleri eski Mısır kabartmaları gördüm ömrümün daha sonraki yıllarında. Usta yükleyiciler de bu resimlere benzerler. Unutmamak gerekir ki yük hayvanlarına yük sarma işi; yük denklerini dengeleme ve yol boyunca dengede kalmalarını sağlama sanatıdır. Yoksa semerler hayvanların sırtlarını vurur birkaç gün içinde. Bu da hayvanların yazın tümü ya da bir bölümü boyunca işe yaramayacakları anlamına gelir.

Kervanın başında Bill'in yanı sıra giderken olan biten her şeyi görebilirsiniz. Atlardan biri kayarak ya da tekmelenerek sıradan kopup korkuyla bayır aşağı yuvarlanarak aşağılarda bir yerde bir ağaca dolanıp kalabilir. Bazı durumlarda hayvanı vurmak zorunda bile kalabilirsiniz. Bu durumda semeri sırtlar, çevreye yayı-

lıp kalmış olan şeyleri oldukları yerde bırakıp yürürsünüz. Ama asıl görülmesi gerekeni ancak Bill'in deneyimli gözleri görebilir: hayvanın soluk almasını engelleyecek kadar geriye kaçmış ya da dengesi bozulup yana kaymış bir semer örneğin. Bu büyüklükteki bir ekipte hiçbir kolanın doğru dürüst saramayacağı, davul gibi şişmiş birkaç 'balık karınlı' ya da sabahları kolan vurulur vurulmaz şişip daha sonra yavaş yavaş inen birkaç 'ayyaş göbekli' hayvan olur her zaman. Sonra, kimbilir? Sorun belki de ta depolarda, denklerin ağırlıklarını tam tutturamayan ya da tutup tutmadıklarına aldırış bile etmeyen birinin denkleri hazırlamasıyla başlamıştır. Bunun sonucu olarak da şu anda burada zavallı bir hayvan Bitterroot sıradağlarını aşarken dengesi bozuk denkler altında dengesini bularak yol tutmaya çalışmaktadır. Ya da denklerin ağırlıkları dengelidir belki, ama yükleyici yardımcılarından biri denklerden birini ötekinden daha yukarıya bağlamıştır. Ya da belki yıldız düğümünü dikkatsizce attığı için tüm yük kaymıştır hayvanın sırtında. Zikzaklar çizerek sarp yamaçlara tırmanan sayısız patikaları, granit kayalıkları, çamurlu delikleriyle Bitterroot sıradağları bir yükleyicinin kendisindeki, gereçlerindeki ve kullandığı hayvanlardaki her bir zayıf nokta ve kusuru ortaya çıkartırdı. Elli hayvandan oluşan bir kervanı Bitterroot sıradağlarından aşırtmak, şimdi artık neredeyse tümüyle kaybolmaya yüz tutmuş olan bu sanatta bir başyapıt yaratmak demekti o zamanlar. Ve ben 1919 yılında Bill Bell'le birlikte yola çıkmış ve bunun nasıl becerildiğini gözlerimle görmüştüm.

Sıradağların doruk çizgisinde yer alan düzlükler de tırmanış sırasında geçtiğimiz yerler kadar güzeldi. Ağustos ayında olduğumuz için domuzbaklaları çiçek açmış, her taraf masmavi olmuştu. Beygirlerle katırların köpürmüş ağızlarından yerlere köpüklü salyalar akıyor, burun delikleri alabildiğine açılmış olan hayvanlar sırtlarındaki yüklere, elleri olmasa bile semerlerini silkeleyerek çekidüzen vermeye çalışıyorlardı. Güneyde, bize çok uzak olmayan bir mesafede, her zamanki gibi karlarla örtülü olan ve gene her zamanki gibi adına yaraşır bir ihtişam sergileyen görkemli El Capitan Tepesi görünüyordu. İlerimizde, batı yönünde, korucu istasyonumuz ve sınır tanımadan uzanıp giden, hatta dünyayı bile sınır saymıyormuş gibi görünen Idaho Dağları vardı: birer yer bilimsel şiir olan Idaho Dağları.

Doruk çizgisinin on üç-on dört kilometre batısında, Hamilton'la Alageyik Zirvesi arasındaki yolun hemen hemen üçte ikisi kadar bir mesafede, bu kadar çok ata bir gece yetecek kadar su ve otun bulunduğu tek yer olarak bir göl vardır. Orman İşletmesinin ilk yıllarında hizmet vermiş olan harika fotoğrafçı K.D. Swan burada olup da doruk çizgisinin oluşturduğu deseni makinesiyle kaydediyor olmalıydı şimdi. Üçgen üçgen çizimlerle göğe doğru tırmanan, yumurtamsı ve yusyuvarlak şekiller çizerek de aşağıdaki yumurta biçimi bir otlağa ve onun tam ortasındaki yumurtaya benzer bir gölle domuzbaklalarının hemen yanında dizboyu suya girmiş olan bir rengeyiğine doğru inen bir desendi bu. Her şey yükselen üçgenler ve alçalan yumurtamsı şekillerden oluşmuştu ve doruklar ağustos ayında baharı yaşıyorlardı.

Hayvanlardan yükü indirişimiz de gördüklerimiz kadar güzeldi. Semerleri kaldırdıkça hayvanların saten gibi yumuşak ve parlak olan ıslak sırtları birbiri ardına ortaya çıkıyor, bu sırtlarda ne semerin vurduğunu gösteren bir iz ne de kılları ve derisi soyulmuş ıslak ve bembeyaz bir yara yeri görünüyordu. Bu olanları güzel bulmak, ya da hiç olmazsa fark etmek için kişinin belki de denkleri hayvanların sırtında dengede tutmak konusunda birşeyler biliyor olması gerek. Ama çalışan her insan, kendisinden başka kimselerin göremediği güzelliklerle dolu anlar yaşamaz mı zaman zaman?

Bu nedenle, daha şafak sökmeden atları toplamaya başlaması gereken biri için karanlık içinden duyulan kısrak sesi kadar güzel bir şey olamaz dünyada.

Ben orada öylece oturmuş Bill'in büyük bir sanatkâr, ipe attığı düğümlerin de birer sanat eseri olduğunu düşünürken nasıl olmuşsa olmuş Bill çok salakça oynadığı iskambil oyununda benden ileriye geçivermişti. Ama ben bir zamanlar ormanlarda en sevilen kâğıt oyunu olan iskambilde ondan çok daha iyiydim ne de olsa. Açık havada bile iskambil oynardık biz. Yoldayken bile aramızdan biri torbasında taşıdığı iskambil kâğıtlarını çıkartır, bizler de, ister sabah saatleri olsun ister ikindi vakti, bir kütüğe ata biner gibi oturup bir el iskambil oynardık.

Ara çok açılmamıştı, ama eğer Bill tam bir ahmak gibi oynamazsa bu partiyi kaybedeceğim kesindi. Her ikimiz de oyunun bitimi olan 121 sayısına bir elde erişecek bir durumdaydık; ama ben ilk oynama avantajına sahiptim. Oyunu kazanmam için sekiz

puan gerekiyordu. Normal bir elle ve yere açılanlara ekleyerek kolaylıkla erişebilirdim bu sayıya. Gelin görün ki elim berbat bir eldi. Yalnızca bir çift dörtlü vardı elimde. Bu durumda, çiftler iki puan sayıldığı için, yere açılanlara ekleyerek altı puan daha almam gerekiyordu 121 sayıyı tutturabilmem için. Bu da hiç kolay değildi. İskambil oynamayı bilmiyorsanız size şunu söyleyeyim: yerdeki kâğıtlara ekleyerek altı puan almamı engellemek için Bill'in yapması gereken tek şey, benim yere oynadığım kâğıtların üstüne bir benzer atarak per yapmamaktı. Elimdeki iki dörtlüden birini yere atmakla başladım oyuna. Bill'in elinde de bir dörtlü varmış. Onu hemen benim dörtlümün üstüne şaklatarak, "Bir çift dört yazıyorum kendime," diye bağırdı Bill. Benim elimdeki işe yarayan tek kâğıt bildiğiniz gibi bir çift dörtlüydü. Elimdeki üçüncü dörtlüyü yere koydum. İskambilde üç benzer kâğıt altı puan sayıldığından 121 sayıya erişmiş, oyunu kazanmış ve sanatkârların kâğıt oyunlarında pek de cin olmadıklarını anlamaya başlamıştım o anda.

İşin aslına bakarsanız Bill'in Bitterroot Vadisindeki üssü olan Hamilton'da yaşayan ufak çaplı kasaba kumarbazlarının Bill'in maaş çekini almasını dört gözle bekledikleri hakkında söylentiler duymuştum. Bill buradaki kumarhaneciler ve bu kumarhanelerin kendi göstermelik oyuncuları arasında pokeri tam bir mankafa gibi oynamasıyla tanınıyordu. Bill'in kaybetmekten nefret ettiğini bildiğim için bu göstermelik kumarbazlardan birini vurma suçundan da beraat etmiş olmamasına şaşıyordum doğrusu.

Bill'i iyi tanıdığım için onun bana bozulmuş olduğunu da biliyordum. Hiç olmazsa o an için. Onun için kendi kendime, 'Oyunu değiştirirsek bakalım şansı da değişecek mi?' diye düşündüm. Üç kişinin oynayabileceği oyunlar iki kişinin oynayabileceği oyunlardan fazladır. Onun için bulaşıkları bitirmek üzere olan aşçıbaşıya, "Ufak bir oyun için bize katılmaya ne dersin?" diye sordum. "Poker örneğin? Ya da maça kızı? Bill'le sen ne isterseniz."

O aşçıbaşıyı asla unutmayacağım. Hatta yaşamımdaki en uzun soluklu anımdır bu adam. Ormanlara gittiği zamanlarda bile düz ökçeli bez ayakkabılar giyerdi hep. Şimdi de ayakkabılarını bana doğru çevirmiş, şöyle diyordu: "Ben birlikte çalıştığım insanlarla asla kumar oynamam." Aşçıbaşının bana böyle tepeden bakarak ilk söylev çekişi değildi bu. Bu nedenle bir kez daha nef-

ret etmeye başladım ondan. İsmi Hawkins'ti sanırım. Aslında Hawks'tu da galiba, okuduğum bir kitapta sevmediğim bir kişinin adı Hawkins olduğu için ben de kafamda aşçıbaşının ismini Hawkins'e çevirmiştim.

Bill'le ben aramızdaki öfkeli havayı dağıtabilmek amacıyla bir el daha iskambil oynadık, ama bir işe yaramadı bu. Kâğıtları toplayıp kutusuna, kutuyu da kulübemizdeki tek rafın üstüne koydum. Daha kapıya bile varmamıştım ki aşçıbaşı kâğıtları kutusundan çıkartıp masaya oturarak kâğıtları karıştırmaya başladı. Dört kişilik kâğıt dağıttı; sonra ilk üç ele bakarak her birine bir ya da iki kâğıt daha verdi. Sıra kendi önündeki kâğıtlara gelince kâğıt vermeden önce bir an duraladı. Sonra tek bir hareketle kâğıtların hepsini topladı. Kâğıtları karıştırıyor, sonra da beş kişilik, bazan da dört kişilik eller dağıtıyordu. Ama olur da Bill ve benimle de oynar düşüncesine kapılırım diye asla üç kişilik el dağıtmıyordu. Ayakta öylece dikilip onun kâğıtları karıştırmasını ve dağıtmasını izledim. Görülmeye değerdi doğrusu. Beş dakika sonra elinin bir hareketiyle bütün kâğıtları topladı; kutusuna koydu, kutuyu da rafa koyup yatağının yolunu tuttu. Kapıyı kapatıp ekibin uyuduğu çadırın yolunu tuttum ben de. Ondan her zamankinden daha fazla nefret ediyordum.

'Kalıcı ekip'te dört kişiydik; bir de yüksek zirvelere yerleştirilen yangın gözetleme memurları yani gözcüler, korucunun kendisi ve aşçıbaşı vardı. Kalıcı ekiptekiler ayda altmış dolar maaşla bütün yaz için işe alınırlardı. Tüm bölgede bir tek korucunun kendisi bütün yıl işinin başında kalıp maaş alırdı. Mevsim başında bölgede büyük bir yangın çıktığında Butte ve Spokane sokaklarından yüzden fazla insan acil durum ekipleri olarak işe alınmış, yangın söndürülünce de bu acil durum ekipleri kasabaya geri gönderilmişlerdi. O sıralar bizim bu küçük kalıcı ekibimiz istasyondan beş kilometre uzakta bir orman yolu açmaktaydı. Altı metre genişliğinde, tırmanma açısı yüzde altıyı geçmeyen, 'Birinci Sınıf' bir yoldu bu. Çevresinde sökülmedik hiçbir çalı ya da ağaç bırakmadığımız, altı metre genişliğinde bir caka satma alanıydı yani. Dik bir açıyla kestirmeden gidip dağ taş dümdüz tırmanmak yerine açılan yolun her otuz beş metrede iki metreden fazla yükselti kazanmaması için yolu, kayaları dinamitle uçurarak açıyorduk. Tonlarca dinamit patlattıktan sonra açtığımız bu dağbaşı bulvarından tepeleme dolu bir saman arabasını bile rahatlıkla ge-

çirebilirdik. Tabii aslında bize gereken, yük denkleri ağaçların arasına takılıp sıkışmadan yük hayvanlarının geçebileceği genişlikte patikalardı yalnızca. Orman İşletmesi de zaten birkaç yıl sonra yönetmeliği değiştirmiş ve iç bölgelerin olabildiğince fazla sayıda patikayla uygar bölgelere bağlanmasını istemişti. Buna karşın gençlere, yapılan iş anlanısız da olsa, dev boyutlardaki bir kusursuzluğa erişmek için çaba göstermek yakışır. Idaho'nun balta girmemiş ormanlarında hiçbir yere —terk edilmiş bir Maya tapınağına bile— gitmeyen, üstünü boydan boya ot bürümüş, üç-beş kilometrelik bir bulvar vardır bugün.

Kalıcı ekibimizdeki dört kişiden ikisi yaşlı başlı kişilerdi; iki de genç delikanlı vardı. Bu dört kişiden biri Bay McBride, biri de onun kızıl saçlı oğluydu. Bay McBride her mesleği denemiş insanlardandı. Bitterroot Vadisinde değişik değişik çiftliklerde çalışmıştı. Oğlu da babası gibi olmaya çabalıyordu. Bay Smith'se ekibimizin yaşlı kurduydu ve barsaklarından çok şikâyetçiydi. Kendisine hep, "Bay Smith" derdik. Kibar ve soylu bir görünüşü vardı Bay Smith'in. Ayaklarının küçücük görünmesine yol açan koskoca bacaklarıyla küçük, yaşlılık kokan adımlar atardı. Madencilik yapmış olduğu için barutla ilgili işleri de o yapardı doğal olarak. Çok da iyiydi işinde. Ekipte dört kişi olduğumuzdan ve Bay McBride'ın da kendi oğlu olmasından dolayı Bay Smith de bana kendi oğluymuşum gibi davranırdı. Beni hasta eden bu dinamit patlatma işine de bu yüzden seçilmiştim zaten. Bu işe başlamadan önce, ilkin dinamite, ardından da yüzüne dokunacak olursan başının ağrıyacağına dair birşeyler anlatıldığını duymuştum bir yerden. Kimbilir, belki de bu anlatılanlardan etkilenmişimdir; çünkü barutla çalıştığım sürece hep başım ağrıdı. Ama belki de on yedi yaşındakiler bütün gün balyoz sallamak için yeterince büyümüş sayılmazlar da ondandır. Dinamit kullanırken, ilkin doğal olarak kayada bir delik açarsınız barutu koymak için. Bugünlerde bu iş kompresörlerle yapılıyor; ama o eski günlerde ellerinizi kullanarak bir balyozla yapardınız bu işi. Eğer iki kişilik bir takım halinde çalışırsanız, buna 'balyozcu çifti' adı verilirdi. Adamlardan biri küsküyü tutardı. Balyozu kullanan öteki adam balyozu küskünün tepesine her indirişinde, küsküyü tutan adam da, küskünün ucu daireyi tamamlayana dek küsküyü olduğu yerde yavaş yavaş çevirirdi. Daire tamamlandı mı, açılacak deliğin dış çizgisi çizilmiş olurdu. Sonra da delik açılana dek aynı işlem

tekrarlanıp dururdu. Adamlar işe ancak; küsküyü tutan adam, "Çamur çıktı," diye bağırınca ara verirlerdi. Balyoz sallayan adam halinden memnun dinlenirken küsküyü tutan adam da eline miniminicik bir kepçe alarak deliği temizlerdi. Bunun dışında balyozu sallayan adam balyozu sallamaya devam eder ve kazara bir kerecik küskünün başını ıskalayıp balyozu kaydırırsa, küsküyü tutan adamın elini ya da kolunu onulmaz şekilde yaralardı. Bazan Bay Smith, "Çamur," diye bağırmayı unutuyormuş gibi gelirdi bana. Aşağı doğru baktığımda iki ya da üç küskü tepesi görürdüm böyle zamanlarda. Her birine de Bay Smith'in yaşlılık çilleriyle beneklenmiş aynı eli sımsıkı yapışmış olurdu. Başımın ağrımasının nedeninin elimi yüzüme sürmem olduğunu düşünmüyorum artık.

O sabah başım her zamankinden daha erken ağrımaya başlamıştı. Aşçıbaşından neden bu denli nefret ettiğimi gösterecek açık seçik bir neden gösteremem size. Ama onu kıskanıyor olabileceğimi söyleyecek kadar dürüst davranıyordum kendime. Yalnızca on yedi yaşında olmama karşın bu benim Orman İşletmesinde çalıştığım üçüncü yazdı. Bu üç yazın ikisini Bill'in ekibinde çalışarak geçirmiştim. Bill bana hayvanlara yük sarmayı öğretmeye başlamıştı. Buna karşılık ben de onun gönlünü hoş etmek için sabahları kampa geri dönüp ekibin öğle yemeğini alıp onlara götürmek gibi ufak tefek işler görüyordum. Aşçıbaşının nasıl olup da bir numaraya yükseldiğini anlayamıyordum bir türlü. Bu adamın her söylediği, her yaptığı kusursuzdu Bill'in gözünde. Ayrıca görüntüsünü de beğenmiyordum ben bu aşçıbaşının. Bir yana doğru eğilmiş başı ve tepesinde sorguç gibi havaya dikilmiş bir tutam saçıyla tıpkı kibirli, tepeli bir kestane kargasına benziyordu. Düz ökçeli bez ayakkabıları olan bir tepeli kestane kargasına. Ama genelde ondan hoşlanmamam için bir neden olması gerekmiyordu. İnsan yaşlandıkça daha mantıklı oluyor ne de olsa, ama gençken de neyin ne olduğunu biliyor. Ben de bu aşçıbaşının kalp para olduğunu biliyordum işte.

Korucunun bana öfkeli olduğunu bilmem baş ağrıma hiç de iyi gelmiyordu doğrusu. Kendi kendime, "Sakin ol ve o koca ağzını açma sakın. Önemli bir şey yok. Yakında bu da geçer," dedim. Sonra bir kez daha tekrarladım gene kendi kendime, "O koca ağzını sakın ola açma," diye ama ağzımı kapalı tutamayacağımı da biliyordum. On beş yaşımda çalışmaya başlamış olmamı gidermek için bazı ilkeler edinmiştim. Çok şey kaçırmış olduğumun

farkındaydım. Yüzme havuzunu, yazlıkçı kızları, manşetleri olan beyaz flanel giysiler içinde oynanan tenis adlı oyunu filan hep kaçırmıştım. Kendi kendime, "Ormancılık yapmaya sen kendin karar verdin, öyleyse bari çetin ceviz gibi davran hiç olmazsa," derdim hep. On beş yaşındayken Bill'le ilk çalıştığım yıl bunları hissetmemiştim, ama şimdi, on yedi yaşımdayken, aynen böyle hissediyordum işte. Bill'i bir sanatçı olarak görmeme ve onu kendime örnek olarak seçmiş olmama karşın –belki de özellikle bundan dolayı– içimdeki bir şey on yedi yaşındaki 'ben'i Bill'le bela aramaya itiyordu neredeyse.

Öğle olmak üzereyken elinde öğle yemeğimizle kim çıkageldi dersiniz yanı başıma? Aşçıbaşımız. "Korucu yemeğini yedikten sonra kampa geri dönmeni söyledi," dedi.

Kampa döndüğümde Bill depo olarak kullandığımız kulübede yakında Hamilton'a gidecek olan kervana yüklenecek denkleri hazırlamaktaydı. Beni neden çağırttığını sormadım ona, o da bir şey söylemedi. Hiç ses çıkartmadan denkleri hazırlayıp dengelemesinde ona yardım etmeye başladım. Bu arada da aklımı tümüyle yaptığım işe vermeye çalışıyordum. Bunun bir nedeni de denk hazırlamanın asla basit ve düşünmeden yapılabilecek bir iş olmamasıydı. Yük sararken semer kulplarına asılan ve ham deriden, tahtadan ya da çuval bezinden yapılmış ve 'katır oylumu' adı verilen kutulara konserve kutusu gibi en basit yükleri bile yerleştirirken düşünmeden yapılabilecek bir iş değildir kesinlikle denk hazırlamak. Her konserve kutusunu teker teker tuvalet kâğıdına sarmayı unutmamanız gerekir, yoksa konserve kutuları birbirlerine sürtüne sürtüne etiketleri aşınacak ve kompostoyla çorbayı birbirinden ayırmanız olanaksızlaşacaktır. Ayrıca en ağır olan konserve kutularını en alta koymanız gerekir yoksa denk kayar yolculuk sırasında. Bu arada semerin yanlarına asılacak olan her iki denk de eşit ağırlıkta olmalı ve semerin üstüne konacak denkle birlikte toplam ağırlıkları bir beygir için doksan kiloyu, bir katır için de yüz on kiloyu aşmamalıdır. Orman İşletmesinin o yıllardaki yönetmeliği böyle der; ama, eğer hayvanların yaz ortasında birer kemik torbasına dönmelerini istemiyorsanız, bu bile on-on beş kilo fazladır. Kim olursanız olun, bir kantarın yardımı olmadan birbirine eşit ağırlıkta olan ve aralarına bir de üçüncüsü eklendiğinde toplam ağırlıkları seksen ya da yüz kiloyu geçmeyen iki yük dengi hazırlayamayacağınıza bahse girerim.

Bir süre boylece denk hazırladıktan sonra korucunun beni çağırtma nedeninin ne olduğunu düşünmeyi unuttum gitti. Belki de yalnızca denkleri hazırlamakta ona yardımcı olmam için çağırtmıştı. Derken, kafalarımız önümüze eğik öylece çalışırken aşçıbaşının, ekibin öğle yemeğinde kullandığı çatal bıçağı şangırdata şangırdata geçtiğini işittim.

Denkleri hazırlamaya devam ederken kendi sesimin, "Bu orospu çocuğunu sevmiyorum," dediğini duydum. Bill yük denklerinin birini kucakladığı gibi yere indirdi. İçimden kendi kendime, "Çeneni tut," diyordum bir yandan, ama diğer yandan da yüksek sesle, "Bir gün ağzını burnunu kıracağım bu pis herifin," diye ekleyiverdiğimi duydum. Bill doğrulup bana baktı ve "Bu bölgede kaldığın sürece olmaz," dedi. Orada durup öylece baktı bana uzun uzun. Ben de elimdeki yük denginin üstüne eğilmiş olduğum yerden ona baktım hiç kımıldamadan. O anda eğilmiş bir konumda olmanın yararlı olduğu kanısındaydım. En sonunda ikimiz de işimize döndük.

Bir yandan eğilip kalkarken bir yandan da bana o sabah olanları anlatıyordu Bill. "Grave Zirvesindeki gözcü bu sabah işi bıraktı," dedi.

"Öyle mi?" dedim.

"Öyle," dedi Bill. "Bir solukta inivermiş dağdan aşağıya."

O zirve buradan yirmi kilometre kadar vardı.

"Bana ne dedi, biliyor musun?" diye sordu Bill.

"Bilmiyorum," dedim ona. Konuşmanın gidişini hiç beğenmiyordum.

"Bana, 'Paramı ödeyin, ben gidiyorum. Gündüzleri yangınlarla boğuşmak, geceleri de çıngıraklıyılanlarla uyumak artık çok fazla oluyor,' dedi."

Yerdeki dengi tekrar kaldırarak, "İster inan ister inanma, söylediğine göre battaniyesini açmak için elini yatağına soktuğunda bahçe hortumuna benzer bir şey gelmiş eline," dedi Bill.

Bill için ilk çalıştığım yer olan Ayı Zirvesi dolaylarındaki çıplak dağ yamaçlarında sürüyle çıngıraklıyılan olurdu. Dik yamaçlara tırmanan patikalardan geçerken onlara sürünerek geçerdiniz neredeyse. Soğukkanlı hayvanlar olduklarından, geceleri bir yatağın sıcaklığı da onlara çekici gelmiş olabilir. Ayı Zirvesi bölgesine komşu olmasına karşın bu yaz Alageyik Zirvesinde hiç çıngıraklıyılan görmemiştim.

"Doğru olduğuna inanmıyorum," dedim.

"Niye?" diye sordu Bill.

"Çıngıraklıyılanlar için çok yüksek orası," diye yanıtladım.

"Bundan emin misin?" diye sordu bu kez de Bill.

Ona bundan emin olmadığımı, ama öyle düşündüğümü söyledim. Bill denklerle uğraşmayı sürdürerek, "Neden birkaç haftalığına o gözleme istasyonuna gidip bu söylenen doğru mu yanlış mı bir bakmıyorsun?" dedi.

Ne zaman gitmem gerektiğini sormadım ona. Hemen gitmemi kastettiğini biliyordum. İki dengi daha dengeledikten sonra kapıya doğru yürüdüm. Bill arkamdan, "Yangın görürsen telefonla bildir," dedi. "Şakır şakır yağmur ya da kar yağarsa, kampı kapatıp buraya dön."

Karanlık çökmeden Grave Zirvesine varamayacağımı bildiğimden aşçıbaşından bana bir sandviç hazırlamasını istedim. Büyük bir basma mendilim vardı. Sandviçi o mendile koydum ve mendili de belimin tam arka ortasında kemerime bağladım. Usturamı, diş fırçamı, tarağımı ve en sevdiğim bileyi taşımı aldım. 32'lik tabancamı kuşanıp yola düzüldüm. Sürgüne gönderildiğimi biliyordum.

Önümde hep yokuş yukarı olan yirmi kilometre kadar yol vardı, ama ne dinlenmek için durdum ne de sandviçimi yemek için. Bill hep beni gözlüyormuş gibi geliyordu bana. Hızlı hızlı yürüyerek neredeyse yolun sonuna kadar günışığıyla birlikte ilerlemeyi başardım. Derken gerimden gelen karanlık beni yakalayıp yuttu. Artık bir tek yükseklerde parıldayıp duran o ulu zirve yol gösteriyordu bana.

İlk birkaç gün başıma gelenleri düşünemeyecek kadar yorgundum. Hâlâ hem dinamitin etkisiyle yarı hastaydım hem de temmuz sonunda boğuştuğumuz o büyük yangın sonucu hâlâ tam olarak kendime gelememiştim. Onun için zamanımın çoğunu çevremi inceleyerek ve istasyonu derleyip toparlayarak geçirdim.

Şimdiki gözcüler, zirvelerin tepesinde 'kuş kafesi' adı verilen yerlerde yaşıyorlar. Bunlar, gözetleme kulelerinin tepesine oturtulmuş olan cam evciklerdir. Onları yıldırımdan korumak için çevrelerine yıldırımkıranlar yerleştirilmiş olduğundan buralarda yaşayan gözcülerin yıldırım çarpması diye bir korkuları yoktur ve günde yirmi dört saat kulelerinde kalarak yıldırımın düşmesini ve

yangının çıkmasını gözleyebilirler. Olması gereken de budur tabii; ama 1919 yılında bizim bildiğimiz kadarıyla kuş kafesleri yalnızca kuşlar içindi. Biz çevremizi açık havada zirveden izler, zirveye yakın olan ve genellikle içinde bir su kaynağı bulunan düzlüklere kurduğumuz çadırlarımızda yaşardık. Benim bulunduğum kamp yerinden zirvedeki gözleme kulesine gitmek için yarım saat yokuş yukarı yürümek gerekiyordu. Günde aşağı yukarı on iki saatimi dağları gözleyerek geçiriyordum.

Zirvenin yakınlarında yalnızca birkaç ağaç vardı. Onların da hepsine yıldırım düşmüş, sanki ateşten bir yılanmışçasına sarmıştı onları. Ama yüksek dağ tepelerinde yıldırımların gökten düşüyor gibi görünmediklerini keşfetmemiştim ben daha henüz. Yüksek dağ tepelerinde şimşekler, görünüşte sizin çok yakınınızda ve de daha aşağınızda olan bir yerden başlayıp yukarıya ve sizden uzağa doğru çakıyorlarmış gibi görünürler. Birinde bir yıldırım yere yıkıp üstüme ağaç dalları savurmuş, sersemletip hasta etmişti beni.

Çadırımın kurulmuş olduğu düzlük yukarılardaki kayalık sırtlardan yuvarlanmış olan kaya parçalarıyla örtülüydü. Hiç çıngıraklıyılan görmedim. Ama bu düzlüğü, parçalanan yalıyarlardan düşmüş olan kaya parçalarının üzerinde hoplaya zıplaya tıkınmak için kendi cüssesine kıyasla çok ufak boyutlarda olan birşeyler arayan bir boz ayıyla paylaşıyordum. Uzaktan onun yaklaştığını görünce en yüksek kayaya tırmanıyor ve doğru dürüst bir öğün yemiş olmak için bu ufak lokmacıklardan kaç yüz tane tıkınması gerektiğini hesaplamaya çalışıyordum. Ayı beni görünce, sanki takma dişlerini ağzının içinde bir çıkarıp bir takıyormuş gibi sesler çıkartıyordu. Çam ağaçlarından birinin tepesinde bir geyik iskeleti buldum. Ona ne olmuştu dersiniz? Bana sorarsanız bu düzlükte kar, ağaçları örtecek kadar kalınlaşmış, geyik de üstü don tutmuş bu kar yığınının üzerinden geçerken karlar çökünce aşağıya düşerek ölmüş, sonra da karlar erimişti. Çadırın bezinde bir yırtık vardı. Onun için yağmur yağdığı zamanlarda ya yiyeceklerimi koruyabiliyordum ıslanmaktan ya da yatacağım yeri. İkisini birden korumama olanak yoktu.

Bu benim ilk gözcülük nöbetim olmadığı için neyi gözlemem gerektiğini biliyordum. Dikkat etmem gereken, özellikle çiyin çoktan kuruduğu ve rüzgârın hızının arttığı akşamüstü saatlerinde ulu dağların ardından yükselen küçük bulutlardı. Bu küçük

bulutlar genellikle dağdan ayrılıp gökyüzüne yükselir, orada yalnızca küçük bir bulut olup kalırlardı. Arada bir de bu küçük bulut dağların arasında gözden kayboluverirdi. O zaman da siz ne görmüş olduğunuzu bilemezdiniz. Büyük olasılıkla bir buluttu bu görmüş olduğunuz, ama belki de dumandı da rüzgâr yön değiştirdiği için siz onu artık göremiyordunuz. O zaman bu yeri haritanızda işaretler ve birkaç gün orayı gözlerdiniz. Şimşekler çakmaya başlayınca da yıldırım düşen her yeri işaretler ve günlerce oraları da gözlerdiniz. Aralarından birinin ufak bir bulut haline gelmesi, sonra da bu bulutun büyüyüp büyüyüp en sonunda da büklüm büklüm kaynamaya başlaması bazan bir hafta kadar alırdı. Eğer bir bulut taşım taşım kaynamaya başlarsa —ve özellikle de alt tarafında bir kızıllık gözleniyorsa— gördüğünüz o bulut, bulut değildir demekti. Bu bulut, vadide ilk görüldüğü yerden beş altı kilometre daha aşağıda ortaya çıkmış olsa bile bir yangın habercisi olabilirdi, çünkü —eğer rüzgâr da yoksa— duman, tekrar görülebileceği bir yerde yükselene kadar sıradağlar boyunca süzülüp durabilirdi. İşte orman yangınları gözcünün gözüne ilk olarak, genellikle bir akşamüstü geç saatlerde gözüne çarpmış olan, ama ne olduğunu kestiremediği, bir göründükten sonra gözden kaybolup belki de bir daha hiç geri dönmeyecek bir şey olarak görünürdü. Ama geri gelirse ve de duman olduğu anlaşılırsa, gene de asıl yangından çok uzaklara gelmiş olabilirdi bu gördüğünüz şey.

Akşamüstünün geç saatlerinde oluşabilecek bir bulut denetimden çıkmış bir yangına uzaktan yakından benzemez asla. O günlerde yolları, hatta patikaları bile olmayan iç bölgelerde çıkan yangınlara kısa zamanda erişmek olanaksızdı neredeyse. Ayrıca yangının üstüne kimyasal maddeler püskürten ve dumanların arasına paraşütle atlayabilen özel eğitilmiş yangın mücadele ekiplerini yangının ortasına indirebilen uçakların Missoula'da üslendirilmesine daha çok vardı.

O zamanlar bir yangın denetimden çıktığı zaman Orman İşletmesi, Butte ya da Spokane kasabalarında yollardan saati otuz sente (takım şeflerine kırk sent ödenirdi) yüz kadar berduş toplayıp onları götürebilecekleri yere kadar trenle götürür, sonra da son elli beş-altmış kilometre yolu yürüterek bu berduşları 'Bitterroot Duvarı'nın berisine yayan olarak ulaştırırdı. Onlar yangının olduğu yere gelene kadar yangın bütün haritaya yayılmış, ağaç tepelerine sıçramış, 'tepe yangınları' başlamış olurdu. Ağaç tepele-

rini sarmış olan 'tepe yangınları'yla ilgili olarak söylenebileceklerin en iyisini bir korucu adayı söylemişti sözlü sınav sırasında. Daha benim zamanımda bile bu sözüyle efsaneleşen bu korucu adayı, sınavda kendisine, "Yangın ağaç tepelerine sıçrarsa ne yaparsınız?" diye sorulunca, "Hızla yangının yolundan çekilip yağmur duasına çıkarım," diye yanıt vermişti.

O yaz bizim yaşadığımız yangın, yıllar boyu düşlerimde gürül gürül yanacak kadar büyük bir yangındı. Dumanların ve uykusuz geçen gecelerin etkisiyle gözlerim hâlâ yanıyor, o günlerin yorgunluğunu hâlâ üstümden atamıyordum. Ama bu yangın gene de Bitterroot Dağlarının bir bölümüyle Coeur d'Alene'nin tümünü yakıp kül eden 1910 yangınları kadar büyük bir afet değildi. 1910 yangınlarından yükselen dumanlar rüzgârla ta yüz on kilometre uzaklıktaki Denver kentine kadar sürüklenmiş, benim doğum yerim olan Missoula kasabasında da gündüzleri sokak lambalarını yakmak gerekmişti. Kıvrım kıvrım küller bu lambalara sürünerek yere iniyor, Ağustos sıcağında sanki kar yağıyormuş gibi bir görüntü yaratıyorlardı. 1910 yangınlarından daha büyük hiçbir yangın yoktu kayıtlarda, ama 1919 yangını benim gördüğüm en büyük yangındı.

Öfkeyle, hiddetle, kudurmuş gibi kükreyerek gelmişti dağların tepesine yangın. Belki biliyorsunuzdur: bir yangın yeterince büyüdüğü zaman kendi rüzgârını yaratır. Yangının sıcaklığıyla hafifleyen hava yükselir. Yükseklerdeki serin havaysa onun yerini doldurmak için aşağıya saldırır. Kısa bir zaman sonra şiddetli ve dairesel bir fırtına yangını körüklemeye başlar. Yanarak kurdele gibi yere düşen ağaç dalları ve çam kozalaklarıyla alev alev patlayan bir volkan gibidir gökyüzü. Yangın, doruk çizgisinde durup kükreyerek cehennemi kendisine destek vermeye çağırır bir süre. Siz durmuş dumanlar arasından yaklaşmakta olan cehennemi görmeye çalışırken biri ansızın, "Arkanıza bakın, arkanıza," diye bağırır. "Köpoğlusu uçurumu atladı." Karşınızdaki cehennemi görmek için baktığınız noktanın tam 180 derece karşısındaki uçurumun yükseklerinde, alev alev yanan çam kozalaklarından ya da ağaç dallarından birinin gökten düştüğü yerde az bir duman git gide artmakta ve yangın sizi arkanızdan sarmaktadır. Peki ya o zaman ne yaparsınız?

Butte ya da Spokane'den getirilen adamlar daha yangın yerine gelmeden yorgunluktan halsiz düşmüşler ve yalınayak kalmış-

lardı bile. Butte ve Spokane'de adamlar işe alınırlarken sağlam bir çift çizmeleri ve bir de ceketleri var mı diye bakılır, işe yalnız onlar alınırdı. Onun için de işe alınmak isteyenler aralarındaki tek sağlam çift çizmeyi kapının dışındaki sokak arasında sırayla giyerler, içeriye iş bulmaya öyle girerlerdi. Onun için de aralarından biri dışında hepsi de Bitterroot Dağlarını eski püskü ve beş para etmez ayakkabılarla geçmişlerdi. Yük kervanının önünde kalabilecek kadar hızlı gidemediklerinden de kırk beş kilometre boyunca toz yutmuşlardı. Sokaklardan toplanmış işsiz güçsüz takımındandı bu adamlar. Verem tehlikesini atlatabilme umuduyla deliklerinden çıkmış olan madencilerdi. Ayyaş takımıydı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Butte ve Spokane'de sıkça rastlanan 'Dünya Endüstri İşçileri'ndendiler. Bu daha savaştan sonraki ilk yaz olduğu için, düzenli çalışan biz öteki hergeleler hâlâ kuşkuyla bakıyorduk DEİ'den olanlara. Kalıcı ekipte olan bizler (yani saatte otuz sent yerine ayda altmış dolara çalışanlar) DEİ'nin 'Durmadan Eğlenmek İstiyorum' anlamına geldiğini söylerdik. Bu adamların, ülkemizin yandığını görmekten mutlu olduklarından da emindik. Hangi nedenle olursa olsun, yangınla savaşmaya ne kadar zaman veriyorsak bir o kadar zaman da bu adamları gözden kaçırmamak için harcıyorduk. Her şeyden önce bu adamları, yeni başlayan yangın oraya varmadan karşı taraftaki sırtların tepesine çıkartmamız gerekiyordu. Oysa onların çoğu, arkalarından gelmekte olan o büyük yangına karşın, yalnızca oldukları yerde yatıp uyumak istiyorlardı. Bir yatıp uyuyabilirseler, insanlar için bazan ölümün hiçbir anlamı olmadığını ömrümde ilk kez burada görüyordum. Onlar bize kendilerini yattıkları yerde bırakmamız için yalvarırlarken biz de onları tekme tokat tepelere sürüyorduk. Sonunda yangından önce vardık doruklara. Sonra 'yangın önleme şeritleri' açtık. Bunlar, üstlerindeki kuru çam iğneleri ve kuru yosunlar gibi yanabilecek her türlü şeyi kazıyıp süpürerek açtığımız bir metre eninde şeritlerdi. Bu yangın önleme şeritlerinin önüne kuru çalı çırpı yığıp rüzgârın yön değiştirmesini ve vadinin yamaçları boyunca yukarıya doğru yayılmakta olan yeni yangının üstüne doğru esmeye başlamasını beklemeye koyulduk. Takım şefimiz işareti verince çalı çırpı kümelerini ateşe verip alevleri bize doğru yaklaşmakta olan ana yangının üstüne saldık. Bu yaptığımız şey 'karşı ateş yöntemi' diye bilinir. Bu kez işe yaramıştı; ama eğer rüzgâr tekrar eski yönüne dönmüş olsay-

dı, yalnızca yangına yardımcı olmuş olacaktık. Üç gün boyunca hiç uyumadık. Aramızdan bazıları üç yüz metrelik bir yamacın tepesine ısınmış yelken bezi çuvallar içinde içme suyu taşırlarken kimileri de yangın önleme şeridini yavaş yavaş yangının yanlarından aşağılara doğru uzatıyorduk. Ön cepheyle uğraşarak fazla zaman harcamadık: yangınlar yokuş aşağı pek hızlı ve pek uzaklara gidemezler.

Yangının yolunu kesmekte iyi iş becermiştik. Yangınla karşı karşıya kalındığında önemli olan, ilk birkaç saat içinde neler yapıldığıdır. Eğer doğru şeyler yapılmamışsa o genç korucunun öğüdünü dinleyip dua etmeye başlamak yerinde olur. Bill de, Bill'in takım şefi olarak seçtiği kişiler de hem deneyimli hem de yetenekliydiler. Bir yangını yolundan çevirmek için neresine saldırmak gerektiğini bilmek için daha önceden böyle bir olayı yaşamış olmak kadar yetenekli olmak da gerekir. Isı 40 derecenin altındaysa, alevler birdenbire kükreyip sizi cayır cayır yakacak kadar yakında değillerse, sıcak havayı hâlâ ciğerlerinize çekebiliyorsanız ve gözleriniz dumandan kör olmamışsa, bilimin —eğer buna bilim denebilirse— basit ilkelerinden söz etmek kolaydır. Yangınla savaşırken yapmanız gereken tek şey, onu dorukların üstünde kayalar ve kumtaşlarıyla kaplı bir açıklığa ya da, eğer civarda böyle açıklıklar yoksa, Alp çamları gibi kolay kolay tutuşmayan şeylerin bulunduğu bir tarafa sürmektir. Ama yok, cehennemin ortasındaysanız ve yoğun dumandan ancak önünüzdeki birkaç kişiyi görebiliyorsanız, o zaman gözle görülemeyen bir açıklığın nerede olduğunu, rüzgârın ne zaman ve nereye doğru döneceğini, adamlarınızın oldukları yerde kalıp bekleyecek gözü peklikte olup olmadığını size bilim değil ancak yetenekle cesaret ve yüreklilik söyler. Adamlarınızı yerleştirirken bu son noktayı aklınızdan çıkartmayın: unutmayın, ahır tutuşunca panikleyenler yalnızca atlar değildir. Ama biz iyi yerlere yerleştirilmiştik. Ayrıca ya yeterince cesurduk, ya da yorgunluktan aldırış edecek halimiz kalmamıştı. Her neyse, olduğumuz yerde kaldık hepimiz. Rüzgâr da bizden yanaydı. Yangını yangın önleme şeritlerimizin içine alıp orman hattının dışına çıkarttık.

Ama yangını denetim altına aldığımız her seferinde garip bir şey oluyor, yangın yakında bir yerlerde tekrardan başlıyordu. Bundan dolayı DEİ'lerin yangını yeniden başlatmak için yangın önleme şeritlerinin ötesine yanar kütükler yuvarladıklarından

emin olmaya başladık. Bunu yapsalar bile herhalde yaptıkları işin devam etmesi sağlamak için yapıyorlardı, ama biz hiç de öyle düşünmüyorduk. Her neyse, ne düşündüğümüzün önemi yoktu zaten. Bay McBride'ın kızıl saçlı oğluyla ben yangının sınırında devriye gezmeye gönderilinceye kadar yangın oraya buraya sıçramayı sürdürdü. Yangın şefi yanımıza tabanca almamızı söyledi. Bundan başka bir şey de söylemediler bize. Bu görevin neden ekipteki en genç iki insana verildiğini hâlâ düşünüp dururum. Çok genç olduğumuz için epey hava atıp iş ateş etmeye gelince elimizde silahla donup kalacağımızı mı düşünmüşlerdi acaba? Yoksa çok genç olduğumuz için bir delilik yapıp nereye ateş ettiğimizi görmeden bile ateş edeceğimizi mi? Yoksa, en başta DEİ'ler olmak üzere, kimsenin bu soruların yanıtını bilemeyeceğini mi? Her neyse, kızıl saçlı oğlanla ben kilometreler boyu yanan dallar ve hafifliklerinden dolayı biz daha yanlarına yaklaşmadan uçuşmaya başlayan tüy gibi küller arasında devriye gezdik. Bela aramıyorduk bunu yaparken; bela da bizi bulmadı. Dua da etmedik ama sonunda yağmur yağdı. McBride'ın oğlu kızıl saçlı olduğu için eğer bir şeyle karşılaşsaydık, sanırım ateş ederdi. Bu durumda benim önümde de fazla bir seçenek kalmıyordu doğal olarak.

Eğer Bill birkaç gün dinlenmeye ne denli ihtiyacım olduğunu bilseydi beni gözcü olarak bu zirveye dünyada göndermezdi sanırım. Bu düşünce bana çok keyif veriyordu. Bill'e hâlâ öfkeli olduğum için korucu istasyonunu yalnızca zorunlu olduğum kadar, yani günde üç kez, arıyordum. Manyetolu telefonun ufak bir tabuta benzeyen tahta kutusu çadır direğine çivilenmişti. Korucu istasyonunu bulmak için manyetosunu çevirerek telefonu iki kere uzun uzun çaldırmak gerekiyordu. Beni aramak isteyenlerse bir uzun bir kısa çaldırırlardı telefonu, ama beni arayan olmuyordu korucu istasyonundan. Uzaklardaki bir gözleme karakolunda bir kadın arkadaşımız vardı. Onu bulmak için telefonu iki uzun bir kısa çaldırmak gerekirdi. Biz öteki gözcülerin onun telefonunu sık sık iki uzun bir kısa çaldırmaya niyetlendiğimizden, ama bunu asla yapmadığımızdan eminim. Bunu yapacağımıza onun dağına bakar, o dağın diğer dağlardan farklı göründüğünü düşünür; onun korucu istasyonuna rapor verme saati gelince telefonumuzun alıcısını kulaklarımıza koyup onun sesini dinlerdik. Kadın evliydi. Kooskia'da oturan kocasıyla konuşurdu her gece, ama ken-

di kendimize acımamak için hiçbirimiz dinlemezdik onların konuşmalarını.

Dinlenmek ve çadırı onarmakla geçirdiğim birkaç günden sonra kendimi yeniden güçlü kuvvetli hissetmeye başladım. Buraya ceza olarak gönderildiğimi biliyordum. Bütün gün öylece oturup dağları gözlemem, yalnızlık çekmem ve –örneğin iskambil oynamak gibi– yapacak bir şey aranmam bekleniyordu herhalde. Dağları gözlemem gerekiyordu doğal olarak; benim işimdi bu. Ama sanıldığı gibi yalnızlık çekmeyecektim. Dağların yaşadıklarını ve kımıldadıklarını, hareket ettiklerini biliyordum ben. Daha çocukken bir çocuk hastalığı geçirmişim. Kimsecikler ne bunun ne olduğunu ne de nasıl tedavi edileceğini bilememiş. Annem beni yatağımla birlikte evin dışına taşıyıp üstüme de cibinliğimi örtmüş. Ben de orada öylece dağlar beni iyileştirinceye dek yatmışım dağlara bakarak. Gerektiğinde dağların benim için dağları devireceklerini biliyordum.

Bill'in beni dağları gözlemeye mahkûm ederek cezalandırmasına izin vermemeye karar verdiğim bu sıralarda içime bir his daha doğmaya başladı. Size daha önce sözünü ettiğim bir şeyi ilk olarak tam bu sıralarda hissettim. Yaşamınızın bir öyküye dönüşmekte olduğunu ilk fark ettiğinizde duyduğunuz histi bu. Bu yazki işimin sonuna yaklaştığımda ne hissedeceğimle, bir öyküye başlamak üzere olduğumda ne hissedeceğim arasındaki farkı duyumsamaya başladım. Olacak olanlar eğer bugüne kadar yaşadıklarıma benzer şeylerse, o zaman bu yazki işim yakında sona erecek; ben de eve gidip arkadaşlarıma o büyük yangından, 32'lik tabancamı kuşanıp yangın sınırında devriyeye çıkmamdan ve dinamitlerden söz edecektim. Ama orada durmuş Grave Zirvesinden aşağılara doğru bakarken, başıma gelmeye başlayanların arasında o büyük yangının bir önemi olduğundan pek de emin değildim artık. Hiç de önemli biri olmayan, ne iyi ne de kötü aşçı olan, iskambil kâğıtlarını çok iyi karıştırmasının dışında hiçbir şeyi iyi yapamayan şu lanet aşçıbaşıdan hiç mi hiç hoşlanmıyor olmam çok daha büyük önem kazanıyordu. Belli belirsiz bir şekilde, ama kesinlikle bir öykünün konusunda yer alıyor, benim kendi kahramanım olan Bill Bell'in rakibi haline getiriliyor, aslında getirilmiyor da esrarengiz bir şekilde kendi kendimi onun rakibi yapıyordum. Aşçıbaşı da gittikçe öykünün esrarengiz kötü adamına benzemeye başlıyordu. Ben bile kendime esrarengiz gelmeye başlamıştım.

Bir korucuyla bir aşçıbaşına, beni çocukluk arkadaşlarım olan dağları gözlemeye zorlayarak yenemeyeceklerini gösterecektim.

Ormanda gözcü olmak için fazla bir beden ve kafa üstünlüğü gerekmez. Genellikle bir ruh işidir bu. İnsan şaşar ruhlarımızın birbirlerine ne kadar benzediğine. Özellikle de çevrede dağlar varsa. Kısa bir süre sonra dağlar hayallere, sonra da bu hayaller gerçeğe dönüşür. Herkes için böyledir bu. Altın ışıklarda yıkanan dalgalar canavarların patlıcan rengi sırtlarını oluşturuverirler filan falan. Hep de kımıl kımıl kımıldanan derinlerden ve hemen hemen her zaman denizlerin derinliklerinden gelir bunlar. Bir gölden, hele gökten gelmezler hiç. Ama en başta gördüğüm hayaller ne olursa olsun, onlara uzun uzun baktığım zaman dağlar hep düşlere dönüşmüştür. Hâlâ da böyledir bu. Bunun tam aksi de olur. Çoğu kez uykudan uyanırken uykumda dağlara gitmiş olduğumu bilirim. Dağların hareket halinde olmuş olduklarını da: kimi zaman göz dağı vererek üstüme üstüme gelmişlerdir; kimi zaman duraksaya duraksaya usul usul yaklaşmışlardır; kimi zaman da sonsuza dek gerilemişlerdir. Hem dağlar, hem de düşlerim.

Dağlarda akşamüstünün ilerlemiş saatleri gözcüler için işlerin en yoğun olduğu zamanlardır. Sert esen rüzgârlar yön değiştirip vadilerden doruklara doğru esmeye başlarlar. Günlerdir sinsice için için yanmakta olan önemsiz küçük yangınlardan çıkan dumanlar belki de ilk kez göze görünürler. Daha sesi bile duyulmadan gök gürültüsü yeni yeni yangınlar çıkartır ormanda. Saat üç buçuk-dört sularında yıldırımlar, bir sağa bir sola sıçrayan, yumruklardan kaçmak için hızla yana çekilen, bol bol gösteriş yapıp hiç yumruk atmayan gösteriş meraklısı bir profesyonel boksör gibi uzaklardaki dağ tepelerinde eğilip bükülmektedirler. Saat dört buçuk-beş olunca işin şekli değişir. Solunması güçleşmiş olan havadaki değişikliği hemen hissedersiniz. Yıldırımlar şimdi, kısa, sarsıcı yumruklar atarak üstünüze üstünüze geliyor, içinize işliyordur. İletkinizle haritanızda yıldırımın düştüğü yeri işaretleyip, "On bin bir, on bin iki" filan diye saymaya başlarsınız. Saydığınız rakamların başına 'on bin' rakamını getirmeniz, saydığınız her rakamda tam bir saniyeyi tutturmak içindir. Eğer gök gürültüsü size 'on bin beş' dediğinizde ulaşırsa, yıldırımın bir buçuk kilometre uzağa düştüğünü hesaplarsınız. Yıldırımların savurduğu yumruklar kısaldıkça kısalır, sayabildiğiniz rakamlar azaldıkça azalır

ve siz kötü bir şekilde cezalandırılacağınızı anlarsınız. Sonra yıldırım ve gökgürültüsü aynı anda vurur. Artık saymaya zaman kalmamıştır. O günlerden en çok aklımda kalan, sonbaharın her an hızla yaklaştığı yaz gecelerinde dört ayak üstünde çadırımdan çıkışımdır. Genç bir delikanlı için yıldızların arasında yere işemek yepyeni, dünya güzeli bir şeydir. Dikkat edin: yıldızların altında değil, arasında işemek. Ulu dağların yükseklerinde geceleri bile kuvvetli rüzgârlar eser ve ağaçların tepeleri yerlere eğilir. Ama orada ayakta duran ve gökyüzünü seyretmekten başka yapacak işi olmayan genç bir delikanlı için sanki gökyüzünün kendisi eğilmektedir yerlere ve yıldızlar eser, yıldızlar süzülür ağaçların yaprakları arasından yerlere doğru. Ta ki Samanyolu uzaklarda bir yerlerde bir ormanın içinde yok olup gidene kadar. Evren genç delikanlıya sürtünerek yanı başından geçip ağaçlar arasında gözden kaybolurken, yeni yeni yıldızlar doldurur gökyüzünün her yerini hiç zaman kaybetmeden. Genç delikanlıya bütün gece boyunca sürtünüp geçecek kadar bol yıldız vardır göklerde, ama delikanlı artık yavaş yavaş üşümeye başlamıştır.

Sonunda titreşen noktalar ve damlalardan oluşan o yaşamsal buharın kendisi de kesilir, biter, yok olup gider.

Ardından alışılagelmişten daha sert rüzgârlar getiren ve her zamankinden daha sıcak bir hava estiren o elektrik fırtınasının zirveyi ağustosun yirmi beşinde vurduğunu buldum geriye doğru hesaplayarak. Rüzgâr bütün gece ve ertesi gün de devam etti; ben de çadırımı tutan ipleri sıkı sıkı gerdim. Soğuk da rüzgârla birlikte geldi küheylanına binip. Ertesi gece ben yattıktan sonra kar yağmaya başladı. Ağustosun yirmi yedisiydi ve tonlarca nemli, ağır kar yağıyordu. Bu karın çoğu da çadırımdaki yırtıktan içeri giriyordu, ama bir kısmı da artıp dışarıda kalmıştı tabii. Onun için de ertesi sabah karın üstünde alageyik izleri görülebiliyordu.

Hemen yapılması gereken ateş yakma ve kahvaltı hazırlama gibi şeyleri yapmaya pek gönlüm olmadığından ilkin doruğun tepesine çıktım. Çevreme bakarken, büyük bir olasılıkla ömrümde bir kez daha dünyanın bu kadar büyük bir parçasını bu denli güzel göremeyebileceğimi biliyordum. 'Güzel' dediğimizse, bildiğimiz bir şeyi gördüğümüz bir şeye eklediğimizde, ortaya, birbiriyle topladığımız bu parçaların toplamından farklı bir şey çıkmasıdır. Gördüğüm, oldukça etkileyici olmasına karşın, gene de yalnızca bir kış manzarası olarak kabul edilebilirdi. Bildiğimse, karların

altındaki toprağın yaşam dolu olduğu ve yarın, hadi bilemediniz öbür gün, yeniden yemyeşil olacağıydı. Böylece, bildiğim bir şeyden ötürü şu gördüğüm, üç günden daha kısa bir zaman içinde tekrardan hayata dönmenin inanılmaz umudunu taşıyan bir tür ölümdü. Benim durduğum yerden sanki dünyanın bittiği yermiş gibi görünen Bitterroot Duvarına kadar göz alabildiğine her yer yol yol uzanan ve kalıcı olmayan beyaz yığınlardan oluşmuştu. Bu duvarın berisinde ise sonsuzluk, yol yol uzanan Bitterroot Dağları ve yaz karı yığınlarıyla sürüp gidiyordu herhalde.

Ben daha kampa dönmeden önce eriyip gitmeye başlamıştı bile kar. Yüzlerce bodur ağaççık kurulmuş tuzaklar gibi yerlere kadar eğilmişlerdi. Şimdi de havaya kar dumanları püskürterek boşanmış zemberekler gibi doğruluyorlardı birer birer. Bu da, sanki yüzlerce kar tavşanı aynı anda tuzağa yakalanmış gibi bir görüntü yaratıyordu.

Kahvaltı yaparken kafamın içinde bir saatin tik tak ederek bana, "İşi bırakma zamanı geldi. İşi bırakma zamanı geldi," dediğini duydum. Daha ilk tik takta duymuştum bunu ve duyar duymaz da doğru bulmuştum söyleneni. "Büyük bir yangınla savaştın. Koca bir tabanca taşıdın," dedim kendi kendime. "Yağlı dinamit lokumlarını ikiye ayırarak ortalarına fünyeleri yerleştirdin, sonrada geri kaçıp cızır cızır yanışlarını seyrettin," diye de ekledim. Sonra da, "Bill'in yük kervanlarını hazırlamasına yardım ettin. Tek başına dağları gözledin. Bir yaz işi olarak yeter de artar bunlar. Git paranı al ve işten ayrıl," dedim kendime en sonunda. Bunları iyice kafama sokmak için birkaç kez tekrarladım kendi kendime. Ayrıca yangın mevsiminin de artık geçtiğini biliyordum. Zaten korucu da son söz olarak bana eğer kar yağarsa korucu istasyonuna geri dönmemi söylememiş miydi? Onun için telefonu iki kere uzun uzun çaldırdım korucu istasyonunu bulmak için. Neredeyse manyeto kolu kopana kadar çaldırıp durdum telefonu, ama fırtınanın büyük bir olasılıkla zirveyle istasyon arasındaki telefon hattı boyunca en az yirmi ağacı telefon hatlarının üstüne devirmiş olduğunu çok iyi biliyordum. Sonunda ertesi güne kadar orada kalmaya karar verdim. O zamana kadar karın çoğu da erimiş olur, ben de korucu istasyonuna gidip paramı aldıktan sonra tepeleri aşarak Hamilton kasabasının yolunu tutardım.

Ama aşçısından hoşlanmadığınız için size kızmış olan bir korucunun yanındaki işinizi bırakmanın ya da bir kahramanı haline

geldiğiniz bir öyküden çıkmanızın olanaksız olduğunu kendime hatırlatmayı unutuverdim. Günün geri kalan bölümünü ortalığı derleyip toplamakla geçirdim. Çadırdaki yırtığı da onardım en sonunda. Bir yandan da gittikçe kuvvetlenen tik tak seslerine kulak veriyordum. Konserve kutularını boz ayının erişemeyeceği yerlere yerleştirdim ağaçların üstünde. Ayının bu kutuları tek bir pençe darbesiyle açıverdiğini görmüştüm.

Ertesi sabah yola ancak ona doğru çıkabildim. Güneş karları biraz daha eritinceye kadar yola çıkmanın bir anlamı yoktu zaten. Ayrıca, çok zayıf bir olasılık da olsa, gene de belki fırtına telefon tellerinin üstüne yalnızca iki üç ağaç devirmiştir umuduyla yanıma, ağaçlara ve direklere tırmanırken kullandığımız takımları da almaya karar vermiştim. Onun için, baltam ve kendime ait ıvır zıvır yetmiyormuş gibi yanımda izolatör ve dokuz numara telefon teli de taşıyor, ayağımdaki telefoncu ayakçıkları ve belimdeki emniyet kemeriyle iki büklüm yürüyordum. Daha üç yüz metre alçalmadan kar sınırının altına iniverdim. Ayrıca, daha ancak bu kadarcık yol almışken bile telefon tellerinin üstüne devrilmiş iki ağacı baltayla kesip tellerin üstünden almam ve bir kere de kopan telin iki ucunu birbirine bağlamam gerekmişti. Bu hesaba göre yirmi kilometrelik bir telefon hattını bir günde asla temizleyemeyeceğimi bilmem gerekirdi. Ama artık işi bırakacaktım ya, görevimi gereğince yaparak bitirmek arzusuyla görevseverliğim tutmuştu. Onun için direklere tırmanırken giydiğimiz mahmuzlu ayakçıkları ayağımdan çıkartmamış, gözlerim ağaçtan ağaca sarkan tellerde, telefon hattı güzergâhını izleyerek dağdan inmeye koyulmuştum. Telleri bu şekilde izlediniz miydi, dünyayla olan tüm ilişkiniz kopar adeta. Artık sizin için var olan tek şey; sanki gözünüze kalemle çizilmiş olan bu çizgidir. Buralarda bir çıngıraklıyılan olsaydı, onu ancak kanat açıp kışı geçirmek için güneye uçuyor olsaydı görebilirdim. Bence Alageyik Zirvesi bölgesinde çıngıraklıyılan filan yoktu. Hem olsa da, yaz bitmek üzere olduğu ve daha yeni kar yağdığı için hepsinin bir deliğe girip kış uykusuna yatmış olmaları gerekirdi. Kafamdaki düşüncelerin altını üstüne getirseniz yılan izine rastlayamazdınız.

Sizlere bir çıngıraklıyılanın nasıl bir ses çıkarttığını anlatmam gerekmez. Asla, "Acaba mı?" diyeceğiniz bir ses değildir bu. Bazan imparator çekirgelerinin çıkarttıkları sesi bir çıngıraklıyılan çıkartıyor sanabilirsiniz, ama bir çıngıraklıyılanın çıkarttığı se-

si asla başka bir şey sanamazsınız. Onun hızla çalıların arasına girişini daha yere inmemden önce, hâlâ havadayken gördüm. Çöl çıngıraklıyılanlarına benzemeyen, kısa, kalın boyunlu, çirkin bir meretti.

Ne kadar havaya sıçradığımı bilmiyorum; ama yere indiğimde kendime çok kızmıştım böylesine yükseğe sıçradığım için. Ayaklarımdan ayakçıkları çıkarttım; baltamı kaptım ve yılanın peşi sıra çalılıklara daldım. Bu yaz bir çıngıraklıyılan tarafından sokulan çılgın bir koyun çobanı hakkında vadide anlatılanları hatırladım. Olduğu yerde kalıp ısırıkla ilgileneceğine hem onu —hem de kendisini— öldürene dek hayvanı kovalamıştı. Ekibimizde bu çoban hakkında konuşulduğunu ve onun, bir koyun çobanı için bile, zırdeli sayılabileceğinin söylendiğini duymuştum. Ama ben ondan da deli olmalıydım, çünkü bu söylenenleri hatırlamama karşın gene de yılanın peşinden çalıların arasına girmiştim. Çok hızlı girdiğim için de onu bulamadım.

Bugünlerde 'olay'dan söz eder olduk. Çalıların arasına daldıktan sonra yaşadıklarımı tanımlamaya çok uygun bir terim bu. Olaylar birbiri peşinden gelerek bir sıra izlemedi benim kafamda. Olanların tümü, birbirinden ayrılmaz bir bütündü: yılan bir buçuk metre kadar önümde halkalanmış yatıyordu baltayı ikimizin arasına yere sapladım yılan baltanın sapına saldırdı baltanın sapı yıldırım çarpmış bir çan gibi inledi ve bütün bu olayların arasında ne nokta vardı ne de virgül. Sonra durmuş olan zaman yeniden çalışmaya başladı; çünkü bu olaydan sonra, baltanın sapını deli gibi sımsıkı tutmuş olmamdan dolayı ellerimin sızladığını hissettim. Hani çocukken elinizde bir beyzbol sopasıyla sağınıza solunuza dikkat etmeden dalgın dalgın dururken elinde beyzbol sopasıyla bir çocuk sinsice yanınıza sokulup sopasıyla sizin sopanıza vurunca elleriniz sızlar ya, işte tıpkı onun gibi bir histi bu.

Yılan halkalandığı yerden sanki hiç kımıldamamış gibi yerde öylece yatıyor, çıngırağını çalarak beni izliyordu. Bir sonraki hamleyi sanki bana bırakmıştı yalnızca bir anlığına. Ben de yıldırım gibi hamlemi yaptım ve durduğum yerden geriye doğru sıçrama rekorunu kırdım neredeyse. Her şeyi artık havada düşünür olmuştum sanki. Eğer fırsat bulur da havadan yere inersem ellerimin sızlamasını dindirmek için birkaç devrilmiş ağaç daha baltalarım artık diye düşünüyordum havadayken, ama yere inip de yılanın hamle yaparak saldırdığı ânı gözümün önünde canlandır-

maya çalışınca dondum kaldım olduğum yerde, çünkü gözümün önüne getirmeye çalıştığım bu resmin bir bölümü eksikti. Bütün anımsayabildiğim yerde uzanmış yatmakta olan kırk beş-elli santimlik bir yılan kuyruğuydu. Kafası ve gövdesinin başına yakın kısımları yoktu bu resimde. Onların olması gereken yerde yalnızca bulanık bir görüntü vardı. Geri geri çekilirken, yılanın kırk beş-elli santimlik kuyruk kısmının hamle yapmak için kuvvet aldığı bir rampa olarak yerde kaldığı, hamle yapıp saldıran kısmınınsa gözle izlenemeyecek kadar hızlı hareket ettiği kanısına vardım. Köpoğlusu hâlâ çıngırağını çalıyordu; onun için ayakçıklarımı yeniden ayaklarıma geçirmeden önce olabildiğince geriye gittim. Telefon hattını izleyerek yeniden yürümeye koyulduğumda bir gözüm —ve ötekinin de yarısından fazlası— ayağımı basacağım yeri gözlüyordu artık.

Eğer ömrünüzde telefon teli gerdinizse, direklere tırmanmak için kullanılan ayakçıklarla ağaçlarda kullanılan ayakçıklar arasında önemli bir fark olduğunu bilirsiniz. Ağaçlarda kullanılan ayakçıkların mahmuzları direklerde kullamlanlarınkinden beş santim daha uzundur, çünkü mahmuzlar ağacın odun kısmına saplanmadan önce ağacın kabuğunu delip geçebilmelidir. Ağaçların üstünde kabuk olduğu sürece işler kekâdır. Ama kısa bir süre sonra telefon hattı, belki de 1910 yangınlarından kalma eski bir yangın bölgesinden geçmeye başladı. Burada ayakta kalabilmiş ağaçların hepsi üstlerinde kabuk kalmamış, abanoz kadar sertleşmiş ölü ağaçlardı. Mahmuzlarını bu ağaçların gövdelerine ancak bir buçuk iki santim kadar girebiliyorlardı. Bunun için de ben bu mahmuzların uçlarında sallana sallana duruyor, inşallah mahmuzlar tutar diye dua ediyordum. Bu taşlaşmış ağaçlarda ne kadar yükseğe tırmanırsam, dua etmeyi de o kadar artırıyordum. Telefon hattı biraz ileride iki yüz elli metre genişliğinde bir yarığın üstünden aşıp öbür tarafa geçti. Kem talihe bakın ki yarığın öteki yanındaki hat da kopup yere inmişti. Böyle durumlarda doğaldır bu. İki yüz elli metre uzunluğundaki dokuz numara telefon teli ölü ağaçların zorlu bir fırtına boyunca taşımakta çok çok zorlanacakları bir ağırlıktır. İşte kökleri çürümüş bir ağaç da olduğu gibi yıkılıvermişti yere. Ölü ağaç yıkılırken ona dolanıp kalmış olan teli kesip kopardım; sonra ucuna bir bağlantı yaparak bir iki metre kadar tel ekleyip onu gerecek yeni bir ağaç buldum kendime. Bir ara neredeyse teli yere atıp korucu istasyonunun yolunu

tutacaktım, çünkü o ağırlıkta bir teli yanımda taşıyarak ölü bir ağaca tırmanmayı hiç istemiyordum doğrusu. Ama ne zaman işi bırakıp kaçmaya yeltensem, korucu ensemden bakıyordu sanki. Onun için teli emniyet kemerime, emniyet kemerimi de ağaca geçirip, kireçleşmiş ağaca olabildiğince mahmuz geçirmemi sağlayabilmek için popomu da dışarı vererek ağaca tırmanmaya başladım. Direklerde çalışan telefon hattı işçilerini görmüşsünüzdür. Onun için de, kendiniz ayağınıza asla bir çift ayakçık geçirmemiş bile olsanız, bu işin popoyu dışarı vererek yapılan bir iş olduğunu da, neden böyle yapılması gerektiğini de bilirsiniz. Telefon telini direklere değil de ağaçlara geriyorsanız, fazladan bir tehlikeyle de karşı karşıyasınızdır. Poponuzu daha fazla dışarıya vermek ve yukarıya doğru tırmandıkça önünüze çıkan dalları baltanızla kesip atmanız gerekir, çünkü emniyet kemeriniz o ağaca geçirilmiştir ve ağaçta siz ne yöne giderseniz o da sizinle birlikte aynı yöne gitmek zorundadır. Siz tırmandıkça sizinle birlikte giden bir başka şey de, taş devri öncesinden kalma bu totem direğine her mahmuz geçirişinizde biraz daha ağırlaşan, biraz daha gerilen iki yüz elli metre uzunluğunda dokuz numara telefon telidir. Aşağınızda kalan ağaç gövdesinin üstündeyse, tırmanırken kestiğiniz dalların dip tarafları sivri sivri durmaktadır.

Daha yolun yarısına bile gelmeden tel o kadar ağırlaşmıştı ki emniyet kemerimle ona sımsıkı bağlı bulunmasaydım çoktan beni ağacın üstünden çekip alırdı. Mahmuzlarını ağaca bir buçuk iki santimden bile daha az saplanıyordu giderek. Derken yarılan ağacın sesini duydum. Emniyet kemerim olmasaydı da telefon teli beni kayaların üzerinden savurup yerdeki o yarığın derinlerine fırlatsaydı kendimi daha iyi hissederdim belki de. Ayakçıklarımın mahmuzları bu totem direğinde tutundukları yerden kurtulunca üç dört metre aşağıya kayıverdim. Sonra emniyet kemerim bir yere takıldı kaldı. Orada asılı kalmış sallanıp dururken, düşerken karnım üç metre boyunca kesilmiş dalların ağaç üstünde kalan sivri uçlarına sürtünerek geçtiği için gömleğimin önünden çıkan dumanların kokusu geliyordu burnuma. Emniyet kemerimi takıldığı yerden kurtarıp üç dört metre daha düştüm. Sonra bütün bunlar bir kere daha tekrarlandı. Ayakçıklarımın mahmuzlarını tekrardan ağaca saplayabilecek kadar uzaklaşamıyordum bir türlü ağaçtan. Sonunda yere indiğimde kendimi, sanki bir Kızılderili iki değneği birbirine sürterek ateş yakmışmış da ateşi yakmak

için kullandığı değneklerden biri de benmişim gibi hissediyordum.

Nerelerim parçalanıp gitmiş, nerelerim sağlam kalmış, bunu görmek için belimden aşağılara bakmaya korkuyordum. Bunun yerine, organlarımdan hangileri yavaş yavaş taşlaşarak sonsuza dek bu ağacın üstünde asılı kalacaklar diye başımı kaldırıp kesilmiş dalların ağacın üstünde kalmış olan diplerini inceledim. Sonunda, her yanıma eşit olarak dağılan acıdan her yerimin hâlâ aynı sinir sistemine bağlı olduğunu anlayabildim.

Görevseverliğim birdenbire sona eriverdi. O gün için telefon tellerinden onaracağım kadarını onardığımı biliyordum. Bütün öteberiyi bir tek denk haline getirmeye çalışırken tek düşünebildiğim o dağ çıngıraklıyılanının kalın ensesiydi. Bir de cayır cayır yanan karnı.

Yolun gerisi ta istasyona kadar hep yokuş aşağıydı. Akşamüstünün geç saatlerinde istasyona vardığımda canımın acısı hâlâ hafiflememişti. Bill'i, tahmin ettiğim gibi, depoda buldum. İçeri girdiğimde kafasını kaldırıp bakmadı bile; yalnızca, "Zirveden niye ayrıldın?" diye sordu. Niye istasyona geri döndüğümü bal gibi biliyordu halbuki. Kar yağarsa geri dönmemi kendisi söylememiş miydi? "Yukarılarda çıngıraklıyılanlar var," dedim. Bill sırıttı. Kendisinden de, yılandan da memnun kalmış görünüyordu. Gömleğimin önü yırtılmış olmasına karşın ağaçlara tırmanma konusunda tek söz söylemedim.

Bill denk hazırlamıyordu. Mevsim sonu olduğu için öteberiyi elden geçiriyordu yalnızca. Ben yılan konusunda kızgın olduğum, Bill de bu durumdan keyif aldığı için bir süre birbirimizle pek konuşmadık; ama bir süre sonra aklımızı elimizdeki işimize vererek her ikimiz de bundan keyif almaya başladık. Katır yükleyicisi olmak istemenin en büyük nedenlerinden biri de, insanın erzakla ve el araçlarıyla uğraşmayı sevmesidir. Mevsim sonunda tütsülenmiş domuz butlarının çoğu küflenmeye yüz tutar, el araçlarının çoğunun da ya sapları kırılmıştır, ya da bilenmeye ihtiyaçları vardır; ama bunun hiç önemi yoktur. Yangın önleme şeritleri açmak için kökleri ve kayaları paralarken ucu kırılmış emektar bir kazmayı elinde tutmak insanda hoş bir duygu yaratır. Küflü domuz butları da insana gerektiğinden bile fazla çalışmış olduğu hissini verir. Epey bir zaman sonra Bill, "Yol açan ekibe geri dönmen

şart mı?" diye sordu. "Onlar sensiz de işlerini götürebiliyorlar. Benimse burada ıvır zıvırı derleyip toparlamam için birine ihtiyacım var mevsim sonu olduğu için." Sonra, sanki aklınca her ikisi de birbiriyle ilgiliymiş gibi, ekledi, "Bu gece istasyonda iskambil oynamaya var mısın?" Eğer bana ihtiyacı varsa kalabileceğimi söyledim Bill'e. Kendi kendime de, "Ona işten ayrılacağını söylemeyi birkaç gün ertele," dedim içimden. Gittikçe gerçek hayattan koptuğumu, uzaklaştığımı, adım adım bir öykünün içine çekildiğimi hissediyordum. İşi bırakmak zamanı gelmiş olduğu halde bile işten ayrılamıyordum.

İşin en hoşuma gitmeyen yanı da Bill'le oynayacağımız iskambil oyunuydu. İşte Bill, kafasında koskocaman siyah bir şapka, sırtında mavi bir gömlek, ağzında sönmüş bir Bull Durham marka sigara ve ayaklarında kenarları süslü kesilmiş çifte dili olan ormancı postallarıyla karşımdaydı. Bütün bu göz kamaştırıcılığının yanı sıra, Bill bizim gözümüzde en usta katır yükleyicisi ve en iyi korucuydu da üstelik. Kalabalık yangın söndürme ekiplerini —sanki onların ve de Bitterroot Dağlarının sahibi kendisiymişçesine— kolaylıkla yönetebilirdi; hatta bir koyun çobanını da öldürmüş olabilirdi; ama doğru dürüst iskambil oynayamıyordu bir türlü. Poker oynayışıyla ilgili olarak Hamilton kasabasında söylenenler eğer doğruysa, poker oynamayı hiç mi hiç bilmiyordu; ama kâğıtlardan da uzak duramıyordu. Ama beni şu anda yakından ilgilendiren ağır görev onunla oynayacağım iki kişilik iskambil oyunuydu. Bir üçlü kurarak hep birlikte başka bir oyun oynayabileceğimiz bir üçüncü kişi de bulamamıştım kampta bir türlü. Aşçıbaşının bu önerimi geri çevirişini anlatmıştım size daha önce. Bunu ona önermeden önce ekipteki herkesi denediğimden emin olabilirsiniz. Bu ekip de, ormanlarda birlikte çalıştığım öteki ekipler gibi bir ekipti. Ormandaki işlerinde çalıştıkları sürece cimri mi cimriydiler. Eskilerinde düğüm atılacak yer bulabildikleri sürece yeni ayakkabı bağcıkları almazlardı asla. Kâğıt oyunlarında beş sent ya da on sent ileri sürdükleri görülmezdi hiç. Gömleklerine koskocaman çirkin yamalar yapmasını öğrenmişlerdi. Tüm pazar günlerini çoraplarını onarmak ve gömleklerindeki yamaları yamamakla geçirirlerdi. Kente indikleri ilk günün gecesinde kaybedecek daha büyük para tomarları olsun diye ha bire para biriktirirler, softalaştıkça softalaşırlardı. İş bitimi zamanı yaklaştıkça daha da cimrileşir ve adeta yobazlaşırlardı. O gece

şiltemi alıp yatmadan önce biraz havalandırmak için ekibin kaldığı çadıra gittiğimde ekipteki herkesi orada buldum. Onları tekrar görmek çok hoştu doğrusu, özellikle de pat pat sırtıma vuran Bay Smith'i. Ama onları on sentle sınırlı poker oyunu gibi günahlara özendirecek hiçbir girişimde bulunmaya da çalışmadım. İskambil oynamaya mahkûm olduğumu biliyor; Bill'in elindeki bir çift yediliyle bir sekizliyi, "On beş-iki, on beş-dört, on beş-altı ve bir de bir çift eder sekiz," diye saydığını duyuyordum daha şimdiden.

O gece, yalnızca bir süre görmemekle birinden nefret etmekten kurtulunamayacağını öğrendim. Bill'le birbirimize biraz mesafeli davranıyorduk, ama iki hafta sürgünde kalmış olmam aramızdaki buzları biraz çözmüştü. Ne çare ki beni Sibirya'ya göndermek Bill'in kâğıt oyunları konusunda ışığı görmesinde bir yarar sağlamamıştı. Eğer hemen başka bir oyun oynamaya başlamazsak kısa zamanda aramızda yeniden bir sorun çıkacağını biliyordum. Bu hissimin doğru olduğundan eminim. Hatayı, aşçıbaşmdan nefret etmeyi unutarak yaptım. Tabakları kurulamayı bitirmek üzereydi aşçıbaşı. İki hafta boyunca yalnızca kendi pişirdiklerimden başka bir şey yememiş olan bana çok lezzetli gelmişti akşam yemeği için pişirdikleri. Ayrıca ağustos ayında bir kar fırtınasını yeni atlatmış üç insanın birbirlerine dostça davranmaları gerektiğine inanıyordum. Ağzından çıkanı kulağı herkesle birlikte duyan insanlardan biri olarak kendi sesimin sevecenlikle, "Hadi, bana da bir kurulama bezi ver de bulaşıkları birlikte bitirivereliim," dediğini duydum. "Sonra da kâğıt oynamak için bize katılmaz mısın? Koca mevsim bitti gitti, biz üçümüz daha bir el oyun oynamadık."

Aşçıbaşı almak için uzandığım bulaşık kurulama bezini hızla çekip aldı. Yaylanarak bez ayakkabılarının burnunda bir yükseldi, bir alçaldı, sonra bir kez daha yükseldi. O âna kadar, birinden nefret etmenin yalnızca nefret eden kişiyi ilgilendirdiğini düşünmüştüm hep ben. Aşçıbaşı, "Sana kaç kere söyleyeceğim," dedi. "Birlikte çalıştığım insanlara karşı kâğıt oynamam ben." Elimde tuttuğum iskambil destesi öylece kalıverdi avucumun içinde. Aşçıbaşı elindeki bulaşık kurulama bezini dertop edip bulaşık kurutma sepetinin içine atıverdi ve, "Hadi, ver şunları bana," diyerek iskambil destesini çekip aldı elimden. Sonra masaya oturarak kâğıtları karıştırmaya başladı. Kâğıtlar sanki ansızın alevlenivermişlerdi onun ellerinde. "Otur," dedi aşçıbaşı. Sözünü dinleyip

masaya oturdum. Biraz önce kâğıt destesini tutan elim, sanki kâğıtlar hâlâ elimdeymiş gibi, açık duruyordu hâlâ.

Derken aşçıbaşı iki şey yaptı.

İlk önce desteyi tarayarak dört ası çekip aldı desteden. Sonra onları destenin arasına soktu. Sonra da bana desteyi kesmemi söyledi. En sonunda da Bill'e, bana ve kendine kâğıt dağıttı ve, "Şu elleri aç bakalım," dedi. Bana verdiği el, sıradan bir eldi. Bill'inki de öyle. Ama aşçıbaşının elinde dört as vardı.

Bir sonraki eli gene aynı şekilde dağıttı. Dört ası ayırıp sonra onları gene destenin içine koydu; kâğıtları karıştırdı; bana kestirdi ve her üçümüze de kâğıt dağıttı. "Aç bakalım şunları gene," dedi. Bu kez dağıttığı kâğıtların arasında tek bir as bile yoktu. Sonra elindeki iskambil destesini masada önüme bırakarak, "Hadi bakalım, bul şu dört ası," dedi ve dönüp bulaşıkları kurulamayı bitirmeye gitti.

Her söyleneni yapacak adam değilim ben, ama bu kez denileni yaptım. Bütün desteyi aradım, ama asları bulamadım. Bir kez daha baktım desteye daha dikkatle, sonra aramaktan vazgeçtim. Aşçıbaşı elindeki bulaşık kurulama bezini kurusun diye asarken, "Gömleğinin cebine bak," dedi bana omzunun üzerinden. Dört asın dördü de cebimdeydiler. Onları teker teker masaya dizip saydım. İleride çok iyi anımsayacaktım bu alicengiz oyununu.

"Aşçıbaşı kâğıt düzer," dedi Bill sırıtarak. Bu sırıtışı, ona çıngıraklıyılanın neredeyse beni sokacağını anlattığım zaman yüzünde belirmiş olan sırıtışa benziyordu aynen.

Biraz durdu, sonra, "Bir sanatkârdır o," diye ekledi Bill. Evet, yaptıkları beni epey afallatmıştı, bunu kabul ediyorum. Aşçıbaşının kâğıt düzdüğü de şüphe götürmezdi. Erkeklere has büyülü beceriler arasında kâğıt düzme ustalığı ilk sırada yer alırdı, bu da doğru; ama Bill'in aşçıbaşından bir sanatkâr diye söz etmesi de kabul edebileceğim bir şey değildi doğrusu. Şükürler olsun bu kez hiç sesimi çıkartmadan kendi kendime, "Gene de bu adamda ters olan birşeyler var," dedim. "Bence bu herif ciğeri beş para etmez bir sahtekâr, bir kalp para."

Aşçıbaşı geri gelip masada yanıma oturdu ve kâğıtları karıştırarak dağıtmaya başladı. Şimdi artık yalnızca kendi kendine alıştırma yapıyordu. Genelde birer kâğıt dağıtıyor ve sonra bir cümle söylüyordu. Eğer söyleyeceğini fazladan vurgulamak istiyorsa, o zaman kâğıtları karıştırıyor, kesiyor, dört el dağıtıyor ve

ondan sonra bir tek cümle söylüyordu. Şöyle bir şey yani: "Sana son bir kez daha söyleyeceğim nasıl kâğıt oynadığımı..." (birer kâğıt). "Ben hayatımı kâğıt oynayarak kazanırım..." (birer kâğıt). "Yazları sağlığım nedeniyle kentten ayrılmam gerekiyor..." (birer kâğıt). "Ağır işlerde çalışamam, çünkü ellerimin yumuşak kalmasını sağlamalıyım..." (birer kâğıt). "Onun için de yemek pişirir, bulaşık yıkarım..." (birer kâğıt). "Her gece de yatmadan önce alıştırma yaparım." Ve aşçıbaşı bir el poker oynayıp söyleyeceklerini bitirdi. "Birlikte çalıştığım kişilere karşı asla kâğıt oynamam."

Bir tek hareketle yerdeki dört eli de topladı. Sonra hep birlikte yatmaya gittik.

Tam kapıdan çıkarken Bill, "Bir planım var," dedi. "Onu sana yarın anlatırım." Uyumadan önce bu planın ne olabileceğini aşağı yukarı kestirebilmiştim. Aşağı yukarı.

İşin doğrusu Bill o sırada planını kendi kafasında bile çok iyi kuramamıştı daha. Ola ki hiçbir zaman da tamamlayamayacaktı. Ertesi sabah ikimiz ambarda konuşurken Bill'in planı kendi kafasında canlandırmak için konuştuğu açıkça belli oluyordu. En başından beri parayı kapacak olan bendim. O da beni "koruyacaktı", her ne demekse bu. Yalnızca iki kişi daha gerektiğini düşünüyordu Bill en başta. Seçimi bana biraz tuhaf gelmişti. Bay Smith'i ve harpte zehirli gaz yuttuğu için iyileşmek üzere dağlara gönderilmiş olan Kanadalı bir askeri seçmişti Bill. Bu adamın —hayatımda ilk kez gördüğüm ve örgü bir kordonu da olan bağa gözlükler takıyor olmasına karşın— yük hayvanlarıyla iletişim kurmada neredeyse Bill kadar yetenekli olduğu ortaya çıkmıştı. Atlar ve katırlarla konuşabiliyor; dertleri ne olursa olsun, onları iyileştirebiliyordu. Bazı bazı çok kötü öksürdüğü için, iyi mal kaçak viskiyi ölmekte olan bir adama içirerek ziyan etmenin doğru olmadığı bahanesiyle elindeki viskiyi alıp kendimiz içmemize karşın, Bill bu adamı önümüzdeki zorlu iş için seçtiğine göre bu adamda bir iş olması gerekirdi. Bill bu adamı bir atseverin bir başka atsevere olan inancı dolayısıyla seçmişti herhalde. En başta hesapça biz üçümüz ve Bill olacaktık işin içinde; ama daha öğle olmadan Bill tüm ekibi de aramıza almaya karar vermişti. "Oldukça iyi bir ekip bu," demişti Bill. "Hiçbirini dışlayamayız." Aşçıbaşıya gelince; bir daha ona asla elimi sürmemem için göz dağı verilmişti bana. Bill mevsim sonunda istasyonu derleyip toparlamak ve o büyük yangından arta kalan araç gereç fazlasını yük kervanına yüklemek

için bir hafta on gün gibi bir zamana gerek olduğunu düşünüyordu. Aşçıbaşının Hamilton'a atla gideceğini söyledi. Biz geri kalanlarımızsa yürüyecektik. Aşçıbaşının ormanda düz ökçeli bez ayakkabılarla dolaşmasına şaşmamak gerek.

Kasabaya indiğimiz günün gecesinde, Hamilton'daki en iyi bilardo ve poker salonu olduğu söylenen Oxford Kumarhanesinde buluşacaktık. Bill biriktirdiği tüm parayı bahiste aşçıbaşının üstüne yatıracaktı. Bize gelince; eğer istersek, istediğimiz kadar parayı çantada keklik olan bu işe yatırabilirdik. Bu, bana ve ekipteki ötekilere kalmıştı. Gidip ekiptekilere durumu anlatmak bana kalıyordu, bahislere iştirak etmek de hepimize. Bill bana, eğer bir olay çıkacak olursa, hemen parayı kapıp kaçmamı öğütledi sıkı sıkı. Bu durumda kendisi de beni 'koruyacaktı'.

"Sen kendi tabancanı da yanına al," dedi Bill.

"Tanrım," dedim. "Olacak iş değil bu, Bill. Benim o 45'lik kabzaya soktuğum 32'likten başka tabancam yok ki. Sahra topu kadar kocaman bir şey o da. Daha bara yaklaşmadan tutuklanırım onunla."

"Pekâlâ, ama uyanık ol. Gözünü dört aç," dedi Bill. Aradan biraz zaman geçti; sonra Bill'e, "Senin de o koca 45'likten başka, koltuk altında filan taşınabilecek bir silahın yok, değil mi, Bill?" diye sordum. "Belinde o koca 45'likle kumar salonlarına girebileceğini hiç sanmam."

Bill, "Sana seni koruyacağım demedim mi?" dedi. Bill'in Hamilton'daki yerel kumarbazlar için Tanrının bir armağanı olduğunun söylendiğini anımsayarak elimdeki ipuçlarını birbirleriyle birleştirmeye başlamıştım daha ta sabahın erken saatlerinde. Söylentilere göre bu yerel kumarbazlar, kente indiğinde bizimkini aralarından hangisi yolacak diye birbirleriyle yarışırlarmış bile. Bu yüzden de bizler şimdi "Ormancının İntikamı" adı verilebilecek olan büyük bir melodram sahnelemeye hazırlanıyorduk. Vaktiyle bizim Bill'i yolmuş olan bu Hamilton'lu herifler şimdi daha beter yolunsunlar diye ben hemen dışarıya çıkıp bizim ekiptekileri bahisleri büyütmeye davet edecektim. İşte bunun için de birkaç hafta önce, aşçıbaşının suratına bir yumruk patlatacağımı söylediğim için, sürgüne gönderilmiştim. İşte gene bunun için de, zamanı geldiğinde, bizler tabana kuvvet yürürken aşçıbaşı, Hamilton'a at sırtında gidecekti.

"Eh," dedim kendi kendime, "yakışık alır," Genelde ben de tıpkı ötekiler gibi paramı harcamayıp biriktirmeme karşın gene de bu orospu çocuğunun üstüne yirmi dolar oynadım.

Ekiptekilerin aşçıbaşının üstüne bahse girme fikrine ısınmaları epey zaman aldı. Bir kere onlar da benim gibi aşçıbaşından hiç hoşlanmıyorlardı. Ayrıca, içgüdüler arasında bir çatışma çıkınca, açgözlülük mü üstün gelecektir yoksa cimrilik mi, pek belli olmaz. Ekiptekiler hâlâ çoraplarını onarmayı on senti gözden çıkartmaya yeğliyorlardı, ama çantada keklik gibi görünen bu kolay para fırsatını kaçırmayı da göze alamıyorlardı. En sonunda dört ası birden nasıl gömleğimin cebinde bulduğumu anlattım onlara. Bay Smith, "Bunu anlatması kolay, ama yapması zordur," dedi. Ömrünün büyük bir bölümünü maden ocaklarında geçirdiği için iskambil kâğıtlarıyla ilgili hemen her şeyi bilirdi; ama kendisi iyi bir oyuncu olmadığı için hemen hemen hiç kâğıt oynamazdı. "İç etmiş onları," dedi. "İç etmek de nedir?" diye sordum. Bay Smith eline bir iskambil kâğıdı alarak onu küçük parmağınızla işaret parmağınız arasında nasıl tutacağınızı, sonra da parmaklarınızı bükerek ve başparmağınızı da iskambil kâğıdına doğru uzatarak kâğıdı nasıl itip ya da çekip avucunuzdan elinizin arkasına ya da elinizin arkasından avucunuza kaydıracağınızı ve bütün bunları yaparken de, kâğıt karşınızda oturanlar tarafından görülmesin diye bileğinizi nasıl çevireceğinizi gösterdi bize. "Aşçıbaşı, aslar elinin arkasındayken sana avucunu göstermiş, sonra da yanından geçerken parmaklarını büküp asları gömleğinin cebine koyuvermiş," dedi Bay Smith. Bize bu işin nasıl yapıldığını göstermeye çalıştı, ama çok beceriksizce yaptığı için elindeki kâğıt ha bire görünüyordu. Buna karşın nasıl bir şey olduğunu hemen anlamıştık. Hepimiz teker teker denedik iskambil kâğıdını iç etmek için, ama bizler Bay Smith'ten de beceriksiz çıktık. Aslında ben bunda ustalaşmak için birkaç yıl uğraştım, ama hiç başarılı olamadım. Bay Smith bizleri inandırmak için, "Görmüşsünüzdür herhalde, kabare gösterilerinde de yaparlar bunu," dedi. O günlerde Pantages gösteri topluluğu Spokane, Butte ve Missoula'yı gezerek gösteriler düzenlerdi. Onun için de sahnedeki sihirbazın, avucunda tuttuğu bir iskambil kâğıdını havaya fırlattığını, kâğıdın da havada yok olduğunu hepimiz görmüştük.

"Yani aşçıbaşı sahneye çıkacak kadar iyi mi? diye sordu Bay McBride. "Pekâlâ olabilir," dedi Bay Smith. "Biz burada bir tane

iskambil kâğıdını iç etmeye uğraşıp duruyoruz, halbuki aşçıbaşının dört ası birden aynı anda iç ettiği anlaşılıyor." Aramızdan biri, "Aman Allahım!" dedi yavaşça. Sonra herkes birden aşçıbaşının üstüne bahse girdi.

Bu arada ekiptekiler, kendilerinin de ucuz dergilerdekilere benzeyen bir öykünün içinde rol alacağını hissetmeye başlamışlardı. Üstelik bu duygudan hoşlanıyorlardı da. Eğer bir öyküde rol almaktan benim hoşlandığımdan fazla hoşlanmış görünüyorlarsa, bunun nedeni kendilerine düşen rolleri, bana düşen rolü beğeneceğimden daha çok beğeniyor olmalarıydı sanırım. Her neyse, bir şapkada topladığımız bahis paralarını saydığımızda ortalama bahis tutarının benim oynadığım miktarın üstünde olduğu ortaya çıktı. Hatta bir aylık maaşın yarısından bile biraz fazlaydı. Yatırdıkları parayı götürüp Bill'e vermemle oynadıkları bahis resmileşince, ekiptekiler her gece toplanıp aşçıbaşını kâğıtları karıştırırken izlemeye gelir oldular. Masanın çevresinde yarım daire halinde dikilip at yarışlarında favori atlarının koşmasını izleyen at yarışı hastaları gibi aşçıbaşını seyrederlerdi. Onun üzerine bahse girmişlerdi ya, artık onu 'sahiplenmek'ten bile söz eder olmuşlardı.

O sıralar yol açma ekibiyle değil de Bill'in istediği gibi istasyonda çalışıyor olmama karşın yol açma ekibindekilerin de fazla bir şey yapmadıklarını biliyordum. Benim için olduğu kadar onlar için de işi bırakma zamanı gelmiş çatmıştı. Mevsim sona ermişti bizlere göre. Böyle hissediyor olmamızın nedeni kendi öykümüzün içinde rol alışımızla kendimizden geçmiş olmamız değildi yalnızca. Mevsimlik iş yapan herkes bu duygunun her mevsimin sonunda mevsim sonunun kendisi gibi hiç şaşmaz bir tempoyla tekrardan geri geldiğini bilir. "İşi bırakma zamanı geldi. İşi bırakma zamanı geldi." Bay Smith bile dinamitlere olan düşkünlüğünü yitirmişe benziyordu.

Aramızda ufak ufak eğlenmeye başlamıştık kasabaya ineceğimiz ilk gecenin alıştırmasını yapar gibi. İnsanların genelde; tahtacılarla kovboyların ucuz viski içerek ve acemi çaylaklar hakkında espri üstüne espri patlatarak ha bire şamata yapıp durduklarını zannettiğini şimdi artık öğrenmiş bulunuyorum. Kovboylar hakkında pek bir şey bilmiyorum. Onlara karımın ailesinin geldiği yörelerde rastlanır. Ama ben ormanlardan temelli ayrılmadan önce oralarda birçok değişik ekiple çalıştım. Sabahtan akşama

kadar kimsenin pek de esprili olduğu söylenemezdi. Acemi çaylaklarla ilgili olan espriler de hep sıradan ve bayat esprilerdi zaten. O kadar uzun saatler boyu ve o denli zorlu çalışıyorduk ki espri filan yapacak halimiz kalmıyordu bir kere. Sonra, zaten ya yalnız çalışıyorduk ya da espri yapmaya değmeyecek kadar ufak gruplar halinde. Yorgun ve tek başınıza olduğunuz zamanlarda yürekler acısı bir görüntü yaratmak zor değildir; ama şaka yapıp insanları güldürebilmeniz için dinç olmanız gerekir; zamanınız ve bir izleyici kitleniz de olmalıdır ayrıca. Ve de tabii güldürü yeteneğiniz. Ayrıca, ormanları ne denli severseniz sevin, zekâ pırıltıları dolu nüktelerin oralarda yeşerdiğini de söylemezsiniz. Beni yanlış anlamayın, biz de kendimize göre eğlenirdik doğal olarak. Ama bu yalnızca özel durumlarda olurdu. O zamanlarda da yapılan espriler hep aynı esprilerdi. Üstelik sonunda espri konusu gene kendimiz olurduk. Özel durum dediğimiz; özellikle işi bırakma zamanı gelip de kimsenin artık pek yorucu işler yapmadığı günlerde birkaç ekibin bir araya gelip büyük bir grup oluşturduğu zamanlardı.

İşçi sofuluğumuzu usulca üstümüzden atıp günaha hazırlanmaya başladık ağır ağır. Mühendislik Bölümünden olan ve birkaç gündür istasyonda kamp kurmuş bulunan ekiple başladık işe. Bu ekip ormanın derinliklerinin, hükümetin "Bakalım Kızılderililerden daha nereleri çalmışız," dediği el değmemiş bölgelerinin kadastrosunu yapıyordu. Ben haritaları ve haritaların ifade ettiği şeyi sevdiğim için bu ekip geldiğinde hemen yanlarına gidip onlarla görüşmüştüm; ama ekibin geri kalanı bu harita ekibine pek bir ilgi göstermemişti. Bir kere, her gece aşçıbaşı oyun kâğıtlarını karıştırıp bitirinceye dek bekliyorlardı. Öte yandan da, Orman İşletmesinin hazırladığı haritalara karşı her orman köylüsünün duyduğu güvensizliği duyuyorlardı. Bu el değmemiş bölgelere ait haritaların o günlerde, çadırlarında ya da kışları Missoula'daki Bölge Müdürlüğünde oturup, "Hayır, bu burada olacak," diyen insanlar tarafından çıkartıldıklarına inanmışlardı bir kez. Aslına bakarsanız, eğer Birleşik Devletler Jeolojik Ölçüm Dairesi tarafından belirlenmemişse, bir dağın olduğu yerde olduğuna bile inanmazdık o günlerde. Bunun içinde bizim ekip hemen bir tartışmaya girdi harita ekibiyle. Kendi kendimize Missoula'daki Bölge Müdürlüğü olduğumuzu varsayıp, "Yo, yo," diyorduk. "Bu dere burada olmayacak, şurada olacak." Bunu bazan harita ekibinin

kafasını karıştırmak için yapıyorduk, bazan da öyle olduğuna inandığımız için.

Gel gör ki o sıralarda harita ekibi, derelerden birinin nerede olduğundan çok isminin ne olduğuna kafa yoruyordu. Clearwater Irmağının kuzey kolunun ilerisine gitmişler ve doğal olarak da Götü Boklu Dereyle karşılaşmışlardı. Yerini de tam olarak saptamışlardı ha! Pusula ve açı ölçerler kullanmışlardı herhalde. Ya da en azından ellerinde pusulalarla dikkatle adımlamış olmalılar çevreyi ölçümleri yaparken. Ama Bölge Müdürlüğünün Çizim Odasına verecekleri taslak haritaya derenin asıl ismini yazıp yazmama konusunda aralarında bir fikir ayrılığı vardı. Bölge Müdürlüğünün espriden ve şiirden hoşlandığı pek söylenemezdi; onun için bizler de derenin asıl isminin yazılmasını isteyenlerin yanında yer aldık bağıra çağıra. Batıda gereğinden fazla yere bir sürü adamın Minnesota'da ya da Massachusetts'te doğup büyüdüğü yerin, ya da adamın kendisinin ve hatta bir ayının ya da geyiğin isminin verilmiş olduğunu ileri sürdük. "Bu ülkede yalnızca beş bin Geyikli Dere var," dedik. "Bırakalım da Amerika'daki tek Götü Boklu Derenin ismi olduğu gibi kalsın." Yaz boyu kazandıkları parayı birkaç gün sonra tıpkı bizler gibi Hamilton orospularıyla bir gecede yiyip bitirecek olan öbür grupsa, Missoula'daki Bölge Müdürlüğünün Çizim Odasında çalışanların çoğunlukla kadın olduğuna işaretle bu hanımların kendi masum elceğizleriyle böyle sözcükleri yazmaktan rahatsız olacaklarını ileri sürdüler.

Oylamaya koyduk ve bizim taraf kazandı; daha doğrusu o an için kazanmış olduğumuzu sandık. Sonunda herkes Çizim Odasına derenin asıl isminin verilmesinde anlaştı ve hep birlikte oturup buranın bir ulusal park ilan edilmesini beklemeye başladık. Götü Boklu Ulusal Park. Brooklyn'den gelen ziyaretçilerin yolun ortasında arabalarını durdurup çocuklarına ayıları —ya da tam aksi de olabilirdi— besletebilecekleri Götü Boklu Ulusal Park.

Sonunda aptal yerine konan biz kendimiz olduk ama. Orman İşletmesinin bir sonra çıkarttığı haritada derenin ismi Gök Üç Oklu Dere olarak çıktı. Bir sonraki haritada Gözü Çoklu Dere olarak görürseniz hiç şaşırmayın.

Ama o zamanlar bu Götü Boklu Ulusal Park esprisini epey beğenmiştik ve bunun verdiği güçle, başka espriler de yapmayı denedik; ama üstümüzde bir mevsim sonu yorgunluğu, büyük yangından kalma, hâlâ atlatamadığımız bir yorgunluk, bir güçsüz-

lük vardı. Onun için yaptığımız espriler de güçsüz oluyordu. Kanadalıyı çulluk avına çıkartıp, "Biz çullukları çuvala doğru süreceğiz. Sen çuvalı eline al ve ağzını açık tut," diyerek oyuna getirmeye bile kalkıştık; ama doğrusu Kanadalı Idaho'da elinde bir çuvalla boşu boşuna bekliyor olmak için yutmamıştı o zehirli gazları Fransa'da. Ayrıca, Hamilton kasabasına hazırlanıyorduk biz. Hamilton'a gittiğimizde de espri yapmayı düşünmüyorduk.

Ekiptekiler ormanın içlerinde bir imbik kurmuşlardı ve orada erzak deposundan çaldıkları kuru kayısılar, kuru şeftaliler ve kuru eriklerle kaçak içki yapıyorlardı. Yaşlı Bay Smith bir yerden biraz boyalı ispirto bulmuştu. İspirtonun içindeki pembe boyayı kaynatarak buharlaştırıp uçurtuyor, geri kalanını da içiyorlardı. İspirto da onların iç organlarını delip geçiyordu adeta; bazan tuvalete ya da çalılara yetişecek kadar bile zamanları olmuyordu. Böylece ekiptekiler Hamilton'a hazırlık yapıyorlardı. Onların daha üç dört günleri vardı. Bense ertesi sabah yola çıkmaya ve aynı gün Hamilton'a vararak bir tür rekor kırmaya karar vermiştim. Bunun için de ekiptekilerin üretimi olan hiçbir şeyden içmiyordum. Domuz yağı kovasında damıttıkları kayısı konyağından bile. Ertesi gün yola çıkacağımı söylediğim zaman, "Ne biçim bir herifsin sen be!" dediler. "Bizle kalıp kasabadakilerin ceplerini boşaltırken bize katılmayacak mısın? Peki ya aşçıbaşının bizim için Hamilton'lu o acemi çaylaklardan kazanacağı onca para? Ha! Kasabayı meteliksiz bırakmazsak 'Bu ne biçim bir ekip böyle!' demezler mi bizim için?"

Doğru, bunlar önemli konulardı. Ben de uzun uzun düşünmüştüm bunları. Mevsim sonunda son olarak yapacağınız iş en yakındaki kasabayı 'silip süpürüp meteliksiz bırakmak' olmazsa siz ekip bile sayılmazdınız. Nedendir bilinmez, ama eğer iyi bir ekipseniz —hatta değilseniz bile— birkaç ay boyunca bir kasabanın dışında çalıştınız mı, kendinizi o kasabadan üstün görmeye ve kasabadan da nefret etmeye başlarsınız hep. Kasabanın sizin varlığınızdan haberi bile yoktur, ama siz hep kasabayı düşünür, hep kasabadan söz edersiniz. Yaşlı Bay Smith, ürettikleri alkolden ve ne idüğü belirsiz tortulardan bir yudum daha alarak, "O Allahın belası kasabanın altını üstüne getireceğiz; taş taş üstünde bırakmayacağız," derdi. Derken tüm saygınlığını kaybetmiş bir şekilde tuvalete doğru koşar; koşarken de kasabalılara Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesinde çalışanlardan daha bıçkın, daha

çetin ceviz, daha kabadayı kişilerin zor bulunacağını göstermemiz gerektiğini haykırırdı bir yandan.

Ayrıca, aşçıbaşının sayesinde vuracağımız büyük vurgun da vardı. Her gün akşamları zamanımızın bir bölümünü ne kadar para kazanacağımızı tartışarak geçirirdik. Tartışmayı aşçıbaşıyı kâğıt dağıtırken izledikten önce mi yoksa sonra mı yaptığımıza bağlı olarak değişirdi kazanacağımızı sandığımız para tutarı; ama genelde adam başına aşağı yukarı bütün bir yaz boyu kazandığımıza yakın bir tutarda anlaşırdık sonunda. Gizli gizli de daha fazla olacağını umardık içimizden.

Bense bir rekor kırmak üzereydim. Korucu, aşçıbaşının kâğıt düzmede usta olduğunu fark edip de benim yerime onu kendisine gözde seçtiğinden beri içimde hep günden güne büyüyen bir rekor kırma arzusu olmuştu. Bu rekorumun yük denkleri hazırlamak ve hayvanlara yük sarmak konusunda olmasını arzu etmiştim hep. Böylece ben de en yeni semer modelini gerçekleştirmiş olan Decker kardeşlerden biri kadar ünleniverecektim bir gecede. Ama bu boş hayallere kapılarak harcamadım zamanımı. Dinamit işi de beni hasta ediyordu. Ee, o zaman da yapabileceğim bir tek yürümek kalıyordu. Bizim bölgede yürüme konusunda herkesi alt edebileceğimi biliyordum. Şu anda da kendi çevrem içinde biraz üne ihtiyacım vardı. Hem de hemen.

Alageyik Zirvesinden Blodgett Kanyonunun ağzına kadar olan kırk dört-kırk beş kilometrelik yolla oradan Hamilton kasabasına kadar olan altı kilometrelik yol yalnızca yürüyüş olarak öyle pek büyük bir mesafe sayılmaz; ama oldukça zorlu bir yürüyüştür bu. Bir kere, sözü edilen kırk dört-kırk beş kilometre Orman İşletmesi kilometreleridir. Eğer 'Orman İşletmesi kilometresi' nedir bilmiyorsanız, size şu yaşadığımız günlerden çarpıcı bir örnek vereyim. Ailemizin Mission Buzullarının yakınlarında bir yazlık evi vardır. Çevredeki sayısız göllerden birine de kaçınılmaz olarak Buzul Gölü adı verilmiştir. Bu göl Kraft Deresi yolunun sonundadır, ama yolun son bölümü öylesine diktir ki oraya ancak yaya olarak gidebilirsiniz. Bu patikanın başladığı yerde Orman İşletmesinin bir yol tabelası vardır. Üstünde şöyle yazar: 'Buzul Gölü - bir buçuk kilometre'. Buzul Gölüne giden bu patikada bir süre tırmandıktan sonra karşınıza Orman İşletmesinin başka bir yol tabelası çıkar. Bunun üstünde de şöyle yazmaktadır: 'Buzul Gölü - iki km'. Yani geçerli ve güncel bir tanımlamayla 'Orman İşletmesi kilometresi' bir süre yürünen mesafe artı iki kilometre-

dir. Ben de Hamilton kasabasına kadar elliden fazla Orman İşletmesi kilometresi yol yürüyecektim. Bu yolun yarısı dağ keçilerine bile tepeden bakabileceğim yüksekliklere kadar yokuş yukarı, yarısı da arzularına boyun eğemeyeceğim bacaklarımı, "Ne olur, tekrardan tırmanmaya başlayalım," diye yalvartacak kadar dimdik yokuş aşağıydı. Bütün yol kocaman granit kayalarla da doluydu üstelik. İşte ben bu yolu bir günde yürüyecek ve de Bill'in bir şekilde bunu duymasını sağlayacaktım.

Bill dudaklarını oynata oynata elini sayarken, "Yük kervanıyla adamları ne zaman kasabaya indireceksin?" diye sordum ona.

Bill ilk önce elini saymayı bitirdi, sonra, "Biz gelene kadar bekle," dedi. Bir emir mi vermişti yoksa bir ricada mı bulunmuştu, anlayamadım.

Bill'in kâğıtlarını alıp elini bir kez daha saydım. "Ekipteki herkese ihtiyacım var," dedi Bill.

"Anlıyorum," dedim.

Bill, "Yarın da burada kalır yük denklerini hazırlamama yardım edersen ertesi gün öğleyin yola çıkar, gece de doruklarda konaklarız," dedi. "Sen de aynı sabah bizden önce yola çıkabilirsin."

Günlerden çarşambaydı. Bill'in hesabına göre bütün perşembe günü çalışacak; cuma günü de ben sabahleyin, Bill'le adamlar da öğleyin yola çıkacaktık.

"Cumartesi günü sizi kasabada bulurum," dedim Bill'e.

"Cumartesi gecesi Hamilton'da," dedi Bill. Bu söz Hamilton yürüyüşüm sırasında sık sık tekrarladığım bir ezgiye dönüştü sonunda.

Daha güneş doğmadan çok önce ayaklarımı böceklerin antenlerini kullandıkları gibi kullanarak At Cenneti Çayırını geçmeye başlamıştım bile. Bana bakmayın öyle, haritaya bakın. Düşünüp böyle bir isim uyduracak yetenekte bir kafa yok bende. At Cenneti kısmını bir yana bıraksanız bile gene de önünüzde, güneş doğmadan hemen önceki haliyle homurtular, horultular ve hayaletlerle dolu bir yüksek yayla çayırı vardır. Buralarda çok sayıda atın yanı sıra bir sürü de başka büyük boy hayvan bulunur. Karaca ve alageyik vardır bir kere. Hatta ayı bile. Gece karanlığında uyanır bu hayvanlar ve tepelerden su içmeye inerler. Sonra da otlaya otlaya tepelere doğru geri dönerler. Hava yeterince ısı-

nınca da yatıp dinlenmeye çekilirler. Karanlığın içinden duyulan bir şakırtı, seslerin en ürkütücüsüdür, ama bir saniye sonra bu sesi topallayan bir atın çıkartmış olması gerektiğini hemen anlarsınız. Karacaların varlığına işaret edecek olan daha zarif, daha çıtı pıtı seslere kulak veriyorsanız, duyacağınız en zarif ses hapşırığımsı homurtular olacaktır. Evet, karacalar oradadırlar. Önce hapşırır gibi türslerler, sonra sıçrayıp giderler. Alageyikler türsler, sonra da patır kütür yürüyerek uzaklaşırlar. Ayılarsa oldukları yerden dümdüz fırlarlar, yukarı doğru geçtikleri yerlerde toprak kaymaları yaratarak. Başka hiçbir hayvanda böylesi pistonlar yoktur arka bacak olarak.

Gün ışıdıktan sonra bile düş ülkesinde yürüyordum hâlâ. İlerilerdeki boz yamaçların üstlerinde gözler önünde uçuşan beyaz beneklerden olmayan beyaz benekler, beyaz lekeler görüyordum. Patika gittikçe dikleşiyordu. Daha öğle vakti olmadan dağ keçilerinden bile daha yükseklere çıkmış olacağımı biliyordum. Ve de deneyimlerimden dolayı gene biliyordum ki bundan da daha yükseği hemen hemen yoktur dünyada.

Orman İşletmesinde çalıştığım ilk yaz Bitterroot Dağlarını Como Gölü mevkiinde aşarak çıkmıştık Idaho eyaletinden. Dağ keçilerini avlama mevsimi Montana'da henüz açılmamış olmasına karşın Idaho'da çoktan başlamıştı. Ayrıca, eğer Orman İşletmesinde çalışıyorsanız, Idaho eyaletinde kendinize bir Idaho avlanma ruhsatı edinebilirdiniz o günlerde. Biz de öyle yapmıştık. Sonra da doruklardaki su çizgisi yakınlarında birkaç günlüğüne kamp kurduk avlanmak için. "Bütün yapman gereken dağ keçilerinin bulunduğu yerlerin üstüne çıkmak. Kendilerinden daha yükseklerde bir şey olabileceği asla akıllarına gelmez," demişti Bill bana. Böylece benim de tek yapmam gereken dağ keçilerinin bulunduğu yerlerin üstüne çıkmak oldu – ki bu da çoğu insanın çıkabildiğinin çok çok yükseğinde bir yerdir. En sonunda aşağımda, iki yüz-iki yüz elli metre ilerideki bir yamacın kıyısında duran bir keçiye tepeden bakıyordum işte. Böyle bir açıyla yukarıdan aşağıya doğru ateş ederken hedefin çok daha gerisine doğru nişan almak gerektiğini biliyordum, ama keçi neredeyse tam altımdaydı; onun için de gerektiği kadar geriye nişan alamamıştım. Attığım kurşun yamaca bile isabet etmedi. Sonsuzluğa dek süreceğe benzeyen bir gümbürtü yaratmıştı yalnızca. Keçi fişek gibi fırlayıp bir kayanın arkasına gizlendi. Artık aşağıdan kimsecikler onu gö-

remezdi, ama olduğu gibi benim görüş alanımın içindeydi hâlâ. Evet, Bill haklıydı. Daha sonra bir ara, yukarıdan hiçbir tehlike gelmeyeceğine inanarak yaşamanın harika bir şey olması gerektiğini düşündüm. Bu keçilerin hiçbiri Presbiteryen değildi anlaşılan. Vaaz verirken babamı da hiç dinlememişlerdi herhalde. Bu kere keçinin öyle gerisine doğru nişan aldım ki az kaldı kendi ayaklarımı vuruyordum. Buna karşın gene de keçiye gelmedi kurşun; ama bu kez kayayı tutturabilmiştim. O kurşunun kayadan sekip nereye gittiğini hep merak etmişimdir. Keçinin de. Belki de hiçbir insan gözü görmemiştir onu o günden sonra. O av mevsiminde başka hiçbir atış yapma fırsatım olmadı. Anlaşılan insanların bir av mevsiminde iki kereden fazla keçi ıskalamak hakkı yok gibi.

Çevreme bakınarak ilerlediğimde hızlı yol alamadığımdan başım önüme eğik yürüdüğüm için onu ilk algılamam bir homurtu ve ardından da küt diye bir ayak sesi şeklinde oldu. Önümde, patikanın ortasında duruyordu işte. Koskocaman erkek bir rengeyiğiydi ve hiçbir yere kımıldamama kararı almışa benziyordu. O günlerde Montana'da erkek bir rengeyiği gördünüz müydü büyük bir olasılıkla Bitterroot doruk çizgisi dolaylarında ve eski buzulların oyukları içinde oluşmuş kardan göllere benzeyen kar yığınlarına yakın bir yerlerdesiniz demekti.

Erkek rengeyiğimiz boynuzlarını yere indirdi; sonra, büyük bir olasılıkla spor olsun diye, tekrar yukarıya kaldırdı. Ağzının yanından yarı çiğnenmiş bir tutam su bitkisi sarkıyordu. Derken biraz önce yaptıklarının sırasını değiştirip önce ayağını küt küt yere vurdu, sonra türsledi. Gönülsüzce arkasını dönüp, sanki geri çekilmeyi ancak ağır ağır akıl edebiliyormuş gibi, ilkin yavaş yavaş, ama uzaklaştıkça hız kazanarak patikadan inmeye başladı. O güçlü bacakların ayakkabı giydirilmişe benzeyen o koca ayakları savura savura gidişini seyrederken onun dört değişik şekilde adım atabilen bir hayvan olduğundan emindim. Onun bir an için rahvan gittiğini görmemiş miydim? Bu düş ülkesinde rengeyikleri yürümek, sanki gitmek ve tırısa kalkmanın yanı sıra neden rahvan da gitmesinler ki?

Ben de başımı tekrar önüme eğip yegâne yürüyüş şeklimle yürümeye başladım yeniden. Artık çevrede granit kayalardan başka hiçbir şey yoktu. Tırmanmak ve soluk almak güçleştikçe Bill'den başka birilerinin de beni izliyor olmasına gerek duymaya

başlamıştım. Kız arkadaşımı düşünmeye başladım ben de. Görüntüsü sanki karacalarla birlikte ormandaymış gibi gözümün önünde birden canlanıverdi kız arkadaşım en sonunda.

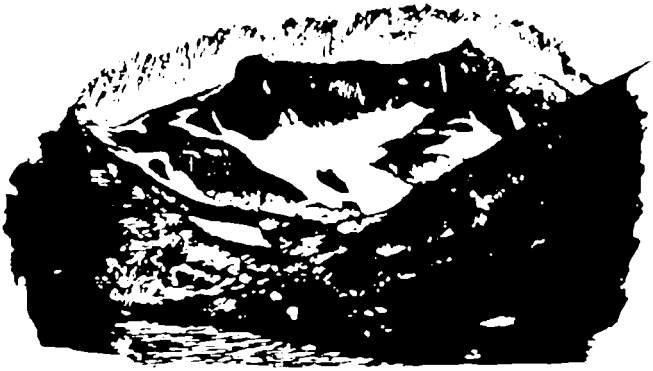
Babam kasabamızın Presbiteryen rahibi olduğu için uzun süre Katolik kızlarının Protestan kızlarından daha güzel oldukları kanısıyla yaşamıştım. Oturduğumuz kasabada yalnızca iki tane Yahudi kızı olduğu içindir herhalde, Yahudi kızları hakkındaki düşüncelerim, her kız için ayrı olmak üzere, ikiye ayrılmıştı. Bu kızlardan biri şık ve kibar bir kızdı. Piyano çalardı. Benden de birkaç yaş büyüktü ve yüzüme bakmayı bile aklından geçirmezdi. Öteki kızsa benden daha küçüktü; çirkin mi çirkindi ve beni hoşnut etmek için her şeyi yapabilirdi. Hoşuma gideceğini sandığı öteki kızlarla randevu bile ayarlardı bana. O sıralar kız arkadaşım olan bu Katolik İrlandalı kızla beni bir araya getiren de bu Yahudi kızı olmuştu. Bu İrlandalı sevgilimin en çekici, en büyüleyici yanı, alnındaki derin bir yara iziydi. Bu yara izi kızın gözünün bir ucunu yarı yarıya kapatır, bu da kıza asla doğrudan doğruya bana bakmıyormuş görüntüsünü verirdi. Birkaç yıl sonra bu kızın benim ve büyük bir olasılıkla birkaç Protestan gencinin dışında kasabadaki herkesle yatıp kalktığını keşfedip, hemen kızıl (ya da siyah) saçlı Protestan ve Yahudi kızlarına kesin dönüş yaptımdı, ama o sıralar gözlerim biricik sevgilim olarak yalnızca o İrlandalı kızı görüyordu. İşte şimdi de sevgilim o aldatıcı gözüyle beni izliyor diye düşündüm hayran hayran ve fişek gibi fırladım patikadan yukarıya doğru.

Sonunda doruklardaki su çizgisine eriştiğimde bu doruk çizgisini oluşturan düzlüğün tam ortasını hizaladım dikkatle, Idaho ve Montana arasındaki eyalet sınırı olarak kabul ettiğim bir çizgiyi çizdim aklımda; sonra da aklımda çizdiğim bu çizginin bir bölümünü gözle görülür bir çizgi haline getirdim üstüne işeyerek. Kısacık, anında kuruyup yok olan bir eyalet çizgisi olmuştu bu. Ben bunu, bütün büyük doruk çizgilerinin, özellikle de tam üstünde dururken insanın Pasifik Okyanusuna mı, yoksa Atlantik Okyanusuna mı akıp gidivereceğini düşünüp durduğu Continental sıradağları doruk çizgisinin üstündeyken hep yapardım. O anda üstünde bulunduğum doruk çizgisi Continental sıradağları değildi elbette, ama gene de insanın hayal gücünü harekete geçiren bir yerdi.

Yere oturup beyaz dağ keçilerinden bile daha yüksek olan bu yerde dinlenmeye koyuldum. Geride kalmış olan ve üç yıldır yazları çalıştığım yerlere doğru baktım. Sanki hiç tanımadığım yerlermiş gibi görünüyorlardı buradan. Geri dönüp bir süre önce bulunduğunuz yerlere bakınca, sanki hiç oralarda bulunmamışsınız, hatta böyle bir yer hiç yokmuş gibi gelir insana. Gökyüzünde görülen zirveler arasında en iyi bildiğim, eski gözetleme yerim olan Grave Zirvesiydi doğal olarak. Orada yaşarken benim için oralar, koskoca kaya parçalarıyla ve yenecek ufak tefek şeylerle dolu olan bir havza düzlüğünden başlayan zorlu bir tırmanış, en son gün onarılan bir yırtığı olan bir çadır, yıldırımlarla kafaları uçurulmuş ağaçlar, oturacak yumuşak bir tek yer bulunmayan bir düzlük, bir ayı ve bir çıngıraklı yılandan ibaretti. Ama şu anda üstünde bulunduğum doruk çizgisinden baktığımda gördüğüm bambaşka bir gerçekti. Buradan bakılınca Grave Zirvesi, her türlü yaşam ayrıntısından yoksun bir heykeldi gökyüzünde. Doğup büyüdüğüm kasabanın yakınlarında Kızılderili Kadının Memesi isminde bir zirve vardır. Önemli bir zirve değildir bu, ama şu anda üstünde bulunduğum doruk çizgisinden bakılınca uzakta görülen Grave Zirvesine uygun bir ismi var doğrusu. Bir süre üstünde yaşamış olduğum bu dağ tunçtan yapılmış bir heykeldi doruk çizgisinden izlendiğinde. Üzerinde bir şey, ama hiçbir şey olmayan bir biçimdi yalnızca. Yalnızca bir renk, yalnızca bir biçim ve yalnızca gökyüzüydü bu dağ. Sanki bir Kızılderili dilber sonsuza dek uykuya dalmadan önce vücudunun pek de güzel bulmadığı bir yerini açıkta bırakmaya karar vermiş gibiydi adeta. Kim bilir, belki de belli bir açıdan bakıldığında geride bıraktıklarımız hemen hemen her zaman düşler ülkesidir. Her zaman gerçekte olduğundan daha bir değişik ve genellikle de daha güzel olan bir düşler ülkesi.

Tepelere çıkarken çok hızlı tırmandığım ve hesapladığımdan daha çok yorulmuş olduğum gerçeğini kendimden saklamaya çalışıyordum. Yirmi iki-yirmi üç kilometrelik çıkışı hep "İşi bırakma zamanı geldi. İşi bırakma zamanı geldi," sözlerinin ritmiyle tırmanmıştım. Tırmanırken de tempo, özellikle de sevgilim beni yarı yarıya kapalı olan gözüyle izlemeye başladıktan sonra, gitgide hızlanmıştı. Orada güneşin altında öylece otururken üşümeye başladığımı fark ettim. Bunun için de kalkıp doruk çizgisi düzlü-

günü geçtim ve geçeceğim yerler neye benziyor diye aşağıya, Blodgett Kanyonuna doğru baktım.

Ömrünüzde yerbilimden söz edildiğini hiç duymamış olabilirsiniz; ama Blodgett Kanyonundan aşağıya doğru baktığınız an devasa bir buzul klasiğine bakmakta olduğunuzu hemen anlarsınız gene de. Bu buzul, binlerce yıl dağların çatlakları arasında tıslayıp durmuş olan bir canavardı herhalde. Tam aşağımda bir yerden başlayan bir patika yol bir sağa, bir sola dönerek yalıyarın ön yüzü boyunca yukarıya doğru tırmanıyor ve gemilerde kullanılan ip merdivenleri anımsatan basamaklar oluşturarak dümdüz üzerime geliyordu. Bu basamaklar, daha sonra yerbilimcilerin 'sirk' ismini verdiklerini öğrendiğim, ama o anda bana halkalanmış yeşil bir buzulun ilk yuvasıymış gibi gözüken bir düzlükten başlıyorlardı. Bu buzul vadiye doğru saldırdığında dağlar yarılmıştı. Buzul tepelerde acıyla kıvranıp yolundan çıkarak geri döndüğünde gerisinde bir zirve ve bir dizi sivri tepecik bırakmıştı. Dönüp dolanıp kendi ağzına eriştiğindeyse, dağların yarı sindirilmiş artıkları buzulun boğazından dökülüp ta dereye kadar yuvarlanmışlardı.

Dünya büyük, ama delikanlı pek o kadar büyük değildi. Yeterince dinlenememiş olmasına karşın kalkıp yola düşmesinin zamanının geldiğini düşünüyordum.

Isınmak için silkelenerek yalıyarın ön yüzündeki basamakları oluşturan patikadan aşağıya inmeye başladım. Başlangıçta ağır ağır inmeye niyetlenmiştim, ama basamaklar oluşturan patikadan aşağıya inerken insanın elinde pek fazla bir seçim hakkı olmuyor. Ayrıca, eğer gençseniz ve yerel bir rekor kırma peşindeyseniz,

her bir basamağı bir ucundan öbür ucuna yürüye yürüye uzun yoldan inmek istemezsiniz aşağıya. Ben de, dağ yamacının olanak verdiği her yerde, tüm yüzde altılık eğimleri atlayarak dikine dosdoğru aşağıya iniveriyordum. İnerken de taş toprak çığları arasında iniyordum. Her iki yanımda çığlar, arkamdan gelen çığlar, önüm sıra akıp giden çığlar. Kanat açmış uçar gibi giderken iri granit parçalarından kaçabilmek için omzumun üstünden bakıp duruyordum bir yandan da. Bacaklarımın ön kısımlarının sanki yırtıldığını hissedip durmak zorunda kaldığım zamanlarda, granit dereciklerinin peşim sıra geldiklerini, sonra boş verip durduklarını, daha sonra da son bir çaba daha gösterdiklerini duyabiliyordum. Aşağıdaki havzanın düzlüğüne erişip bacaklarımdaki krampların geçmesi için olduğum yerde uzun bir süre bekledikten ve ardım sıra inen tüm çığlar hareketsiz kaldıktan sonra nereden geldiği belli olmayan kocaman bir taş tepeden yanı başıma düşüverdi. Nereden düştüğünü anlamak için başımı kaldırıp yukarılara baktım, ama gökyüzünün tam orta yerinden başka gelebileceği bir yer göremedim.

Havzanın düzlüğüne indiğimde yamaçlardaki beyaz beneklerin alt sınırını geçmiştim bile. Sarp yamaçların orasında burasında, kuşların kayalar arasındaki çatlakların içine düşürdükleri tohumlardan büyümüş birkaç ağaç vardı yalnızca. Doruk çizgisinin tepesindeyken güneş altında ürperdiğimi hissetmiştim. Burada, bu buzul havzasının dibindeyse sıcaktan yüzüm geriliyordu. Çığlar eşliğinde göklerden inip kara kuyulara düşmüştüm. Isı güneş sisteminden kayalara, onlardan da dosdoğru ve de özellikle bana sıçrıyordu. Üstüne üstlük, bastığım yerlerden de fışkırıyordu ısı. Cehennem'in derinliklerine inen Dante gibi derimin altında araplaştığımı hissediyordum.

Ayrıca, su içmeyi reddederek kendimi tıbbi bir sorun haline de sokmuştum. Bugüne dek bir günde hiç bu kadar uzun bir mesafe yürümediğim ve bu yolu yürüyüp bitirdiğimden emin olmadan da bunu yapacağımı kimsenin bilmesini istemediğim için bu konuda düşünülecek her şeyi kendi başıma düşünmüştüm. "Blackfoot Irmağında balık avlamaya gittiğimde hava sıcaksa ırmaktan su içmeye başlarım ve biraz sonra da su içmeden duramaz olurum. Biraz geçince de su içmek artık zevk vermez olur. Sonunda da göbeğim cambul cumbul suyla şişer ve kendimi hasta hissetmeye başlarım," diye düşünmüş ve bundan da şu sonucu çı-

kartmıştım: "Hasta olmamalısın; demek ki su içmemelisin." Sandviçimi yerken bir yudum su içtiğimi anımsıyorum; farkına varmadan birkaç yudum daha içmiş olmalıyım; ama gençliğe özgü yüce bir duyguyla bir tür 'bedenin arzularını yadsıma' yoluna baş koymuştum ben. Yapıları çatır çatır çatırdayıp çatlarken dağların asırlar boyu haykırdıkları o yarıktan aşağıya çile çeke çeke yürüdüm ben bütün bir akşamüstü. Tümüyle susuz kalmış bedenimle yarı karanlıkta ilerliyordum.

Bu arada, şakır şakır akan bir dere benimle alay eder gibi tüm tırmanışım boyunca ta tepeden aşağıya yanım sıra akıp gitmiş, tepelerden aşağıya inerken de başka bir dere yol boyu yanımda çağlayıp durmuştu. Blodgett Deresi, havzanın ortasında, göklerden düşen granit parçasıyla benim dağlardan koparak gelip de durduğumuz noktada başlıyordu. Düzlüğün burasında, çevreleri yemyeşil süngerimsi yosunlarla kaplı sayısız tatlı su kaynağı vardı. Ayaklarımdaki yün çorapları çıkartıp çıplak ayaklarımla onlardan birinin içinde yürüdüm bir süre tabanlarımı rahatlatıp dinlendirmek için. Kaynağın suyu o kadar soğuktu ki kalbim sıkışır gibi oldu, ben de tekrar süngerimsi yosunların üstüne çıktım. Vadiden aşağıya inerken de birkaç kere durdum ayaklarımı suya sokmak için. Bu suyun içinde yaşayan ve soluk alan ufak siyah alabalıklara baktım; ama kendim o sudan bir yudum bile içmemek için büyük —ve kendimce soylu— bir savaş verdim.

Aklımı başka şeylere vermeye çalışıyordum, ama daha yolu yarılamadan su içmekten başka bir şey düşünemez olmuştum. Yeşil örtülü kumar masasının üstünden o dolar yığınına doğru uzandığımı canlandırdım gözlerimin önünde; ama dolarları tutan parmaklarım güçlerini yitirdiler ve paraların yavaşça parmaklarımın arasından kaydıklarını hissettim. Kendisine benzemeye çalıştığım o kocaman siyah Stetson marka şapkalı adam zaman zaman bana, "Seni koruyacağım," demişti, ama ben hâlâ bunun ne anlama geldiğini anlayamamıştım. Sevdiğim kızı bile hayal dünyamın bir bölümü olarak tutmayı beceremezmiştim. Ortada yalnızca o yarı kapalı gözü kalana kadar beni seyretmiş, sonra da, birkaç yıl sonra yapacağı gibi, gözünü çapkınca kırpıp ortadan yok olmuştu.

Arada bir orman yangınlarıyla savaştığımı, gökyüzünün yanan kozalaklarla dolu olduğunu, evrenin tepetaklak olup cehennemin gökyüzüne çıktığını sanıyordum. Yürüdüğüm patikanın ilerileri, ben yaklaştığım için yerden havalanan incecik küllerle

kaplıymış gibi görünüyordu. Arada bir de midem bulanıyor, hemen arkasından da burnuma dinamit kokusu geliyordu.

Ama canım hep birşeyler içmek istiyordu. Bir ormancı olarak içmek için bir 'mide bozan', yani bir duble viski ve cila olarak da yanında bir şişe bira istemem gerektiğini biliyordum; ama bunun yerine benim canım dondurma şerbeti istiyordu. Kendi kendime şerbetin çocuklar için olduğunu söylüyorsam da mide bozanın düşüncesi bile bende susuzlukla ilgili derin yaralar açıyordu. Ayrıca, şerbet severdim ben ve on yedilik bir genç olarak, erkeklerin viskinin tadını nasıl beğendiklerini merak ederdim hep gizliden gizliye. Böylece, gözümün önünde, arada bir başka renk bileşimleri yaratmak için değişikliğe uğrayan dondurmalı şerbetlerden başka bir şey görmeden kilometrelerce yol yürüdüm. Vanilyalı beyaz, limonlu sarı ve çikolatalı kahverengi en sevdiklerimdi. Arada bir de, çikolatalıdan hemen önce, çilekliyi de katıyordum aralarına. Bardaklara neredeyse ağızlarına kadar gazoz dolduruyordum önce; öyle ki dondurmayı koyacak yer kalmıyor, şerbetin köpüğü bardaktan taşıyordu. Her seferinde üstlerindeki köpüğü yalamaya başlayıp yaptığım bütün dondurma şerbetlerini içiyordum. Üstüm başım berbat olmuştu. Yaptıklarım çocukçaydı, bunu biliyor ve bu gerçeği kendimden saklamaya çalışıyordum.

En sonunda kanyonun ağzında ışığı gördüğüm zaman, kanyonun kuzey yamaçlarındaki sarp kayalıklar üstüme doğru sanki doksan dereceden çok daha fazla eğilmiş gibi görünüyorlardı gözüme.

Buna karşın, eğer Hamilton kasabası hatırladığım yerde, yani Blodgett Kanyonunun ağzından iki-üç kilometre uzaklıkta olsaydı, gene de bu kadar kötü bir durumda olmayacaktım oraya vardığımda. Şöyle bir baktıktan sonra gördüklerime inanamadım ve gördüklerimin ne anlama geldiğini kavrayabilmek için duraklamak zorunda kaldım. Hamilton kasabası vadinin derinlerinde ve kanyonun ağzından sekiz-on kilometre nehir yukarı bir yerdedir. Irmak boyunca ağır ağır yokuş yukarı giden sekiz-on kilometrelik bir yol size çocuk oyuncağı gibi gelebilir; ama ben ellerimin titremesini durdurabilmek için yolun kenarına oturup 'parmak-arasına-çakı-saplamaca' oynadım. İncil'i düşündüm ve artık dikenler olmasın, bir çift kol beni sarıp bir katırın sırtına oturtsun ve Hamilton kasabasına öyle götürsün istedim. İşte Hamilton kasabası orada, gözle görülebilir, ama yürüyerek asla erişilemeyece-

ğe benzeyen bir uzaklıkta karşımda duruyordu. Kavgaya tutuşup da sonunda böylesine benzetilmek ilk kez başıma geliyordu. On yedi yaşıma gelene kadar birçok kez kavgaya tutuşmuş, çoğunu kazanmış ve doğal olarak bazılarını da kaybetmiştim; ama bundan önceleri yenilmeme ramak kala orada olduğunu önceden hiç fark etmemiş olduğum iriyarı bir arkadaşım araya girip bizi ayırmıştı hep. Bugüne kadar yakınımda, kavga sırasında ölesiye dayak yememi önleyecek biri olmadan dayak yediğim olmamıştı hiç. Bir kavgayı seyrederken kavga edenlerden birinin dizlerinin büküldüğünü, gardının düştüğünü ve geriye bile kaçamadığını görünce yanınızda duran birine, "Şu korkak herife bakın hele. Kolunu kaldırıp dövüşmüyor bile," demek kolaydır. Ama bacaklarında, kollarını kaldırmasını ya da geri kaçmasını sağlayacak güçten eser kalmamış olan siz kendinizseniz, o zaman iş farklıdır tabii.

'Parmak-arasına-çakı-saplamaca' oynarken zor ve karmaşık hareketlerin hiçbirini denemedim. En fazla burun ve kulak oyunlarına kadar gittim. Yararı oldu, ama bu oyunun. Sonunda neden kendimin burada, Hamilton kasabasınınsa o kadar uzakta olduğunu çözdüm. Baharda İdaho'ya doğru yola çıkarken bizi Blodgett Kanyonunun ağzına kadar kamyonla getirmişlerdi. Kamyonda giderken birkaç kilometreyle sekiz-on kilometre arasındaki fark nedir ki? Ayrıca, buzulun kanyonu nasıl şekillendirdiğini, ondan arda kalan artıkları da nasıl ırmağa kadar sürüp götürdüğünü görmek için başımı çevirip Blodgett Kanyonundan aşağıya da bakmamıştım baharda. Hamilton ırmağın üstünde bir kasabaydı. Şimdi anlamıştım artık neden hâlâ gidecek sekiz-on kilometre yolum daha kaldığını.

Bunu çözdükten sonra kalkıp sustalı çakımı kapattım ve yola düzüldüm. Bazan kazanmanız için elinizde kalan tek şey, neden dayak yediğinizi ve sizi bu durumdan kendinizden başka kimsenin kurtaramayacağını kavramış olmanızdır.

Kasabaya bakarak yürürsem kasaba hiç yaklaşmıyordu, onun için ben de kasaba tam önüme çıkana kadar ona bakmadan yürüdüm. Sandığım yerde olmasa bile kavrayabileceğim bir uzaklıkta olmasından dolayı Hamilton kasabasına teşekkür borçluyum.

Hamilton kasabasına, böylesi bir günün sonunda bile anlaşılabilecek sadelikte bir yapılaşmaya sahip olduğu için de gönül borcu duydum o gün. Blodgett Kanyonundan gelen yol dik açılar

çizerek Hamilton kasabasının anacaddesiyle birleşir. İsmi Anacadde olan bu caddeyi dik açılar yaparak kesen sokaklara isim olarak sayılar verilmiştir. Sanırım Birinci Sokak'la İkinci Sokak arasında kalan binalardan birinde bulunan bir dondurmacı dükkânına kadar yürüdüm Anacadde'de. Biri vanilyalı, biri limonlu iki dondurmalı şerbet içtim ve —en sevdiğim renkler dizisini tamamlamak için— bir de çikolatalı şerbet ısmarladım. "Artık başka içmemelisin, evlat," dedi garson. Tezgâhın arkasına geçip adamı, özellikle de bana 'evlat' dediği için, dondurma dolaplarının içine tıkmak geçti içimden, ama bunu yapmadım. Aklımı başıma toplayıp fikir değiştirdiğim de söylenemez doğrusu. Yalnızca bir tuhaf hissediyordum kendimi, o kadar. Her şey çok hızlı oluşmaktaydı. Bir kere, kasabaya eriştiğimde yavaşlayacağından emin olduğum iş bırakma zamanıyla ilgili olan ritim hızını kaybetmemişti. Bütün yaz boyunca yapmayı tasarladığım her şeyi ve hemen şimdi yapmak istiyordum. Ormanlarda karşılaştığım tüm Bitterroot'luların kasabanın en iyi yemek yenecek yeri dedikleri Çin Lokantasını bulmak istiyordum. Oxford denilen şu kumarhaneyi bulup orada müşteri numarasına yatan göstermelik kumarbazları işbaşında şöyle bir görmek istiyordum. Torbamı bırakıp yıkanacağım ve gece dolanmaya çıkmadan önce, belki de biraz kestireceğim bir otel bulmak istiyordum. İstiyordum da istiyordum. Bana en az cazip gelen yatıp uyuma fikri olduğu için yoldan geçen birini durdurup Çin Lokantasının nerede olduğunu sordum. Sanırım o da dondurmacı dükkânıyla aynı yerde, Anacaddede Birinci Sokakla İkinci Sokak arasında kalan binalardan birindeydi.

Kasada oturan Çinli, ipeğe benzer siyah bir ceket ve beyaz bir gömlek giymiş, boynuna da siyah bir ip kravat takmıştı. Beni, yamalarımı, torbamı ve üç aydan beri kesilmemiş olan saçlarımı şöyle bir süzdü. Orman İşletmesi Alageyik Zirvesi ekibinden birine servis vermeye pek gönüllü olmadığı her halinden belliydi; ama ben yol gösterilmesini bile beklemeden salonun arka tarafına, mutfağın oralara doğru yürüyüp lokantadaki en ufak masaya oturuverdim. Torbamı da, sanki misafirimmiş gibi, masadaki diğer iskemleye koydum. Çinli değil de beyaz ırktan olan bir kadın garson geldi yanıma elinde yemek listesiyle. Kısık ve boğuk bir sesi vardı kadının. Koca bir yaz boyunca kokusunu duyduğum ilk kadın buydu ve tam da bir kadın gibi kokuyordu. Ya Çin yemeklerinin isimlerini bilmediğimden, ya da belki gözlerimin doğru

dürüst görememesinden yemek listesinde yazılı olanları okuyamıyordum. Garson kadın birkaç kere gelip bana baktı. Sonunda, "Sanırım oldukça pisim," diye düşünüp kadına erkekler tuvaletinin nerede olduğunu sordum. Soğuk suyla elimi yüzümü yıkayıp düğmeye basılınca otuz-kırk santimlik bir kısmı döner kurutma makinesinden dışarıya çıkan bir havluyla kurulandım. Saçlarımı da ıslattım suyla; ama tarağım torbamda kalmış olduğundan salona döndüğümde saçlarım ıpıslaktı ve tel tel ayrılmıştı. Soğuk suya karşın kendimi hiç de daha iyi hissetmiyordum.

Az sonra garson kadın tekrar yanıma geldi. Hâlâ endişeli görünüyordu. Sonunda, "Bu saatte bir şey ısmarlamak istiyor musunuz gerçekten?" diye sordu. "Birkaç saat daha bekleseniz bir şey yemeden önce daha iyi olmaz mı?"

Böyle düşünmüş olsaydım Hamilton kasabasına asla erişemezdim ben. "Hayır," dedim. "Şimdi sipariş vermek istiyorum."

Bana öneride bulunmak zorunda kalacağını hissetmiş olmalıydı kadın. Onun için de, "..... denemek ister misiniz?" diye sonu 'suyi' ya da 'meyn'le biten bir yemek ismi söylüyor, ben de her seferinde, "Evet, tabii, çok iyi olur," diye yanıt veriyordum. Görünüşüme karşın Çin Lokantaları gibi lüks yerlerde kendimi evimde gibi hissettiğimi göstermek için gereğinden fazla kibar havalara girmekteydim. Garson kadın kalemini cebine sokup mutfağa yollanıncaya kadar, "Evet, tabii, çok iyi olur," demeye devam ettim.

Kadın gider gitmez kendimi berbat hissetmeye başladım. Çok kötü durumda olduğumu anlamış mıydım, bilemiyorum. Bildiğim tek şey dünyanın; Çin Lokantasının içi ve Çin Lokantasının dışı diye ikiye ayrıldığıydı. Bir de, şu anda nerede değilsem oraya bir gidebilsem kendimi daha iyi hissedeceğim. Daha sonra da Oxford denen yeri aramaya başlayabilirdim.

Garson kadın geri gelince, "Lütfen hesabımı getirir misiniz?" dedim. Kadın korkmuş görünüyordu. "Ama daha yemeğinizi bile yemediniz," dedi. "Biliyorum, ama hesabımı getirin lütfen," dedim gene. "Bir dakika bekleyin lütfen," dedi garson kadın; sonra da mutfağa değil kasanın yanına gidip ip kravatlı Çinliye birşeyler söyledi.

Benim içimdeki dünyada her şey ne denli hızla dönüp duruyorsa dış dünyadaki her şey de o denli hareketsiz duruyordu. Temiz havaya kavuşmadan önce hesabımı daha ne kadar bekleyebi-

leceğimi merak ediyordum. Kasanın arkasında neler mırıldandıklarını bile tahmin edebiliyordum. Tahtacıların kasada oturan Çinlilere oynadıkları bir oyun vardır. Dört-beş tahtacı oturup birlikte yemek yerler. Yemekleri bitince aralarından biri kalkıp sallana sallana lokantanın ön tarafına gidip kasadaki Çinliye, "Benim hesabımı o (burada parmak oturdukları masa yönüne doğru sallanır) ödeyecek. Onunla (parmak gene aynı yöne doğru sallanır) bahse tutuşmuştuk da o kaybetti," der. Sonra da dışarı çıkıverir. Bu oyun masada son kalan adama kadar böyle sürer gider. Sonuncu tahtacı Çinliye yalnızca kendi yediklerine yetecek kadar para uzatır ve, "Neden öbürlerinin hesabını da ben ödeyecekmişim? Onları tanımıyorum bile," der. Evet, ben bir kişiydim, ama Orman İşletmesinden olduğum da besbelliydi. Yemek siparişi vermiş, sonra da servis yapılmasını bile beklemeden lokantadan ayrılmaya kalkışmıştım. Değişik bir tür tahtacı oyununa benziyordu bu; ama ne olursa olsun gene de tahtacılarla Çinliler arasında oynanacak ve Çinlilerin kaybedeceği bir oyun olmalıydı. Garson kadın hiç yüzüme bakmadan yanımdan geçip hızlı hızlı mutfağa gitti.

Artık birinin başka birisiyle konuşmasını daha fazla bekleyemeyecektim. Ayağa kalktım ve torbamı almayı hatırladığım için de kendimi kutladım. Tam o sırada mutfağın kapısı açıldı. Çin lokantalarının mutfaklarında kaç Çinli çalıştığını bilmiyordum önceden. Ailecek çalışıyorlarmış meğerse. Küçücük çocuklardan ak sakallı dedelere kadar herkes. Ellerinde birer kasap bıçağıyla tümü birden kasaya kadar peşimden geldiler usul usul. Korkmuş görünen garson kadın bir kenarda tek başına duruyordu. Kendi kendine, "İyi halt ettim," der gibi bir hali vardı.

Elimdeki gümüş dolardan daha fazla olmadığından emin olmak için hesap pusulasına birkaç kez baktıktan sonra ikisini birden tezgâhın üstünde kasanın yanına koydum. "Hesabı ödemekle Çinlilere akıl sır erdiremeyecekleri bir kazık atmış oldum," diye düşündüğümü anımsıyorum. Paramın üstünü almak için elimi uzattım ve içinde kürdanlar bulunan bardağı deviriverdim. Sonra bir kürdan bulutu arasında kendim de yere devrildim yavaşça.

Yere düşüşümü anımsamıyorum.

Ondan sonra anımsadığım ilk şey boğuk ve kısık bir ses, bir de bir kadın kokusu oldu. Gözlerimi açtığımda garson kadının bir peçeteyle yüzümü sildiğini görmekten çok hissettim diyebiliriz. O

anda ona âşık oluverdim. Biraz önce her nereye gitmişsem orada çok yalnız olmuş olmalıyım; onun için de garson kadın ilgiyle üstüme eğildi diye şıppadak âşık oluvermiştim ona. Çinliler bir daire yapıp öne doğru eğilmişlerdi. Gördükleri onları korkutuyordu. İp kravatlı Çinliyse bütün bunların lokantasında yer almasından hiç hoşnut değildi. Garson kadın abarta abarta gülümsedi ve, "Doktoru çağırdık," dedi.

Doktorun gelmesinin epey süreceğini sanmıştım; ama gözlerimi tekrar açtığımda doktor çoktan göğsümü dinlemiş de sırtımı dinlemek için beni yerden kaldırmaktaydı. Kendime geldiğimi görünce bana sorular sormaya başladı. Doktor yaşlı bir adamdı. Stetson marka bir şapka giyiyordu. Hepimiz birden onun iyi bir doktor olduğunu anladık derhal. Doktor kendisine soru sormadıkça kimseden bir ses çıkmıyordu. O da hepimizin korktuğunu biliyor, korkmamıza gerek olmadığını elinden geldiğince çabuk söylemek istiyordu bize. Gömleğimi düzeltti ve düğmelerini iliklemeye başlamadan önce, "Şu kahrolası dondurma şerbetleri neden olmuş bunlara," dedi.

Olanları yalnız bana değil hepimize anlatıyordu. Şöyle olmuş, dedi. Çok uzun yol yürümüşüm. Hava da çok sıcakmış. Hiçbir şey de içmemişim. Sonra da kalkıp o iki kahrolası dondurma şerbetini içmişim. Tıbben ne olduğunu işte böyle anlattı bize doktor. Bu kadar çaba sarf edince de doğal olarak bütün kanım bedenimin dışında, yani kollarımda, bacaklarımda ve kaslarımda toplanmışmış. Sonra da ben kalkıp o iki kahrolası dondurma şerbetini içmişim. Şerbetler soğuk olduğu için de kanımın tümü içime hücum etmiş. Eh, bu da doğal olarak kafamı kansız bırakmış ve ben de bayılıvermişim. Merak edecek bir şey yokmuş. Bir iki gün dinlendim mi, kendimi eskisinden bile iyi hissedermişim. Bizler de anlatılanların hepsini anladığımızı düşünüp çok rahatladık.

Küçük bir kasaba doktoruydu bu adam. Bu küçük kasaba doktorunun bize yaptığı bu tıbbi açıklama hakkında ne düşündüğünü asla sormadım büyük şehir doktorlarından birine. Ama hiçbir büyük şehir doktorunun, bu küçük kasaba doktorunun bana söylediği şeyi ömründe asla söylemediğinden eminim. Bu küçük kasaba doktoru bana, "Yarın sabah öğleye doğru muayenehaneme beni görmeye geleceksin, anladın mı?" dedi. "Eğer yarın gelmezsen, bu gece için senden para alırım. Eğer gelirsen, ne bu ge-

ce ne de yarın için para almayacağım. Bütün istediğim iyi olduğunu görmek."

Çevremdeki daire dağılmaya başladı. Yere düşerken elimden düşürdüğüm parayı bulmama yardım ettiler. Doktor ipek ceketli Çinliye, "Onu bir otele götürün," dedi. Ondan sonra olanlardan hiçbir şey anımsamıyorum. Ya tekrar bayılmışım, ya da uyuyakalmışım.

Daha uyanıyorken bile bir otelde olmam gerektiğini biliyordum. Yataktan kalkıp giysilerimi aradım. Giysilerim bir iskemlenin üstünde, torbamsa bir köşede duruyorlardı. Ceplerimin birinde de aşağı yukarı olması gerektiği kadar para vardı. Epey zamandır uyumakta olduğumu biliyordum, ama sabah olana kadar daha çok zaman olduğunun da farkındaydım. Tekrar yatağa girip kendimi ve çevremi incelemeye aldım.

İlk önce kendimin ne durumda olduğunu anlamaya çalıştım, ama çok geçmeden çevre dikkatimi çekmeyi başardı. Hamilton kasabasında geçireceğim cumartesi gecesinin erken sabah saatlerinde olduğumu anlamıştım bu arada. Bugünün gecesi geldiğinde bu gece hakkında ne düşüneceğim konusunda bir söz söylemek için çok erkendi daha, ama saçlarımda kürdanlarla kasanın önünde yere yığıldığım dün gece aklıma gelince kötü oluyordum. Bildiğim kadarıyla bundan önce kadınlardan başka —o da romanlarda olmak üzere— bayılan olmamıştı hiç. Doğrusunu sorarsanız baygınlık geçirmiş bir kimseyle karşılaşmamıştım ben de. Birdenbire arada bir büyük bir hüzün dalgasının benliğimi sardığını hissettim. Alageyik Zirvesinden kasabaya bir Çin lokantasında yere yığılıp kalmak için mi inmiştim ben hiç durmadan? Artık yokuş yukarı yirmi iki-yirmi üç kilometre, yokuş aşağı yirmi iki-yirmi üç kilometre, üstüne bir de fazladan on-on beş kilometre yürümüş olmakla ilgili olarak Bill'e söz edilecek hiçbir şey kalmamıştı. Bu gece korucunun, aşçıbaşının, ekiptekilerin ve benim birlikte olacağımız son geceydi. Kendimi toparlayıp, "Bu gece çok iyi olmalıyım," dedim kendi kendime. "O lanet olası aşçıbaşı da bayılır inşallah." Kendimi biraz daha dinledim. "Keşke kendimi biraz daha iyi hissediyor olsaydım," diye düşündüm. "Pek o kadar da kötü değilim, ama nasıl olduğumu anlamak için yataktan kalkıp koridorda yürümeye de korkuyorum doğrusu."

İşte çevre tam bu sırada baskın çıktı. Koca bir kız yatağımın yanındaki duvarı iterek beni şöyle bir dürttü. Kitaplarda dendiği gibi fırlayıp dikildim yatağın içinde. Evet, bu bir kız olmalıydı; ama duvarın içinden nasıl geçmişti? Odamın içinde hafif bir ışık vardı; o ışıkta duvarı inceledim. Bir de ne göreyim, çuval bezinden yapılmamış mı? Odanın öbür yanındaki duvar da çuval bezindendi; ama yatağımın yanındaki duvar, Blodgett Kanyonunun mimarı olan buzul sanki yan odada işbaşındaymış gibi, bana doğru itelenip duruyordu arada bir yuvarlak yuvarlak birşeylerle. Birdenbire yaşlı Bay Smith'le Bay McBride'ın bana anlattıkları şeyleri anımsadım. "Bir zamanlar uzak batıda bulunan ve odacıklarının arası çuval beziyle ayrılmış eski zaman kerhanelerine benziyor tastamam," diye düşündüm. Olanları gözlemeye ve dinlemeye başladım. Yan odada olup yarısı da benim odama sarkanları görüp işitince de, "Ne diyorum ben böyle? Ne eski zaman kerhanesi? Burası, bugünün kerhanesinin ta kendisi," dedim kendi kendime.

Bana yandaki odacıkta birkaç kişi varmış gibi geldi ilk başta; ama sonra gördüklerimi sayıp toplayınca da yandaki odada yatağın üstünde tepişe tepişe sevişenlerin bir pezevenkle orospusu olduğuna karar verdim. Arada bir rotadan çıkıp duvarımdan uzaklaşıyorlar, ama hemen sonra duvarımda yeniden koca koca tepeler ve sivri uçlu kuleler yaratmak için tekrar geri dönüyorlardı. Tepeler ve yamaçlarla dolu olan bu panoramik yolu izleyen ne yazık ki yalnızca adamın kıçıydı. Kadınınki herhalde düz bir rota izliyor, asla beni dürtüklemiyordu. Bunun nedenini daha sonra anladım. Kadın sevişirken durmadan tekdüze bir sesle konuşuyor, adamın gidip başka orospularla oynaştığından söz ediyordu. O yıl benim ritimlere karşı çok hassas olduğum bir yıldı ve sonunda kadının söylediklerindeki şiirsel ölçüyü keşfedebildim. Nedeni belli olan duraklamaları da hesaba katarsak, kadın uyaksız beş ölçülü şiir gibi konuşuyordu.

O yıl yaşadığımız kasabadaki lisenin en ünlü öğretmeninden İngilizce dersi almıştım. Öğretmenimiz çok iyiydi, ama sanırım şiirle ve öğrencilerle uğraşmaktan biraz yılmış ve bezmiş, biraz bitkin düşmüştü. Her neyse, kışın başlarında lise ikinci sınıf öğrencilerinin birer sone yazabileceklerine karar vermiş ve her birimizin bir sone yazmasını istemişti ev ödevi olarak. O günlerde Montana'daki lise iki öğrencilerinin her biri eyer kolanının nerede bitip

kolan bağının nerede başladığını çok iyi bilirlerdi, ama oktavlar ve sestetler hakkında hiç bilgileri yoktu. Bu yüzden ben de birkaç gün boyunca günbegün artan bir huzursuzluk çektikten sonra derdimi anneme açmıştım. Annem gerçekten bir sorunum olup olmadığını anlamak için bana dikkatle bakmış, sonra da, "Bulaşıkları yıkadıktan sonra sana yardım ederim," demişti. Annemle masaya oturmuştuk. Ben onun sol elini tutarken o da sağ eliyle soneyi yazıyor, tuttuğum sol eli de hafifçe titriyordu. Yazdığı soneye 'Milton'ın Körlüğü Üzerine' ismini vermişti. Milton'ın kör olduğunu önceden hiç duymamıştım ben. Missoula İlçe Lisesi öğretmenlerinin çok iyi buldukları bu şiir mayıs ayında yılın en iyi şiiri seçilip benim solgun bir fotoğrafım eşliğinde okul yıllığında da basılmıştı. Annem benimle gurur duymuş; bir yandan da hiç olmazsa ölçü saymayı öğrenene kadar yemekten sonraları evde kalmamda ısrar etmişti usulca. Böylece annemle birlikte yeniden masaya oturmuştuk. Bu kez önümüzde ya Milton ya da Shakespeare oluyordu. Ben gene annemin sol elini tutuyordum, o da sağ eliyle açık hecelerin temposunu. Sonra birlikte kendi uyaksız beş ölçülü dizelerimizi yazıyorduk. Hem bizim dizelerimizde Milton ya da Shakespeare'in dizelerinde olduğu gibi eksikler fazlalar olmuyordu da. Bizim dizelerimiz, Montanada'ki tüm lise iki öğrencilerinin şiir olduğunu fark edip eğer beşe kadar saymasını öğrenmişlerse, ölçüsünü de sayabilecekleri türden dizelerdi.

Başlangıçta yan odadakilerin ritmini yakalayamamıştım. Anlaşıldığı kadarıyla kadın henüz ısınma hareketlerindeydi ve yalnızca, "Seni orospu çocuğu seni," gibi sıradan, can sıkıcı küfürler sıralayıp duruyordu; ama az sonra adamın kendisini her aldattığı sefere bir dörtlük sunmaya başladı. Her dörtlük de, "Doğru yanı olmayan düzenbazın birisin," dizesiyle son buluyordu. Bu sözü seviyordu kadın ve onu bir tür nakarat olarak kullanıyordu. Zaten bu sözcüklerdeki ölçüyü yakalayıp kadının uyaksız dört/üçlük şiir gibi konuştuğunu da ilk kez bu nakaratta fark ettim. Ama onun orada bir fazlası, burada bir eksiği olan dizeleri, annemle benim dizelerimden çok Milton'ın ve Shakespeare'in şiirine benziyordu. Anlaşıldığı kadarıyla kadının erkeği yalnızca onu aldatmakla kalmamış, orada burada bu konuda konuşmuştu da; çünkü kadının kullandığı ve son bölümü "Sen sanki yeni doğmuş bir buzağı gibisin. Susmak bilmez ağzın var, bir de koca bir gerin," olan bir dörtlük daha vardı. Adam ağzını asla açamayacak kadar meşgul oldu-

ğu için kadının adamın ağzı hakkında söylediklerinin doğruluğunu saptayamadım, ama kıçının kocamanlığını anlamak için odamın duvarına bakmak yeterliydi. Adamım kıçı duvarın üstünde koca bir dalga gibi kabararak aşağıya doğru iniyor, sonra bir alaca alabalık gibi yukarı doğru fişekliyordu.

Tam kadının kullandığı benzetmeleri bir kere daha gözden geçirmeyi düşünürken —sanırım kadının ritmi bana ninni gibi geldiği için— uyuyakalmışım. Aradan epey zaman geçip tekrar uyandığımda yan odada çıt bile çıkmıyordu. Tekrar uyuyakaldığım için içimde bir huzursuzluk vardı. Bir pezevenk, onun orospusu ve özellikle de uyaksız dört/üçlük şiirle ilgili olaylar bir düş olmasındı sakın? Hasta olduğum için kendi içimdeki ritmin çarpık bir devamı filan? Dışarıda koridorda bir uzaklaşıp bir yaklaşan bir yürümedir gidiyordu. Kafamı dışarıya çıkartıp bakmadan önce uzaklaşma ânının geri gelmesini bekledim. Gaz lambalarının ışığında bile kolayca tanınabilen kıllı kıçının dışında açık seçik görünebilen hiçbir yeri olmamasına karşın koridordaki bu adam, yan odadaki adamdan başkası olamazdı. Adam koridorun sonundan geri döndüğünde küçücük poposuyla dizleri bir V yapan kadının adamın kolları arasında olduğunu gördüm. Görünüşe göre, asıl gece mesaisi başlamadan önce biraz hava almak için ufak bir yürüyüşe çıkmışlardı koridorda. Koridorun öbür ucundan bana doğru geliyorlar, ama ben kafamı bir türlü içeriye çekemiyordum. Burnumun dibinden geçip odalarına doğru gittiler. Adam, benim varlığımın farkına varmayacak kadar işine âşık biriydi, ama kadın hayatınızda görebileceğiniz en edepsiz, en şirret küçük orospulardandı. O ve şu koca maymun ne yapıyor olurlarsa olsunlar, kadının bunun yanı sıra —ben dahil— iki üç başka şeyi birden düşünebildiği apaçıktı. Kafasını boynunu kopartırcasına omzu üzerinden çevirerek beni baştan ayağa şöyle bir süzdü. Sonra kafasını daha da çevirerek, "Sersem herif, hastir git," dedi bana. Hâlâ şiir ritmiyle konuşmasına karşın İngilizcenin en ünlü dizelerinden birini böyle uluorta söyleyivermiş olmakla yaratıcılık dalında kimseciklerden yüksek not filan alamayacaktı.

Yaşlı tahtacılar 'ayaküstü kerhaneleri'nden söz ederlerdi. O anda bu sözlerin ne anlama geldiği daha bir belirginleşti. Tam, "Orospular bütün gece kelebekler gibi oradan oraya uçuştular," diyecektim ki orospuların uçuşmadıklarını anımsadım. Orospunun biri neredeyse duvarımı delip odama düşecek gibi olmuştu,

ama. Duvarı delip geçmeye o kadar yaklaştı ki muhakkak birisi onu duvardan içeriye atmaya çalışmış olmalı.

Bütün bunlar olurken hiç de iyi değildim ben. En sonunda uykuya dalıp sabahın geç saatlerine kadar hiç uyanmadan derin bir uyku çektim. Uyandığımda kendimi çok daha iyi hissediyordum. Bu arada içim ritimlerle doluydu. Baştan beri var olan iş bırakma zamanı ritmine bir de yan oda komşularımın ritmi eklenmişti kalıcı olarak. Bu ritimlerin tümü yedi ölçülüydü. Aralarında en güm güm gümleyeni de, "Cumartesi gecesi Hamilton'da," diyeniydi. Bu ritmin adı neydi, bilmiyorum, ama sanki, "Burası balta girmemiş ormanın ta kendisi," deyip duruyordu.

Giyinirken elimin ayağımın beklediğimden daha fazla titrediklerinin farkına vardım. Kendimi denemek için koridorda şöyle bir dolaştıktan sonra geri gelip uzandım yeniden. En sonunda dışarıya çıkıp kahvaltı edebileceğim bir yer aradım. Dün gece âşık olduğum garson kadın ya günışığımda sandığım kadar güzel görünmezse korkusuyla Çin Lokantasından uzak duruyordum. Sonunda bir Yunan Lokantası keşfettim. Çin Lokantasındaki garson kadınla ilgili ilk izlenimlerimi koruyabilmek için Çin Lokantasına da asla geri dönmedim bir daha. Önümdeki mönüye bakarak uzun uzun düşündüm, sonunda da kızarmış ekmekle çay ısmarladım. Buradaki garson kızın yüzündeki ifade, onun beni görür görmez bana âşık maşık olmadığını, üstelik işçilerin geldiği bu lokantada küçük siparişlerin —hele hele kahve yerine de çay isteniyorsa— hiç de hoş karşılanmadığını belli ediyordu. Çayı içebilmeme karşın kızarmış ekmeği yiyememem işleri daha da berbat etti.

Daha sonra doktorun muayenehanesini aramaya çıktım ve Anacaddenin arkasında, kiraların daha ucuz olduğu bir binada buldum onu. Küçücük bir muayenehaneydi bu. Tıklım tıklım da doluydu. İçerideki hava da, binanın duvarları hangi havanın çevresine örülmüşse gene o havaydı galiba. Hastalar kanepelerin fırlamış yaylarının üstüne oturuyorlardı. Pencerenin camında da tersten 'Doktor Charles Richey' diye yazıyordu.

Doktor Richey'nin uzmanlığı karmaşık bir tıp dalı değildi. Stetson marka siyah şapkasını muayenehanesinde de giyiyor, içeriye aldığı her hastayla aşağı yukarı beş dakika ilgileniyordu. Stetson marka şapkasını muayene odasından dışarıya çıkartıyor, parmağını bekleyen bir hastaya doğru uzatarak parmağıyla 'gel gel'

işareti yapıyordu ona. Sıra bana geldiğinde ben daha kapıdan içeriye bile girmeden o steteskopunu kulaklarına takmıştı bile. Tek söz bile etmeden göğsümdeki bir noktayı tekrar tekrar dinlemesi beni meraklandırdı. Sonunda steteskopu kulaklarından çıkartıp bir gece önce yaptığı gibi emin olur olmaz içimi rahatlatan haberi verdi, "Hiçbir şeyin yok. Turp gibisin," dedi. Sonra nerede oturduğumu sordu. Missoula'da oturduğumu söyleyince de bir gece daha Hamilton'da kalmamın iyi olacağını söyledi bana. "Bir süre biraz hafiften al," dedi. "Ve kavga edeyim filan da deme sakın."

Rahatsızlığımın hiçbir karmaşık yönü bulunmadığı için doktorun bana söyleyecek tek bir şeyi kalmıştı. "Bütün bunlar başına o lanet dondurma şerbetleri yüzünden gelmiş," dedi. "Bundan sonra sen sen ol, viskiden başka hiçbir şey içme."

Verdiği öğüt bana akla uygun geldi. Üstelik bedavaydı da. Onun için ben de ona olan şükran borcumu o günden bugüne bu öğüdünü harfi harfine yerine getirerek ödedim.

Doktora teşekkür etmeye çalıştım, ama o parmağını çoktan başka bir hastaya sallamıştı bile.

Yolda odama dönerken bir yandan da kalacak başka bir otel aranıyordum. Üstünde 'Gecesi 25 sent. Banyolu odalar 50 sent. Süperlüks.' yazan bir otel gördüm. Toplanmak için eski odama girerken komşu odanın kapısının ardına kadar açık olduğunu fark ettim. Kadın çırılçıplak aynanın önünde durmuş bir şapka deniyordu. Ayaklarında yüksek ökçeli iskarpinler, şapkayı bir o yana bir bu yana eğiyor, daha boylu poslu görünmeye çalışıyordu. Beni görünce görüşüne engel olmasın diye şapkayı çıkarttı. Sonra bana daha önce söylediklerini aynen tekrarladı. Aynı şiirsel ölçüyle tabii. Odama girince yatağa uzanmaya gerek duydum. Orada, sırtüstü yattığım yerde yan kapı komşumla aşçıbaşının bir gün karşılaşıp tanışmalarını diledim içimden. Sonuçta hangisi kaybederdi, umurumda bile değildi doğrusu.

Sonra eşyalarımı toparlayıp alt kata indim. Ödeme yapabileceğim hiç kimse göremedim ortalıkta. Sanırım o otelde parayı oda hesabı almıyorlardı. Taşınmanın verdiği yorgunluktan mıdır nedir bilmiyorum, yeni odama vardığımda yeniden yatağa uzanmak zorunda kaldım. Yatakta yanıma döndüm ve baharda evden ayrıldığımdan beri ilk kez, sırtımı kâgir bir duvara yaslamanın verdiği güven hissini duydum. Sonra da birkaç günden beri ilk kez derin ve deliksiz bir uyku çektim. Yatak keyfi yapmaya hiç

zamanım kalmadığı hissiyle uyandım uyandığımda da. Saatime bakmaya bile gerek yoktu. Bill ve ekiptekilerin doruk çizgisi yakınlarındaki Büyük Kumlu Gölde konakladıkları yerden çoktan ayrılıp kasabaya gelmiş ya da gelmek üzere olduklarının bilincindeydim. Odada duran sürahideki suyla yüzümü yıkadım. Alageyik Zirvesinden bir günde inişimle ilgili olarak anlatılacak bir şeyim kalmadığı bilinci kadar bayat bir suydu bu. Orman İşletmesinin hayvanları koymak için kullandığı, Blodgett Kanyonu yolu üstündeki çitli ahıra vardığımda Bill hayvanların sırtından yükleri indirmekle uğraşıyor, aşçıbaşıyla Kanadalı da Orman İşletmesinin depo haline getirdiği terk edilmiş bir kulübenin gölgesinde oturuyorlardı. Ekibin geri kalanı görünürlerde olmadığına göre aşçıbaşıyla Kanadalı at sırtında gelmiş olmalıydılar. Ufak, yaşlı adımlar atarak yürüyen Bay Smith dahil geri kalan herkes de gerilerde bir yerlerde yaya ilerliyordu herhalde. Kanadalının atla gelmiş olmasına ve Bill'e yardımcı olmadan oturmasına kimse bir söz edemezdi. Blodgett Kanyonundan atla inmiş olsa bile gene de şanslı sayılırdı doğrusu hâlâ hayatta olduğu için. Aşçıbaşıya gelince, insan onu tekmeleyip ayağa kaldırmak istese bile gene de kendini tutardı eğer ormanlar hakkında bir bilgisi varsa. Ormanlarda aşçıbaşılar kampların kralı olarak bilinir ve tahtta onlar otururlar, çünkü yemek yemek orman yaşamındaki en önemli şeydir. İnsan ormanlarda öyle bir çalışır ki, geri kalan zamanının çoğunu yakıt alarak geçirir. Ayrıca, ücret konusunda ünü pek de iyi olmayan Orman İşletmesinden hakkınızı almak istiyorsanız ormanlardayken yiyebildiğiniz kadar yemeli ve eğer becerebilirseniz, bundan olabildiğince keyif almaya bakmalısınız.

İşte bundan dolayı da ormanlarda çalışırken geri kalan herkes yapılması gereken her şeyi yaparken aşçıbaşılar yalnızca yemek pişirir ve ekip şefleriyle laf kaynatırlar.

Bill'le ben hiç konuşmadan hayvanların sırtından yükleri indirip semerleri çıkarttık; çuvalları, denkleri, eyerleri, semerleri ve ıslak bellemeleri de gölgede oturduğu yerde sinek avlayan aşçıbaşının yanı başından geçerek depoya taşıdık.

Bir zaman sonra Bill'le aramızda bir konuşma geçti. Ya her an ıhlamak ya da soluk almak zorunda olmanızdan ya da ormanlarda çalışanların cümle tamamlamaya meraklı kişiler olmamasından mıdır nedir, Orman İşletmesinde söylenen cümlelerin ta-

mamlandığı sıkça görülmez. Bill bir katırın bir yanındaki çuvalı indiriyordu, ben de öbür yanındakini.

"Senin yolculuk.....?" diye sordu Bill.

"Gördüğün..." diye yanıt verdim.

Eğer bu cümleleri bitirecek soluğumuz ve de bitirmeye niyetimiz olsaydı, şöyle bir şey olurlardı herhalde bu cümleler. Soru: "Senin yolculuk nasıl geçti bakalım Alageyik Zirvesinden inerken?" Yanıt: "Gördüğün gibi başardım işte, ama daha fazlasını sorma bana."

Cümleleri tamamlamadan da birbirimizi anlamış olmalıyız ki ekip sallana sürüne çitli ahıra girene dek başka bir şey konuşmadık. Ekip arkadaşlarımız çitli ahırı çevreleyen çitlerin arasından geçip aşçıbaşıyla Kanadalının yanındaki gölgeliğe çöküverdiler; sonra da hiçbiri ağzını açıp bir şey söylemedi. Aralarında en umursadığım kişi bana her zaman yakın ilgi göstermiş olan Bay Smith'ti. Adımlarını ne kadar kısa kısa attığını, yaşlı damarlarıyla kaplı olduğu için genellikle kapkara görünen ensesinin boynundaki koskocaman, rengârenk kovboy mendilinin üstünden ne denli beyaz göründüğünü görmek bana acı veriyordu.

Ekiptekiler dinlenirlerken Bill'le ben hayvanlara yulaf verdik. Eylül ayındaydık. Bütün yaz boyu Bitterroot doruklarında hayvanlara hem yük taşıtıp hem de onların geçtikleri yol kenarlarındaki otlarla beslenip hayatta kalmalarını bekleyemezsiniz. Bill onlarla gurur duyduğunu söylemedi, ama hayvanlar türsleyip burunlarını yemlerine gömerken her birinin sağrısını okşadı teker teker. Yaz sonunda bile gayet iyi görünüyordu hayvanlar.

Bill'in hayvanlarla işi bitince adamlara döndü. Hep Bay Smith'le Bill konuşuyorlardı, ama önceden birşeyler tasarladıklarını sanmıyorum. "Biz bir ekibiz tabii, ama Oxford Kumarhanesine gidene kadar böyle hep birlikte koca bir güruh olarak dolaşmayalım," dedi Bill. "İyi bir görüntü yaratmayız."

Bay Smith, "Ne zaman gelelim, Bill?" diye sordu.

"Saat dokuz buçuk on sularında teker teker düşün Oxford'a," dedi Bill.

Bay Smith yaşına göre inanılmaz bir hızla kendini toparlıyordu. Boynundaki kovboy mendilini çıkartıp ensesinin terini sildi. Yalnız Bill'le konuşuyor, bizi hiç hesaba katmıyormuş gibi görünüyordu.

"Bill," dedi Bay Smith. "Sen poker odasının içiyle ilgilen. Ben kapıda durur bilardo salonundan poker odasına sızmak isteyenlerin hakkından gelirim."

Bill bana, "Eğer işler ters giderse sen parayı kapacaksın," dedi ve hemen ardından da her zamanki gibi ekledi, "Ben seni korurum."

Bay McBride'ın da Bill'e söyleyeceği bir şey vardı. Söylediğinde haklıydı da. "Oynarken parasına oynayın. Fiş kullanmayın," dedi. "Çıkıp giderken fişleri paraya çevirecek zamanımız olmayabilir."

"Geri kalanlarınız gerektiği zaman yardıma gelsin," dedi Bill. "İyi bir ekibiz biz. Fazla plan yapmaya gerek yok."

Derken sözü aşçıbaşı aldı ve debdebeli konuşmalarından birini daha yaptı. "Çok ender olarak hileli kâğıt dağıttığımı bilmeniz gerek," dedi. "Yalnız her el dağıtışımda kazansaydım çoktan ölmüş olurdum bugüne kadar. Her gece yalnız bir iki kere kâğıt düzerim, geri kalan zamanda genelde kazanan sıradan bir oyuncuyumdur ben. İyi bir oyuncuyumdur ama, onun için de kazançta olacağımdır. Olmasam bile sabırsızlanmayın. Büyük bir el dönecektir nasıl olsa. O zaman hazırlıklı olun işte."

Böylelikle aşçıbaşı gene son sözü söylemiş oldu. Böyle olmasını önceden tasarladığından eminim. Olaylarda ilgi merkezi ve Bill'in gözdesi olmayı severdi aşçıbaşı. Bay Smith'le bakışarak ona duyduğumuz nefreti dile getirdik. Sonra söylendiği gibi birbirimizden ayrıldık. Otelime dönerken pek sevilmediğim yeni lokantamda durarak garson kıza bana verebilecekleri fazladan bir un torbaları olup olmadığını sordum. Kız bu kez benden biraz daha hoşlanmışa benziyordu. Mutfağa gidip geldi ve bana un torbaları olmadığını, ama beş kiloluk bir şeker torbası bulduğunu söyleyerek torbayı bana gösterdi. Torba henüz yıkanmamış olduğundan üstündeki ŞEKER sözcüğü rahatlıkla okunabiliyordu. "Tamam," dedim. "Olur. Hatta undan daha iyi olur." Aslında ŞEKER sözcüğü tam cuk oturmuştu, çünkü torbayı kazanacağımız paraları içine koymak için istemiştim. İnsanlar kendi kendilerine ne de çok hiç de komik olmayan komiklikler yaparlar Tanrım!

Epey bir süre dışarıda kalmış olduğum için döner dönmez yatağımın üstüne uzandım. Hâlâ şeker torbası esprime gülüyordum ki birdenbire dünyam altüst oluverdi. Birdenbire dedim, ama aslında masanın üstünden uzanıp paraları kaptığımda esaslı

bir dayak yiyeceğimi biliyor da bilmezlikten geliyordum epey zamandır. Bill'in paradan çok hır çıkartmakla ilgilendiğinden şüphem yoktu zaten; ama ekiptekileri küçümseyerek onların aslında kavgacı değil de yalnızca haris olduklarını, kazandıkları parayı alınca gidip kafayı çekeceklerini düşünerek keyfimi yerine getirmeye çalışmıştım arada sırada. Ama ekipteki iki ihtiyarın, Bay Smith'le Bay McBride'ın da Bill kadar hır çıkartmaya hevesli olduklarını ve birbirlerinden haberleri olmadan nasıl da hemen hemen aynı şeyleri tasarladıklarını görünceye kadar başımın ne denli belada olduğunu tam olarak kavrayamamıştım. Doğrusunu isterseniz çitli ahırda Bay Smith'e şimdilik hoşça kal derken ekiptekilerin kavga planlarının kumarhanedeki göstermelik oyuncularla sınırlı kalmadığını fark ettim. "Kasabayı soyup soğana çevireceğiz," demişti Bay Smith. "Önce şu yemlik kumarbazların, sonra çiftlik uşaklarının, en sonra da orospuların hakkından geleceğiz."

Eğer bu söylediklerimizin hepsini yaparsak gerçekten de kasaba dediğimiz her yeri soyup soğana çevirip dümdüz etmiş olacaktık. Bildiğimiz kadarıyla kasabada ev vardı, ama içlerinde bir şey var mıydı yok muydu, varsa da ne vardı, bundan emin değildik doğrusu. Bize açık olan yerlerde yalnızca kumarbazlar, çiftlik uşakları ve orospular olurdu. Bunlara bir de bir Çin ve bir Yunan lokantası ekle, işte bizim kasaba diye bütün bildiğimiz bu kadardı. Bay Smith'in de, benim de 'kovboy' değil de 'çiftlik uşağı' dediğimize dikkatinizi çekerim. Kendileri hakkında ne düşündüğümüzü göstermek için Orman İşletmesinde kovboylara 'çiftlik uşağı' denirdi. "En zorluları da orospular olabilir," demiştim Bay Smith'e. Kır saçlarından daha koyu renk olan pos bıyıklarının altından gülümsemişti Bay Smith. Öyle olacağını umuyordu kendisi.

Başımızı büyük belaya sokacağımız hakkında hiç kuşkum olmaması gerekirdi aslında. Ne de olsa Orman İşletmesinde üçüncü yazımı tamamlıyordum; bundan dolayı da sonbaharda yaşanan bu mevsim sonu töresini önceden iki kez daha yaşamış, birbiriyle kanlı bıçaklı olan bir grup orman işçisinin 'Kasabayı Soyup Soğana Çevirip Dümdüz Etme' harekâtı sırasında nasıl birbirlerinin kan kardeşi kesildiklerini gözlerimle görmüştüm. Orman İşletmesinin kuruluş yıllarında yaşanan bu sonbahar şenliklerinde herkesin hakkından gelinirdi: biz kasabayı soyup soğana çevirir-

dik, kasaba da bizleri. Kutlama yapılıp bittiğinde de her şey büyük bir ciddiyetle ve de vurgulanarak 'Ekip', 'Mevsim Sonu' ve 'Kasabayı Soyup Soğana Çevirip Dümdüz Etme' diye sıraya konulup özetlenebilirdi. Bizle ilgili her şeyde bir büyüme olurdu sanki bu sıralar. Paramız dışında. O sıralar Büyük Yangının artık hiçbir önemi kalmadığını düşünmüştüm. Ama bütün bunlar bir öyküye dönüşmeden önce; Büyük Yangının aslında 'Yaz Festivali', 'Kasabayı Soyup Soğana Çevirip Dümdüz Etme'nin de sonbahardaki kapanış olduğunu anlamıştım. Olay bu kadar basitti: insan büyük bir yangına karşı birlikte savaştığı ve kasabayı birlikte soyup soğana çevirip dümdüz ettiği kişileri asla unutamıyor.

Yatağımda uzanmış yatarken düşünüyor, ama dayak yemekten kurtulmanın bir yolunu bulamıyordum bir türlü. Bir kavga çıkacağını artık kesin olarak biliyordum. Bir kavga çıkacaktı ve ben de paraları kapmak için masaya uzanmak zorunda kalacaktım. Paraları kapıp artık bana hiç de komik gelmeyen şeker torbasına doldurmak için her iki elimi de kullanmam gerekecekti. Doğal olarak bu arada da çenem, isteyen herkesin pirinç muştalarla bir yumruk yapıştırması için ortada öylece duruyor olacaktı. Yatakta birkaç saat öylece yattım, ama kendimi koruyacak bir yol bulamadım bir türlü. Daha da beteri, bu sorunu önceden de sık sık düşündüğümü ama, uyuklama anlarında bile kendimi koruyacak bir yol bulamadığımdan, bu sorunu aklımdan atmaya çalıştığımı biliyordum. Düşünmek için son fırsatımdı bu; ama hava kararıktan sonra bile aklıma hiçbir fikir gelmemişti. Yalnızca birşeyler hissedip duruyordum. Parayı almak için uzandığımda çeneme hep yandan bir yumruk yediğimi, bana kimin vurduğunu göremediğimi, ondan sonra da kafamın içindeki kanın boğazımdan aşağıya doğru aktığını hissediyordum.

Dayak yemekten ya da kanın tadından hoşlandığımı söyleyemem, ama beni en çok rahatsız eden elimi bile kaldıramamak olmuştu. Yeniden çocukluk günlerine dönüp karanlık odaya cezaya gönderilmeye ve babamın eve gelip beni dövmesini beklemeye benziyordu bu. Düşüncelerin yeşereceği bir yer değildi burası. 'Hiç olmazsa burada böylece yatma da git şu kumarhaneye bir göz at bari,' dedim sonunda kendi kendime. Aklıma yeni bir fikir gelir diye mi düşünmüştüm, bilmiyorum; ama hiç olmazsa kalkıp kumarhaneyi görmeye gittim.

Oxford Kumarhanesi; bilardo, Amerikan bilardosu ve kâğıt oynanan, birçok Batılının evden uzakta kaldıklarında evleri saydıkları, kendilerini evde hissettikleri oyun salonlarındandı. Hemen girişte bir bar tezgâhı ve bir sigara satış yeri vardı. Barın arkasında duran adam, kendine sanki buranın sahibiymiş gibi bir hava vermeye çalışıyormuşa benziyordu. Bir şişe yerli bira satın aldım, ama eğer kaçak viski istemiş olsaydım, büyük olasılıkla onu da verirdi bana. Ondan sonra da salma salma büyük kapıdan geçip içeriye, oyun salonuna girdim. Salon, geometrik şekiller çizerek ta gerilere doğru uzanıyordu. Gerilere doğru gittikçe de bastırılan para miktarı yükseliyor, girilen günah koyulaşıyor, oyuncular avamlaşıyordu. Salonun uzunluğu, ön taraftaki bilardo ve Amerikan bilardosu masalarının dikdörtgen şekillerini salonun gerisinde yuvarlak oyun masalarına dönüştürüyordu. Tavanlar karanlıklar içinde gözlerden saklanmışlardı. Yeşil çuha örtülü her bir oyun masası kendi lamba siperliğinin altında ışıl ışıldı. Koca oyun salonu arkaya doğru darala darala uzanıp en dip tarafında zeminden biraz daha yüksekte olan tek bir küçük oda haline geliyordu. İşte orada, odanın öbür ucunda da poker masası durmaktaydı.

Kendime elimdeki yavan birayı içe içe öylece dolaşıyormuşum havası vererek yavaş yavaş arkalara doğru ilerledim. Bilardo masası, saatte yirmi beş sent ödeme gücü olan seçkin oyunculara göreydi. Masa iyi durumdaydı. Oyuncular da iyi oynuyorlardı. Yanımda ayakta durmuş oyunu izleyen bir adam; oyunculardan biri zor bir atış yapınca oynayanları alkışladı ve oyunculardan birinin kasabadaki en iyi berber, ötekininse bir bankanın başkan yardımcısı olduğunu fısıldadı kulağıma. Ondan sonra da, korkuyla karışık saygı dolu ve daha da kısık bir sesle, bu bilardo oyuncularının aralarında yaptıkları bir anlaşmayla her gece saat dokuzda oyunu bıraktıklarını, çünkü evlerinde kendilerini bekleyen karılarına dönmeden önce her ikisinin de birlikte birkaç saat geçirecekleri birer metresleri olduğunu söyledi bana.

Amerikan bilardosu masalarının ve oyuncularının hali perişandı; onun için de onların oyununu izleyen kimse yoktu. Toplar büyük bir olasılıkla çimentodan yapılmış, masaların kenar süngerleri de tüm esnekliklerini kaybetmişlerdi. Bunun için de oyuncular, topu biraz olsun sıçratabilmek için, topa çok sert vuruyorlardı. Eğer tüfekle ateş ederken siz de kafanızı ve omzunuzu on-

lar istekayla kendi toplarına vururken savurdukları gibi savursaydınız Grave Zirvesini otuz metreden bile ıskalardınız. Bu oyuncular, vuruşu beceremedikleri zaman, "Lanet olsun," der, istekalarının ucunu tebeşirlerlerdi. Kötü bilardo oyuncularını her yerde kolayca tanıyabilirsiniz. Her atışta, "Lanet olsun," diyen, ha bire istekalarının ucunu tebeşirleyen ve atış yaparken kafalarını savuranlar hep bu kötü oyunculardır. İstekalarının ucunu tebeşirlemek de daha ustalaşmalarını sağlamaz. Atıcılıkta buna 'tırsma' derler. Dolaşmaya devam edip ilk oyun masalarına vardım.

Oxford Kumarhanesi de başka kumarhanelerden farklı değildi. İlk oyun masaları kumarhanenin yöredeki gedikli müşterilerine ayrılırdı her zaman. Bu adamlar kumarbaz değillerdir. Bunlar, genç yaşlarda evlenmiş olan, bütçeleri kaybetmeye elverişli olmadığı halde kâğıtlardan uzak durmayı beceremeyen giyimevi tezgâhtarları, dağıtım işçileri filandırlar. Bu adamlar, kumarhanenin de yardımıyla, kumar oynamıyorlarmış, hele hele hiç para kaybetmiyorlarmış gibi yapıp kendilerini aldatırlar. Bunlar, ağır tempolu oyunlar oynar, ha bire de para kaybederler, ama pokerde olduğu gibi bir kâğıt yüzünden büyük miktarda bir parayı bir anda kaybetmezler asla. Benim şu anda izlediklerim piket ve prafa oynuyorlar, fiş yerine de jeton kullanıyorlardı. Bu jetonlar için de fiş için olduğu gibi nakit para ödemişlerdi; ama onları kumarhanenin kasasında değiştirmeye gittiklerinde kendilerine para yerine kumarhanenin kendi imalatı olan biralardan alabilecekleri ya da Amerikan bilardosu oynayabilecekleri kuponlar verilirdi. Kumarhane onlardan masa kirası bile almıyormuş gibi davranırdı; ama ben orada durmuş oyunu izliyorken kumarhanenin adamlarından biri gelip ortada toplanmış olan pottan bir jeton alıverdi. Eğer kumarhanenin adamlarının bir yıl içinde masaların üstündeki potlardan kaç tane jeton aldığını hesap ederseniz, küçük kasaba kumarhanelerini geçindirenlerin kumarbazlar değil de kumar oynamıyormuş gibi yapan dağıtım işçilerinin filan olduklarını görürsünüz.

Poker odasının önünden geçerken içeridekiler beni doğru dürüst göremesinler diye elimdeki bira şişesinden içer gibi yaptım. Üç kişiydiler ve onlar da benim gibi rol yapıyorlar, birlikte poker oynuyorlarmış havasını veriyorlardı. Ellerindeki kâğıtları inceliyorlar, sol elleriyle de önlerindeki fişten kulelere dokunuyorlardı. Büyük olasılıkla kumarhanenin adamlarıydılar ve elinde

maaş çekiyle gelecek bir Orman İşletmesi ya da koyun çiftliği işçisine yem olsun diye, aldatmaca bir poker partisini hazırda tutuyorlardı yalnızca. Hepsi de aynı biçimde, tıpkı Bill Bell gibi giyinmişlerdi. Kafalarında siyah Stetsonlar, sırtlarında mavi gömlekler vardı. Bu gömleklerin ceplerinden de Bull Durham marka tütün keselerinin sarı bağcıkları sarkıyordu. Bitterroot'ta kendini kabadayı sanan herkesin bir tür üniforma giyip giymediğini merak ettim doğrusu. Baksanıza, doktor bile kafasına küçük bir Stetson giyiyordu burada. Masadaki adamlar, yüzlerini saklayan şapka siperliklerinin altından ellerindeki kâğıtları incelerken sanki kapıda duran kimse yokmuş gibi yapıyorlar, sonra sanki komut verilmiş gibi hep birden şapkalarını hafifçe kaldırıp siperliklerin altından çevreye bir göz atıyorlardı. Büyük bir olasılıkla göstermelik oyuncular olduklarının bir göstergesi de oynadıkları oyunu izleyen hiç kimse olmamasıydı. Batılı olan herkes, kimsenin seyretmediği poker oyunlarının gerçek bir oyun olmadığını bilir. Poker, 'Kuzey Kutbunun Manyetik Alanı'dır adeta ve bu manyetik alanın çekim gücüne kapılan kişi elinde bütün yaz kazandığı parayla gelen bir koyun çobanı bile olsa, bu alanın çevresinde hemen bir daire oluşuverir.

Masadaki adamların beni iyice görmelerini istemediğimden fazla oyalanmadan oradan uzaklaştım. Onlar beni görememişlerdi, ama ben de onları doğru dürüst görememiştim. Kafama diktiğim bira şişesinin kenarından görebildiğim; şapkalarının siperlikleri ve ellerindeki kâğıtları perdeleyen öne eğik omuzları olmuştu yalnızca. Siyah şapkaları, Bill'in siyah şapkası gibi tozdan grileşmiş değil simsiyahtılar. Omuzlar öne doğru eğilmiş olduklarında hep iri görünürler, ama bu omuzlardan bir çifti hiç olmazsa Bill'in omuzları kadar iri görünüyordu. Ona içimden Koskocaman Şapka adını taktım. Diğerlerine de Kocaman Şapka ve Koca Şapka. Zeytinleri boy sırasına sokar gibi. Zeytinlerin de en ufağına Koca Boy Zeytin denmez mi? Elleri dışında bu gördüklerimden başka bir tarafları da pek görünmüyordu bu Şapkaların. Elleriyse beni oyuna çekebilmek için beceriksiz görünmeye çalışıyorlardı sanki.

İçimden bir şey beni yataktan kalkıp çevreyi kolaçan etmeye gitmek için buralara itmişti. Pek bir şey öğrenememiştim ya, neyse! Göstermelik kumarbazları kanlı canlı olarak ilk gördüğümde edindiğim izlenim önceden kafamda yarattığım göstermelik ku-

marbaz görünümünden pek de farklı değildi doğrusu. Bu kanlı canlı kumarbazların da yüzleri yoktu, ama gözucuyla beni gözlüyorlardı. Bu arada kesin olarak öğrendiğim tek şey, salonun en gerisinde olan poker masasıyla ön kapı arasının çok uzak olduğuydu. Ayrıca,bir şey olur da dövüşe dövüşe kaçmak zorunda kalırsak, istekanın kalın ucunu savuran biri var mı diye yan taraflarımızı da kollamayı aklıma yazdım.

Çok heyecanlıydım. Buluşma saatine de epey vardı daha. Kendimi hâlâ iyi hissetmememe karşın Alageyik Zirvesinden ayrıldığımdan beri doğru dürüst bir şey yememiş olduğumu sezmeye başladım. Karşı kaldırıma geçip benden hoşlanmayan o kızın garsonluk yaptığı Yunan Lokantasına gittim. Aynı kız işbaşındaydı. Önlüğünün ucuyla masamın üstünü şöyle bir alıp sanki aramız her zaman gayet iyi olmuşmuş gibi, "Bu gece birşeyler yiyeceksin ha," dedi. "Kasabaya geldiğinden beri doğru dürüst bir şey yemedin."

"Ben de öyle düşünüyordum," dedim kıza.

"Sen yemek listesine bakarken ben de sana bir çorba getireyim," dedi kız. "Muhakkak et seç ama. Et güçlenmene yardımcı olur."

Garson kız mutfağa gidince geri gelene kadar onu düşünüp durdum. Olayların birdenbire onun bu anaç tavrına dönüşmüş olmasına hiç de hazırlıklı değildim. Kalbi bir kere kırılınca insan kolay kolay affetmiyor. Garson kız önüme koyduğu çorbaya bakarak, "Sanırım Bill Bell'in köpeğinin nerede olduğunu biliyorum," dedi.

Çorba buram buram kokuyordu. Bu mis gibi kokuyu güzel bulduğuma göre adamakıllı iyileşmiş olmalıydım. Bu nedenle kızın söylediklerini duymadım bile bir an için. Ne dediğini fark edince de, "Bill Bell'i tanıyor musun?" diye sordum kıza.

Bu kez de duymamak sırası kıza gelmişti. "İçinde bol bol et olan bir şey ısmarlaman gerek," dedi ve yemekleri gözden geçirmemde yardımcı oldu bana. Uzun uzun düşünüp taşındıktan sonra da herhalde herkesin ısmarlayacağı, az pişmiş, bol soğanlı bir hamburgerde karar kıldık. Az pişmiş etle soğanın insanı güçlendirdiğine inanıyorduk ikimiz de.

Kız siparişimi mutfağa iletip geri geldi, "Hayır, Bill Bell'i tanımam, ama köpeği nerede, onu biliyorum," dedi ve ekledi. "Çorban nasıldı?" dedi.

"Sıcacıktı, pek güzeldi," dedim ve susup kızın devam etmesini bekledim. Çorba kâsesini önümden alıp masadaki ekmek kırıntılarını toplarken, "Evim Darby yakınlarındaki bir koyun çiftliğindedir," dedi garson kız. "Bill Bell'in köpeğinin Hamilton yakınındaki bir koyun çiftliğinde olduğunu duydum. Hangi çiftlik olduğunu sana söyleyebilirim."

Bu gidişinde epey zaman geri dönmedi kız. Mutfakta hamburgerimin pişmesini bekliyordu. Bill'in köpeği konusunda kızın büyük olasılıkla haklı olduğunu biliyordum. Bill'in kendisi gibi köpeği de Bitterroot Vadisinin efsanelerinden biriydi. Onun da bir adı vardı, ama herkes ona 'Bill'in Köpeği' derdi. Bu köpek insanlar arasında en çok Bill'i severdi, ama Bill'den gayrı kendini adadığı başka bir şey daha vardı: koyunlar. Bu köpek kendini hepten koyunlara adamıştı. Köpek ilkbaharda Bill'in peşine takılıp ormanlara gelirdi ve Bill hayvanlarla uğraşırken ya da geceleri kemendini havada savururken Bill'in yakınında olmaktan hoşlanırdı; ama temmuzun ortası oldu muydu içinden gelen bir güdü onu dürter ve köpek kalkıp giderdi. Sonbahar geldiğinde de Bill onu koyun çiftliklerinden birinde bulurdu.

Bir çoban köpeği olarak çakallar konusunda uzmanlaşmıştı bu köpek. Çakallar kurnaz hayvanlardırlar; ama biz insanlar ve çakallar da dahil olmak üzere kurnaz hayvanların sandığımızdan fazla kalıplaşmış huylarımız vardır. Koyunlar genellikle dere yataklarında ya da pınar başlarında gecelerler. Derken yamaçlardan birinin üstünde bir çakal belirir; bağırır çağırır; bir gürültü, bir şamata, kıyamet koparır.

Bunun üzerine çoban köpekleri de, kalıplaşmış ve hiç değişmez davranış biçimlerini izleyerek ok gibi fırlarlar çakala doğru. Çakal da yamacın gerisinde gözden kaybolur. Sonra da, dili bir karış dışarı sarkmış olarak yamacın tepesini aşan köpek karşısında onu bekleyen üç dört çakal birden buluverir. Ama yamaçta görünen o ilk çakal 'Bill'in Köpeği'nin aslında üç dört çakal aradığını bilmez tabii.' Bill'in Köpeği iki ayrı köpekten yapılmışa benzerdi. Kafası ve omuzları bir buldog, koşmak için kullandığı geri kalan kısmıysa bir tazıydı sanki. Hız ve yırtıcılık bakımından vadide eline su dökecek hayvan yoktur sayılır. Bu köpeğin kendisini adadığı şey aslında koyunlar değil de çakalları öldürebileceği koyun geceleme yerleriydi sanki. Vadideki koyun otlatan her çoban 'Bill'in Köpeği'ni ağırlamayı bir ayrıcalık sayardı.

Garson kız geri geldi. "Bill yarın Alageyik Zirvesine gitmek için ne zaman yola çıkacak?" diye sordu.

"Allah bilir," dedim kıza. "Ama sanırım öğle saatlerinde."

"Köpeğini sabah getirmeye çalışırım," dedi kız. "Ama eğer getiremezsem, bu kâğıtta köpeğin hangi çiftlikte olduğu ve oraya nasıl gidildiği yazılı. Bu notu Bill'e verir misin?"

Evet anlamında kafamı sallayıp notu gömleğimin cebine koydum. "Demek Bill'i tanımıyorsun ha?" diyerek hamburgerimi dört parçaya kestim. Buna karşın parçalar o kadar büyüktüler ki ağzımı ardına kadar açmak zorunda kalıyordum.

"Hayır," dedi garson kız. "Ben Darby kasabasındanım. Oradan da kaçtım Missoula'ya gitmek için."

Missoula benim doğup büyüdüğüm kasabadır. O yörenin en büyük kasabasıdır ve Bitterroot Irmağının ağzına yakın bir yerlerdedir. Darby ise Bitterroot Irmağının yüz on-yüz on iki kilometre yukarısındaki küçük bir kasabadır. Hamilton kasabasıysa, hem uzaklık hem büyüklük bakımından bu ikisinin ortasında yer alır, ama Darby'ye biraz daha yakındır.

Garson kız, "Ama Hamilton'da kendime bu kepçe sallama işini buldum ve bir türlü Missoula'ya gidemedim," dedi. Ben hâlâ ağzımı ardına kadar açmakla meşgul olduğum için kız sözüne devam etti, "Ben de Bitterroot yöresindenim," dedi. "Bill'i tanımasam bile ben de Bill Bell'le köpeği hakkındaki her şeyi bilirim."

Kızın kıpkızıl saçları vardı. Dişleri de biraz aralıkçaydı, ama göze hoş görünüyordu. Güçlü kuvvetli bir görüntüsü de vardı. Onu bir koyun çiftliğinde çalışırken düşünmek hiç de zor değildi doğrusu. Yüzünde ve boynunda, açık havada yaşamanın oluşturduğu çillerden vardı. Bu çiller göğüslerinin arasında gözden kaybolurken gittikçe sıklaşıyorlardı.

"Senin Bill'le çalıştığını biliyorum," dedi kız. Sonra da başından beri hep söylemek istediği bir şeyi söyler gibi ekledi, "Bu gece başınızı büyük belaya sokacaksınız."

Hamburgerimin dördüncü parçasını tabağıma geri koydum, "Bunu nereden biliyorsun?" diye sordum kıza.

"İnsanlar burada yemek yer," dedi kız.

Saatime bakarak, "Artık gitmem gerek," dedim.

"Hamburgerini bitirmedin daha," dedi garson kız.

"Hamburger çok güzeldi, inan," dedim. "Ama yolcu yolunda gerek."

"Pekâlâ," dedi garson kız. "Ama Bill'in Köpeğini unutma sakın."

"Unutmam," dedim.

Kız, "Bill'in Köpeğini unutayım deme sakın," diye yineledi. "Bu gece Bill'in Köpeğini anımsamanı ve düşünmeni istiyorum."

"Akıllı birine benziyorsun sen," dedim kıza.

"Yok canım," dedi kız. "Baksana hâlâ Missoula'ya gidemedim bile."

Beni lokantanın kapısına kadar geçiren bu Bitterroot'lu kız benim yaşlarımdaydı ve bunu her ikimiz de hissediyorduk. "Güle güle. İyi şanslar," dedi kız, sonra arkamdan seslendi, "Bill'e o notu benim gönderdiğimi söylemeyi unutma. Ama sen okumayacaksın ha!"

"Söylerim," diye yanıtladım, sonra da bir poker masası dışında her şeyi aklımdan sildim.

Kendimi pokere öyle bir odaklamışım ki bütün olanları sanki dünmüş gibi anımsıyorum.

Barın bulunduğu bölümde bar tezgâhının arkasında duran ve belki de sahibi olduğu bu barı sanki kaybetmek üzereymiş gibi görünen barmenden başka hiç kimse yoktu. Bir an için oyun salonunda da ses seda yok sandım. Derken birdenbire çat diye bir ses ve onun ardından da esnekliği kalmamış kenar süngerlerine çarparak tüm canlılığını yitiren bilardo topunun çıkarttığı birkaç kof sıçrama sesi duyuldu. Demek ki içeride hâlâ iki bilardo oyuncusu vardı.

"Hey, sen, sersem çocuk buraya baksana," diye hırladı barmen. "Nereye gittiğini sanıyorsun sen öyle?"

Zaten geç kalmıştım. Yan odadan da yalnızca bir tür ses geldiği için huzursuzlaşmıştım da. Kibar davranarak barmenden kurtulup yoluma devam etmeyi denedim, "İçeride birkaç arkadaşla buluşacaktık," dedim. "Gel buraya," dedi barmen. İşte o zaman tümüyle huzursuzlaşıp telâşlandım, çünkü tam o sırada aşçıbaşının arkasında duruyor olmam gerekiyordu. Ama gene de biraz yaklaştım bara ve barmenin bar tezgâhının altında bardakları yıkadığı servis tezgâhının üstünde duran Smith-Wesson marka 38'lik bir tabanca gördüm. O yerli birayı satın aldığım zaman böyle bir tabanca yoktu bar tezgâhında. Barmen tabancanın yanında duran bir ölçü bardağından ancak bir yudum içki içecek

kadar kısa bir süre ayırdı gözlerini benden ve, "Kaçak içkimizden bir kadeh iç bakalım," dedi.

"Hayır, teşekkür ederim," dedim başımı sallayarak.

"Bizim ikramımız," dedi barmen.

"Teşekkür ederim, hayır," diye yineledim.

Parmağını bana doğru uzatarak, "Sen Bill Bell'sin, değil mi?" diye sordu bu kez de adam. "Biraz önce de buradaydın."

"Onun ekibindenim," dedim.

"Kendisi içeride," dedi barmen.

"Ne yapıyor içeride?" diye sordum.

"Sen bir gidip bakıp bana da söylesene," dedi barmen.

Kibar davranmayı sürdürdüğüm sürece sonsuza dek burada kalacağımı fark etmiştim. Onun için, "Sen kendin niye gidip bakmıyorsun?" dedim barmene. "Burasıyla içeriye bakabileceğin kapının arası yedi metre kadar var yok. Üstelik silahlısın da."

"Burayı başıboş bırakmak istemiyorum," dedi barmen. "Biri gelip birşeyler filan çalabilir." Bir kere daha baktım o kapıya doğru. Yedi metre bile yoktu. Sonra adamın korktuğunu anladım. Kabadayı görünüp de olmayanlardan hiç hoşlanmam. Hele de silahlıysalar. Karşınızdaki özünde gerçekten kabadayıysa, elindeki silahla ne yapacağını kestirmek daha kolaydır.

Yedi metre bile olmayan mesafeyi usulca geçip kapıdan içeri baktım.

Seslerden de anlaşıldığı gibi içerideki büyük salonda yalnızca iki bilardo oyuncusu vardı. Onlar da herhalde, çok uzun zamandan beri sığırlarla yatıp kalkmaktan insanların dünyasında neler olup bittiğini artık fark edemeyecek hale gelmiş olan çiftlik uşaklarıydı. Yoksa ortalık, sanki dünya bir yana yatmış da herkes birden en arkadaki odanın içine kayıvermiş gibiydi. Poker masası hemen hemen hiç görünmüyordu. Çevresindeki herkes de masaya bakıyor, olanları sessizlik içinde izliyordu. Poker seyretmek, el oynanırken herkesin sessiz kaldığı, el oynanıp bitip oyuncular kâğıtlarını ellerinden attıktan sonra herkesten bir gevşeme ve fikir yürütme, eleştiri getirme mırıltılarının yükseldiği öteki kâğıt oyunlarını seyretmeye benzemez. Bu tür oyunlarda kâğıtlar yere atıldığı zaman herkes kimin elinde ne varmış, görmüş olur. Bunun için de, el oynanıp bittikten sonra konuşmakla hiç kimse ağzından bir şey kaçırmış olmaz. Ama pokerde oyunun yarısı – hatta yarısından da fazlası – blöftür. Elinizdeki kâğıtları yüzleri ka-

palı olarak yere attığınız için, eğer oyunda kalıp kazandığınızı iddia etmezseniz, elinizdeki kâğıtları kimse göremez. Pokerde, oynanan elin sonunda yalnızca oyunu açmak için gereken perden başka hiçbir kâğıdın gösterilmediği sayısız el oynanabilir peş peşe. Yüzleri kapalı olarak yere atılan kâğıtların ne oldukları hakkında en ufak bir ipucu verenlerin oyunu izlemesine asla izin verilmez pokerde. Kapalı pokerde, yüzünü gördüğünüz her kâğıdın bedelini ödersiniz. Bilardo salonunun kapısında durmuş poker masasına bakarken geçmişteki hayatımın bir anını tekrar yaşadım ve bir an için tekrardan bir çocuk oluverdim: çoban kıyafetleri giymiş bir alay daha büyücek çocuğun parıldayan bir ışığın altında eğilerek mistik bir şeyi seyreden heykelleri canlandırmaya çalışışını izleyen bir çocuk.

Hâlâ elindeki kaçak viskiyi içmekte olan barmenin yanına geri dönüp, "Noel zamanında papaz okullarına benziyor içerisi," dedim ve hızlı hızlı yürüyerek arka odaya geri döndüm. Hem kendi suskunluğumdan hem de ardımda bıraktığım 38'likten dolayı tedirgindim.

Bay Smith gerektiği gibi poker odasının kapısında duruyor, ama hiç de memnun görünmüyordu. Yaptığımız plana göre cümle kapısı nöbetçiliği yapacak, bizim çocuklardan başkasını içeri sokmayacaktı; ama dünya yana yatıverince o da toprak kaymasının altında kalıvermişti. "Bardaki adamın bir 38'liği var," dedim ona. Hiçbir şey söylemeden insanları ite kaka bir yer açtı bana tam aşçıbaşının arkasında. Aşçıbaşıya doğru dürüst bakmadan önce önündeki para tomarına bir göz attım. Tam da bir tomardı hani. Çok da büyük değildi, ama nereden baksan kırk dolar kadar para vardı önünde. Masada oturan diğer üç kişinin şapkaları kocamandı, ama önlerindeki para tomarları ufacıktı. Bill Bell Koskocaman Şapkanın tam arkasında duruyordu. Masanın üstündeki ampulün siperliği Bill'i hemen hemen tam ortasından ikiye bölmüştü. Işık çizgisinin üstünde kalan yarı karanlıkta omuzları ve şapkası dev gibi görünüyordu. Derken elleri birdenbire kalçalarının üstünde beliriverdi sanki silahına uzanır gibi. Bill Bell'in belinde bir şişkinlik ya da böğründe omza asılan türden bir tabanca kılıfı var mı diye Bill'in üstünü başını gözden geçirirken dikkatim de onun üstünde toplanmış, bir oraya bir buraya atlamayı bırakmıştı. Çıkacak kavganın yalnızca sıradan bir

kavga olacağına emin oldum sonunda. Ben Bill'i gözden geçirirken Koskocaman Şapka iskemlesini sağa doğru çekti. Sonra bir kez daha çekince Koskocaman Şapkanın Bill'in tam arkasında durmasından hoşnut olmadığını fark ettim. Koskocaman Şapka tam kafasını çevirip Bill'e bakarken Bill de oyunu izleyenlerden birini kendi sağına itip yeniden Koskocaman Şapkanın arkasına geçti. Kendi kendime, "Bunu yapmayı sürdürürlerse birazdan benim önüme gelecekler," diye düşündüm. Tam o sırada kızıl saçlı oğlan gölgelerin arasından belirip Koskocaman Şapkanın öbür yanına dikildi. Yapı olarak ancak benim kadardı, ama Koskocaman Şapka, Bill Bell'e bakabilmek için gene yana kaçmaya çalıştığında yerinden bile kımıldamadı. Yangın hattını kontrol ederken acaba ateş eder miydi, etmez miydi diye düşünmeme gerek kalmamıştı artık.

Derken Koskocaman Şapkanın öbür yanında da kim beliriverdi dersiniz? Savaşta gaz yutmuş olan Kanadalı. Öksürüyordu, ama o da yerinden kımıldamadı.

Önümde oturan aşçıbaşı her zamanki gibi kendini beğenmiş, kendinden emin, burnu havada tavrını takınmıştı. Tam tepesinde durduğum için tepeli kestane kargasının sorgucuna benzeyen havaya dikilmiş bir tutam saçı görebiliyordum başımı öne eğince. Yüzünü gözünü bir şapkanın gizlemediği ve önünde hatırı sayılır bir para yığını olan tek oyuncu o olduğu için herkesin en çok izlediği oyuncu da oydu.

Hele el dağıtma sırası ona geldiğinde daha da çarpıcılaşıyordu. Birkaç el oynandıktan sonra Yüzleri Olmayan Üç Ahbap Çavuşların kâğıt dağıtma konusundaki stratejilerinin, beceriksiz görünerek beni oyuna çekmeye çalıştıkları erken saatlerden bu yana temelli değişmiş olduğunu açıkça görebiliyordum. Şimdi artık her oyuncu ötekilerinin de birer kumarbaz olduğunu biliyordu; onun için de şimdi uyguladıkları taktik, karşısındakinin kendine olan güvenini sarsmaya yönelikti. Şapkalı Üçler iskambil kâğıtlarını karıştırmakta ve dağıtmakta fena sayılmazlardı, ama hepsi o kadar. Kafamda yarattığım kumarbaz tipiyle, maaşlarını almış çiftlik uşaklarını pusuda bekleyen küçük kasaba kumarbazlarının arasında birtakım farklar olduğunu kavramaya başlıyordum yavaş yavaş. Aşçıbaşıysa şimşek gibiydi. Masanın üstünde karmakarışık duran kâğıtlar sanki kendiliklerinden ellerine uçuşuyor, sonra da ellerinden fırlayıp oyuncular dağılıveriyorlardı. Bence aşçıbaşı

çok gösteriş yapıyor, çok hava basıyordu; ama bizim ekip onunla kıvanç duyuyordu. Onu sahiplenircesine tam tepesinde dikilen ben de öyle galiba; ama bu adamda birşeylerin ters olduğu hissi yakamı bırakmıyordu.

Bence pek öyle olmasa da aşçıbaşı önceden de söylediği gibi genelde kazanan iyi bir oyuncu gibi oynuyordu. Yaptığı orada oturup kâğıtları hesap ederek şansını denemekten öte bir şeydi. Örneğin kısa bir süre içinde iki kez vale perle –vale per oyunu açmaya yeterli olacak en ufak uvertürdü– oyun açma fırsatını yakalamış, ama iki keresinde de pas geçmiş, oyunu bir başkası açınca da yeri artırmış; ama daha sonra her eli değişik şekilde oynamaya başlamıştı. İlk seferinde, sanki elinde döper varmış da öbürlerinin elinde ne olduğu hakkında bir fikir edinmeden bir döperle oyunu açmanın insanın başına getirebileceklerinden dolayı elindeki perle oyunu açmamışmış izlenimini vermek için yalnızca tek kâğıt almıştı. Yüzleri Olmayan Üç Ahbap Çavuşların aşçıbaşının solunda oturan en genci oyunu açtı ve büyük bir dürüstlükle üç kâğıt aldı. Bu da –oyunu açabilecek en ufak kâğıt vale per olduğuna göre– adamın elinde en azından aşçıbaşının elindekinden büyük olan üç perden birisinin bulunabileceğini gösteriyordu. En kötü olasılıkla adamın elinde olabilecek kâğıtların en küçüğü bir vale per olabilirdi – ki zaten tek kâğıdı aldıktan sonra bile aşçıbaşının elinde yalnızca bu vardı.

Yer artırıldıktan sonra Koskocaman Şapkayla Kocaman Şapka oyundan çekildiler. Oyunu Koca Şapka açtığı için kâğıt alındıktan sonra ilk konuşma sırası ondaydı. Aşçıbaşının artırdığını uzun uzun düşündükten sonra pas geçti. Bu arada aşçıbaşı düşüneceğini çoktan düşünmüştü. İki dolar daha artırdı oyunu. Partinin bu aşamasında iki dolar epey hallice bir artırılış sayılırdı. Sanki elinizde çok iyi kâğıt yokmuş da onun için oyunu çok artırmışsınız sanılacak kadar afallatıcı bir miktar değildi, ama sanki elinizde kazanabileceğinizi düşündüğünüz iyi bir kâğıt varmış da öbür oyuncuların oyunda kalmalarını istiyormuşsunuz sanılmasına yetecek kadar büyük bir para sayılırdı. Bu kez de Koca Şapka düşüneceği kadar düşünmüştü. Uvertür olarak iki kız gösterdi; aşçıbaşı da kollarını uzatıp ortadaki para tomarını kucakladı. Koskocaman Şapka homurdandı. Onun karşısında ben oynuyor olsaydım kendisine blöf yapılmasından hoşlanmadığını hemen anlardım.

Aşçıbaşı elindeki iki valeyle oyunu açmayıp sonradan oyunu yükselttiği ikinci seferinde elinde sanki üç benzer varmış gibi bir değil de iki kâğıt aldı. Bir de ne göreyim? Aldığı iki kâğıttan biri vale değil mi? Böylece aşçıbaşının elinde üç benzer oldu. Bu denli şanslı olursanız oyun oynamak için Yunan Niko olmanız gerekmez doğal olarak. Bu kez hem Koca Şapka hem de Koskocaman Şapka oyunda kaldılar. Eline üç benzer geldiği için aşçıbaşının blöf yapmadığını anlaması Koskocaman Şapkaya aşağı yukarı beş dolara patladı.

Kazancı arttıkça aşçıbaşının kendini beğenmişliği de arttıkça arttı ve ha bire konuşmaya başladı. Oyunculuğu da gittikçe iyileşiyordu. Masada tek konuşan oydu. Sürekli elindeki kâğıtlardan söz ediyordu. Gördüğüm en iyi poker oyuncularından biri de; aşçıbaşı gibi hiç durmadan elindeki kâğıtlardan söz eden yumruk sersemi olmuş profesyonel bir boksördü. Söylediklerinden hangilerine inanacağınızı bilemezdiniz bir türlü, ama kulak vermekten de vazgeçemezdiniz. Aşçıbaşı da elinde üç papaz varken, "Vale perimle oyunu artırıyorum," deyiveriyordu. Biraz sonra da gene, "Bu kez de gene vale perimle oyunu artıracağım," diyordu, ama bu kez elinde gerçekten vale per oluyordu. Ama durmadan elindeki kâğıtlardan söz ediyordu. Genelde de yalan söylüyordu, ama ara sıra elinde ne varsa onu söylediği de oluyordu. Aralarındaki farkı da yalnızca tam arkasında duran ben fark edebiliyordum. Aşçıbaşının karşısında oynamadığıma memnundum doğrusu. Görünüşe göre bu oyun Hamiltonlu üç Şapkalının uzun süreden beri gördükleri en cafcaflı poker partisiydi aynı zamanda. Koskocaman Şapka oturduğu yerde geriye doğru gerilerek pantolonunun arka cebinden para çantasını çıkarttı. Çıt diye kapanan, ufak, siyah bir çantaydı bu. Koskocaman Şapka çantadan katlanmış birkaç banknot çıkartıp banknotları açtı; iskemlesinde doğrulup önüne döndü; banknotları bozdurup gümüş bir dolarlıklar aldı; bu gümüş dolarlarla önüne yeni bir para kulesi yaptı ve kaybetmeye devam etti.

Yalnızca aşçıbaşı konuşuyor olmasına karşın her elin sonunda herkesin oyun sırasında gerilen kaslarının mırıltılarla gevşediği duyuluyordu. Bill dışında. Bill hiç hareket etmeden duruyor, ancak Koskocaman Şapkanın tam arkasında kalabilmek için kımıldıyordu yerinden. Yoksa Bill gölgelerin içinde dev boyutlarda bir şapkayla bir çift omuz, aydınlıktaysa kalçalara konmuş ve

benden başka herkesin şimdiye dek çoktan incelediği bir çift eldi yalnızca. Bay Smith'se kapının yanında vazifeşinas bir dev gibi dikiliyor, arada bir 38'lik Smith-Wesson'un bulunduğu yöne doğru bir göz atıyordu.

Sol koluma yavaşça biri sürtündü. Oyunu izliyormuş gibi yapıp aslında tepemden beni gözleyen Bay McBride'dı bu. Öyle bir abanmıştı ki üstüme, eğer yağmur yağıyor olsaydı bıyıklarının uçundan kafama damlalar damlardı. Bu yakınlığı hissetmekten hoşnuttum. Elimi koynuma sokup şeker torbasına dokundum. Buna karşın, Bay Smith'le isimlerini ve nöbet yerlerini anımsayamadığım iki erkete dışında kalan tüm ekibimizin masanın çevresindeki aydınlık sınırında duruyor olması hiç de hoşuma gitmiyordu. Masadaki yüzü görünmez Üç Ahbap Çavuşlar beni fazla kaygılandırmıyordu. Ne de olsa sayıca onlardan üstündük. Ve de kavgacı tipler olsalar bile, bizler yaz boyu yüksek tepelere tırmanarak form tutarken onlar yeşil bir masanın çevresinde otura otura hamlaşmışlardı. Beni asıl düşündüren ansızın ortaya çıkabilecek olan yandaşlarıydı. Gecenin erken saatlerinde Amerikan bilardosu salonunu temizleyen en az iki kişi görmüştüm kumarhane ekibinden. Ayrıca, içeride bilardo oynayan beceriksizlerden bazılarının da, başka bir kasabadan gelip de kendini iyi oyuncu sanarak buraya damlamış olanları yolmak için acemi numarasına yatan kumarhane elemanları olması gerekirdi. Bir de barın arkasındaki 38'lik vardı tabii. Alın bir soru daha: Eğer bir hır çıkarsa, müşterilerden kaçı kumarhaneye arka çıkardı acaba? Buna şimdiden bir yanıt vermek olanaksızdı. Kimin kazanıyor olduğuna, Oxford Kumarhanesinin müşterilerine nasıl davrandığına ve burada Bill'in kaç dostu olduğuna bağlıydı bu. Şu anda hepsi geride, gölgeler arasında duruyorlardı; ama ön cephede bir savaş çıkmasından yanaydılar büyük bir olasılıkla. Bana gelince, ben adamakıllı dayak yiyeceğimi biliyordum. Öyle ki her iki dakikada bir şeker torbasını elliyor olmuştum.

Aşçıbaşı büyük miktarlarda değil, ama sürekli olarak kazanmaya devam ediyordu.

Bütün gece genelde kazanan sıradan oyuncu gibi oynamayı sürdüreceğini düşünmeye başlamıştım; ama gösteriş budalaları hakkında emin olabileceğiniz tek şeyin, gösteriş budalalarının ne yapıp yapıp gösteriş yapacakları olduğunu unutup duruyordum.

Olan olduğunda yerde hallice bir para birikmişti. Gömleğinizi riske atmaya, hele hele vurulmaya değecek kadar büyük miktarda bir para değildi bu, ama gene de epeyce vardı. Oyun açılmadan bir iki el pas geçilmişti ve her elin başında gel-gel yapıldığından dolayı, yerdeki para miktarı oldukça yükselmişti. Son eli aşçıbaşı dağıtmıştı; ama kimsenin elinde oyunu açacak kâğıt olmadığı için aşçıbaşının hâlâ kâğıt düzmediğini anlamıştım. Herkes yeniden yere para attı. Aşçıbaşı da desteyi solunda oturan Koca Şapkaya uzattı. Koca Şapka kâğıt dağıtmakta aşçıbaşı dışında herkesten daha ustaydı. Hatta kazancı aşçıbaşından biraz daha fazlaydı. Ama ben artık Şapkalardan hiçbirinin çok usta bir poker oyuncusu olmadığını anlamıştım. "Usta bir oyuncu Hamilton kasabasında ne arasın ki? Bu da nereden aklına geldi?" dedim kendi kendime. Şapkaların büyük bir olasılıkla, çiftlik uşaklarını ve ormanlardan gelen biz Orman İşletmesi salaklarını aldatacak birkaç hile bilen iyi poker oyuncuları olduklarına inanmıştım artık.

Koca Şapka kâğıtları dağıttı. Aşçıbaşı tam kendi kâğıtlarını eline alıp file yapmaya hazırlanıyordu ki kâğıtlarını kapalı olarak tekrardan masanın üstüne bıraktı ve uzanıp Koca Şapkanın şapkasını biraz kaldırıverdi.

"Özür dilerim ama," dedi aşçıbaşı çok ciddi bir tavırla, "birisiyle oyun oynarken karşımdakinin yüzünü görmek isterim."

Aşçıbaşı elini Koca Şapkanın şapkasından geri çekerken bir şeyin çalılıklar arasındaki tavşanın kuyruğu gibi bir parlayıp bir gözden kaybolduğunu gördüm; ama boynumu uzatıp baktıysam da ne olduğunu göremedim tekrardan. Göremedim, ama masanın çevresinde tam onun karşısında durdukları için Koca Şapkayı önden görenlerin ansızın kıpırdaşmalarından Koca Şapkaya birşeyler olduğunu kavradım. Koskocaman Şapka kâğıtlarını bir avucunun içine kapatıp yarı yarıya ayağa kalktı masadan. Bill de olanları daha iyi görebilmek, belki de daha iyi ateş edebilmek için onun arkasında durduğu yerden yana çıktı. Oyun boyunca kaybetmekten başka bir şey yapmamış olan Kocaman Şapka önündeki minicik para tomarına doğru bir hamle yaptı. Bunu görünce ben de elimi koynuma sokup şeker torbasını yakaladım.

Koca Şapkaya gelince, o şapkasına bir tavşanın ya da ona benzer bir şeyin dalıverdiğini fark etmemişe benziyordu. Şapkası öte yana kaymış olarak arkasına yaslanmış kâğıtlarını file ediyor-

du. Konuşacağı zamanı tam ayarlamıştı ve aşçıbaşı kâğıtlarını file etmeyi bitirip dağıtılan eli resmen kabul etmiş olduktan sonra konuştu.

"Üzgünüm, ahbap, ama oyundan çıkman lazım," dedi aşçıbaşıya. "Elinde fazla kâğıt var." "Ne? Bende mi?" diye sordu aşçıbaşı.

"Evet ya sende," dedi Koca Şapka. "Onu böyle büyük bir pot için zula etmiş olmalısın."

"Say bakalım," dedi aşçıbaşı ve elindeki kâğıtları yüzleri kapalı olarak yelpaze gibi serdi Koca Şapkanın önüne.

Koca Şapka kâğıtları teker teker ayırarak saydı.

"Kaç taneymişler?" diye sordu aşçıbaşı.

Koca Şapka kâğıtları tekrar saydı. Her bir kâğıdı diğerlerinden daha da uzağa çekerek ayırıyor, teker teker elliyordu. Sonra bir kere daha saydı.

Masanın karşı tarafından Bill, "Kaç taneymişler?" diye sordu.

Koca Şapka, Bill'e değil aşçıbaşıya bakıyordu. Kâğıtları yoklamaya devam ederek, "Beş," diye yanıtladı.

Gururu yüzünden okunan aşçıbaşı, "Oyundan atılayım diye bana fazladan verdiğin kâğıdı arıyorsan, şapkanın şeridine bak," dedi.

Koca Şapka şapkasını başının üstünden çıkartıp masanın üstüne koydu duyduklarına inanamayarak. Destedeki kâğıtların en küçüğü olan sinek ikilisi şapkanın şeridine sıkıştırılmış olarak duruyordu. O kâğıt en küçük kâğıt olmasına karşın hâlâ aşçıbaşının elinde olsaydı aşçıbaşı oyundan atılırdı.

Alageyik Zirvesinde aşçıbaşının avucuna saklayıp sonra da benim gömleğimin cebine sokuverdiği aslar tavşanlar gibi anılarımdan sıçrayıp Koca Şapkanın şapka şeridine sıralanıverdiler. Kimsenin bana o sinek ikilisinin şapkanın şeridine nasıl girdiğini ya da tavşanın nereye gittiğini anlatmasına gerek yoktu.

Ortadaki paraya saldırdım.

Ben yardımına gelene kadar aşçıbaşının kendi önündeki parayı koruyabileceğini hesaplayarak önce masanın üstündeki pota doğru saldırmıştım. Kavgayı kim başlattı bilemiyorum. Bir iskemlenin yere çarpan sesini duydum. Ya biri birinin kafasına bir iskemle indirmişti ya da birisini iskemlesinden yere yuvarlamışlardı.

Birisi suratıma bir yumruk patlattı. Tam da kafamda canlandırdığım gibi oldu bu. Yumruğu birisi yan taraftan indirdi çeneme, ama kim olduğunu göremedim. Sanırım Koca Şapka'ydı. Onu yere indiren de Bay McBride'dı herhalde. Her neyse, hâlâ ortadaki paraya doğru uzanıyordum ki Koca Şapka boylu boyunca üstüme serildi kaldı ve ben kollarımla masayı itip doğrulunca üstümden yere kayıncaya dek de sırtıma yapışıp kaldı. Masanın üstünde hâlâ kapışılmamış ya da yerlere saçılmamış bir miktar para kalmıştı, ama o kalanları almak için elimi uzattığımda biri koluma yapışıverdi. Derken bir başkası daha uzanıp kolumun bükülmesinde birinciye yardım etti. Kafamın yan tarafına yediğim yumruktan dolayı kulağımın da acıdığını hissediyordum.

Kolumu adamların elinden kurtardığında kolum öylesine uyuşmuştu ki masada kalan paraları toplayamadım. Ama zaten öyle çok bir şey değildi bu da. Uyuşmuş parmaklarla toplanması zor olan ancak birkaç dolarlık bozuk para kaldı geride, o kadar. Onların yerine orada öylece oturmakta olan aşçıbaşının önündeki paraya saldırdım bu kez de. Birinin onu da yere sermiş olması beklenirdi, ama o tepesinde bir kuş sorgucu, orada öylece oturuyordu. Demin de söylediğim gibi büyük bir olasılıkla, kâğıt düzmeyi bilen poker oyuncuları herkesin gözünde birer sihirbaz oldukları ve bizimki de biraz önce bir sihirbazlık yaptığı için ona elini süren bile olmamıştı. Kimbilir, belki de ona ellerini sürerlerse puf diye duman olmaktan korkmuşlardır. Onun için de dokunulmamış ve belki de dokunulmaz olarak orada öylece oturuyordu. Ben onun önündeki parayı torbaya doldururken bana yardım bile etmedi orospu çocuğu. Ama sanırım o paranın hepsini alabildim.

Derken biri yaşamımda hatırlayabildiğim en sert yumruğu indirdi iki gözümün arasına. Orada öylece kalakaldım. Sanki giysilerim bir patates çuvalı, bedenim de içindeki patateslerdi. İçinde olduğum patates çuvalı yere yığıldı kaldı. Kendimi kaybetmemeye çalışıyordum. Gerçeğin sınırlarında yüzmekte olduğumu bildiğimden düşünmeye zorluyordum kendimi. Yaşamla ilgili felsefe yapıyormuşum gibi derin derin düşünmeye çalışıyordum. "Yaşam denen şey..." diye başlayan cümleler kurmaya bile başladım; ama bu cümlelere yerleştirecek düşüncelerim olmadığı için cümlelerin hiçbirini bitiremedim.

Başlangıçta her şey harfi harfine önceden kafamda kurduğum gibi gelişti. Parayı kapmak için masaya doğru uzanmıştım ve kendimi korumamın yolu yoktu. Ardından, tam beklediğim gibi, gerçek kanımın kafamın içinden boğazıma aktığını hissettim.

Ama yere düşerken beklenmedik şeyler olmaya başladı. Korunmamla ilgili olarak haftalar öncesi aklıma gelecek bir tek fikir bile çok yararlı olabilecekken hiçbir şey düşünememiş olmama karşın birdenbire masanın üstüne uzandığımda kendimi nasıl koruyabilirmişim, onunla ilgili olarak bir değil iki fikir birden geliverdi aklıma durup dururken. Harekete geçmekte acaba çok geç mi kaldım diye bakmak için dirseklerimin üstünde doğrulmaya çalıştım, ama dirseklerimin desteğinde doğrulur doğrulmaz da aklıma gelenlerin işe yaramaz fikirler olduklarını gördüm. Zaten bir saniye sonra da asla hatırlanmamak üzere aklımdan uçup gittiler.

Ama bedenim yere serilmiş yatıyorken şeker torbasını gömleğimin içine sokmayı başarabildim. Bunu yaparken de masanın altındaki ve çevresindeki bazı ayakları tanıdığımı fark ettim. Yüzüm yere yapışmış yatarken; akla yakın, inanılası düşünceler üretemediğime göre acaba ayaklara bakarak neler olup bittiğini anlayabilir miyim diye merak ettim. Yüzümü yerdeki talaşlardan ve kirlenmiş Bull Durham marka sigara izmaritlerinden kaldırıp kafamı tekrar dirseklerimin üstüne yerleştirdim. Bu kavga, hemen hemen tümünü yüzükoyun yattığım yerden —hem de bir poker masasının altında yattığım yerden— izlediğim en büyük kavga olacaktı.

Bizimkilerle onlarınkileri şıpınişi ayırıverdim. Onlar kovboy çizmeleri giyiyorlardı, bizimkilerse ormancı postalları. İçimde bir sıkıntı, bu gecenin ilerleyen saatlerinde daha kasabadaki tüm çiftlik uşaklarının hakkından geleceğimizi hatırladım. Dizlerinden altını görebildiğim insanlar arasındaki bu kavgayı seçebilmem zaman alıyordu. Ama kafam yavaş yavaş toparlanmaya başlıyor, çevrem gittikçe belirginleşiyordu. Tam karşımda kovboy çizmelerinin en büyükleri durmaktaydı. Dizler alabildiğine açılmış, çizmelerin ucu yukarıya dikilmişti. Adam daha yerinden kımıldayamadan Bill, kızıl saçlı çocuk ve Kanadalı onu iskemlesine mıhlamış olmalılardı. Derken kovboy çizmelerinden bir çifti dümdüz havaya kalkıp boşlukta sallanakaldılar. Bizim çocuklardan biri adamı poker masasının üstüne sermiş, kafasıyla ayakları

yere sarkmış olarak bırakıvermişti herhalde. Emin olmak için tam karşı tarafa bir göz attım. Tam tahmin ettiğim gibi adamın ağzından salyalar akan kafası oradaydı. Bizimkilerden hangisinin onu oraya serdiğini anlamak için hemen öbür yana baktım. Beklediğim gibi Bill'in koca postalları duruyordu orada. Hatırlarsanız, Bill'in postallarının kenarları tırtıllı ikinci bir dili daha vardı. Bir bakışta tanınırlardı. Kendilerine yol açа açа bana doğru yaklaşmaktaydılar.

Birdenbire bir çift sokak ayakkabısı fırlayıp dövüş alanına giriverdi. Demin bilardo toplarının canına okuyan göstermelik oyunculardan birine aittiler sanırım. Bacaklarının üstünde bir iki sekti ve seke seke gözden kayboldu. Ona ne oldu bilmiyorum, ama öylesine çabuk yok oldu ki Bill onun da icabına bakıvermişti galiba.

Solmuş bir Levi marka blucinin dizleri büküldü, büküldü ve sonunda Bay McBride yanımda yere yığılıverdi; yana kaçacak gücüm olmadığı için, bana dayanıp kaldı. Masanın öbür ucunda bir ileri bir geri hoplayıp duran ormancı postalları onun kızıl saçlı oğlunun olmalıydı. Postallarına dans ettiriyordu sanki. Onun ve ekibimizdekilerin kovboy çizmeleri yerine ormancı postalları giyiyor olmalarının onlara bir üstünlük sağladığını görebiliyordum. Postallarımızın altındaki sivri kabaralar döşeme tahtalarında gerçekten de ufak delikler bıraktıkları için binaların içine girdiğimiz zaman kasabadaki herkes Orman İşletmesinden olan bizlere bağırır çağırırdı; ama işte bu hareketli, kızıl saçlı delikanlı yumruklardan kaçmak ve kontra yumruk sallamak için geriye sıçrayınca bizim ormancı postallar yeri tutuyor, onun savurduğu kontra yumruklardan korunmak için yana kaçmaya çalışan yüksek ökçeli, kaygan kovboy çizmeleri gibi kayıp patinaj yapmıyorlardı.

İnanılması güç ama Kanadalınm dolakları genelde dimdik duruyorlar, yalnızca arada bir dizlerden bükülüyor ve öksürüyorlardı o kadar.

Bütün bunlar olurken kızların basketbol ayakkabılarına benzeyen bir çift lastik tabanlı, ökçesiz bez ayakkabı; hemen yanı başımda dümdüz yere basmış, olduğu yerde oturup duruyordu. Evet, öylece oturuyorlardı bu ayakkabılar. Yerden kalkmak için kesin karar almaya daha zaman bile olmadan sallana sallana ayağa kalkmaya başlamıştım bile. Tuhaftır, ama tam o sırada aklıma bir Presbiteryen olan babam geldi ve sallanmam filan kalmadı.

Aşçıbaşı kâğıt destesini eline alıp fırt diye karıştırmaya başladı. Ellerini çalıştırmak için olsa gerek.

Kafasının yan tarafına, benim kafama yumruk yediğim yer olduğunu düşündüğüm yerine bir yumruk indirdim. Küt diye yere uçtu. Ben de yeniden yavaşça yere yığıldım. Ona çok sert vurmadığımı biliyordum. Vuracak gücüm yoktu ki. Bay McBride kendine geliyor olmalıydı, çünkü yana doğru dönüp yerde bana da yer açtı. Yerde büzülmüş yatmakta olan aşçıbaşının numara yaptığından aşağı yukarı emindim. Gözlerinden birinin açılıp beni incelediğini gördüm. Sonra, elimi kaldıracak gücüm kalmadığından emin olunca, ayağa fırlayıp beni tekmelemeye başladı. Tahtacılar arasında buna 'adamı benzetmek' derler. Postallarla yalnızca tekme atmakla kalmazsınız, tabanlarınızdaki sivri kabaralarla adamın yüzünü gözünü de çizerek yaralarsınız. Bıraktığınız yara izleri pislik doludur ve iyileşmeleri çok uzun sürer. Ama ben postal tekmesi yemiyor, kız basketbol ayakkabılarıyla tekmeleniyordum yalnızca. Buna karşın orospu çocuğu kafamın tam da önceden yumruk yediği yanına bir tekme yapıştırmayı becerdi. Bir kez daha boğazımdan aşağıya kan akmaya başladığını hissedebiliyordum. Ayaklarından birini yakalayıp herifi yere indirmeye çalıştım. Birini yakaladımsa da elimde tutmayı başaramadım.

Derken birdenbire bez ayakkabılar dümdüz havaya kalkıverdiler. Hemen ardından da bir çarpışma sesi geldi kulağıma. Daha sonra duvara çarpanın aşçıbaşı, onu oraya fırlatanın da Bill olduğunu anlattılar bana. Her neyse! Tam önümde iki dilinden biri tırtıllı olan çift dilli bir çift postal iki yana ayrılmış konumda duruyordu. Sonra Bill eğildi, bir koluyla beni sarıp yerden alıverdi. Daha tam doğrulmadan da tekrar yere uzanıp öbür koluyla da Bay McBride'ı kucaklayıp kaldırdı yerden.

Bizi kollarında şöyle bir silkeledi ve "Nasılsınız?" diye sordu.

Ağız birliği etmişçesine ikimiz birden, "İyiyiz, iyiyiz," diye yanıtladık.

Kollarının arasından sıyrılmaya başlamıştık ki bize yeniden sımsıkı sarılıp, "Durun bakalım biraz," dedi Bill. Sonra kolları hâlâ bize sarılı olarak bizi birkaç adım yürüttü. Bu birkaç adım kafamızı toparlamamıza yardımcı oldu. Destekle ayakta durmamızdan utanarak, "Sağ ol, Bill," diye mırıldanıp kollarından kurtulmaya çalıştık. Bill daha iyi olduğumuzu görerek sırıttı, ama bizi hâlâ sımsıkı tutuyordu. Bu kez bizi beş-altı adım yürüttü, sonra

geri getirdi. Bundan sonra Bill'i itip kollarından kurtulduk, erkeklik gururumuza kavuştuk. Hâlâ kavgaya hevesliymişiz gibi görünmeye çalışıyorduk.

Ama kavga sona ermek üzereydi. Kızıl saçlı delikanlı bir köşede düğmeli gömlek giyen kasabalı bir adamla dövüşüyordu. Bay McBride sallana sallana oraya gidip oğlu tam midesine bir yumruk yedikten sonra onları ayırdı ve oğlunu geri çekti. Son yumruğu kendi sallamış olduğu için kasabalı adam memnunlukla bıraktı dövüşmeyi. Bizim delikanlı başı önüne eğik, derin derin düşünerek uzaklaştı oradan. Sonra birden dönüp kavgayı yeniden başlatmak için kasabalının peşinden seyirtti. Ama bu kez ahali gölgelerden çıkıp oğlanı tuttular. Ben masanın altına devrilip gözden kaybolurken gölgelere girip gözden kaybolan ve savaştan yana olan insan kalabalığı artık barıştan yanaydı.

Kafamın içindeki sisler dağıldıkça kendimi bizim kızıl saçlı oğlan gibi hissetmeye başlıyordum. Kavganın bittiğini görünce hem şaşırmış hem de düş kırıklığına uğramıştım. O güne dek giriştiğim kavgalar arasında birçok başka kişinin de karıştığı ilk kavga buydu ve insanların çoğunun dövüşmekten hoşlanmamaları nedeniyle, kalabalık kavgaların uzun sürmediklerini henüz öğrenmemiştim. İnsanların ancak birkaçı dövüşmekten hoşlanır ve kavga etmeyi bilir. Çoğu burnuna birkaç yumruk yiyip ağızları burunları kan içinde kalınca, kardeş sevgisiyle ilgili olarak kadıncıl hislere kapılarak yumuşayıverirler. Artık kızıl saçlı delikanlımız da dövüşü bıraktığı için bu savaştan geri kalan tek şey, kapının yanında durduğu yerde kollarıyla barmeni sımsıkı sarmış olan Bay Smith'ti. Büyük bir olasılıkla barmen yaşamında ilk ve son kez olarak düşüyordu hayatını balyoz sallamakla kazanan birinin kolları arasına. Barmen oynatabildiği tek şey olan kafasını deli gibi sağa sola sallayıp duruyordu. Sonunda kollarında kan kalmamış olmalı ki tuttuğu tabanca elinden yere düşüverdi. Bill bu 38'liği yerden aldı, topunu şak diye açtı, içindeki kurşunları yere döktü ve böylece savaş resmen sona ermiş oldu.

Başım ağrıdan çatlıyordu; gururumsa incinmişti. Bu savaş ben olmadan nasıl kazanılmıştı, bir türlü aklım almıyordu. Benim gibi Bay McBride da oyun dışı kalmıştı uzun süre. Bay Smith'se kollarında sımsıkı tuttuğu barmenle birlikte kapının yanında dikilip durmuştu. Bütün büyük arbedelerde olduğu gibi ortada dövü-

şen yalnızca usta mı usta bir dövüşçüyle ileride usta bir dövüşçü olabilecek genç bir çocuk olmuştu. İkisi birlikte en az iki Şapkayla bilardo salonunda top takırdatan tüm kumarhane ekibini ve Oxford Kumarhanesine olan bağlılık duyguları üstün gelmiş bazı müşterileri alaşağı etmişlerdi. Kanadalı, poker iskemlelerinin birinin üstünde öne doğru eğilmiş oturuyordu. Sanki öksürmesi gerekiyormuş da öksüremiyormuş gibi ikiye bükülmüştü. Kavgada her ne yaptıysa kahramanca yapmıştı, bu kesin; ama herhalde pek etkili olamadığı da kesindi.

Üç Şapka bir yerde birlikte oturuyorlardı. Şapkalarının siperlikleri her zamankinden daha fazla eğilmişti yüzlerinin üstüne doğru; ama fazla hırpalanmışa da benzemiyorlardı. Birbirlerine parmaklarını gösteriyorlardı. Sonra da kalkıp poker oyuncuları oldukları ve ellerindeki kemiklerin kırılmasından korktukları için kavgaya pek fazla karışmadıklarını herkese anlatmaya çalışarak çevreyi dolandılar. Büyük bir olasılıkla bu üç göstermelik kumarbaz, hayatlarını kazanmak için pezevenklik de yapıyorlardı herhalde boş zamanlarında. Hatta aralarından birinin dün geceki kapı komşum olduğundan da şüphelenmiştim, ama emin olacak kadar iyi görememiştim yüzünü bir türlü. Görünüşte benden –ve belki bir de Bay McBride'dan– başka kimsenin önemli bir şeyi olmadığı gerçeğine alıştırmaya çalışıyordum kendimi en çok. Bill beni masanın altından çekip çıkarttığında altüst olmuş görünen poker odası bile barmenle kumarhane ekibi tarafından hızla toparlanmaktaydı. Müşteriler iskemlelerin yerden kaldırılmasına yardım ettiler. Devamlı müşterilerin geri kalanları da konuşmaya başladılar aralarında. Derken aralarından ikisi topları gümbürdete gümbürdete Amerikan bilardosu oynamaya başladı. Diğerleri de onları izledi. Herkes sanki hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. Çevre de sanki birşeyler olmuşa benzemiyordu hiç.

Ağzımdaki kan pıhtısını yere tükürdüm ve nasıl olduğunu görmek için Kanadalının yanına oturdum. Kolunu omzuma attı, ben de onun omzuna attım kolumu; bu soru da böylece yanıtlanmış oldu.

Kumarhanedeki herkes birdenbire Bill'in dostu kesilivermişti. Elini sıkmak ya da kollarının gücünü yakından görmek için yanına geliyorlardı. Aşçıbaşı yaslanıp kaldığı duvarın dibinden kalkıp Bill tebrikleri kabul ederken yakınında olmak için yanına ya-

naşmaya çalıştı. Bill memnun görünüyordu. Kızıl saçlı delikanlı babasına tutunmuştu, ama gözleri hâlâ ateş saçıyordu.

Bunun dışında her şey dirlik düzenlikti. Bunu bir türlü kabullenemiyordum. En az iki haftadan beri bu kavgaya hazırlanıyorduk. Sihirbazın siyah pelerinini bir savuruşuyla her birimiz bir mevsimlik maaşımız kadar para kazanıverecek, sonra da kasabanın altını üstüne getirecektik. İşte siyah pelerin savrulmuştu. Elimi koynuma sokup beş kiloluk şeker torbasını elledim. İçindeki tüm parayı Bull Durham marka bir tütün kesesinin içine koyabilirdiniz. Kasabayı soyup soğana çevirmiştik işte; yaşamım boyunca bundan hep söz edeceğimi de oldukça iyi biliyordum; gelin görün ki daha şimdiden Oxford Kumarhanesinde işler normal haline dönmüştü bile. Şu üç göstermelik kumarbaz bile poker masasına dönmüş, elinde mevsimlik maaş çekiyle bir koyun çobanı salına salına gelir de eline bir altıncı kâğıt sıkıştırıveririz umuduyla masum görünüşlü bir poker partisi çevirmeye başlamışlardı aralarında. Bütün masalarda oyun oynanıyordu bilardo masasının dışında, çünkü bu saatler, berberlerle banka başkan yardımcılarının evlerinde bekleyen karılarına dönmeden önce metresleriyle geçirdikleri saatleriydi gecenin.

Kavga çıkartanların ilk önce iyi dövüşçü olmaları ve bunların sayısının da zaten kısıtlı olması kasabalar için bir şans; yoksa yaz sonunda her gece başka bir ekip tarafından altüst edilecek olan ve genelde de altüst edilen kasabalar bir gecede harabeye çevrilirler. Ama iyi kavgacılardan sonra iskemleler yerden toplanır, kasaba da her zaman olduğu gibi yaz ekiplerinin parasını ellerinden almaya devam eder.

Bill ekibini topladı, koyun sürüsü gibi önüne katıp sürdü. Barmen kafasını kaldırıp her birimizi teker teker uğurladı. Prafa oynayacak olan evli barklı iki erkeğe jeton satıyordu oturduğu yerde.

Bay McBride'la ben birbirimizin kolunu tutuyorduk. Dışarı çıkınca kendimizi daha iyi hissetmeye başladık. Kavgada yaralandığımı ekipteki herkes biliyordu. Paranın bende olduğunu da. Cadde boyu yürümeme yardım ettiler. Bir köşe başındaki havagazı lambasının altında durduk hep birlikte. Gömleğimin altındaki şeker torbasını çıkartmadan önce sokak lambasının aydınlığında kaldırımın kenarına oturup soluklandım bir süre. Herkes çevreme toplandı. Öyle yakında duruyorlardı ki sonunda Bill, "Açılın

biraz, ışık gelsin. Bir şey göremiyoruz," dedi. Sonra Bill'le Bay Smith saymaya devam ettiler. Sayma işinde onlara yardımcı olmaya çalışmadım bile. Bunu yapabileceğimi zannetmiyordum.

İlk önce herkese ortaya koyduğu parayı geri verdiler. Sonra Bill, "Kim ortaya ne kadar koymuş olursa olsun kazancımızı eşit olarak dokuza bölmemize itirazı olan var mı?" diye sordu. "Biz bir ekibiz, öyle değil mi?" Hepimiz kafamızı salladık. Bill yarı yarıya oturmuşken tekrar ayağa kalkıp kendisi için uzun bir konuşma sayılacak şu sözleri söyledi, "Hem de sapına kadar iyi bir ekip. Ne yapılması gerektiyse her zaman onu yaptık biz."

Zaten aramızdan hiçbirinde herkesin tam hakkını hesap edecek aritmetik bilgisi yoktu ki!

Bill paraları saymayı bitirmek için yere oturdu. Bizler de –kendi kendimize hayranlık duymanın dışında– ne yapacağımızı bilemeden ayakta etrafını çevirdik. İşin aslında fazla böbürlenecek bir yanımız da yoktu doğrusu. Ekipleri tanıdığım kadarıyla Orman İşletmesinin ilk yıllarındaki ekiplerin sıradan bir örneğiydik yalnızca. Hatta o kadar bile değil, çünkü savaş biteli daha bir yıl bile olmamıştı. En iyi ormancılar henüz dönmemişlerdi ormana. Ve orman topraklarının büyük bölümü, ufak ufak adımlar atan kırışık suratlı ihtiyarlarla kavga aranan genç serserilere ve de gaz yutmuş Kanadalılarla o zamanlar aramızda olup da şimdi anımsanmayan isimsiz gözcülere emanetti hâlâ. Aramızdan hiç kimse, bırakın içini, dışını bile görmemişti bir ormancılık okulunun; ama Bill'in dediği gibi, oldukça iyi bir ekiptik ve yapmamız gerekeni yapmıştık. Sahiplenmeden severdik ormanları da. Her birimiz de hiç olmazsa bir tek işi özellikle çok iyi yapmaktan hoşlanırdık: balyoz sallamaktan ve toprağın dinamitin gücüne boyun eğişini duyumsamaktan hoşlananlarımız da vardı aramızda, dövüşmeyi sevenlerimiz de; atların yaralarını tımar etmekten hoşlananlarımız da vardı, yiyeceklerle araçları denkleyip düğüm atmaktan zevk alanlarımız da. Ve hemen hemen hepimiz de çalışmaktan hoşlanırdık. Şöyle bir düşünürseniz, hiç de az şey değildir bu hani.

Mantıklı düşününce bu geceden sonra birbirimizi belki de hiç göremeyeceğimizi bilmemize karşın o anda içimizden hiç ayrılmayacakmışız gibi geliyordu. Bizler yaz işçileriydik. Bağlı olduğumuz bir sendika, bir oda yoktu. Çoğumuzun da ne bir ailesi vardı ne de gittiği bir kilise. İlkbaharın sonunda, kurulmasına

Teddy Roosevelt'in destek olduğunu hayal meyal bildiğimiz, bünyesinde çalıştığımız için gurur duyduğumuz, bize kendimizi –yılanlar, yangınlar olamayacak kadar yüksek olan dağ tepelerinde bile– yangınlar, dinamitler, çıngıraklıyılanlar gibi belalar arayacak kadar kabadayı hissettiren ve adına Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesi denen bir kuruluşta kendimize bir iş bulmuştuk, o kadar. Yapmamız gerekeni yapmamızın yanı sıra eşek şakaları yapmak, kuru kayısıları damıtmak, birbirimizle dalaşmak gibi bazı başka şeyler de yapmıştık birlikte. Sonunda da bir araya gelip kasabanın canına okumuştuk. Bu da, tam bir ekip olmamız için yapılması gerekli bir şeydi galiba. Bu gelip geçici toplumsal birlik çoğumuz için yaşamımız boyunca ait olduğumuz tek dernekti; ama pek de geçici değilmiş herhalde. Baksanıza, aradan yarım yüzyıl geçmesine karşın oturmuş size bunları anlatmaya çalışıyorum.

Korucuyla Bay Smith saymayı sürdürürken havagazı lambasının alevinde pervaneler yanıp kül oluyor, benim de kafamdan boğazıma kan akıp duruyordu.

Bill, Bay Smith'e, "Sen söyle," dedi.

Bay Smith ayağa kalktı ve bildirdi: "Toplam 64 dolar 80 sent var. Dokuza bölünce adam başı 7 dolar 20 sent ediyor."

Herkes 'Vay be' dedi ve 7 dolar 20 sentin yazın hesaplanan beklentilerden birkaç yüz dolar eksik olduğunu unutuverdi.

Bill parayı pay etti. "Hadi, şimdi de sıra çiftlik uşaklarıyla orospuların," dedi Bay Smith. Birkaç kişi bu sıranın değiştirilmesini istedi. Sonra herkes birdenbire –hepimiz bir ekip olduğumuz için– birbiri ardı sıra benim için kaygılanmaya başladı. "Kendini nasıl hissediyorsun, oğlum?", "Kötü dayak yedin, ama parayı da kaptın ha!" "Aferin, oğlum." Sonra Bill, "Hadi, oteline kadar seninle yürüyelim," dedi. "Hadi canım! Hayır, çok erken daha," dedim.

"Zor bir gece geçirdin," dedi Bill. "Artık dinlenmelisin. Ama yarın öğleden önce çitli ahıra gelip yük bağlamama yardım etmeni istiyorum."

Bundan sonra herkes, hep bir ağızdan değil de gene birbiri ardına, "Hadi, oteline kadar seninle yürüyelim," dedi.

Böylece benimle birlikte otele kadar geldiler. Gecesi yirmi beş sent olan otelimin önüne geldiğimizde herkes kolunu birbirinin omzuna attı, ama şarkı söylemeye kalkışmadık, aramızda

kimsenin şarkı söyleyecek sesi yoktu ki! Şarkı söylemek yerine, şarkı söylemeye başlamadan önce lise müzik derneğinin yaptığı gibi, başlarımızı öne eğerek bir halka olduk. Birdenbire kendimi çok güçsüz hissettim; arkamı dönüp otelin halısız merdivenlerinden yukarıya çıkmaya başladım. Öylesine yorgundum ve kendi kendimi öylesine düş kırıklığına uğratmıştım ki, "Hoşça kalın" bile diyemedim.

Rahat etmek için kâgir duvara dayandım. Başımın yan tarafındaki ağrı beynimin tam orta yerinde başımın ön tarafındaki ağrıyla birleşiyordu. İki gün üst üste ölesiye hırpalanmamıştım hiç ömrümde. Genç ve yenmeye alışık biri olarak acıya karşı özellikle çok hassastım. Odanın karanlık olmasına karşın Çin Lokantasında saçlarımda kürdanlarla yerde yatışımın görüntüsünü kafamdan atabilmek umuduyla gözlerimi sımsıkı yumdum. Yumruk yemeye hazır bir konumda masanın üzerine doğru uzanan başımın görüntüsünü de kafamdan atmaya çalışıyordum. Gelmekte olduğunu bildiği, ama göremediği şeyden kaçmaya çalışan başım tiksintiyle bir sağa bir sola kıvranıyordu. "Karıştığım en büyük kavgaydı bu ve ben ata ata bir tek yumruk attım," diye düşündüm. Ağır ağır düşünebiliyordum, onun için bir sonraki düşünceye geçmem biraz zaman aldı. "Ama eğer ülkem için atacağım tek yumruğum bile olsaydı, gene de iyi hedef seçmişim." Kafamı düşüncelerimden kaçırmaktan vazgeçince boyun kaslarımın gevşediğini hissettim ve uykuya daldım.

Sabahın geç saatlerinde uyandım. Kendimi biraz daha iyi hissediyordum. Odadaki sürahiden yüzümü yıkarken odada ayna olmadığına memnundum. Uyanırken yataktan kalkınca bir adım atıverip kendimi çitli ahırda Bill'in yanında buluvermeyi istemiştim, ama telâşla giyinip saatime bir kez daha bakınca, "Acelen ne?" dedim kendi kendime. Ayrıca – annemin dediği gibi 'kahvaltıdan önce biraz bir şey' yersem midemdeki bulantının biraz hafifleyeceğini düşündüm. Yunan Lokantasına vardığımda saat on olmuştu ve nöbette de Darby'li kız vardı.

Kız beni kuytu bir köşedeki bir masaya oturttu, bir yemek listesi almak için tezgâha yöneldi, sonra geri geldi. "Dün gece başınızın büyük belaya gireceğini biliyordum," dedi. "Hadi, sen en iyisi benle gel de yüzünü gözünü bir yıkayayım." Sonra beni kadınlar tuvaletine götürdü; kapıyı kilitledi ve beni tuvalet kapağının üstüne oturttu. Tuvaletin erkekler tuvaletindekiyle aynı oldu-

ğunu hayretle gördüm. Oturduğum yerden başımı lavaboya eğebiliyordum. Kız, saçların dahil, bütün başımı yıkadı. "Hiç itiraz etme," dedi. "Pislik içinde yuvarlanmış olmalısın."

"Talaş içinde," dedim.

"Ya!" dedi kız.

Hem bana ana kuzusu gibi davranılmasından utanıyordum hem de kadınlar tuvaletinden sular damlayan saçlarımla çıkarken görülmekten sıkılıyordum, ama kız bir türlü yakamı bırakmıyordu. Çantasını açıp içinde herhalde yüz kremi bulunan küçük bir tüp çıkarttı ve her neyse ondan biraz sürdü alnımdaki yaraya. Sonra, önlüğünü kullanarak yüzümü kurulayıp çantasından aldığı bir tarakla saçlarımı ayırdı. Üzerime doğru eğildiğinde çillerinin boynundan göğüslerine doğru indikçe irileştiklerini ve göğüslerinin güneşte yanmış olduklarını görebiliyordum. "İşte oldu," dedi kız ve ellerini boynumdan çekti. Tuvaletten çıkarken onunla birlikte değilmişim gibi davranmaya çalışıyordum ben, ama kızın buna aldırdığı bile yoktu.

Kahvaltımı bitirene dek ciddi ciddi müşteri-garson olduk. Sonra, garson kızların kirli tabakları topluyormuş gibi yaparken baktıkları gibi tepeden bana bakarak, "Arka sokakta bir arkadaşın var," dedi. "Bence gidip ona bir baksan iyi olur."

"Kimmiş?" diye sordum.

"Bilmiyorum," dedi kız. "Ama sizin ekipten biri." Daha fazla bir şey söylemesi gerekmediğini bilerek tabakları topladı. Hesabımı ödedim. Sonra garson kız beni mutfaktan geçirip arka sokağa çıkan kapıyı açtı.

Aşçıbaşı içi eski gazetelerle dolu bir karton kutunun üstünde oturuyordu. Başı önüne eğik olmasına karşın bu adamın aşçıbaşı olduğu şüphe götürmezdi, çünkü bu siyah şapkalı erkekler dünyasında tepesinde bir tutam kuş tüyüyle hep başı açık gezerdi o. Eski gazetelerden biri yerde, ayaklarının arasında duruyordu. Aşçıbaşı da sanki onu okuyormuş gibi gazetenin üzerine doğru eğilmişti, ama görünmeyen yüzünden gazeteye kan damlıyordu.

"Ne oldu?" diye sordun aşçıbaşıya.

Kafasını bir an bile kaldırmadan, "Meteliksiz kaldım," diye karşılık verdi.

"İyi, ama yaralı mısın?" diye sordum.

"Parasızım," diye yineledi.

"Nasıl oldu?" dedim.

"Param kalmadı," dedi. "Çarptılar beni." "Kimler?" diye sordum.

Kafasını kaldırıp bana baktı. Kafasını kaldırınca da kan dudaklarının kenarından ağzının içine aktı.

"Doğru yanı olmayan düzenbazın biriydi," dedi sonunda aşçıbaşı.

Bu dizeyi daha önceden duraklara ayırdığım için hiç duraksamadan, "Ufak tefek genç bir orospuydu, değil mi?" diye sordum aşçıbaşıya.

"Canım yanmıyor, cebim yanıyor," diye yanıtladı aşçıbaşı. "Butte'ye gitmek için para gerekli bana."

"Seni çarpan ufak tefek genç bir orospu muydu?" diye tekrarladım.

"Yanında iriyarı bir deyyus vardı," dedi aşçıbaşı. "Beni evire çevire dövüp paramı aldılar."

"Adamın kıçı küllü mıydı?" diye sordum.

"Kıçını görmedim ki," dedi aşçıbaşı.

"Ben söyleyeyim. Küllüdür."

Sonra, "Ukalalık etme," dedim kendi kendime ve gösteriş yaparak aşçıbaşıya yanıtlaması olanaksız olan bir soru sorduğum için büyük bir utanç duydum. Bu arada kan aşçıbaşının ağzının kenarlarına yayılmıştı. Derken beynimin içindeki kasırgalar arasında sanırım babamın sesini duydum. Babam, sanki İncil'i o anda kendisi yazıyormuş gibi bana, "Merhametli ol," diye seslendi. Babam her durumda ve hakkında hiçbir şey bilmese de her konuda benle konuşma hakkını kendinde saklı tutardı. O anda benimle kumar oynama konusunda konuşmaya devam eden ses de babamın sesiydi. Özetlersek, iskambil kâğıtlarını dağıtmakta büyük yeteneği olan bir kişinin benliğindeki ufak (babam öyle diyordu) bir terslikten dolayı iyi bir poker oyuncusu bile olamadığının ortaya çıkmasında beni sevindirecek bir şey olmadığını söylüyordu bana bu ses. Babamın kumar oynama konusunda hiçbir fikri olmamasına karşın duyduklarım tam onun söyleyeceği şeylere benziyordu. Ne kumar ne de aşçıbaşı hakkında hiçbir şey bilmeden konuşması da.

"Ne kadar istiyorsun?" diye sordum aşçıbaşıya.

"On papel ödünç verebilir misin? Sana öderim bunu," dedi aşçıbaşı.

Anımsadığım kadarıyla Butte 270 kilometre uzaklıktaydı ve o günlerdeki bilet parası da kilometre başına üç sentti.

"Hayır," dedim ona. "Sana para mara borç verememe, ama Butte'ye gitmeye yetecek kadar para vereceğim sana. İşte 7 dolar 20 sent. Hepsi senin olsun. Geri vermeni de istemiyorum."

Aşçıbaşı başını önüne eğip elini uzattı. Kan da yeniden yerdeki gazetenin üstüne akmaya başladı.

Lokantaya girdim yeniden. Öğleye daha epey zaman olduğundan Bayan Esmer Göğüsler tek başınaydı. "Aşçıbaşıymış," dedim ona.

"Eee?" dedi kız.

"Aşçıbaşıymış," dedim bir kez daha.

Kız da bir kez daha, "Eee?" dedi.

Başka bir şey daha söylemem gerektiğini biliyordum. Onun için, "Yaralanmış," dedim bu kez de. "Onu yıkayıp temizleyip yiyecek birşeyler de verir misin?" "Parası var mı?" diye sordu kız.

"Evet," dedim.

"Biraz önce yoktu da. Patron kapı dışarı attı onu," dedi.

"Artık parası var," dedim kıza.

Bana baktı kız ve, "Çağır içeri onu," dedi.

Böylece dışarı çıkıp aşçıbaşıyı içeri getirdim ve onu Darby'li kızın ellerine teslim ettim. Kız aşçıbaşını kadınlar tuvaletine sokup kapıyı kilitledi.

Bütün bunlardan sonra ben de Bill'in denkleri hazırladığını bildiğim çitli ahırın yolunu tuttum.

Bill'in köpeği oradaydı. Ben daha çok uzaktayken gördü beni, yerinden kalkıp bana doğru gelmeye başladı. Bill'in ahırdan ona birşeyler söylediğini duydum. Hayvan hırlamayı kesti, ama bana doğru ilerlemeyi sürdürdü. Sanki bir direkmişim gibi çevremde dönüp beni kokladı, sonra geri dönüp yolun üstüne yatarak atları gözlemeye koyuldu. Uzun gövdesinin üstünde boylu boyunca yatıyordu. Boynunu da ileriye doğru uzatmış, patilerini burnunun üstüne koymuştu. Önden bakılınca görülebilen tek şey kocaman gözleriyle buldog kulaklarıydı. Gözlerinin birinin yanında hâlâ kapanmamış olan bir kesik vardı. Yaranın hâlâ kurumamış olan yerine konup kalkan bir sineği kovmaya çalışıyordu gözlerini kırparak. Köpek orada öylece yatmış, sanki koyunmuşuz gibi bize gözcülük ediyordu.

"Onu bu sabah bir kız getirdi," dedi Bill. "Çilleri var mıydı?" diye sordum.

"Sürüyle," dedi Bill.

"Hoş bir kızdır," dedim Bill'e. "Yunan Lokantasında garsonluk yapıyor. Köpeği belki zamanında bulamazsın diye düşünüp sana bu notu gönderdi. Mutlaka eline geçmesi gerektiğini de sıkı sıkı tembihledi bana."

Bill, "Sağol," dedi ve mektubu gömleğinin cebine, Bull Durham tütün kesesinin yanına koydu. Köpek kendisinden söz ettiğimizi anlamıştı. Ayağa kalkıp yanımıza geldi, ayakta durarak emrimizi dinlemeye hazır alesta bekledi.

Bill dönerken yanında, kendi binek atı Big Moose dahil, beş at götürecekti. Yük beygirlerinden biri dışında hepsi semerlenmişti atların. Depoya girip semer bellemesiyle semeri aldım. Hayvanın sırtına koyduğum bellemeyi ellerimle uzun uzun düzelttim. Sonra da, parmağımla gömleğinin cebine işaret ederek, "Gerçekten de çok hoş bir kız," dedim Bill'e.

Bill semerin üzerinden bana bakarak, "Daha çocuk o," dedi. "Sen niye onu bir yere yemeye filan çıkartmıyorsun?"

Bill bellemeyi uzun uzun düzeltmekle zaman kaybettiğimi düşünmüş olmalı ki ayaklarımın dibine bıraktığım semeri yerden alıp beygirin sırtına kendi koydu.

"Kaç beygir yükleyeceksin geri dönmek için?" diye sordum Bill'e.

"Garabet'in dışında hepsi boş gidecekler," dedi Bill. O zaman hızlı hızlı döneceğini anladım Bill'in.

'Garabet' denilen at, katırların tümünden daha güçlü olan ve hepsinden de hızlı giden demir kırı bir attı. Topundan daha kötü huyluydu da. İğdiş edilirken testislerinden biri sağlam kaldığı için ne aygır ne de enek olabildiğinden kendisine 'garabet' adının takıldığı söylenirdi. Ama sanki iki ya da üç çift testisi varmış sanırdınız. Geceleri semer sırtından alınır alınmaz kısrakları kovalamaya başlardı. Ayaklarını kösteklemeniz de bir şeyi değiştirmezdi. Tek testisi olan ve ön ayakları kösteklenmiş olarak kısrakları yakalayıp işi bitirmeyi başaran tek at Garabet'ti ömrümde gördüğüm. Kısraklarla işi bitince iğdiş edilmiş aygırların peşine düşerdi. Sabahları hayvanları toparlayacak olan kişi sizseniz, işe gün doğmadan çok önceleri başlamanız gerekirdi, yoksa atlarınızdan bir tekini bile bulabilirseniz şanslı sayılırdınız İdaho eyaletinde.

Yük denklerini almak için ağır ağır depoya gittim. Ağır ağır hareket ediyordum, çünkü Bill'le birlikte geri dönecek olmayı arzuluyordum. Burada –vadide– yaz sonu ve öğle sıcağı hüküm sürüyordu. Onlarsa bu gece doruklarda, sonbaharın ilerlemiş günlerini yaşayan Big Sand mevkiinde vereceklerdi gece molasını. Oralarda karaçamların iğneleri sararmaya başlamışlardı bile. Sabahları gölün kıyılarında oya gibi incecik bir buz tabakası oluşurdu. Eğer Bill bir gece önce Garabet'i iki ton ağırlığında bir kütüğe bağlamama izin verirse, sabahleyin kalkıp atları toparlamaya bile razı olurdum. Böylece kısrakların karanlığın içinden kulağa hoş gelen seslerini bir kez daha duyabilirdim belki de. Ayrıca, gün ışırken sudan buharlaşan pusun içinde bir nilüfer yaprağının yanında duran, o dört değişik adım atarak yürüyebilen rengeyiğimi de görebilirdim belki. Yaşamımın iki-üç saati boyunca bir kez daha dağ keçilerinden ve hemen tüm insanlardan daha yükseklerde olacağım kesindi. Eğer susuzluktan ölecek duruma gelmemişsem, doruktan geçen eyalet sınırına işeyip acaba hangi havzaya aktı diye düşüneceğim de kesindi.

Garabet'in iki yanına birer denk koydum. Kim ne derse desin, eğer kervan yükleyicisiyseniz iriyarı biri olmanın yararı büyüktür. Orta boylu, hatta ufak tefek birkaç iyi yükleyiciyle karşılaştığımı kabul ediyorum. Ama iriyarı ve uzun boylu olan biri dengi yerden kaldırıp şöyle bir itiverince onu semerin üstünde istediği yere koyuverir ve ne yaptığını görerek dengi bağlar. Ben on yedi yaşındayken boyum bir yetmiş beş filandı. Onun için dengi yerden kaldırıp omuzlarıma koymak ve ne yapacaksam onun altından yapmak zorundaydım. Bağladığım düğümleri bile göremezdim bazan. Bazan da başladığım cümleleri bile bitiremezdim.

"Aşçıbaşı..." diye söze başladım, ama omzuma alayım derken denk kaydı. Ayrıca sözüme nasıl devam edeceğimi de bilemiyordum.

"Bu sabah iyi görünmüyordu," diye devam ettim sözüme. Daha doğru dürüst tutamamıştım bile dengi.

"Ne olmuş ki?" diye sordu Bill. Bill'in kendisi de pek iyi görünmüyordu. Elindeki dengi yukarıya itmek için kafasını geriye doğru ittiğinde burnunun içindeki kurumuş kanı görebiliyordum. Elleri de şişmişti. Ağır ağır denkleri bağladık.

"Onu evire çevire dövüp parasını almışlar," dedim.

"Bütün parasını mı?" diye sordu Bill.

"Butte'ye gidebilmesi için ona para vermek zorunda kaldım," dedim.

Köpek artık kendisinden söz etmediğimizi anladı ve gene atlara göz kulak olmaya gitti.

"Yedi dolar yirmi sent verdim," dedim.

Bill'in atın öte yanında 270 kilometreyi üç sentle çarptığını duyabiliyordum neredeyse. "Yeterlidir," dedi.

Aşçıbaşıyla ilgili olarak bir şey daha söylemek istiyordum, ama tam o sırada köpek rahatsız olarak oturduğu yerden kalkıp tutulmuş bacaklarıyla olduğu yerde bir iki dönendi, sonra tekrar yere yattı. Geçen bahardan bu yana epey yaşlanmış görünüyordu. Gözünün yanındaki açık yaranın yanı sıra birkaç yeni yara izi daha vardı gözlerine yakın yerlerde. "Hayatını kazanmak için çakallarla boğuşursan böyle olur işte," diye düşündüm kendi kendime. Bunun için de aşçıbaşıyla ilgili olarak söylemek istediğim o şeyi söylemedim sonum köpeğinki gibi olur korkusuyla.

Bill, Garabet'e fazla yük yüklememişti, ama biz gene de denkleri yıldız düğümle sımsıkı bağladık, çünkü göründüğü kadarıyla Bill yolda hızlı bir tempo tutturacaktı. Bill yükün üstüne çadır bezi örtüyü örttü. Her birimiz örtünün kendi tarafımızdaki bölümünü iyice düzelttik.

Bill kolanı atın altından bana uzatırken, "Gelecek yaz ne yapacaksın?" diye sordu. Titrek yanıtımı duyana kadar bu soruyu nasıl dört gözle beklediğimi fark edememişim.

"Şimdilik hiçbir şey," dedim.

"Şu son denge çifte yıldız düğüm atalım," dedi Bill.

"Olur," dedim.

"Gelecek yaza benimle çalışmaya ne dersin?" diye sordu Bill.

Ayrıcalık gibi, şeref gibi sözcükler düşünüp sonunda, "Anlaştık," dedim.

"Anlaştık," diye tekrarladı Bill de. "Sana ilkbaharda yazarım."

Atın ardında görünmeden durduğum yerden, "Bahara buraya gelince o çilli kızla çıkacağım," dedim.

"Hoş bir kız," dedi Bill. "Gerçekten hoş."

"Biliyorum," diye yanıtladım.

Birdenbire çok uzun zamandan beri korkmakta olduğumun farkına vardım, çünkü içimdeki korku birdenbire yok oluvermişti.

Bill'le aramız şeker renk olmaya başladığından beri içimde bir korku vardı, ama bunu kendi kendime itiraf etmeye cesaret edememiştim. Bill bana bir yumruk atar diye korktuğumu hiç sanmıyorum. Beni korkutan, benzemeyi dilediğim ve aramızdaki buzlar çözülünce de gene benim olsun istediğim birini kaybetmemdi.

O yazın son dengine çifte yıldız düğümü attık. Bill artık yola çıkmaya hazırdı. Hayvanları birbirine bağlamamıştı, çünkü en iyilerini seçmişti. Onlar yolda birbirlerini izlerlerdi.

Bill'in dev binek atı Big Moose'un yanında duruyorduk. Yan yana duruyorduk, ama tek söz bile etmedik. Sonra Bill biraz yana döndü, üzengiyi döndürdü ve sırtı bana dönük olarak, atın sırtına binmek için yaylanarak 180 derecelik bir dönüş yaptı. Havada çizdiği yarım daireyi tamamladığında bana gökyüzünden bakıyordu. Bulunduğum açıdan 45'liğinin namlusunun ve kenarlarında kurumuş kan bulunan burun deliklerinin içini diplerine kadar görebiliyordum.

"Görüşürüz," dedi Bill.

"Ben de," diye yanıt verdim, ama ne demek istediğimi ben de pek anlayamadım.

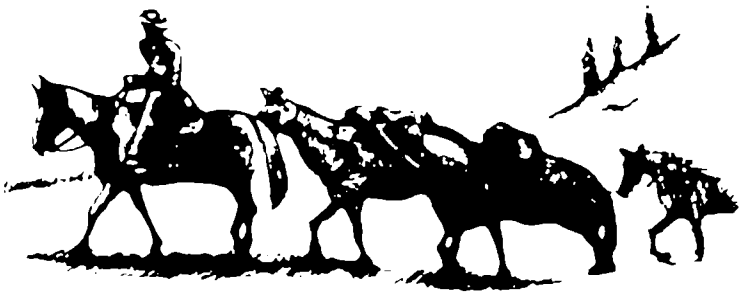
Çitli ahırın kapısını açtım. Kervan yola çıkar çıkmaz her hayvan kendi kişiliğini takındı, ama bir bütün olarak hepsi birden 'Bill'in kervanı' oluverdiler. Big Moose saatte on iki kilometre yapan yürüyüşüne başladı hemen. Rengeyiğini anımsatan koyu kahverengi hayvan başını geriye atmış, terliğe benzeyen ayaklarıyla ilerliyordu. Saatte on iki kilometre hızla ilerlediğini ancak —Garabet dışında— öteki hayvanlar yürürken geride kalıp ona yetişmek için arada bir tırısa kalktıkları zaman fark edebilirdiniz. Garabet yanma çok yaklaşan bir atı tepti. Köpek yanı başlarında ağır ağır koşuyor, arada bir bir patisi havada durup aklınca kervanı gelebilecek her türlü saldırıdan ve akla gelebilecek her tür çakal sürülerinden koruyordu.

Bill eyerinin üstünde yarı yarıya geriye dönmüş, tıpkı bir eski Mısır kabartması gibi oturuyordu.

Bir bütün olarak Bill'in kervanı —yani Bill'in kendisi, en sevdiği binek atı, en sevdiği yük beygiri ve köpeği— Orman İşletmesinin ilk yıllarında sunabileceklerinin en âlâsıydı.

Yol bir süre için vadi boyunca uzanıyor, ancak belli belirsiz yaklaşıyordu dağlara doğru. Sonra birdenbire keskin bir dönemeç yaparak dosdoğru Blodgett Kanyonuna yöneldi. Bill döne-

mece kadar atlarını gözlemişti yol boyu. Sonra üzengilerinin üstünde ayağa kalmış olmalı; çünkü birdenbire şapkasını çıkartıp bana salladı uzun uzun. Ben de ahır çitinin orta kütüğüne çıkıp ona el salladım kollarımla yarım daireler çizerek. Bill herhalde müthiş keyifliydi. Korucu yıllardan beri herhalde ilk kez kârlıyken kalkmıştı kumar masasından. 7 dolar 20 sent olsa da. Kendime tam gelememiş olamama karşın ben de kendimi harika hissediyordum.

Korucuya onunla tekrar çalışacağıma söz vermiştim. O zamanlar on yedi yaşındaydım ve günün birinde kervan yükleyicisi olmayı her zamankinden fazla istiyordum.

Derken kervan sola döndü ve bir sıra halinde Blodgett Kanyonuna doğru tırısa kalktı. Bir yanlarında, atlarla arasında sadakatle hep aynı mesafeyi koruyan noktadan bir köpek vardı. Bir zaman sonra tırıs giden atlarla köpek ağır ağır ilerleyen ayrıntısız bir bütün haline geldiler. Bir yanda tek başına yürüyen köpek bir noktaya, bir sıra halinde yürüyenler de yalnızca bir çizgiye dönüştüler. Derken bu çizgi ufalanarak ayrı ayrı parçalara dağıldı ve hepsi birden bir toz bulutu içinde yükselerek uzaklaştılar. Bu toz duman arasında tek bir nokta yere süzüldü Mors abecesinin bir harfi gibi. Morse abecesinde bu nokta; geniş bir sırtla siyah bir şapkanın simgesiydi herhalde. Bir süre sonra güneş ışığı bile bir varlık olmaktan çıktı. Görünürde hiçbir şey kalmadı günışığının içinde. Blodgett Kanyonunun ağzı, gökyüzünde dev gibi koskocaman bir gedikti yalnızca.

Montana'da dediğimiz gibi 'Koca Gökyüzü'.

Doğal olarak o anda bilmiyordum, ama Bitterroot Dağlarını bir daha hiç aşmayacaktım o günden sonra. İlkbahar geldiğinde Orman İşletmesinin mühendislik bölümü; o yaz Kootenai Ormanlarında çalışacak olan bir harita ekibinde bir iş teklif etti bana. 1920 yılının ilkbaharında, ormanların değişik bir yöresinde, daha profesyonel ve değişik bir işimin olması bana niye tekrar Bill Bell'le çalışmaktan daha iyiymiş gibi geldi, bunu çok uzun zaman düşünüp durmuşumdur. Sanırım bunun yanıtının benim on sekiz yaşıma gelmiş olmamla bir ilgisi var. On sekizine gelmiş olmanın bilincini taşıyordum ben.

Böylece bir daha ne Bill Bell'i gördüm ne de ötekileri. Ne de benim yaşımdaki Darby'li kızı. Böylelikle o Morse abecesi noktası gökyüzünde gözden kaybolunca Amerika Birleşik Devletleri Orman İşletmesinin bir Yaz Ekibi daha 'bir varmış, bir yokmuş' oluverdi sonsuza dek.

Yapılması gerek her şey yapılmış, görülmesi gereken her şey görülüp geçirilmişti. Şimdi artık bütün bunlar, gökyüzüne açılan bir geçitten ve bir öyküden —ve belki de birkaç şiir dizesinden— başka geriye hiçbir şeyin kalmadığı anlardan biriydi. Her neyse, öykünün başında şu dizeler vardı anımsarsanız:

İşte o zaman insan
Doğduğu dağları tanırım sanır...

Bu sözcükler artık bu öykünün bir parçası oldu şimdi.

İÇİNDEKİLER

Teşekkürler 7
İçinden Bir Irmak Geçiyor 13
Tahtacılar, Pezevenklik ve 'Dostun Jim'e Dair 125
ABD Orman İşletmesi 1919:
Korucu, Aşçıbaşı ve Gökteki Gedik 145

Norman Maclean

BİZİ AYIRAN NEHİR

Norman Maclean (1903-1990) yarım yüzyıl kadar Chicaco Üniversitesinde (ABD) edebiyat öğrettikten sonra, yetmiş bir yaşında *Bizi Ayıran Nehir* i yazdı. Kuzey Amerika edebiyatının öyküleme geleneğinin en güzel örneklerinden olan, birer kısa roman sayılabilecek iki uzun öykü ile yirmi sayfalık bir öyküden oluşan bu kitap, okurların olduğu kadar (aylarca en çok satan kitap listelerinden inmedi) edebiyat eleştirmenlerinin de ilgisini çekti ve çoğu eleştirmenler tarafından bir 'başyapıt' olarak değerlendirildi. Öykülerin kahramanı, yaşamı anlamaya ve öğrenmeye çalışan bir yeniyetmeymiş (daha sonra otuz yaşlarında) gibi görünmesine karşın, gerçek kahramanlar, dağlarıyla, ırmaklarıyla, ormanlarıyla, bitki ve hayvanlarıyla doğa ve balık avı. Televizyonun, hızlı uçakların, bilgisayarların bulunmadığı, ulaşım ve taşımacılığın katır sırtında yapıldığı; ormancıların kumar, içki, kadın ve kavga aracılığıyla 'kasaba dağıttığı' lirik ve destansı bir dünya. *Norman Maclean*, üniversitede yarım yüzyıl edebiyat öğrettikten sonra, *Bizi Ayşıran Nehir* ile öykünün nasıl yazılacağını dünyaya kanıtlıyor. 1920'lerin ABD taşra yaşam tarzını da betimleyen *Bizi Ayıran Nehir*, Robert Redford tarafından sinemaya aktarıldı ve filmin başrollerini Brad Pitt ile Graig Scheffer paylaştılar. Yazarın *Delikanlı ve Yangın* adlı kitabı da yakında yayınevimizce yayınlanacak.

Kapak ve iç resimler: R. WILLIAMS

ISBN 975-510-665-0

KDV İÇİNDEDİR